6
39-f
97

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
22 A
13

6-39-f-97

XXXI·10·17

EPISTOLARVM PAVLLI SACRATI CANONICI FERRAR. LIBRI SEX.

Ab eodem denuo recogniti.

Nonnullis ad eum additis doctiſsimorum & Eloquentiſsimorum Virorum.

PAVLLI MANVTII, ET M. ANTONII MVRETI.

Eiuſdem in calce aliquot quæ Præfationes vocantur.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PRAEP. GEN. SOCIETATIS

COLONIAE AGRIPPINAE,
Excudebat PETRVS HORST.
Anno CIƆ IƆ LXXXIII.

IACOBO SACRATO EPISCOPO CARPENTORACTI,

CLARISSIMO ET OPTIMO VIRO.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

PAVLLVS SACRATVS frater ſuus S. P. D.

MIRVM me Antiſtes optime atq; humaniſsime, deſiderium poſteritatis tenet; cumq; ingraueſcente iam ætate multæ aliæ cupiditates imminuantur atq; frangantur, vna hæc quotidie magis augeſcit. Neque me id fateri pudet, Cùm legam & præſtantiſſimos omnium ætatum viros eodem ſtudio inflammatos fuiſſe; Et optimum quemq; etiam nunc eidem poſteritati ſeruire videam, quòd hoc hominum generi à natura datum ſit, vt cuncti memoriam nominis ſui, quo ad eius fieri poteſt, relinquere cupiant. Sæpe igitur hanc ego opinionem habui, ſi poſſem efficere, vt mea opera, qui vtriuſque noſtrum vitæ curſus fuiſſet, etiam poſteri ſcirent. Ac te quidem, qui Romæ diu, Peruſij, Vincentia, in Piceno, in Cypro aſſeſſor atque Vicarius pro Eccleſia Sancta multos exantlaſti labores, diuina benignitate, ac maximo Gregorij xiij. Sancti & ſummi Pontifi-

cis beneficio, nec non ampliſſimi Cardinalis Io. Moroni Viri ſapientiſſimi, omniumq́ præſtantiſſimi patrocinio & egregia opera, nec opinantem, atque alia omnia potius meditantem Epiſcopum creatum fuiſſe: Me verò poſt complures annos in peregrinatione, aliquot autem in gymnaſio Patauino conſumptos in patriam rediſſe; meq́ totum eccleſiæ addixiſſe in ea honorifica ſacerdotio decoratum. Sed in eam quoque curam admodum iucumbere debui, cum fratres germani ſimus, vt huius fraternæ neceſſitudinis coniunctionisq́ noſtræ ne poſteritas quidem omnium ſeculorum immemor ſit. In qua cogitatione mihi crebro verſanti quæ ineunda ratio, & quæ via reperienda eſſet, difficilis mihi diu deliberatio fuit, quòd cum ego ſemper ingenio atque induſtria minime potuerim, & ſtudia mea occupationibus & negotijs ſæpe interpellantibus interrupta fuerint, ſi quid inchoauerim, nunquam tamen perfecerim. Demum cum mihi veniſſet in mentem epiſtolarum aliquot, quas ad amicos diuerſis temporibus dederam, quarumq́ exempla apud me ſeruaueram, eas correctas, atque emendatas in volumen redigi, et cum intimis familiaribus communicaui. Illi verò me rogare valde cœperunt, vt illas in aſpectum lucémque proferrem. Aiebant enim ipſas ſi non omnibus, ſaltem ijs ad quos miſſæ ſunt, gratas fore, méque admonebant, vt ætatis meæ ferè iam exactæ rationem ducerem, per quam tempus prorogari mihi non liceret. Quorum voluntati obſequi & ſi diu recuſaui, quòd eius generis epiſtolæ meæ non eſſent, quæ delectare poſſent, vt potè

inanes

inanes & frigidæ, cum tamen ſæpe ſtimulos mihi admouerent, annui tandem, atque aliorum veſtigia imitari, & hæc mea ſcripta qualiacunque eſſent, diuulgare ſtatui, quàm vt typis etiam deſcribantur, diligenter curaui. Nec, mihi crede, anceps fui, quem illis patronum dare vellem: tu enim primus mihi occurriſti, cui has lucubrationes meas dicarem, & cum tui nominis inſcriptione emitterem atq; publicarem. Quod conſilium vt ceperim, multæ & iuſtæ me cauſæ impulerunt. Imprimis quòd mihi frater es chariſſimus & optimus, quem iure diligere, & amare debeo. Tum tua ſumma integritas, doctrina, & prudentia gubernandi gregis tibi commiſſi, ac modeſtiſſimi tui mores ad obſeruandum te magnopere me alliciunt: Denique tua præclara atque illuſtria facta, quibus tibi homines iſtos adiunxiſti, vt ex multis iſtinc litteris, quæ ad me perlatæ fuerunt, ac nuncijs plene cognoui, poſtulant, vt te admirer atque ſuſpiciam, quare rationibus his adductus merito te omnibus præpoſui, atque ex cunctis vnum delegi, quem vigiliarum mearum primum capere fructum optarim, ſperans & vehementer hoc in te ſtudium meum tibi non ingratum atque iniucundum fore, & me haud reprehenſum iri, quòd erga te talem fratrem, cuius excelſa virtus iandudum eluceat, certiſſimum pro viribus propenſæ meæ erga te voluntatis ſignum, ac præclarum mei de te iudicij teſtimonium dederim. Nam ſi ad ampliſſimum virũ tale quidpiam miſiſſem, conſcius mihi eram me obtrectatorum calumnias non euitaturum fuiſſe, quòd clariſſimorum hominum au-

 res nu-

res nugis obtundere auſus, nimis mihi arrogaſſem. Accipe igitur munuſculum hoc ab optimo ac tibi deditiſſimo animo profectum; Et cogita, quamdiu epiſtolæ iſtæ extabunt meam erga te incredibilem beneuolentiam atq; obſeruantiam nunquam obſcurum fore, et in quorum manus peruenerint, ijs certè nos arctiſſimo fraterni amoris vinculo aſtrictos atque coniunctos fuiſſe, cognitum atque perſpectum iri. Vale humaniſſ. Antiſtes, quem Deus opt. & clementiſſ. pro ſua benignitate diu ſaluum conſeruare ac fortunare velit. Ferrar. V. Kal. Nouemb. *die natali tuo.* M. D. LXXIX.

AD

AD PAVLLVM SACRATVM CANONICVM FERRAR.

Flauius Antonius Gyraldus.

QVIS hoc beatum ter quaterque ſeculum
Vocare nolit pertinax?
Fanus reuireat cum vetus iam copia,
Inculta quæ olim exaruit.
Oblita erat gens flexanima regem quod hæc
Vis vicit orbis vnicum.
Cùm parcere hoſti ſuaſus, in cuius caput
Iam tam imminebat carnifex.
Iuſſit patroni deprecantis gratia
Solui hunc timore, ac vinculis.
Tu Paulle clara litteris ac ſtemmate
Sacrata proles quem tulit,
Facis, reſurgat vt facultas aurea
Contempta vulgo ignobili,
Vtroque geſtans quod Mide aures tempore
Artis decore eſt inſcium.
Hoc tu qua amicis præditus volumine
Dicis ſalutem plurimam,
Campóque decurrens virenti, ac florido
Orationis flumine,
Sermone, ſtudeo ac noſceris prudentia
Virtutis antiquæ æmulus.
Lætare plurimùm, tuam præſtantiam
Sepulchra nulla contegent.
Vatíque crede, hoc augurem dudum ſuo
Præſagijſſe Apollinem.

NON me latet lector optime te valde miraturum eſſe, cum omnes ferè, qui leges condunt, eas latine ſemper ſcriptas ferant, Cur Iulius Cananus Epiſcopus Adriæ ſuas quas vocant conſtitutiones vernacula lingua promulgauerit. At ſcito Antiſtitem illum prudentia iudicioque & magno rerum vſu præditum non temere, non caſu, ſed omnia conſultò conſiderateq; feciſſe. Is enim cum comperiſſet in diœceſi ſua plurimos ſacerdotes ſenes eſſe, qui latinam linguam non callerent, nedum litteras ſacras, quarum ignoratio ne animarum curatione ſæpiſſime peccatur, cuperetque prouidere, ne ob eorum inſcitiam aliquid eueniret mali, cui poſtea remedium adhiberi non poſſet, eaque, ex re nonnullum exiſtimationis ſuæ periculum in ipſum redundaret, quaſi illius negligentiæ, inertiæque & non miſeris temporibus perditisq; tribuendum ſit, quibus pleroſque tenet mentis prauitas. (Quid enim optimus Pontifex non molitus eſt, vt ciuitatem ac diœceſim ſuam viris doctis ac probis ornaret?) Statuit & ſapienter, leges ſuas vulgari ſermone conſcriptas edere, ne cuiquam ſuorum ignorantia excuſationis

tionis loco eſſe poſsit. Non neſcius eos, ſi qui ſunt, qui doctrina præſtent, ægre non laturos eſſe, quòd ipſe multorum vtilitatis rationem duxerit, Sed & illas pluribus verbis deſcriptas diuulgauit, vt in eorum animis notitiā illarum rerum, quæ ad curandas animas, ad conformandosq́; mores potiſsimum ſpectant, maximè imprimeretur: præclare enim cum eis actum iri arbitratus eſt, ſi illud quoque dicendi genus recte perciperent; nec veritus eſt ne in varias reprehenſiones incurreret dummodo ſacerdos ſuos ad colendum deuote clementiſsmum Deum, ad maiorum inſtituta, ad modeſtiam morumq́ue emendationem erudiret. Dices; nonne libri multi de his rebus ita copioſe, itaq́ue dilucide conſcripti ſunt, vt nullus errori locus relinquatur; quos in manibus habere & paruo eſt in poteſtate omnium? Nec hoc ignorauit Antiſtes ille prudentiſsimus: Verum & illud probe ſciuit in eorum lectione non verſari, impune quidem ipſis licere, vt vero decreta ſua legere negligant, ipſis non eſſe integrum, ne pœnas forſan eas dent, quæ eis ipſis decretis conſtitutæ ſunt. Quod facile accidere poſſet iis, qui ad ſynodum vocati, ac de qua piam re interrogati eorum rudes ignariq́; reperirentur. Quæ omnia cum Antiſtes noſter acie mentis & ingenij præuide-

rit, quis eius conſilium non probet, ac exi-
miam virtutem laudibus non extollat? Quare mirari deſine, & exploratum habe optimum illum virum Dei primum opt. max. honorem; Deinde illorum, qui ei ſubiecti ſunt, ſalutem ſibi ante oculos propoſuiſſe. In qua cogitatione cum ſemper defixus fuerit, merito ab omnibus ſapientiæ laudem tulit. Vale.

PAVLLI

PAVLLI SACRATI
CANONICI FERRAR.
EPISTOLARVM
LIBER I.

AD

IACOBVM SACRATVM EPIſcopum Carpentoracti fratrem ſuum.

PAVLLVS SACRATVS IO. BAPTIſtæ Sacrato Patri ſuo. S. P. D.
Ferrariam.

L*EGI ſuauiſſimas litteras tuas mi Pater, in quibus quod petis à me, vel flagitas potius, vt nullas ad te litteras dem, niſi Latinas, meas enim te non eſſe lecturum, niſi Latinè ſcriptas, idque ea te cauſſa velle, vt in optimo dicendi genere me exerceam: graue certe mihi onus imponis Pater, cum tu ipſe perſpicias me huc veniſſe, vt tota cogitatione, & cura in philoſophiæ ſtudia incumberem, in híſque quoad ingenium meum ac diligentia ferret, proficerem: hæc autem ſtudia maxime inter ſe differre non ignores, quod in his, quibus nunc verſor aſſidue, rebus agatur: in illis vero, in quibus tu potiſſimum à me requiris, vt operam conſumam, de verbis tantum queratur: nec te lateat, ſi ſtylo operam dedero, animum meum à philoſophia, qua hominem ſapientem reddit,*

auocatum

auocatum iri, quod eodem tempore vtraque in re operam ponere nequeam. Sed tamen tuæ, quoad potero, morem geram voluntati, nec patiar vnquam, vt obedientiam à me deſideres: perficiam autem, vt cum multos genueris filios, atque eduxeris, ex ijs, qui te magis obſeruarit, atque coluerit quam ego, qui tibi ſemper parere cognatus ſum, iure affirmare poſsis fuiſſe neminem. Ad te vero tunc ſcribam, cum ab hiſce ſtudijs feriatus ero. Sepe enim, vt tute ſcis, ab his vacare nobis contingit: ac tam crebro mittam litteras, vt non verear, ne non ſcribendo te expleam; at ne te obtundam nugis, qui in forenſibus cauſis totus occupatus es, valde pertimeſcam. Nunc has perbreues accipito, quæ tibi teſtes ſint meæ erga te voluntatis, poſthac longiores expectato. Vale mi Pater, quem mihi Deus. Opt. Max. diu incolumem ſeruet. Patauij VI. *Kalend. Martij.* CIↃ IↃ XLII.

IACOBO SADOLETO
Cardin. auunculo ſuo
Romam.

NON *ſum neſcius te mirari, cur ad huc tam raras, immo nullas ad te litteras dederim, cum ſumma erga te obſeruantia mea in primis hoc poſtularet, vt te litteris ſæpe ſalutarem: quod mihi quoque recordanti non poteſt non eſſe moleſtum, licet culpa carere me ſentiam, neq; enim hoc vlla mea negligentia accidit, ſed inopia argumenti digni præſertim amplitudine tua. Nam ſi aliquid mihi in mentem veniſſet, quod ad te ſcriben-*

ſcribendum putaſſem, meam certe in hoc diligentiam non requiſiuiſſes. Nunc ego tuo nouo in me beneficio admonitus, non putaui mihi eſſe prætermittendum, quin maximas tibi gratias continuo agerem, atq; haberem, quod tu pro tua ſingulari humanitate mei commodi rationem duxeris: ſcribit enim ad me Florebellus, te cum Epiſcopo Veronæ per familiare diligenter egiſſe, vt penſionem ſolueret; atque magna eius parte exacta ſtatuiſſe, vt integra pecuniæ meæ ſumma ex Camilli pecunia conficeretur, quam deinde Carolus Venetijs curari mihi iuberet. Quod tuum factum non mediocri mihi fuit argumento amoris erga me tui: planè enim oſtendiſti, & ſi tot, ac tantis occupationibus diſtineare, meum tamen hic ſtatum tibi valde curæ eſſe. Sed hoc meam erga te pietatem minimè auxit, quod ego ad eam nihil addere poſſim, ſtimulos quidem mihi admouit, vt in eam cogitationem incumberem, quo modo tua in me beneficia ſuſtinere queam, quæ etſi diffido vlla me vnquam induſtria, diligentia, atque opera aſſequi poſſe, niſi me tua humanitate adiuueris, mea tamen ſumma erga te obſeruantia, pietateq; efficiam, vt ea te apud me poſuiſſe minime pœniteat. Te febrim tertianam habuiſſe ex eodem Florebello cognoui, nec miratus ſum, cum iſtis maximis caloribus, quibus nemo in hac regione meminit maiores, pauci ſuam valetudinem tueantur: eoq; morbo te liberatum eſſe ita ſum lætatus, vt dolorem ſecutum gaudium abſterſerit. Sed ſpero fore, vt te in vinea tua belle ædificata, & ſatis amœnitate ita reficias, vt priſtinas vires recuperes,

peres, atque æſtatis moleſtias ſedes. Ego quoque, quoniam hoc temporis eſt, mea ſtudia intermiſi, expectoq́; dum ſe calor frangat, vt alacrius ad ea redire poſſim. Interim valetudini do operam. Vale mi ampliſſime Patrone, ac perge me, ſi dignum ſtatuis, tua beneuolentia complecti. Hieronymus Niger, ac Lazarus noſter Bonamicus multam tibi ſalutem adſcribunt. Patauij. V. Non. Quinctil. CIↃ IↃ XLII.

PETRO LIPPOMANO EPISCOpo veronæ. Romam.

Cum antea ex multis, atque illis quidem viris præclaris ea de tuis præſtantibus animi bonis, prudentia in primis, atque doctrina cognoui, quæ me in tui admirationem impulerunt: tum hoc tempore facile adducor, vt ita eſſe non dubitem, quod video te iudicio ſapientiſſimi Pontificis, ampliſſimi etiam, & grauiſſimi Senatus ſententia comprobato, ad illam arduam prouinciam delectum fuiſſe, in qua aliquot ſuperiorum temporum viri præclariſſimi elaborauerunt, vt ſalutem ſcilicet Chriſtianæ Reipub. contra hoſtes tueare. In quo munere obeundo cùm te ita prudenter, ac ſapienter gerere audiam, vix vt imitationi factorum tuorum locus à te relinquatur, eſt quod nòn ſolum te magnopere admirer, ſed etiam Chriſtianæ Reipub. atque huic ſæculo noſtro mirum in modum gratuler, quod alteri quidem opem feras non modicam, alteri verò etiam ornamentum parias. Atque magna ad hæc

tua præclara bona acceſsio fit, quod ex ampliſsimo Saluiato patrone meo intellexi te non illos ſolum tueri, ac fouere, quos propter ſummam ipſorum doctrinam amore tuo dignos ſtatuas: verum eos quoque, qui ad optimas artes, & voluntate, & ſtudio propenſi tibi eſſe videantur: cuius tanti apud me auctoritas fuit, ſicuti in omnibus rebus grauiſsima eſſe debet, vt continuo ad te amandum colendúmque fuerim incenſus: ac præterea in ſpem venerim, cum ex eorum me numero agnoſcam, qui ſemper ſtudio litterarum flagrauerint, licet ingenij tarditate parum profecerint, fore, vt tu de meo amo certior factus, in amicitiam me tuam, ac fidem recipias. His ego compluribus cauſsis motus, has ad te litteras dedi magnitudine animi tui fretus, eas tibi non ingratas fore, ex quibus perſpicias, quàm me libenter conferam in clientelam tuam, quem patrocinio tuo tueare, ac defendas. Non enim vereor, ſi tuæ humanitati conſtare volueris, eiq́; opinioni reſpondere, quæ à me de ſe ſuſcepta eſt, ac iudicio ampliſsimi viri confirmata, ne non mihi ad familiaritatem tuam aditum patefacias, præſertim cum ea mecum afferam, quæ tuam erga me beneuolentiam allicere debeant; quòd ſcilicet te magna cum admiratione tuarum præſtantiſsimarum virtutum colam, atque obſeruem; teq́; cum reliquis tui ſimilibus, quoad eius fieri poteſt, imitari ſtudeam. Accedit ad hæc non mediocre illud vinculum, quo tecum adſtringor, quòd magna ex parte fortuna mea in tua benignitate, ac liberalitate poſita eſt, quæ ex annua penſione conſtat; in qua ſoluenda ſi

te eum

te eum præſtiteris, quem animo effinxi ad omnia videlicet, quæ meis ſtudijs accommodata futura ſint, paratiſſimum, poſſum ne ego refugere, quin tuas laudes perpetuo prædicem; tu vero, ne me tibi tantopere deditum tua beneuolentia complectare? quo mutuo inter nos officio cum tecum coniunctus ſim, tu me amabis, ac meam iam ſummam erga te obſeruantiam tibi eſſe gratam re ipſa comprobabis. Vale Antiſtes optime..

M. ANTONIVS MVRETVS Paullo Sacrato ſuo.

HERI *accepi à te litteras reliquarum tuarum ſimillimas, id eſt, amorem & ſuauitatem omni ex parte ſpirantes. Pro quibus quid tibi mi Sacrate rependere poſſim, equidem non video. Nihil enim iampridem iubes me tua cauſſa facere: neq; ſanè, vt ſunt tēpora, video, qua in re opera mea vti poſſis. Sed ſi qui euenerit, noli, quæſo, dubitare, quin is erga te ſim, qui debeo, & qui ſemper fui. Mihi crede, neq; te quidquam vſquam amabilius eſt: neque tu quenquam habes amantiorem ac ſtudioſiorem tui. Sed hæc inter nos ſuperuacanea videntur. Mitto ad te libellum quendā, quem in gratiam* τοῦ ἀνεψιοῦ *ſcripſi. Cum enim prima elementa latinæ linguæ ei tradere vellem, nihil reperiebā ad captum tam teneræ ætatis accommodatum. Ea res coëgit me repueraſcere. Neq; magis id mihi alienum aut indecorū puto, q̄ olim Ageſilao fuit deprehendi cum filiolis equitantem in arundine longa. Tu illud carmē, qualecunq; eſt, quia meum eſt, libenter vt opinor, videbis. Vale. Romæ* XVI. *Kalend. Decemb.* CIↃ IↃ LXXVIII.

HADRIA-

HADRIANO EPISCOPO Iuſtinopolitano.

NOLI mirari Antiſtes integerrime, quòd ego tibi de tua dignitate ſero grat uler: nō enim te Epiſcopum creatum eſſe ante audiui, quàm Iacobus frater meus me de hoc admonuit, qui ſe id ab amicis ſuis, qui Romæ ſunt, intellexiſſe mihi affirmauit. Quòd ſi antea de hoc iucundiſſimo nuncio certior factus fuiſſem, nunquam certe officium meum iamdiu tuæ excellenti virtuti debitum deſideraſſes. Nam cùm te ſemper plurimi fecerim ex eo tempore, quo tu Patauij μετὰ τὰ φυσικὰ Ariſtotelis egregia tua cum laude legebas, meamq́ue quotidie erga te obſeruantiam auxerim, quòd abs te me vehementer diligi cernerem, tu verò quotieſcunque ſors tulit, vt hac tranſieris, veteris coniunctionis noſtræ non oblitus, nec tuæ ſummæ humanitatis, me diſcipulū tibi deditiſſimum præceptor amantiſſimus ſalutare volueris, in hanc, opinor, cogitationem venire non potuiſti, vt me in colenda amicitia muneris, ac officij mei, ſi rem cognouiſſem immemorem fuiſſe arbitrareris. Nec ego eò dico, quòd te de meo multo in te ſtudio, ac propenſa voluntate vnquam veritum fuiſſe credam, ſed quòd, cùm ſine vlla mea negligentia gratulatio prætermiſſa ſit, tarditatem meam excuſari, atque locorum interuallo, quo diſiuncti ſumus, omnem culpam tribui poſtulo. Nunc igitur vere, & ex animo tibi gratulor, nec, vt tibi, ſicut pleriſque qui nulla virtute ornati honorum ſplendore illuſtrati fuerunt, dignitas iſta laudi ſit exopto: ſed abs te viro prudentia, doctrina, omniq́ue virtutum genere valde prædito, eam ipſam honeſtari mirū

in modum lætor: nec dubito, ſi multos tui ſimiles haberemus, quin religio noſtra ab aduerſarijs iamdiu agitata, atq; debilitata, per vos tandem recreata conquieſceret, atq; omnibus venerationi eſſet. Sed, vt hæc omittam, quod ad me attinet, illud te regatum maxime velim, vt, cum me ſemper admodum amaueris, atq; animaduerteris te à me magnopere coli, des operam, ne dignitas tua mihi noceat, quin me in numerum tuorum iã aſcriptum, & eorũ præſertim, qui tibi deditiſunt, perpetuo ſerues. Me enim tuarum laudũ prædicatorẽ, nominis tui cultorem, & ad omnia, quæ mea quidẽ in poteſtate ſunt, tibi verò gratiſsima fore intellexero, paratiſsimũ ſemper habebis. Vale Antiſtes optime. Ferrariæ.

IO. BAPTISTAE.

Saracio.

ETSI non dubitabam antea Saraci optime, quin me amares: (multa enim & eximia amoris erga me tui ſigna mihi ſæpe dediſti) hoc tamen tempore quo de magno meo, ac fratrũ meorũ commodo agebatur, perſpicere tuum in me ſtudium, tuamq; ſingularem humanitatem, quæ te impulit, vt teſtificationem de eo manu tua ſcriptam ad me mitteres, de quo te per litteras rogaueram, iucundiſsimum certe mihi fuit, atq; optatiſsimum. Nolim tamen arbitrere me hoc mihi arrogare, vt tu epiſtola mea adductus, orationeq; mea delinitus, tali me beneficio affeceris: nimis enim eſſem arrogans, ſi eam me in dicendo habere vim mihi perſuaderem, vt voluntatem tuam ad meas vtilitates allicere poſſem, ſed hoc totum tuæ excellentis virtutis, ac humaniſsimæ naturæ proprium fuit. Natus enim ad conciliã-

dos tibi multis officijs hominum animos, atque altitudinem animi tui in bene merendo de bonis quotidie exercens, cùm omnes ſummo amore tibi deuinxiſti, tùm quoque meum erga te animum adeo prouocaſti, vt te perinde ac alterũ parentem beneuolentia, atque veneratione proſequar. Demũ pro tuo hoc non vulgari officio, quod nulla tua occupatio vel maxima interrumpere potuit, me tibi obſeruantiam, atq; pietatem, omnia deniq; officia in te ſumma, & ſingularia ſtudia debere fateor. Non ago tecum de referenda gratia: tibi enim ſemper ornandi mei facultas dabitur, qui & auctoritate polles & fortunis, mihi autem ad remunerandum nihil ſuppetit præter voluntatem, quam nihilominus in te adeo conſtantem retinebo, vt ſi quando occaſio tulerit, re ipſa tibi indicare vt mihi liceat, quo ego pacto ſim erga te affectus, eam profecto non ſim amiſſurus. Agãne igitur tibi gratias? mihi crede, non reperio quibus verbis: nam cum meæ orationis facultatem longè ſuperet virtus tua, ac recens nunc amoris erga me tui ſignificatio, ineptiarum merito in ſimularer, ſi ad gratiarum actionẽ aggrederer, cum res tibi verbis ſatisfieri minime patiatur. Reliquũ eſt, vt gratia à me tibi habeatur, quam certe maximã, & perpetuam expectare debes. Nam & in ſacris meis ita te tuaq; erga me merita memoria tenebo, vt me quàm gratiſſimum erga te ſemper iudices, dignumq; cuius patrocinium quotidie ſuſcipias, tuaq; beneuolentia tueare.

Vale præſtantiſſime Saraci: teq; nobis Deus Opt. Max. incolumem diu ſeruet, atq; fortunet. Ex Aedibus noſtris.

IO. BABTISTAE
Foſchino Vicario.

NON queo tibi ſatis explicare Foſchine optime, quantam mihi præpoſiti noſtri aduentus lætitiã attulerit, cuius potiſſimum opera effectum eſt, vt ampliſſimus Cardinalis noſter profectionẽ ad vrbẽ in menſem Septembrem reiecerit: maximam certe cepi. Nã cùm de meo hinc diſceſſu valde ſolicitus eſſẽ, quòd magno meos meaq́ omnia incommodo afficerem, ita hoc nuncio ſum recreatus, vt reuixiſſe nunc mihi videar. Ac ſane complures cauſæ intercedebant, quæ me abeſſe ægre patiebantur, pietas primum in matrem meã, à qua me diuelli moleſte ſciebã, domeſticarũ etiam rerum cura, lites item mltæ, à quibus vt aliquando me expediã, optare quidẽ, ſed vix ſperare licet: denique iucundiſſimus congreſſus tuus, in quo ita conquieſcere ſoleo, vt omnes etiam curas, animiq́ moleſtias deponam. Quòd ſi mihi iter facere contigiſſet, quid erat, quod me delectare potuiſſet, vt in obliuionem tot ac tantarũ rerũ venirem? Excipio ſuauiſſimam præſtantiſſimi atq; humaniſſimi Martellij noſtri conſuetudinẽ, in qua vnicũ mihi laboris, atq; moleſtiarum ſolatiũ repoſitum eſſe mihi perſuadebam: quæ ſi tanti fuiſſet, vt omnẽ animi languorem, quem ego non mediocrẽ ex abitu meo eram capturus, potuiſſet abſtergere, præclare mecum actum eſſe non dubitaſſem. Sed, ne mentiar, mihi moleſtum nõ eſt quod huius rei periculum minime fecerim: quin talem occaſionẽ ſe ſe mihi obtuliſſe, vt experiri non fuerit neceſſe, mirum in modum lætor. Quid enim amplius deſiderem, quàm quod Dei optimi maximi benignitate

mihi

mihi tributū eſt? Ego res meas domeſticas ita tracto, vt eodem tempore & tua, & Martellij noſtri optatiſſiſſima conſuetudine non caream: & quantum ab occupationibus otij datur, totum in ſtudijs conſumo. Itaq; permagna immortali Deo gratia à me perpetuò habēda eſt, qui me ex his moleſtijs eripuerit, ac, vt ad mea me referre ſtudia poſſem, benigne mihi conceſſerit. Fortaſſe dices rem quidem dilatā, ſed plane nō eſſe depoſitam. Ego vero tibi affirmo me tantum de humanitate Martellij noſtri, eiuſq; in me amore mihi polliceri, vt eum omnia facturū eſſe confidam, ne à ſtudijs, atq; negotijs meis abducar. In quo tu quoq;, opinor me, adiuuabis: ita enim & ſumma mea erga te obſeruantia, tuaq́; item in me beneuolentia poſtulant. Quod ſi acciderit, vt iucundiſſimo illius conſpectu aliquādo priuer, crebro tamen litteris cum eo colloquar, abſentiśq; deſideriū, quoad fieri poterit, lenire conabor. Praeterea in ſermonibus & collucutionibus noſtris ita ſaepe de eo mētionem faciemus, vt eū tertio quoq; verbo appellemus. Reſtat, vt cum Martellio agas, quò ex eo albo eximar, in quo erā deſcriptus: nam ſi mihi, & opera, & officio non defueris, vt hoc impetrem, domiq́; maneā, magno me non ſolū beneficio affeceris, ſed etiam in perpetuum me tibi deuinxeris. Ego quoq; magnam te ex quotidiana congreſſione noſtra voluptatem capere facile perſpiciam. Vale Foſchine doctiſſime. Ex Aedibus noſtris.

F. AEGIDIO EPISCOPO

Mutinae. Tridentum.

SAEPE *cogitaui Antiſtes integerrime, atq; doctiſſime litteris te ſalutare, atq; de mea propenſa in te vo-*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

luntate in memoriam tuã redigere. Sed vbi dijudic: re incipiebã, quis ego ad quem, ab hoc me officio pudor ſtatim deterrebat: verebar enim ne, cum huiuſmodi haud eſſent litteræ meæ, quæ te delectare poſſent, nugis te meis interpellarem. Cum verò tua in me & fratrẽ meũ Philippum Romæ innumerabilia beneficia, tuamq́ſingularẽ humanitatẽ memoria repetebã, adduci non poteram, quin meam tuorũ in me meritorũ, tuæq́ſummæ in me benignitatis recordationem, ſi de ea per litteras à me certior fieres, tibi non ingratam fore crederẽ. Hæ igitur cogitationes cũ verſarentur in animo meo, & quo me verterẽ difficilis eſſet deliberatio, omnẽ mihi ſcrupulum exemit Alphonſus Roſſetus Epiſcopus Comaclenſis, vir certè in omni virtutũ genere excellens, in quo tanta fuit humanitas, vt cum ſuam iſtuc profectionẽ pararet, vbi tecum, & cum cæteris collegis negotium Chriſtianum gerat, non modo me ante admonuerit, an ad aliquem primariũ virum mihi amiciſſimum literas dare vellem, ſed animũ etiam addiderit, vt ſtrenue munus hoc obirem. Mihi vero conſideranti, quibus magno eorum in me merito obligatus eſſem, Tu primus occurriſti, ad quem potiſſimũ ſcriberem, cuiq́me plurimum debere faterer. Quas ad te literas, eò libentius miſi, quòd nuncius ita egregius eas tua lectione dignas redditurus ſit. Accedit etiam, quòd, cum ego maximè cupiam tibi explicare, quanti præſtantiſſimas tuus virtutes integritatẽ, benignitatemq́, nec non ſuauiſſimos mores tuos faciam, ac præterea ſummam in te doctrinã admirer, nulla verò mea diuinas laudes tuas æquare poſſit oratio, ipſe de mea erga te non mediocri obſeruantia,

uantia, ac nominis tui cultu cùm copioſè, tùm ornate ita exponet, vt ſingulari prope quodam fato meo conti giſſe mihi putem, quòd opportune talem ſim nactus, qui hoc me onere longè viribus meis impari leuare poßit. Vnum tantum hiſce litteris tibi ſignificare volui, mirũ me iſtuc te ſalutarum veniendi deſiderium tenere. In quo certe mihi ipſi non deero: conabor enim, dum ver appetat, ab ijs controuerſijs, atq; occupationibus, quibus effectum eſt, vt nec cum Mutinæ eſſes, quæ meæ erga te partes eſſent, vnquam fere meminerim, breui me expedire, quo iſtic optatiſsimo, dulciſſ moq; conſpectu tuo, atq; congreſſu, quoad negotia tua, ſacrarumq; literarum ſtudia ferent, tranquilliore, lætioreq; animo frui poßim. Quo tempore ita clara deditiſsimi, tibi animi ſigna oſtendam, vt iamdudum in intimis viſceribus inhærere tuum nomen facile perſpicias. Interea tu me in gratia tecum eſſe patiere, à qua ſi forte mea culpa, negligentiaq; excidiſſem, vt in eam me reſtituere velis, te rogo vehementer & obſecro: facies enim quòd optima tua, humaniſsimaq; natura poſtulat, atque ad magna tua erga me beneficia cumulus etiam accedet. Collegam tuum Epiſcopum Veronæ præſtantiſsimum integritate, ac doctrina virum, quem etiam de facie noui dum illæ Patauij elegantiſsime, doctiſsimeq; concionarentur, cum ſeſe tibi offeret occaſio, meis verbis ſaluere iubeas velim. Is autem cum annuam mihi penſionem libenter curet, eximio meo erga illum ſtudio ita compenſatur, vt eum pro omni meo virili honorificè ac maxime obſeruem, & venerer. Hoc ipſe vt intelligat cum valde exoptem, ſi te auctore impetra-

ro, mihi etiam atq; etiam gratiſſimũ feceris. Vale mihi Ampliſſime Patrone, quem Deus optimus maximus incolumem diu ſeruet. Ferrariæ.

LVDOVICO BECCATELLIO Archiepiſcopo Raguſino.

POSTQVAM Antiſtes optime, atq; integerrime caſus ita tulit, vt cum tu ſemel hac iter habuiſſes, atq; humaniſſimum, doctiſſimumq; Martellium de me fuiſſes percunctatus, ego abeſſem, ruſticarerq;, à fratre verò admonitus de tuo iterum ad nos aduentu, vt hinc te Tridentum conferres operam Chriſtianæ Reipub. nauandi gratia, incredibili te cupiditate expectarẽ, quo ſuauiſſimo conſpectu tuo fruerer: Tu tamen mutata itineris ratione, alia via eò perrexeris: nõ potui certè tui deſiderium amplius ferre. Sed cum eadẽ de cauſa iſtuc proficiſceretur. Alphonſus Roſſetus Epiſcopus Comaclenſis humanitate, ac doctrina, plurimoq; rerum vſu vir præſtans, meiq; amantiſſimus, ſtatui in hoc vti egregia eius opera, vt meas ad te litteras perferret. Ex quibus velim præſpicias, cum te tanti faciam, teq; ſummopere obſeruem, ac venerer, me tamen mihi ipſi non ſatisfacere. Nam, vt de præclariſſimis tuis virtutibus integritate, humanitate, doctrinaq; taceam, quibus neq; oratio mea, neq; ingenium vnquam par eſſe poterit, cũ tot ac tanta tua in me officia memoria recolo, quæ ab initio recenſere longum & ſuperuacaneum eſſet, & amoris erga me tui magnitudinem animo complector: tantum me tibi debere ſentio, quantũ me nunquã perſoluturum ſperarem, niſi benignitas tua incredibilis mihi pollicetur, ſi gratiſſima recordatione omnia tua erga,

ga me ſtudia proſequar, te perinde voluntatem & animum meum accepturum eſſe, ac ſi tibi omnino gratiam retuliſſem. Hac ego ſpe recreatus, in prædicatione tuarum laudũ, ac tuorum erga me meritorũ commemoratione ita verſabor, vt te ſummũ apud hominem gratũ poſuiſſe beneficiũ omnes facile iudicent. In quo mihi quoq; adiumento erit Iacobus frater meus, qui luſtrata ab eo paucis ante diebus terra ſancta atque Damaſco, totaq; ferè Siria, ex Cypro, cum vaſtiſſimum mare hiame tranſierit, incolumis nuprr ad nos peruenit. Is enim quotieſcunq; in ſermonem de tua excellenti virtute incidimus, quod perſæpe nobis vſu venit, ita de te mirabiliter & ſentit & loquitur vt mirum in modum te colat, ac parentis loco ducat. Itaq; fit, dũ ego cum eo cõſentio, vt amore cultuq; nominis tui ambo exardeſcamus. Qua de re ſi domeſticis curis atque negotijs, quibus adhuc valde diſtineor, me relaxaro, in quo nullum laborẽ recuſabo, vt ex ijs me penitus explicem, iſtuc te veneratum accedã, vbi congreſſus tui ſuauitatẽ, quoad mihi per occupationes tuas licuerit, ita guſtare ſpero, vt tui deſiderium magnopere leniã. Tu quoq; vt me amare pergas, & in numero tuorũ intimorum eſſe velis, etiã atq; etiã peto: facies enim quod humanitatis tuæ maximè proprium eſt, atq; integerrimis moribus tuis conſentaneum. Vale Patrone humaniſſime.

PAVLLO MANVTIO ELOquentiſſimo Viro. Venetias

QVANTAM ex Ioſephi Faſinardi noſtri aduentu, præſtantiſſime Paulle, voluptatẽ ceperim, præſertim quòd is nunciũ mihi iucundiſſimũ optatiſſimumq; attu-

lit, optima nūc te atq; integra valetudine eſſe, tu te ipſe exiſtimare potes, quem iā optime ſenſus meos noſſe, ac meum in te ſingulare ſtudium ſummamq; obſeruantiam perſpexiſſe non dubito. Quæ autem fuerit noſtra inter nos collocutio, tametſi tu quoq; diuino illo ingenio tuo longe prouidere potuiſti, tamen videntur etiā aliquæ meæ partes. Quòd ſi nouo tecum ac mihi iamdiu inuiſitato ſermonis genere agere videbor, vnum hoc cogita Ioſephum, cui multū tribuo, ſcribendi alacritatē mihi addidiſſe. Ac Paulle doctiſſime laudes tuas non attingam. Quæ enim vis orationis in me eſt, qui parū ingenio poſſum, vt ad dicendū de virtute tua aggredi audeam? Nam cùm tanta ſit nominis tui celebritas, ac tā illuſtris, & conſpicua tua ſingularis doctrinæ atque eloquentiæ laus, totiusq; orbis terræ iudicio iam comprobata, atq; eò maximè quòd romanā eloquentiam tanquam ab exilio reuocaueris, ac priſtino nitori ſuo tu vnus reſtitueris, nonne ineptus merito iudicer, ſi hæc litteris perſequi velim, ac præclariſſimæ luci tenebras offundere? Quare ne in eos me laqueos induam, à quibus vix tu vnus eloquentiæ pater expedire te poſſes, mittā de te dicere. Quæ verò mea intereſſe puto, ea commemorabo, neq; enim cauſam, cur tanto Ioſephum exceperim gaudio, prætermittere fas eſt. Nam cùm vnà eſſemus, atq; Io. Baptiſtæ Saracij eximij viri tuiq; ſtudioſiſſimi ad curiam expectaremus aduentum, vt mandata tua diligenter curaremus, multa ille primum de negotijs tuis, & quo etiam pacto vitam factis traducas egregijs, eleganter narrauit, quæ me valde oblectarunt. Deinde in eum ſermonē incidit, vt diceret te honori-

norificam de me ſæpe mentionem facere. Quæ eius oratio tanta (vt ingenue fatear) me lætitia affecit, vt nimio gaudio mei pene oblitus eſſem. Ac quidem cum in me nihil eſſe penitus agnoſcam, quod voluntates alienas erga me allicere poſſit, me tamen in ore tanti viri, quem præ cæteris valde ſuſpicio, cuiq; neminem antepono, quòd non mediocrem animi ſinceritatem cum doctrina, & eloquentia admirabili coniunxerit, verſari tantopere cum affirmet ipſe Ioſephus, nonne eſt ur mihi vehementer gaudeam? Sed tamen quòd mei memoriam teneas Paulle humaniſſime, totum hoc tuum eſſe, ac tuæ incredibili humanitate aſcribendum nemo dubitat. Quòd verò te admodum admirer, tua excellens virtus me iandudum prouocat. Denique quòd me tibi perpetuò deuinctum fore pollicear, tua in me innumerabilia maximaq; officia vehementer poſtulant. Quare perge quæſo tua me beneuolẽtia complecti, paterèq; me in eorum numero eſſe apud te, qui tuæ ſingulari virtuti plurimũ fauent, maximeq; addicti ſunt. Me enim tibi dedititiſſimum atque ad omnia, quæ ad tuam dignitatem, & commodũ pertinere arbitrabor, alioqui paratiſſimum, reddes etiã alacriorem. Interim non intermittam Deum optimũ maximum precari, vt te nobis pro diuina ſua benignitate incolumẽ diu ſeruare velit, quo clariſſima ingenij tui monumenta non ſolum amicis: ſed omnibus etiam exteris nationibus deguſtare liceat. Vale ætatis noſtræ decus, atque Aldo vere imagini tuæ, nec non eruditiſſimo Morando noſtro multam meo nomine ſalutem imperti. Ferrariæ IIII. Kal. Maij

M. D. LXI.

PAT-

PAVLLVS MANVTIVS
Paullo Sacrato Ferrariam.

SOLET interdum euentus eſſe gratior, quã cauſſa, interdũ etiam cauſſa, quam euentus: me delectauit vtrumque pariter in litteris tuis. nam, & vt latine ad me ſcriberes, homo tum domeſticis curis, tum etiam ſedandis, vt audio, multorũ controuerſijs aſſidue diſtentus, certe amor impulit, atque humanitas: & epiſtola tua ita mihi ornate, ita copioſe non modo animi, verũ etiam ingenij tui partes expreſſit, vt nihil vnquam legerim libentius. Ego tibi antea optime Sacrate, tribuebam ſane multa, quæ pauci conſequuntur, prudentiam, integritatem, doctrinã, maxime vero præſtantẽ quandam ad excolandas officijs amicitias, & voluntatis, & naturæ propenſionem: iſtam vero orationis exornandæ facultatẽ, quæ cùm multi temporis, magnæq; videtur eſſe induſtriæ, cùm vero, vt ego ſentio, atq; vſu etiã didici, ab intimo quodam, planeq; recondito depromitur artificio, vix putabã tibi inter diuerſa plane ſtudia poſſe contingere, ſed videlicet id me fefellit, quod ingeniũ tuum communibus metiebar exemplis: nec mihi veniebat in mentẽ, auunculi tui Cardinalis Iacobi Sadoleti præceptis, & conſuetudine domeſtica aditũ tibi ad omnem gloriã eſſe patefactum. nam cum ille cunctis virtutibus, quas laudabit poſteritas omnis, aſſequetur fortaſſe nemo, bonorũ, ac ſapientium iudicio virorum excelluerit: hac tamen in primis latine ſcribẽdi laude ita floruit, vt veteres illos propemodũ æquauerit, nos quidem per eandẽ viam cupientes excurrere longè reliquerit, ſed, vt ex epiſtola tua conijcio, conſeruabis hoc

quaſi patrimoniū familiæ veſtræ proprium, & hæc tibi communis hæreditas erit cū patrueli fratre tuo, Paullo Sadoleto, quem omnes homines ad egregia quæq; natum intelligunt. Equidem in hoc mihi ipſe plurimū gratulor, qui tibi harū literarū, quibus neſcio an quidquā non modo humanius, verum etiam ornatius eſſe poſsit, cauſam dederim, nam Ioſephum Faſinardum, quē ob eius doctrinam, & mores egregios vehementer amo, oblitū arbitror modeſtiæ ſuæ, cū de me loqueretur, & vtrumq; veſtrum in eo conſenſiſſe, vt ille, te libēter audiēte, pro veris falſa narraret, aut certe veris plurimū affingeret, tu illi plena manu, vt ſæpe prodigus amor eſt, ea, quæ prorſus nō agnoſco, in me conferenti, pro tuo in me ſtudio libenter, & facile crederes, vtinam quidem qui vobis nunc eſſe videor, is aliquādo eſſe poſsim: quod quia ſperare non licet, ne cur optem quidem eſt. Meus in te animus (quid enim præterea pollicear?) officio erit, mihi crede, ſingulari: quæq; à te in meis rebus opera, atq; beneuolentia nauatur, perpetuo quodā erga te ſtudio ita compenſabitur, vt mihi nemo omniū, excepto amore domeſtico, te vno carior, aut iucūdior vnquā eſſe poſsit. Franciſcus Morādus, cuius ego contubernio, & quotidiana conſuetudine mirificè delector, vir egregius, nec iuris tantum ciuilis peritia, ſed poëtica etiam laude, & litterarum elegantia vehementer excellens, mutuo te diligit, & quæ ego tuis verbis eum ſalute impertiui, eandē tibi vt eius nomine his literis adſcriberē, diligenter mandauit. Tu ſaluere plurimū à me iubeas Io. Baptiſtam Saracium deditum ſemper optimis diſciplinis, maximeq; cupidum ornandæ virtutis, itemq;

Franciſcum, quē vidi nunquā, amo tamen, ſic, vt mihi te riualē eſſe vix patiar. Vale. Venetijs.

PAVLLVS SACRATVS
Paullo Manutio Venetias.

O ſuauiſsimam, ac mihi inexpectatā diuinam epiſtolam tuam, Quāto exultauerim gaudio cum mihi reddita eſt, ex hoc coniecturam facere potes, quòd amicos meos tui ſtudioſiſsimos voluptatis meæ cōtinuo feci participes. Qui cum eā legerent, mihi magnopere gratulabantur, quòd me tam facile in amicitiā tuā inſinuaſſem, incredibilem verò humanitatē, & comitatem tuā admirabantur, quòd tu me libenter recepiſſes. Ac mirū cui videri non debeat ſummū illum virum Paulū Manutium grauitatis interim oblitū ſuæ, ad tantā demiſſionem delabi potuiſſe, vt me vix dignum, quē interdū nominet, ſibi tanto ſtudio fouendū ſuſceperit, vt etiam immortalitati clariſs. mis ſcriptis ſuis tradere voluerit? Mihi vero nouum hoc minime accidit, quippe qui te ea natura, animiq; magnitudine præditū eſſe iā perſpexerim, vt à quibus te ex animo coli iudices, eos ita ames, itaque amplectare, vt non ſolum beneuolentia tua dignos, ſed etiā lucubrationibus tuis illuſtres reddas. Denique te talem eſſe agnouerim, vt nemini, qui paululum aliquid de politioribus literis deguſtauerit, Iucūdiſsimam conſuetudinem tuam claudas. Quòd verò ijs me laudibus ornas Paulle optime ac præſtantiſsime, quas in me nullas penitus agnoſco, nec vnquam mihi arrogabo, vt vllæ mihi debeantur, cùm nullū ingenij atq; virtutis ſpecimen dederim, quòd magnæ tuæ de me opinioni reſpondere poſsit, Vide ne, dum amori nimiū tribuis,

bau, de grauiſſimo ac ſubtiliſſimo tuo iudicio multū do roges, nemo enim non videt te pro tuo in me ſtudio eò progreſſum eſſe, vt quē me eſſe velles, admirabili tua eloquentia deſcripſeris. Quæ quidē tua non mediocris erga me voluntatis ſignificatio non planè effecit, vt ad ſummam meam in te obſeruantiā aliquid accedat, quæ iam cumulata eſt, ſed vt in hac quotidie cogitatione verſer, quomodo celeberrimū nomen tuū gratiſſimo animo proſequar. Quod cum fecero, nec minimā quidem tuorum in me officiorū partē aſſequi me poſſe confido. Quod reliquū eſt, cum pro tuis ſingularibus in me ſtudijs non referre quidem gratiam tibi, ſed cogitare vix poſſim, immortales tamen tibi gratias ago, polliceorq; me tui in me amoris, cuius ſignum elegantiſſima epiſtola tua mihi non exiguum nunc dediſti, memoriā perpetuò conſeruaturū ita recentē, vt te tot in me beneficia contuliſſe quotidie magis delectet, nedū vllo vnquā tēpore pœniteat. Vale. Fer. III. Non. Maij. M. D. LXI.

Eidem Venetias.

QVANTO ſim gaudio affectus præſtantiſſime Paulle ex ſtudio, ac tua erga me humanitate tuam dē mea epiſtola dicendū ſententiā, non reperio verba, quibus tibi hoc explicem, nec ſi tuam maximam in dicendo vim atq; eloquentiam abs te mutuarer, par vlla lætitiæ meæ poſſet eſſe oratio. Nam nimis magna beneuolentia erga me tuæ indicia oſtendis, tantiſq; me officijs tibi deuincis, vt ne cogitandi quidem gratiam, ſi maximè veliim, nedum tibi referendi facultas mihi detur. Accedit etiam, quòd video nonnullas eſſe in hac amoris ſignificatione partes ſuauiſſimi Aldi noſtri: litteras

enim eius manu ſcriptas eſſe cognoui, atq; fit, vt cum vtriq; veſtrũ tantum debeam, quantũ me nunquã perſoluturum certo ſcio, veſtra innumerabilia, in me merita nec gratiarum actionẽ deſiderent. Itaq; tanto officij onere opprimor, vt niſi incredibilis tua humanitas me adiuuerit, hanc beneficij magnitudinẽ omnibus viribus ſuſtinere non queam. Quòd autẽ me mones, vt epiſtolas Ciceronis ad Atticum legam ſæpe, & perlegã, ea enim accutiſſimarũ ſententiarum referta ſunt, monitis tuis atq; præceptis parebo, dum per forenſes occupationes mihi licebit. Sed vide doctiſſime Paulle, ne id præterea requiratur, quod tu pro tua ſumma modeſtia taces, vis ingenij ſcilicet, quam cum in me agnoſcã pertenuem eſſe, atq; Ciceronis elegantiã me aſſequi poſſe diffidam, nec cur optem quidem eſt, eam certe imitari, quoad eius fieri poterit, non deſinã. Reſtat vt te etiam atq; etiã rogem, ne me impudentẽ cenſeas, qui tibi his nugis obſtrepere audeã, quod & ſi eximia tua benignitas non patitur me de te opinari, mihi tamen ſuadet pudor meus, ne dulciſſima atq; optima natura tua abuti debeam. Vale meq; in gratia tecum eſſe patere.

Eidem Romam.

IAM DVDVM Paulle præſtantiſſime, ad has natales ferias peruenire cupiebam, vt et à negotiorũ fluctibus paululum emergerẽ, ac reſpirarem, & mihi latiùs tecum, ſicut in animum induxeram, colloqui liceret, à quo inſtituto occupationes me ſemper auocarũt. Quod Dei beneficio me video eſſe aſſecutum. Sed quoniam potiſſimum argumento vti debeam in ſcribendo difficilis ſanè eſt mihi deliberatio. Nã ſi tua in me ſum-

ma

ma ſtudia, ſi tot amoris erga me tui ſignificationes, ſi deniq; innumerabilia beneficia commemorare velim, mihi certe prius deeſſent verba, quã exitum inſtitutæ rei expedire poſſem, tibi enim tantum debeo, quantum poſthac vnquam nemini. Si verò de magnitudine obſeruantiæ erga te meæ verba facere cogitarem, ita vagaretur oratio, vt à me reuocari minime poſſet. Quæ cum ita ſint, non conijciam in eos me laqueos, à quibus exolui nequeam, ſed ea attingã quæ tua intereſſe multum, mea autem tibi referre arbitrabor. Scito igitur Euanthum de gemmis, quem flagitabas, in bibliotheca Diui Dominici reperire à me non potuiſſe, qua quidem in re diligentia non mediocri ſum vſus. Nam nullus extitit in ea liber, cui voluendis cartis puluerem non abſterſerim, ſuſpicantur patres illi religioſi furto ſibi ablatũ. Ioannem quoq; Baptiſtã Pignã conueni, ab eoq; petij, vt tua, ac mea cauſſa aliquam inire velit rationẽ quo tuæ ſatisfiat voluntati, quod ille mihi ſe facturum ſpopondit, ſi quid ſperandum erit, certior per me fies. De Faſinardo quid dicam? ad quem cum is, qui domus illuſtriſsimi Alphonſi Ateſtini præeſt, litteras tuas fidiſſimo nuncio ſe dediſſe affirmauerit, nullas hactenus ab eo accepi? At ſi, quod ſentio, dicere licet, vereor ne pudore à ſcribendo refugiat: nam cum tecum eſſe libentiſsime, atq; à tua iucundiſsima conſuetudine nulla vnquam ratione dimoueri poſſe aperte oſtenderet, ſubito mutata voluntate, quòd ſe tua familiaritate priuarit atq; orbarit, in oppidumq; abdiderit, nõ dubitat, quin in meam reprehenſionẽ incurrerit, et inconſtantiæ crimen ſubierit, præſertim cum meminerit me ſæpe beatũ

cũ appellaſſe, cui tuo ſuauiſſimo conſpectu congreſſuq́; abunde frui liceret, atq; dixiſſe, me eius fortunæ inuide re. At certe, ſi in ciuitate mea ſatis amplo Sacerdotio præditus non fuiſſem, quid optatius mihi, quidq́; honorificentius accidere potuiſſet, quam vt omnes intelligerent me Paullo Manutio integerrimo viro, omniumq́; eloquentiſſimo familiarem eſſe, aſſiduumq́; conuiuam? non ne cuncti amicitiam meã appeterent, quò eos apud te in gratia ponerem? Quod cum vſu veniſſe Faſnardo conſtet, is verò abs te longius abeſſe æquo animo tulerit, totumq́; ſe ab alienarit, ſuorum nemo eſt hic, qui eius conſilium nõ reprehenderit atq; vituperarit. Sed hæc hactenus. Ego quidem, cum tua ſingularis humanitas aditum mihi ad amicitiam tuã patefecerit, ne mihi ipſi deeſſe videar, ita te omnibus colam officijs ac perpetuo quodam meo erga te ſtudio, vt maiorem me indies abs te gratiam, inire poſſe non dubitem. Vale, & Aldo noſtro multam meo nomine ſalutem dic. IIII. No. Ianuarij. CIↃ. IↃ. LXIII.

Eidem Romam.

RARAS ad te iampridem dedi litteras præſtantiſſime Paulle, nihil enim potiſſimum habebam, quod ſcriberem, crebriores tamen ad te miſiſſem, niſi eſſem veritus, ne tibi moleſtus eſſem, quem multis, ac grauiſſimis occupationibus diſtrictũ eſſe non dubitabam. Nunc verò his te litteris ſalutare volui, ex quibus etiam perſpicias me vereri, ne in ſuſpicionem tibi negligentiæ venerim. Nam in cogitationem tuã forte cadere poteſt mea culpa accidiſſe, quòd à conductore ſolutio differatur, cum tu iamdudum mihi mãdaueris, vt eum de ſuo

officio

officio admonerem. Quæ te cauſſa ſi adduceret, vt animum à me tuum ab alienares (quod Deus opt. max. auertat) non enim ſumma tua humanitas hoc patitur, cito Carpos accurrerem, vt cum vtrumque noſtrũ hac cura liberaſſem, tecum in gratiam redirem. Sed peſtilentiæ ſuſpicio quæ in hiſce locis tanta eſt, vt nemo niſi fide publica, aut teſtimonio optime munitus, in ciuitatem admittatur vllam, eum forte deterruit ne ſe in viam daret, aut detinuit valetudo. Non enim dubito quin meæ ad illum literæ peruenerint, cum certis hominibus eas commiſerim. Quare ſi falſam aliquam de me opinionem imbibiſti, vt eam deponere velis, magnopere te rogo, maxima enim iniuria amicitiam noſtram tot iam officijs ab vtroque noſtrum cultam afficeres. Quod ad venditionem agrorum attinet, nihil eſt quod ſperes: populi enim ij grandine ſæpe de cœlo cadente iacta ti, vix ea, quæ ſuppeditent ad victum & veſtitum, parare poſſunt, ne dum de emptione cogitent. Præterea fundus ille eo in loco ſitus eſt, quo rariſsime mercatores commeant, vt niſi diuina ſors aliquem nobis dederit, qui cum contrahamus, ex ſententia nihil conficere valeamus. Hanc tamen curam nunquam mi Paulle abijciam, immo in eam aſsidue incumbam, vt nullum à me officium hominis amiciſsimi tibiq́ deditiſsimi deſideres. Quod reliquum eſt, vehementer abs te peto, vt me ſuauiſsimis litteris tuis recreare non graueris: nõ enim conquieſcet animus, donec de tuo in me amore nihil detractum eſſe cognouero. Vale mi præſtantiſsime Paulle, meq́ue amare non deſine.

PAVLLVS MANVTIVS
Paullo Sacrato Ferrarien.

MALE ſentis de vtroq; noſtrum, cum de immutata mea erga te voluntate ſuſpicaris, nã & me leuem, atq; inconſtantem, & te fingis diſsimilẽ tui, ideſt eum, cuius in amore, cognita iã virtute tua, languere quiſquam poßit. tu de te ipſo vide quid ſtatuas, & quo modo feras iniuriã tuam: ego meam nec diſsimulare nec ferre leuiter poſſum, nam cũ ab ineunte ætate ingeniũ, animumq; meum ijs artibus & ſtudijs excoluerim, vnde præclara omnia naſcuntur, ſcilicet egregium induſtriæ meæ fructum ferrem, ſi, quod in quibuſdam ſoleo reprehendere, quodq; ipſe ſciens nunquam feci, in amicitia peccarem, præſertim, tua, quæ non vt multæ, caſu & fortuito cõtracta. ſed expetita à me ſemper, & pluris æſtimata, quàm quæ vulgo maxima putantur. Obſecro te, iſtam ne patere ſuſpicionem in animo tuo reſidere: cogita, quod res eſt, te mihi eſſe in oculis: delectari me vehementer memoria officiorũ tuorum, & angi nonnunquã, quòd habere magis gratiam, quàm, referre poßim. In penſione exacta, & pecunia permutata agnoui diligentiam tuã, vel amorem potius, quo tu adductus, mea negotia vel minima ita curas, quaſi maxima ſint, maioremq; commodi mei, quam dignitatis, & perſonæ tuæ rationẽ habes. De locatione vero renouanda, totum ad te refero. mihi, quidquid egeris, nõ modo ratum, ſed etiã gratum erit, venditiotem quidẽ temporibus excludi, & priuatorũ fortunas tempeſtatibus aduerſis exhauriri, non mea magis, quam veſtra cauſſa doleo, quamquã dolorem noſtrum leuare debet illa ratio,

tio, quod nihil malum ſine culpa, item vt cũ culpa nihil bonum Ego me hoc in aduerſis didici ſuſtentare ſolatio, quod ignorari à Chriſtianis, quibus hæc ſententia præſtantiſſimum in cælo fructũ promittit, cum ijs etiam philoſophis, qui veræ felicitatis vix vmbram viderunt, notiſſimum fuerit, turpe ſimul, & exitioſum eſt. Vale. Filius te ſalutat, & in primis obſeruat. Romæ, XVI. Kal. Decemb.. CIↃ. IↃ. LXIV.

ALDO MANVTIO
P.F. S.P.D. Romam.

MIROR Alde ſuauiſſime, cur nullas ad me litteras adhuc dederis, vt hinc decedens te facturum mihi pollicitus fueras, ex quibus de tuo iſtuc aduentu certior fierem, præſertim cum præteferres, dum dulciſſimos hic ſermones vnà haberemus, me à te tantopere amari. Neq; ſuſpicari ſanè queo, quid te potiſſimum ab hoc officio reuocarit, non enim credibile eſt omnia tibi excidiſſe, ſtatim vt in comqlexũ humaniſſimi patris veniſti. Nec verò eum te eſſe arbitror, qui à maioribus tuis, ac præſertim à digniſſimo patre degenerare velis, qui amicitias tam ſanctè colit, quàm qui maxime. Itaq; in hãc cogitationẽ veni, vt id cauſſæ cenſeam eſſe, quòd à ſtudijs tuis animũ auertere nolis, in quibus te ita aſſidue verſari non dubito, vt ipſe tecum pater ſæpe contendere debeat, quòd recreandi animi cauſſa, ne horã quidem intermittas. Sed alde mi vide quid agas, atq; conſilia mea in memoriã reuoca, effecit enim magnitudo amoris erga te mei, vt te Ferrariæ de ijs admonerẽ, quæ & ad colenda ſtudia tua, & ad tuendam etiam in vrbe valetudinẽ maxime pertinerent. Quòd ſi nobis pa

rere volueris (neque enim me latet præſtantiſſimum patrem tuum mecum ſentire) non vereor modo, ne diutius librorum tuorum conſuetudinem ferre poſſis, ſed ne in aliquam etiam (quod tamen Deus auertat) corporis infirmitatem incidas. Ego quidem non deſinam te litteris interdum laceſſere, ac etiã hortari, vt ita ſuaue litterarum otio, vti ſalutis etiam rationem ducas, quod ſi feceris, magno nos, qui te amamus ſaluumque atque incolumem imprimis cupimus, gaudio affeceris. Vale.

V. OCTAVIO PANTAgatho. S.P.D. Romam.

Scripſit ad me Lælius Gauardus optimæ ſpei adoleſcens, morumq́; elegantia præditus, cum is te meo nomine ſaluere iuſſiſſet, tuq́ue ei viciſſim mandaſſes, vt me tuis verbis ſalutaret, te non dubitare, quin me in amore vincas. O Pantagathe optime ita ne me noſti, vt de meo in te animo tam facile iudices? Nam ſi cauſas commemorare licet, quæ vtrumque noſtrum ad amorem inter nos mutuum prouocare queant, Ego complures habeo obſeruantiæ erga te meæ: Primum enim virum ſingulari prudentia, iudicio præditum admirabili, & omnibus in diſciplinis, et artibus maxima ſua cum laude ita verſatum, vt eius virtuti cedant alij, mirifice colo, & veneror. Deinde eum, qui, cum Ioannem Baptiſtam Sacratum patrem meum ſemper valde dilexerit, poſt eius obitum, amorem transfuderit, omniaq́ue ſtudia atque officia ad acceſſionem fortunæ, ac dignitatis illorum contulerit: cuius tuæ erga nos beneuolentiæ teſtis iſthic adeſt Iacobus frater meus (vt de me fa-

ceam,

ceam, quem quotieſcunq; videre tibi contigit, ſumma es humanitate complexus) qui cum poſt reditum ſuum è Cypro annum commoratus nobiſcum fuiſſet, nullum ferè diem prætermiſit, quin quantis abs te beneficijs affectus eſſet, commemoraret, ſeq́ue tibi plurimum eo nomine debere prædicaret, Teſtis etiam Philippus frater ampliſſimi Ioannis Moroni viri grauiſſimi, & integerrimi à manu ſeruus, qui cum ad te ſalutatũ accedit benigne ſe excipi gloriatur. Te vero quid potiſſimum mouet, quòd me diligere debeas, niſi quòd mẽ celeberrimi nominis tui cultorem, tuarumq; præſtantiſſimarum virtutum amore captũ eſſe perſpicis? quod & ſi te pro tua benignitate ſatis eſſe vis ad conciliandam mihi beneuolentiam tuam, non tamen iudicio ita careo, vt non agnoſcam me virtuti tuæ excellenti totũ hoc debere, quod me tibi familiaritate coniunctum eſſe patiare. Quæ cum ita ſint, fateare neceſſe eſt te à me ſuperari: Quamquam quid aliter facere decet, niſi ego tibi ingratus videri velim? Sed non committam vnquã vt eo me crimine quod ſemper horrui, condemnare poſſis, ne litterarum ſtudia, in quibus ab ineunte ætate verſatus quidem ſum, parum verò profeci, nullo mihi adiumento fuiſſe videantur. Quin dabo operam, vt eum me præſtem, quem tua mihi iucundiſſima amicitia perpetuò dignum eſſe iudices. Interea me tua gratia fouere, ac tueri perge. magnum enim te apud me beneficium poſuiſſe putabo. Vale mi optime, ac doctiſſime Pantagathe.

FRANCISCO MAR-
tello. I.C. S.P.D.

CVM anteafama nominis tui ductus iam te plurimum amabam Martelli optime, tùm te ſimul ac de facie noui atq; prudentiã in iure dicendo tuam, grauitatemq; ac mores ſuauiſsimos guſtare cœpi, meam nunc profectò ſumma tua virtus opinionẽ vicit. Quid enim actionibus tuis fieri poterat amabilius, quid ſuauius, quæ integritatẽ, venuſtatẽ, affabilitatemq; ita redolebant, vt cunctis, nedum mihi, admirationẽ maximã mouerent? Itaq; tui ſtudio continuo incenſus fui, quod cum tu longe proſpiceres, non ſolum pro tua ſingulari humanitate dignum me tua beneuolentia ſtatuiſti, ſed in amicitiã, & clientelam tuam me recepiſti. Secuta ſunt deinde tempora, quibus pro perſona quam ſuſtinebas, iter per diœceſim facere tibi contigit. Ac tu quibus me ſtudijs non ornaſti, cum ſocium me laborũ tuorũ, comitemq; profectionis aduocaſti? Quid deniq; prætermiſiſti, quin teſtificares amorẽ erga me tuum? (mitto nunc innumerabilia tua in me officia commemorare, longius enim mea proueheretur oratio. Quare cum tanta iam mihi tecũ familiaritas intercederet, vt ego nullum ferè diem intermitterẽ, quin tuo iucundiſſimo conſpectu congreſſuq; cumulate fruerer: Tu præteferres mea te conſuetudine ita delectari, vt me ſæpe conuiuã tibi abduceres. Ecce repeute Vicarij munus exercere deſiiſti, teq; ad Illuſtriſ. Cardinalis Ateſtini familiaritatem contuliſti, vt ei à ſecretis, & conſilio eſſes. Mihi verò ne tempus quidem, nedum facultatẽ dediſti de aduerſa fortuna mea tecum expoſtulandi. Quod licet

cet

ſet æquo animo non ferrem, non ideo tamen officiũ deſerebam, quin te crebro ſalutatũ venirẽ. Sed grauiſſimæ tuæ occupationes non mediocre me fructu ſuauiſſimæ conſuetudinis tuæ ſæpe priuarunt, qua cũ ego nunc quoq; careã, teq; ad villam profectũ dies circiter octo & amplius abfuturum eſſe audiam, exardeſcat autem quotidie mirabilis obſeruantiæ erga te meæ magnitudo, exiſtimaui, ſi tecũ per litteras colloquerer, fore, vt moleſtia, qua ex tua abſentia non mediocri afficior, paululum leuarer. Itaq; differre nolui, quin has ad te darem, quas ſi intellexero gratas tibi extitiſſe, me operam bene poſuiſſe lætabor. Atq; ſi tuæ occupationes tuliſſent, libentius iſtuc accurriſſem, vt maximo gaudio cumularer: Sed cogitationẽ hanc abieci, veritus ne tibi impudens viderer, quòd nullam negotiorũ tuorũ rationem ducerem: Et ſtatui, cum neminẽ præter optimum Foſchinum reliquũ habeam, qui cum de meis rebus communicare libere poſſim, ſermones de te ita ſuaues habere, ac tuas laudes meritaq; erga me tua ita prædicare, vt quoad fieri poſſit, deſiderium tui leniam. Vale. Marcum Antonium, ac Nicolaum meo nomine ſaluere plurimum iube. Ferraria.

M. ANTONIO MVRETO
I.C. Doctiſſimo viro. S.P.D.

O fortunatum atq; felicem diem illũ, quo te videre Murete optime atq; doctiſſime, ac de facie noſſe mihi contigit, qua de re quantum Paullo Manutio debeam eximio Viro, mihi ipſe ſum conſcius. Quid enim te venuſtius quid ſuauius à me deſiderari potuit? Sed neſcio quid primũ in te admirer, doctrinam ne an humanita-

tem. Nam cum hæ duæ res in te plurimum eniteant, altera quidem longe viciſti, eam quam fama nominis tui adductus opinionem de te conceperam, altera vero aditum mihi ad amicitiam tuam ita aperuiſti, vt magna mihi iam tecum eſſet familiaritas. Sed mittam de doctrina dicere, quæ cum plurimorum, ac præclariſſimorum virorum voce celebretur, meum verò iudicium ſuperet, non magnopere laudes meas deſiderat. De humanitate autem tua vt verba faciam, coegit me gratiſſima mihi tui ſummi erga me ſtudij recordatio. Quid enim prætermiſiſti ijs paucis diebus, quibus hic vna fuimus, quin tuam in me beneuolentiam ſignificares? Nam cum ad te accedebam, vt eos ex te caperem fructus, qui ex iucundiſſima præſtantiſſimi viri conſuetudine percipi ſolent, nonne ita me comiter, ac benigne excipiebas, vt interdum ſtudiorum tuorum oblitus, mecum ſuauiter atque iucunde colloquerere? Quæ Murete optime non ſolum me ad obſeruantiam cultumq́; nominis tui vehementer inflammarunt, ſed etiam in viſceribus ita inhæſerunt, vt nullum, mihi crede, tempus, quamuis te videre (quod Deus auertat) amplius mihi non liceret, tui memoriam ex animo meo delere vnquam poſſit. In quo præclaræ tuæ lucubrationes me quoque adiuuabunt, quas ad me Venetijs perferendas continuo curaui: eas enim ita ſæpe in manibus habebo, vt imaginem tui quotidie intuear. Hiſce litteris omnia tibi ſignificare volui, vt memineris te hic Paullum Sacratum habere tuæ excellenti virtuti ita addictum, vt nulla res tanta ſit, quam tua cauſſa non ſit facturus: Tu quoque vt mea mare pergas, tibiq́; ea de me pollicer i, quæ

ri, quæ

ti, quæ à ſtudioſiſſimo tui expectari debent, magnopere à te peto: facies enim mihi ab eximia tua humanitate alienum, meq́ maximo beneficio afficies. Vale V. Id. Septembr. CIↃ. IↃ. LXI. Ferrariæ.

Eidem.

LITTERAS ad te proxime dedi Murete præſtantiſſime, ex quibus perſpicere potuiſti, quanti te facerem, quámque præclariſſimarum tuarum virtutum amore vehementer incenſus eſſem, quas quidem ad te prelatas fuiſſe puto, ſed te grauiſſimis occupationibus impeditum reſcribere minime potuiſſe, non enim adduci poſſum vt te noluiſſe credam, nec in te virum integritate ſuauiſſimiſque moribus præditum, in excolendis præterea amicitijs valde conſtantem huiuſmodi cadere poteſt ſuſpitio. Me autem ad ſcribendum impulit cùm non mediocre iucundiſſimæ conſuetudinis tuæ deſiderium, qua non ſine animi moleſtia careo, tùm nonnulla etiam dubitatio, ne forte ex animo tuo effluam: Nam cum te iſtis tot negotijs diſtrictum eſſe intelligam, vt ſcribendi facultas tibi non detur, quòd ampliſſimus Cardinalis noſter in hac turbulenta ob hereſes tempeſtate, opera tua vti maxime velit, cum tu vnus inter omnes & copia dicendi & admirabili doctrina excellas, exiſtimaui mihi curandum eſſe, vt meæ tibi literæ reddantur, quæ ſi tuas allicere non poſſint, te tamen certiorem faciant, nunquam ex animo meo tuæ ſummæ virtutis memoriam diſcedere, tibiq́ ſuadeant, ne te mei obliuionem capere patiaris. Quas tibi fore gratas ex hoc comiciã, ſi ex occupationibus tuis tantũ

tem-

non deſiſtam, vt licet in te ſatis conſtantiæ in colenda amicitia hactenus eſſe perſpexerim, in officio tamen ipſe, atque hac optima ſententia te perpetuo retinere velit, quò ad felicitatem, quam mihi videor ex hac coniunctione noſtra eſſe adeptus, quotidie magis ac cedat. Ego quidē mea ſtabili erga te voluntate operā nauabo, vt tuum erga me amorē indies magis prouocem, omnemq́ meam cogitationē induſtriamq́ in eo figam atq́ locabo, vt me dignū præſtem, quem tuo ſtudio, ac patrocinio ſemper foueas. Vale, atq́ Alphonſum Ianinellum meo nomine ſaluere iube.

M. ANTONIVS MVREtus S.D. Paullo Sacræ. Suo.

NEQVE te vno amabilis quicquā, aut officij plenius, neq́ litteris tuis feſtiuius, omniq́ ſuauitate conditius fieri poteſt. Quæ ſi quàm lepide, ac polite loquuntur, tā etiā vera de me prædicarē, magna cauſſa eſſet, cur & ego mihi gauderem, & tu tibi de amicitia noſtra gratuleris. Nunc ea res me male habet, quòd cum in meum (vt dicitur) ſinum inſpicio, meq́ ac mea omnia diligenter excutio, nihil propemodū tale reperio, qualia mihi tu innūerabilia affingis, vt mihi tale quiddam vſu veniat, quale hiſtrionibus, qui dum in ſcena Agomemnonē agunt, aut Atreum, concipiunt ſpiritus quoſdam regios, poſt vbi abſoluta fabula, ad veſtitum ſuum, & ad ſeipſos redeunt, agnoſcant neceſſe eſt ficta fuiſſe illa omnia, & alienæ oblectationis cauſſa ad breue tempus ſuſcepta: ſe vero homines, tenues & non ad modū magni pretij artifices eſſe. Sic ego quamdiu tuas litteras lego, & à te tanquam à Chorago aliquo impoſitam

ſitam mihi perſonam ſuſtineo, placeo mihi, fatebor enim quod verum eſt,& videor eſſe aliquis:poſt vbi ille quaſi ventus reſedit, agnitum errorem meum tacitus video, meq; tanquam ad ſolitum cultum, ita ad vſitatam illam & perpetuam meam de me opinionem refero.Sed hæc,aut in aliud tempus reſeruemus, aut quod ſatius eſt, in perpetuum omittamus. Ego te Sacrate pro eo,ac tua ſingularis virtus & doctrina, & voluntas erga me,multis teſtata officijs poſtulat,& amo & magnifacio,neq; id facere deſinam, donec tu is qui es, eſſe deſieris, quod exploratum habeo nunquam fore. Ardeo autem mirifica quadam cupiditate,ſi qua id ratione à me perfici poteſt, vt etiam poſteris huius coniunctionis noſtræ memoria prodatur, amicosq; vixiſſe nos,non æquales modo noſtri,ſed futura etiam ſecula intelligant. Eius rei gratia conſtitueram repertas à me in Gallia, neq; vſque in hunc diem à quoquam diuulgatas Victorini veteris non Rhetoris modo,ſed Philoſophi quoque ac Theologi lucubrationes in publicum emittere, cumq; in eis emendandis non paruum laborem ſuſtuliſſem,ad te potiſſimum mittere.& tibi quaſi dicare quicquid in eis mea induſtria effectum eſſet, iamq; id feciſſem,niſi me quiddam,quod aliquando intelliges, retardaſſet. Tu interea mi Sacrate perges amare me, vt facis,tibiq; certo perſuadebis te à me, merito tuo, mirabiliter amari.Salutabo tuo nomine, Ianinellum, cum primum eum videro.

Vale V. Id. Sextil. CIↃ.
IↃ.LXIII.
Romæ.

M. AN-

M. ANTONIO MVreto. Romam.

SI de tui animi conſtantia in tuenda amicitia Murete optime non nihil dubitarem, de immutata quoq; tua erga me voluntate valde ſuſpicarer, præſertim ſi mei diuturni ſilentij cauſſa tibi haud nota eſſet. Verum integerrimo viro ac iuriſconſulto optimo Franciſco Martellio per litteras mandaui, vt meis tibi verbis hæc referre vellet, multis me negotijs impeditum, nec non aduerſa matris meæ valetudine valde affectum, non tui obliuioni litteras ad te dare intermiſiſſe, niſi temeritatis abs te condemnari velim, quod cum ego tuam amicitiam magnopere expetiuerim, ac me tuæ benignitati totum adſcribere fuerim profeſſus, nulli autem merito meo, quòd me in amicitiam facilè, ac libenter recepiſſes, me mea culpa talis, ac tanti viri familiaritate carere nunc paterer, eiuſque gratiam effunderem: Cumq; is ad me reſcripſiſſet, ſe ſemel officio amici functum, omnia tibi expoſuiſſe, ſuis, mihi crede, litteris ita me recreauit, vt ex animo tuo ne effluerem amplius, ferè ſine timore eſſe caperim. Ac perſuadeas tibi velim, poſtquam de matris ſalute ſperare, de qua aliquando deſperaui, eaq; in ſpe omnes penè curas moleſtiasq; deponere cæpi, nihil mihi fuiſſe antiquius, quàm vt grauiſſimis, atque elegantiſſimis literis tuis reſponderem, quas eo in loco collocaram, vt illæ in conſpectu mihi ſemper eſſent, quotidieq; de meo me officio admonerent. Nam nullum me diem ferè prætermiſiſſe quin eas legerem, ſi tibi affirmem, vix fortaſſe credas: Et tamen vere dicam, in aſſidua literarum tuarum lectione

ita

ita conquieſcebam, vt dolorem meum valde lenirem. Quid enim ſuauius, quid ijs dulcius in meis maximis moleſtijs accidere mihi poterat? Quas ſcito à me ſumma diligentia ſeruatum iri, quò perpetuū tui erga me amoris monumentū extet, poſteriq; intelligant me cū præclariſſimo viro M. Antonio Mureto, à quo & diligi ſumma eſſet felicitas, maxima fuiſſe neceſſitudine coniunctum. Tu quoq; ſi perfeceris, vt promiſſum illud tuū appareat, de quo in litteris tuis ad me ſcribis (nihil enim non conſideratū ex ore tuo exire exiſtimandum eſt) eum quem tuæ excellenti virtuti penitus deditum eſſe noſti, perpetuò tibi deuinxeris. Quod reliquum eſt, ex litteris Lælij Gauardi optimæ ſpei adoleſcentis, qui cū Paullo Manutio noſtro viro præſtantiſſimo aliquot menſes fuit, cognoui te Ariſtotelis Ethica publicè legere maxima atq; celeberrima auditorum frequentia, tuamq; omnes dicendi vim, & orationis elegantia demirari. Quod & ſi mihi minime nouum accidit, quippe qui tuos neruos iā mihi videar perſpexiſſe, miro tamen modo gratū extitit: Itaq; animum tuū vehementer probaui, cum cæteros ſuauitatis ingenij tui atq; doctrinæ ſtatuiſti participes facere: Cœpiq; meæ fortunæ ſubiraſci, qui non iſtic adſim, vbi tua grauiſſima atque ornatiſſima verba excipere, reconditosq; tuos ſenſus tenere poſſim. Ita enim ſum illo nuncio commotus, itaq; tui deſiderio exarſi, vt ſi vnquam me domeſticis curis planè exoluero, ad te ſtatim aduolaturus ſim. Interea me amabis, ac ſi quid adhuc in te de mea ſumma erga te obſeruantia falſæ opinionis reſidet, id totum mea cauſſa depones. Vale Murete præſtantiſſime, quem Deus

Opt.

Opt. Max. pro ſua benignitate tueatur. Pridie Kal. Ianuarij CIↃ. IↃ. LXIII.

M. ANTONIVS MVRETVS
S. D. Paullo Sacrato ſuo.

E tuo tam diuturno ſilentio ſuſpicatus eram te Ferraria abeſſe, ideoq; ipſe quoq; intermiſeram ſcribere, donec mihi Martellius primũ, Deinde Lælius Gaudardus eleganti, vt viſum eſt, ingenio adoleſcens, ſalutem tuis verbis nunciarunt: Quæ fuit illa quidem mihi pro eo ac debuit, gratiſſima: Sed è ſermone Martellij eam cepi moleſtiam non ſanè mediocrem, quòd ex eò de moleſtijs, quibus tu interea conflictatus es, & de matris tuæ lectiſſimæ, & te tali filio digniſſimæ mulieris infirmitate cognoui, itaq; cogitabã primo quoq; tempore ad te exarare aliquid litterarum, quò & purgarẽ me, qui tandiu nihil ſcripſiſſem, & minuerem quantum id quidem in me eſſet, ægritudinem tuam. Sed dum diem ex die duco, homo cùm cæteris in rebus non admodum induſtrius, tùm ad ſcribendum pigerrimus (non modo enim noſſe ſua vitia bellum eſt, verum etiam fateri) tu, quo nemo vſquam in omni genere humanior aut officioſior eſt, occupaſti, miſſis ad me ſuauiſſimis & reliquarum tuarum ſimillimis litteris. Ad quas ego quia diſtractus alijs curis tàm copioſe quà vellem, reſpondere non poſſum, ſtrictim ſaltem ſingula eorum cápita attingam. Primum igitur à te, quantum me amas, tãtum peto atque contendo, vt omnia potius, quæ negantur fieri poſſe, euentura exiſtimes, quàm vt quicquam de meo in te amore, aut (vt verius dicam) de mea tuis virtutibus & iucundiſſimis in me officijs debita obſer-

uantia detrahatur. Gratulor tibi de recuperata matris valetudine, cui etiam ipſi à me ſalutem dicas, eiq́ꝫ meo nomine gratuleris velim, puto eam quanquam ſemel tantùm à me viſam, facile tamen redituram in memoriam mei. Quod ad te ſcripſit Lælius, magnam quotidie non adoleſcentium modo, ſed omnium ætatum atq́ꝫ ordinum multitudinem ad me audiendum ventitare, ſanè veriſſimum eſt, idq́ꝫ, vt verum fatear, ipſi mihi permirum videri ſolet. Nam & Romæ rarum id eſt, & ego in me nihil ſentio, quo tanta hominum ſtudia excitentur. Sed quando ſunt, qui aliter ſentiant, intendo equidem omnes ingenij neruos ad conſeruandam eam, quæ de me excitata eſt, opinionem: Sed duratura ea nec ne ſit, θεῶν ἐν γούνασι κεῖται. *De libro Victorini, quem me tibi, vt nunc loquimur, dicaturum pollicitus ſum, noli dubitare, nunquam omnino amittam eum è manu, niſi addito luculento aliquo teſtimonio amicitiæ noſtræ. Interea mitto ad te exemplum oratiunculæ, quam hîc habui pridie eius diei, quo cepi Ariſtotelis Ethica interpretari. Vereor omnino vt ſatis emendate deſcriptum ſit: Nam quod vnum mea manu ſcriptum habebam, id Callipedes ille, de quo etiam prioribus litteris aliquid ſcripſi, duos iam menſes apud ſe habuit, neq́ꝫ adhuc extorquere poſſum. Sed tanto mea melior futura conditio eſt: tum enim, ſi qua à me ipſo peccata erunt, ea illi qui deſcripſit, adſcribes. Mi Sacrate optime & amiciſſime etiam atq́ꝫ etiam vale. Romæ XVIII. Kal. Februarij. CIↃ. IↃ. LXIV.*

M. AN-

M. ANTON. MVRETO
I. C. S. D.

EGO Murete optime æſtiuos hoſce menſes litteras ad te dare intermiſi, quò ab æſtu valde iactarer, nec commode libros euoluere poſſem, tum etiam domeſticis curis, quæ eo tempore maximè à ſtudijs animum auocant, vehementer eſſem diſtentus: non enim exiſtimare debes, me amicitiæ tuæ, quam vt mihi conciliarē, diuino quodam munere contigiſſe ſemper putaui, fuiſſe oblitum, nec humanitatis tuæ eximiæ. quam in excipiendo me comiter & peramanter crebro ſum expertus. Itaq; cum vererer ne mihi ipſi deeſſem, Lælio Gauardo, quem ego iuuenem propter eius ſuauiſſimos mores mirifice diligo, mandata dedi, vt quotieſcunque ad te proficiſceretur, meo te nomine ſalutaret, meq; tibi de mea taciturnitate excuſaret. Quæ ſe confeciſſe, ac ſingularia mea in te ſtudia gratiſſima tibi extitiſſe mihi ſignificauit. Quo ipſius facto tunc ita recreabar, vt in cogitationi officij mei redderer etiam negligentior. Venit tandem tempus, quo tempore ad mea me ſtudia referre licuit: cum primum igitur ad ſcribendum me cōtuli, quòd iam noctes me adiuuarent, primam lucubrationem meā ad te miſi, quòd ego te vnum pluris faciā, quàm cæteros ſimul omnes, & admirer. Cuius meæ erga te voluntatis coniecturam ex eo facere potes, quòd cum tua in me ſtudia in memoriam reuoco, teq; honoris gratia nominare volo, nomine autem ferè quotidie ita afficior, vt loco ſummæ felicitatis eſſe ducam, quòd me tibi intimum eſſe volueris. Tu quoq; ſi quid in animo tuo opinionis de mea in ſcribendo negligentia

ciſco, quem ego & valde amo, & valde ab eo amari cu
pio: Tertium, quod, cum tibi commodum erit, mittas
ad clariſsimum virũ Epiſcopum Carpentoractenſem:
puto enim pro eo amore in me, quem mihi cùm ſæpe a-
liàs, tum proximè, cum hinc abiturus eſſet, oſtendit, id
munuſculum ipſi ingratum non fore. Scribendum mi-
hi eſt ad multos, & iam nocteſcit. Ama me Sacrate mi
vir eruditiſsime, & quod ego multo pluris facio, opti-
me & integerrime. Ama me & Vale. Romæ ad VI. Id.
Martias. CIↃ. IↃ. LXV.

IOSEPHO FASINARDO.

S. P. D. Regium.

ACCEPI à te Faſinarde ſuauiſsime tres Epiſto-
las amoris atq; officij pleniſsimas, quibus cum ego nun-
quam reſponderim, in eam opinionem veniſti, vt tui
omnino ſim oblitus: quin etiam in tuis proximis litte-
ris ita argumentaris, cum redditæ tibi nullæ ſint à Sa-
crato litteræ, te ſtatim adduci, vt ex eius animo efflu-
xiſſe credas. O mi Faſinarde quis te dialecticam do-
cuit? an ſi litteras ad te non dedi, conſequens eſt, vt tui
memoriam non teneam? cur aut infirma eſſe me vale-
tudine, aut, quod certe verum eſt, multis ac moleſtis oc
cupationibus impeditum fuiſſe, vt meo officio ſatisface-
re non potuerim, in mentem tibi non venit. Μῶμος te
pridem iniuria accuſauit quòd me ante non reuiſeris,
quàm hinc abires: noui enim peregrinantium morem,
neq; me latet ſæpe multa illis euenire, quæ ab officio ani
mum ad alia traducant, quippe qui plurimos ego an-
nos vagatus ſim: ſed ſi nunc te reprehenderet, quod
me falsò inſimulaſſes, iure quidẽ id faceret: Nam quid

à me alienius excogitari poteſt, quàm vt Faſinardi memoriam obliuione deleuerim, qui in viſceribus ita inhæret, vt diu noctuq́ eum intuear? Quod cum tu optime perſpicias, & te errare ſentias, confugis ad hoc te contemni putes. At quis hoc ferret præter me? Ego te eruditiſsimum Faſinardum aſperner, cuius amicitiam tanti facio, vt tum deniq́ mihi aliquid eſſe videar, cum ab eo me amari ſentio? certe ſi te æquum mihi præberes, ne tale de me iudicium haud faceres, ſed dubitares, ſi vitæ meæ ratio, atq́ inſtitutum non poſtularet, vt ad ignoſcendum eſſem propenſus, ne iniuriā abs te mihi illatam haud inultam ſinerem. Verum cum tu te fateare naturam mihi cediſſe, vt aliquid humanitatis haberē, petasq́ vt ea erga te vti velim, hoc te à me impetrare facile patior, ne iſta de me opinio te prorſus fallat. Caue tamen ne poſthac de me male ſuſpicere, alioquin omnem me exuiſſe humanitatem re ipſa experiere. Sed ſatis ac fortaſſe nimium iocati ſumus. Vt nunc ſerio tecum agam mi Ioſephe, ſcito te cariorē propter mores tuos ſuauiſsimos me vnquam habiturum eſſe neminem meq́ omnibus officijs curaturum, ſi quando ſe tibi occaſio obtulerit, vt mea opera vti velis, omnia vt offendas à me paratiſsima, atq́ intelligas me à te quoq́ diligi, mihi vehementer gratum eſſe. Præterea exploratum habeas velim, omne tempus, quod mihi à negotijs meis plurimis dabitur, in ſalutādis amicis à me ita conſumptum iri, vt tu quoque diligentiam in ſcribendo meam nunquam ſis deſideraturus. Vale. VIII. Id. Ianuarij. CIↃ. IↃ. LXV.

Eidem Regium.

M I-

MIROR mi Faſinarde cur abs te tandiu nihil litterarũ: Iandudum .n. tuis reſpondi, nec vereor ne non meæ tibi redditæ fuerint. Procurator enim illuſtriſſimi Alphonſi Ateſtini ſæpe mihi dixit ſe tabellario fideli illas ad te perferendas dediſſe. Itaq; dubitare cœpi, ne meis litteris omnem tibi ſcribendi παρρησίαν eripuerim. Non agã tuo more Ioſephe, vt te mei oblitũ ſtatim cre dam. Nã hoc, de te ne cogitare quidẽ, nedum ſuſpicari mihi venit in mentẽ. Quin in hãc adducor opinionẽ, vt Nizoliũ conſulas: memini enim te iampridẽ ad me ſcri pſiſſe cũ eo ſæpe ſolere eſſe. Aut volumen fortaſſe conſicias, aut certe aliquid huiuſmodi moliare, quo me ita imperatum aggrediaris, vt me defendere ac tueri nequeã. Quod cũ à me præcautũ atq; prouiſum ſit, haud opinantẽ me quidẽ credo, non offendes. Te autẽ aduerſa valetudine impeditũ litteras ad me mittere, non potuiſſe, tantũ abeſt, vt ego vaticinari velim, ne apud me quidẽ recte futurũ, ſi tu non valeres, cũ præſertim tan ta beneuolentia cũ Ioſepho coniunctus ſim, vt quicquid mali atq; incommodi euenire ipſi poſſit, idem quoq; mihi valde acerbum futurũ ſit. Quare cum poteris, de tui ſilentij cauſſa ad me ſcribes, ſi tamẽ eam me ſcire æquũ cenſueris: Hac enim moleſtia, quam ex deſiderio litterarũ tuarũ, ac earundem intermiſſione nõ mediocrem capio, me certe leuabis, et ſi nunciũ mihi iucundũ attuleris magnopere recreabis. Vale mi ſuauiſſime Ioſephe.

Vincentio Fantino S. P. D. Piſas.

HERI litteras tuas accepi Vincenti humaniſſime, ſuaues illas quidem, ſed quæ ob earum elegantiam admirationem, mihi mouerint, eæ enim cùm

verbis nō vulgaribus, tum ſententijs grauiſſ.mis referta erant. Itaq; licet exiſtimarē omnia ab optimo atq; eximio ingenio tuo ſumma expectar: poſſe, meam tamen de te, mihi crede, opinionē vicerunt. Praterea ita inſignes erant amoris notis, vt me abs te vehementer amari fœlicitatus loco ducam. Excuſatio autem tua, quòd ad me litteras antea non dederis, neceſſaria uon fuit, cum enim vt tu docte grauiterq́; ſcribis, omnia in me officia, quæ ab amiciſſimo homine profiſciſc i poterāt, præſens contuleris, quin eodem erga me animo futurus eſſes abſens. nulla dubitandi cauſſa erat: inficiari tamē nequeo, ſi huiuſmodi litteras amoris atq; ſtudij pleniſſimas iandudū accepiſſem, quin illæ periucundæ mihi futuræ fuerint, cum hæ ita mihi gratæ extiterint, præſertim quòd me nec opinantē, offenderūt, vt verbis hoc tibi explicare non poſſim. Quare, ſi me amas, vt facis, ſua uitate epiſtolarū tuarū, quā modo guſtaui, me diutius carere nō patieris. Et quamuis in ea ſis vrbe, quæ copia virorum doctiſſimorū maxime floreat, atq; in præſtantiſſimis philoſophiæ ſtudijs, quæ hominū mores atq; ingenia excolit, verſeris incolumis, ac lætus, quod intelligere mihi optatiſſimū fuit, tamen ſi ea interdū ſtudia tantiſper intermiſeris, dum me de ſtatu tuo certiorem facias, nō exiguā mihi beneuolentiæ erga me tuæ ſignificationē dederis. Ego quoq; omnibus in te officijs profectò efficiā, vt à me plurimi fieri perſpicias. Quòd ſcribis omnia decreta Concilij Tridentini à ſummo Pontifice confirmata fuiſſe, gaudeo equidē, ſi res optimū ſint exitum habituræ. Sed vereor, ne magis optandū ſit, vt in antiquū ſtatum reſtituātur, quam ſperandū. Colle-

gas noſtros omnes tuo nomine ſalutaui, qui eandē ſalutem tibi vt ſuis verbis adſcriberem, mihi mandarunt. Vale Vincenti optime, meq́ue amare perge. Ferrariæ XVII. Kalend. Aprilis. CIↃ. IↃ. LXIIII.

VIDO PANCIROLO
S. P. D. Regium.

PVTO fore vt mirere, cur has ad te litteras dederim, præſertim cum ea inter nos amicitia iuncti non ſimus, quæ hanc litterarum miſſionem deſideret. Sed ſcito me huius officij cauſſas complures habuiſſe. Nam cū ego Ioann. Baptiſtæ Spinellio mandaſſem ſororis filio, mihi admodum grato, vt te meo nomine ſalutaret (te enim Regij eſſe audierā) tibiq́ ſignificaret te propter excellentē virtutem tuam mirifice à me diligi, ex quo tempore Patauij mihi cognitus es, atq; obſeruari. Ille poſt redditum ſuum ad me narrauit mihi primum, quā benigne atq; humaniter eum tractaſſes, nullumq́ prætermiſiſſes indicium amoris erga ſe tui, deinde quā honorificā de me mentionem habuiſſes, ac me laudibus ornaſſes. Quæ duæ res ita me delectarunt, vt dū eas mecū perpenderem, ad amorē tui inflammarer. Itaq; te certiorem facere volui, vt intelligas me de hac tua propēſa erga me voluntate maximas tibi gratias agere, mihiq́ gaudere, quòd à tali tantoq; viro diligar: quid enim honorificū mihi vſu venire poteſt, quàm à ſummis & tuis ſimilibus viris mei memoriā retineri, qui ab exiſtimatione & omni virtutum genere valde me inopē agnoſco? Quare non committā, mihi crede, vt me tua erga me beneuolentia indignū eſſe iudices. Quin etiā omnibus te ſtudijs colā et arctiori me vinculo amicitiæ

tecum coniungere conabor, vt tibi indicem, quacunq; ratione poſſum, quantopere in mente tua inſidere cupiam: Tu quoq; ſi eo in me animo perges eſſe quo cæpiſti, non dubito qnin vterque noſtrũ hac coniunctione noſtra poſthac ſumma valde lætetur. Vale Pancirole doctiſſime, ac perſuade tibi Spinellium plurimum tuæ virtuti deditũ eſſe, qui etiam multã tibi ſalutẽ adſcribit. Ferrariæ VIII. Id. Nouẽb. CIↃ. IↃ. LXIII.

M. ANTONIO MARTELlio. Romam.

GRATVLOR *tibi Marce Antoni, quòd in ea es vrbe, cuius te mirum ſemper deſiderium tenuit, vereq; gratulor, quòd optatis tuis fortuna tandẽ reſponderit: At caue ne, aſpectu vrbis iſtius cum te ita oblectes, omnem hinc amorẽ penitus abijcias: Quid enim à præclaro ingenio tuo, optimaq; indole, ſuauiſſimiſque moribus tuis eſſet alienius? Nec eò dico, quò te de officio tuo admonere velim, habes enim iſtic Patruum tuum ſummũ ac prudentiſſimum virum, cuius conſilio & ſapientiſſimis præceptis omnia moderari optime poſſis. Sed vereor ne ex animo tuo effluam: mihi enim iandiu conſtat, multa & præclara iſtic eſſe, quæ mentem & cogitationem tuam à nobis auocare, & ad maiora animo amplectenda traducere poſſint. Hac ego opinione adductus his te litteris excitari volui, ne te forte aliqua mei caperet obliuio: Nam quem ego delegi, vt me quotidie magis in gratia patrui ſui ponat, is ſi rerum vrbanarũ illecebris delinitus, noſtras omnino non curaret, male profectò mecum ageretur. Verum ne in cogitationem quidẽ cadere poteſt, vt tu liberaliter educatus, & bonis*

nis artibus ac diſciplinis inſtitutus, eorum memoriam ex animo tuo delere poßis, à quibus te vehementer amari perſpexeris: è quorum numero cum ego potißimũ is ſim, teq́ tantopere diligam, vt nemini primas concedam, iure par mihi à te, niſi humanitatis expers ſis, voluntas reddi debet. Quare vt in tuto me collocem, ſæpe te litteris laceſſam, quibus, quin reſpondeas, recuſare certe nõ poteris, tibiq́ iucundas amoris erga te mei recordationes dabo. Nicolao noſtro etiam gratulabere meo nomine, quòd ille iſtius demũ vrbis compos factus ſit, cuius viſendæ ſumma ſæpe cupiditate arſit, eumq́ meis verbis ſaluere iubebis. Vale.

NAVAGERIO
Cardinali.

ANTEA *quidem gaudebam te in amplißimum Cardinalium collegium cooptatum fuiſſe. Tanta enim erat de tua eximia atque excelſa virtute omnium opinio, vt te ad ipſam dignitatem honeſtandam decus atq́ ſplendorem adiuncturum nemo dubitaret: ſicuti ex adminiſtrata optime abs te poſtea in concilio Tridentino repu. Chriſtiana perſpici potuit. Vt vero te Veronæ Epiſcopum creatum eſſe audiui, non modo cauſſa tua vehementer ſum lætatus, quòd ſapientißimo ſummi Pontificis iudicio ad dignitatem tuam fortunæ acceßio facta fuerit, verumetiam mea quodam enim me vinculo tecũ aſtringi poſthac ſentiebã, quòd ſalus ac fortuna mea in tua manu ac potaſtate ſua & poſita eſſet. Itaq́ vt tibi ex animo gratularer, multa me quidẽ hortabãtur, primũ tua ſpectata, & nobilitata virtus, deinde familiaritas, quæ Iacobo Sadole. cũ familia tua maxima*

interceſſit. Noſti, enim qua Auunculus meus neceſſitudine cũ Andrea Nauagerio affini tuo coniunctus eſſet, Deniq; ſingularis humanitas atq; eximia benignitas tua quæ mihi ſummam meam in te voluntatẽ ac obſeruantiam tibi gratam fore pollicebantur. Sed meus me pudor detinuit, ne meo, vt par erat, officio ſatisfacerẽ: Veniebat enim mihi in mentem cùm tu auctoritas atq; amplitudo, tùm mea tenuitas atq; animi imbecillitas, quæ me maxime à ſcribendo deterrerent & omnẽ mihi παρρησίαν eriperent. Intelligebã præterea te à Procuratoribus noſtris, Romæ cum adhuc eſſes, de antiquitate penſionis noſtræ & quemadmodum ipſa Iacabus Sadoletus, nec non facultate in fratrũ ſororúmve filios illam transferendi à Clemente V I I. donatus eſſet, cũ ab eodem Veronenſis Eccleſia in Io. Mathæum collata nunc fuiſſet, optime ac diligenter fuiſſe edoctum. Quibus rationibus negligentior effectus, officia omnia, quæ tuæ præſtantiſſimæ virtuti atq; ampliſſimæ dignitati à me magnopere debebantur, omnino prætermiſi: Sed cũ amici nunc iſtic mei, quibus mandaui, vt à procuratoribus tuis penſionem exiſtant, animum mihi addiderint, atq; adeo ſtimulos admouerint vt ad te ſcribã, fore, vt tu pro tua incredibili benignitate in fidẽ me alioqui ſorte tibi coniunctũ & clientelam tuam facile recipias, ego eorum conſilijs & monitis adductus, & interim de tua amplitudine non cogitans, ſuauitatẽ vero humanitatis ac manſuetudinis tuæ ante oculos mihi proponẽs, his te litteris ſalutandũ duxi, ex quibus cognoſcas me miro deſiderio affici, vt me tecum gratiam inire patiare, cum & inferiores, & humiliores beneuolentia amo

req;

req́; fouere, humanitatis ſit maxime proprium. Quàm ſi nulla res alia, at certe ſtudiorum ſimilitudo valde, vt ſpero, mihi conciliatura eſt: In ijs enim optimarum artium ſtudijs verſor, in quibus tu iandiu ita excellis, vt illa tibi non minima ex parte aditum ad iſtam dignitatem patefeciſſe videantur: Ad quæ iuuanda ſi fueris, vt tua dignitas poſtulat, propenſus atque paratus, tuisq́; mandaueris, vt procuratores meos expediant, in quo tranquillitas animi mei ac ſtudijorum meorum neruus continetur, non ſolum qui te obſeruet & colat, tuasq́; præſtantiſſimas virtutes admiretur magis quã ego, es habiturus neminem, ſed magno me quoq́; beneficio deuincies. Cuius memoriam perpetuo ita retinebo, vt huius facti tui, quòd in hominem gratiſſimũ omnia tua ſtudia contuleris, nullo vnquam tempore te pœniteat. Vale mi ampliſſime patrone, quem nobis Deus opti. max. diu ſeruet incolumem. Ferrariæ V. Kalend. Decembr. CIↃ. IↃ. LXIIII.

IOANNI MORONO
Cardinali S. P.

QVOD diu optaram Patrone ampliſſime, vt te de facie noſſe, ac diuinum conſpectum tuum contemplari ſaltem mihi liceret, hoc tandem ſumma Dei benignitate ſum conſecutus. Nam cùm videndi amplitudinem tuam incredibili arderem deſiderio, cuius antea celeberrimum nomen colerem, ſtatim vt oculos in te conieci, ita me refrigerauit ac racreauit grauis admodũ ac plenus dignitatis aſpectus tuus, vt in vita mea nunquã tanta fuerim voluptate affectus, quantam nuper ex tui præſentis contemplatione cepi. Quod ſi poſtridie,

quàm te vix ſumma veneratione ſalutam, hoc impetraſſem, vt ſingularem tuam prudentiam grauitatem ac ſuauiſſimos doctiſſimosq́ ſermones tuos deguſtare mihi fas fuiſſet, me in cœlo ſuiſſe duxiſſem. Sed cum tot nobiles viri ad te confluerent, frequentiaq́ hominum aditus mihi ad te intercluderetur, & ego pudore quodam meo deterritus propè accedere nõ auderem quòd ſimul vererer ne optimates aliqui me exturbarent, eo fructu, quem ſanè maximum ex tuis ſapientiſſimis conſilijs me capturum fuiſſe ſperabam, profectò inuitus, ac non ſine ſummo dolore carui. Itaq; quod præſens tecũ agere non potui, vt tibi, qui meus eſſet in te animus, aperte dicerem atq; demonſtrarem, his litteris quas amplitudini tuæ reddidit Philippus frater meus, mihi ipſi ſatisfacere volui. Ex ijs enim liquidò perſpicies, cum omnes ferè te in ampliſſimo dignitatis gradu locatum venerentur atq; ſuſpiciant, tamen qui te pluris faciat, colat, tibiq́ magis addictus ſit quàm ego, haud vnquã fore quenquam, Cuius meæ ſummæ in te obſeruantiæ multas, & graues habeo cauſſas. Cum enim magna tibi cum Auunculo meo olim Iacobo Sadoleto cõiunctio, ac familiaritas intercederent, & pro tua conſtantia animiq́ firmitate mortuo præſtare hoc officium tibi videretur, vt omnem amorem in eius propinquo transfunderes, (mittam nunc Paullum Sadoletum Carpentoracti Epiſcopum nonne Philippum fratrem meum in fidem atq; clientelam tuam primum recepiſti, & in eorum numero eſſe voluiſti apud te, qui tibi intimi ſunt? Deinde Iacobum Iuriſconſultum fratrem alium nonne tuo ſtudio ſemper ornaſti, atq; in eo ipſo quo verſatur

tur iure, ita ei conſuluiſti, ac proſpexiſti, vt ſe quam honeſtiſſimè exercere poſſet? Deniq; tu hanc iter faciens cum me nunquam vidiſſes, ſimul aut audiſti Philippi fratrem eſſe, non ne benigne admodum me excepiſti, ac licet, vt initio dixi, nullum ferè ſermonem in temporis anguſtia tecum contulerim, quòd multos qui ad te accederent, velles tuæ miræ ſuauitatis & humanitatis eſſe participes, an mihi non obſcura tui in me amoris ſigna non dediſti? Quare mihi crede, quanuis vitam pro te profunderemus, tamen vt partem aliquam tuorum in nos meritorum omnino aſſequi poſſemus, vix cogitare, nedum ſperare nobis liceret. Sed nihilominus operam dabimus, vt ingrati animi vitiū penitus vitemus, ac tua in nos beneficia commemorare non ceſſabimus, vt re ipſa quidem nos gratos haud fore ob tenuitatem noſtram cum certo ſciamus, animo ſaltem, & incredibili noſtra in te pietate ita reſpondeamus amori tuo, vt tua quoq; liberalitatis nunquam nos eſſe oblituros facile credas. Quod reliquum eſt, ſupplex te oro atque obſecro, vt quos tibi tuendos ac fouendos tuo iudicio ſuſcepiſti, nos diligere atque amare pergas: Nam, vt pro fratribus etiam ſpondeam, nos ita deditos additóſque ampletudini tuæ habebis, vt tua ſuſcepta erga nos beneuolentiæ nunquàm te pigeat. Vale ampliſſime patrone, quem vt Deus Opti. Max. ſeruare diu ac fortunare pro ſua benignitate velit, orare non intermittimus. Ferrariæ. I I I. Kalendas Decembris CIↃ. IↃ. LXV.

AVGVSTINO VALERIO
Epiſcopo Veronæ.

IN meo dolore, quē ex obitu ampliſſimi viri Auunculi tui ſummum ſanè cepi, qui cū & litteris & incredibili erga eum obſeruantia ita egeram, vt me in ſuam fidem & clientelam recipere, ac meis commodis conſulere vellet, te, vt audiui, tanti ac nunquam ſatis laudati viri propinquum, Epiſcopum Veronæ creatum fuiſſe, vehementer lætatus ſum: Tua enim eximia optimarū artium diuinarumq́; rerū ſcientia, mira item humanitas ac morum ſuauitas me adducunt primum, vt minime verear non ad honeſtandam iſtam dignitatem maxima ſit facultas, nedū voluntas: Deinde vt tibi ex animo grațuler, quòd laborum & vigiliarum tuarum vberrimum fructum feras. Quod quidem certe facio libenter, cùm tua propenſa in me voluntate (vt ex Aloiſij Morandi optimi atque amiciſſimi mihi viri litteris perſpexi) tùm etiam liberalitate prouocatus. Is enim ad me ſcripſit te non obſcura tuæ in me beneuolentiæ ſigna eſſe daturum, & in eo negotio, quod commune cū multis mihi tecum eſt quem mihi præponas, habiturum eſſe neminem. De quo tibi quibus verbis gratias agam non reperio, tantæ enim tuæ humanitati atq; benignitati nulla mea par eſſe poteſt oratio. Illud igitur efficiā profectò vt te à me mirum in modum obſeruari & coli perſpicias, neq; committam, vt me gratū ac tuorum in me ſtudiorum memorē eſſe deſideres. Quin etiam, ſi rès mea familiaris patietur vt me in viam dare poſſim ad te accurram libenter, vt coràm meū iam tuæ ſummæ virtuti deditiſſimum animum aperiam. Interea te

etiam

etiam atq; etiam rogo, vt me dignum ſtatuas quem in numero tuorum reponas habeasq; dabo enim operam, vt tui in me amoris nunquam te pœniteat, atq; in prædicatione tuarū praſtantiſſimarum virtutum aſſidue verſabor. Vale optime Antiſtes, quem Deus Opt. max. pro ſua ſumma benignitate fortunet ſeruetq; diu incolumem. VI. Id. Septemb. CIↃ. IↃ LXV.

Eidem Veronam.

SCRIPSIT ad me Aloiſius Morandus meus vel potius noſter, meam tibi epiſtolam valde gratā fuiſſe. Quem & ſi credo aliquid atq; adeo multum addidiſſe & attuliſſe de ſuo, non tamen verba mihi dediſſe pro noſtra comunctione exiſtimare debeo. Itaque litteræ eius (vt ingenue fatear) mihi periucundæ fuerunt. Nā cum ego lucubrationem meam lectione tanti viri haud dignam fore ſemper iudicauerim, tu tamen tot ac tantis tuis in me ſtudijs te aliter ſentire ita declaraſti, vt hæc tui erga me amoris non exigua ſignificatio præter opinionem meam acciderit. In quo ſingularem tuam humanitatem non agnoſco ſolum, ſed manſuetudinem admiror, cum meas litteras exiliter ſcriptas tu laudibus & ornare & decorate ſtudes. Quanquam ſenſus tuos omnes eam in partē interpretor, vt quos iam tua excellenti virtuti deditos eſſe noſti, eos ad amorem & cultum nominis tui quotidie magis accendere velis: Non enim ingenio ſum ita hebeti, vt non perſpiciam, cū te virum ſumma prudentia & ſincero acriq; iudicio præditum nihil fugiat, in dijudicandis ſcriptis meis te conniuere voluiſſe: Quibus ego rebus adductus has rurſum litteras ad te miſi, nec tibi in grauiſſimis ſtu-

E dijs

dijs occupato obſtrepere ſum veritus, quæ munuſculum illud tibi ab Aloiſio nomine meo allatū proſequeretur. Quod etſi tuæ ſummæ dignitati haud par eſſe non neſciebam, id tamen meæ in te admodum propenſæ voluntatis ac ſummæ obſeruantiæ volui non mediocre argumentum eſſe ac ſignum. Quare ſi tu promptum an.mū meum boni conſules, magnopere quidem lætabor (Sin tibi nimis audax viſus fuero, qui perſonæ illius quam ſuſtines, rationem non habuerim, in te primum, qui me benignitate, ac ſuauitate tua inuitas, & illicis, deinde in Aloiſium, qui mihi auctor fuit culpam omnem transferto. Equidem perſuadeas tibi velim omnibus me officijs, ac perpetuo quodam meo in te ſtudio curaturū, vt tua me beneuolentia tueri ac fouere non graueris. Vale, Antiſtes optime. Ferrariæ. XV. Kalend. Decembr. CIↃ. IↃ. LXV.

M. ANTONIO MVRETO
S. P. D. Romam.

ETSI *non cogitabam nunc ad te ſcribere Præſtantiſſime Murete, quod hoc tempore religionis cauſſa inuiſenda, vt debeo, plebe mihi commiſſa, valde occupatus eſſem, ſed tuas ego litteras potius expectabā. Alexandro tamē Canalio mihi amiciſſimo collegæ iſtuc proficiſcenti, qui non ſolùm à me petiuit, ſed flagitauit etiam, vt meis litteris aditam ſibi amicitiam tuam aperirem, denegare non potui, quin has ad te darem. Scito igitur me hanc ſcribendi occaſionem libenter arripuiſſe, vt tibi ſignificarem me omnia moliri, vt tecum in gratia perpetuo ſim. Quanquam in hoc Lælij Gauardi officium certe ac diligentiam valde deſideraui, quo ad*

iutore

in te ore ſperabam fore, vt ad amorem erga me tuũ quotidie potius aliquid accederet, quàm quicquã de eo detraheretur. Sed quid eum ab optimo inſtituto auocauerit, mihi planè conſcius non ſum. Canalio autem mandaui, vt ipſe te meis verbis ſtudioſe ſalutaret, meaque tuarum præſtantiſſimarum virtutũ prædicationis optimus mihi apud te teſtis eſſet. Cuius ſuauiſſimos mores ac ſingularem modeſtiam cum deguſtaueris, non vereor, ne non eum amicitia tua dignum ſtatuas. Præterea cum eundem ab optimis & litteris & artibus vehementer delectari compereris, quem etiã tibi dum, iſtic erit ſæpe diſcipulum fore ſpondeo, facile, opinor, illum inſinuare ſe in conſuetudinem tuam, tibiq́; familiariſſimum eſſe patieris. Quare quòd tua ſingularis humanitas benignitasq́; poſtulat, vt tu tua ſponte nedũ à me rogatus facias, libenter Alexandrum in fidem & clientelam tuam recipies, putabisq́ue quicquid in eum officij ac ſtudij contuleris, illud vtriq; noſtrum ita gratũ fore, vt pro eo ambo tibi plurimum debituri ſimus. Vale. Ferrariæ. VI. Id. Martij. CIↃ. IↃ: LXV.

ALEXANDRO CANALIO
S. P. D. Romam.

NVLLAS *ante alitteras ad te dedi optime Canali, quòd quotidie te ipſum expectabam, teq́; nobis præſto fore arbitrabar. Sed vt cognoui ex Alexandro Boiardo collega noſtro te obtinuiſſe, vt iſtic diutius eſſe poſſis, in ijsq; verſari ſtudijs, quæ vitam maxime moresq́ue excolunt, differre amplius nolui, quin his te litteris ſalutarẽ, ex quibus intelligeres tuũ mihi conſilium probari, vt potè quod ab optimo animo eximiaq́; pru-*

dentia profectum ſit. Quamquam quid tua non probē, quem omnia & cogitaſſe ſapienter, & ſtrenue geſſiſſe iampridem perſpiciam? Vnum hoc ſcito mihi valde moleſtū eſſe, quòd tuo iucūdiſſimo conſpectu ſuauiſſimaq́; conſuetudine caream, cætera vero mihi iucunda accidere. Nam te in ea eſſe vrbe ad quam omnes viri docti confluunt, mirum in modum lætor cùm tua cauſſa, tùm etiam mea: Non enim verior ne non doctiſſimorū virorum amicitiam eaq; excellis, modeſtia morumq́; ſuauitate facile tibi concilies, ac me quoq; in eorum gratiam ponas, quos à me valde obſeruari non neſcis. Ita enim mihi pollicetur amor erga me tuus, meaq́; item non mediocris erga te beneuolentia requirit. Cura igitur, ſi me amas, vt in ſalutando meis verbis M. Antonio Mureto ſtudium tuum extet, quem quanti faciam noſti, quemq́; vnum eſſe, qui ſplendore doctrinæ ſuæ totū orbem ſit maxime illuſtraturus, ſemper, vt tute ſcis, iudicauerim. Octauium Agapitum virū doctiſſimum, quem ſemper colui, maximeq́; feci, ſed à quo ſenſi me minime amari, ſaluere iubeas velim, meo nomine, ad quē litteras interdū miſiſſem, ſi eas ipſi gratas fore putaſſem. Quæ cū eo præſens cōmunicabis. Hæc ego libenter attigi, vt tuas litteras allicerē, quæ ſi ad me perferentur & aliquid afferent noui, tam mihi gratæ erūt, quàm me à te diligi cupio. Vale. Ferrariæ. Pridie Id. Sextiles. CIƆ. IƆ. LXV.

Eidem Romam.

REDDITAE mihi fuerūt ab Antonio Mario Furlano litteræ tuæ, quæ me dupliciter delectarūt. Scribis .n. primū te ab amicis tuis inuitatū, ad cōſpiciendū apparatum

paratiſsimos illos ludos acceſsiſſe, quos ampliſsimus Cardinalis noſter Tibure nõ ſine magno illorũ quoq; ciuiũ ſumptu agendos celebrandosq́; curarit, teq́; ex eo ſpectaculo non mediocrẽ voluptatẽ cepiſſe. Deinde M. Antonio Mureto, qui tibi è quirinali diſcendenti caſu obuius fuerit, multã meo nomine dixiſſe ſalutẽ (quod quidem officiũ iampridẽ mihi debebas) eamq́; ipſi periucundam fuiſſe adſcribis. Quæ omnia mihi grata fuere optime Canali, ſed quod in tuis litteris fuit extremũ, id imprimis intelligere mihi optatiſsimũ extitit. Nam ego ne ludos pluris faciã, quàm præſtantiſsimum illum Muretũ, cui in omni virtutũ genere neminẽ antepono, per paucos cõparo. Equidẽ, mihi crede, operã dare non deſino, quò aliqua ſeſe mihi occaſio offerat me iſtuc cõferendi. Quã nactus ita auide arripiã, vt Romã certe aduolẽ, quò mihi vno tantũ illius ſuauiſsimo congreſſu frui liceat: Vbi cũ tu ſis non ſine magna animi tui lætitia, huc te ab Antiſtete noſtro detrudi minime patere, præſertim ſi ab ampliſsimo Vitellocio, vt Boiardus noſter mihi retulit, tuæ iſtuc per aliquot mẽſes veniã moræ impetraris. Ac non eò dico, quòd tuã ſuauiſsimã conſuetudinẽ, noſtrasq; collocutiones mirũ in modũ non expetam, ſed & iſtic me habere collegã optimum, eximiaq́; virtute præditũ, qui & nouas inire amicitias, et veteres retinere optime calleat, multum mea intereſſe arbitror. Tu tamen quid expediat et optimũ factu ſit, pro tua prudentia facile dijudicabis. Interea perge me amare quod facis, quando te à me plurimi fieri non ignoras. Atq; communes amicos, Octauiũ Agapitũ præſertim meis verbis ſaluta. Cura vt valeas. Prid. Kalẽd. Nouẽb. CIↃ. IↃ. LXV.

EPISTOLARVM PAVLLI SACRATI CANONICI FERRARI.

LIBER II.

PAVLLVS SACRATVS M. Antonio Mureto. S. P. D.

IAmdiu nihil ad te litterarũ dedi Murete præſtantiſſime, ea ſanè de cauſſa, ne te in grauioribus ſtudijs tuis, & in munere præſertim publice interpretãdi impeditum, magis impedirem, nec ante cogitaui ad te ſcribere quàm Alexãder Canalius collega meus optimus me in hanc mentẽ impulit, cuius aduentus mihi certe periucundus fuit: eius enim ſuauiſſimo congreſſu carebã, quò ferè quotidie propter præſtantes ipſius virtutes libenter fruor. Nam mihi primũ de tua eximia humanitate ac moribus ſuauiſſimis, de tua ſingulari doctrina, ac dicendi facultate multa narrauit, nec nõ de maxima virorũ doctorum frequentia, qui ad te audiendum quotidie confluerent. Quæ quidẽ mihi nec noua nec inopinata, quippe qui cognitam omnino ac ſpectatam haberẽ virtutem, ac omniũ optimarum artium ſcientiã tuam, ſed gratiſſima acciderunt: Lætor enim mirũ in modum illius meritis, quẽ ego ſemper admiratus ſum, ex quo tẽpore intueri ipſum mihi licuit, ſummos ab omnibus honores tribui. Addidit deinde nõ obſcura te ſigna illi amoris erga me tui cum a-

liàs ſæpe oſtendiſſe, tùm diſcedenti diligenter mandaſſe, vt me tuo nomine ſalutaret, quo quidē officio dū Canalius ipſe fugeretur, mihi etiā vehemēter gratulatus eſt, quòd tanto viro ita cordi ſim, vt ille mei memoriā retinere non ceſſet alijs in rebus occupatus. Quod quanti mihi faciendum ſit, oratione certe aſſequi minime poſſum. Sed tamen cum ſumma efferar lætitia, quod in gratia apud te ſim, nō mihi arrogo, vt merito meo valde abs te diligar, eſſem enim modeſtiæ oblitus (Totum vero eximiæ ac præſtāti naturæ tuæ tribuo, quæ te etiā adduxit, vt quas proxime ad Canaliū litteras miſiſti, in ijs honorificā quoq; mentionē de me faceres. Itaque cum me ſtudijs in dies maioribus ornes, nec gratiarum actioni locum relinquas, referendi autē non modo gratiam tibi, ſed ne vix cogitandi quidē facultas mihi ſit. Curabo equidē omni opera, ſtudio, diligentia, aſſidua quoq; tuorum in me officiorū cōmemoratione, vt omnes homines memorē me ac tibi magnopere gratū eſſe intelligant. Quòd ſi ad præclara tua in me merita hoc quoq; acceſſerit, vt promiſſum exoluas, quo iampridē teneris, fateor me tibi ita deuinctū fore, vt nemini vnquam me plus debiturum eſſe profitear. Perge igitur me amare, quando totus tuus ſum) Ego .n. ſumma obſeruantia amori tuo certe reſpondebo. Vale Murete ornatiſſime, quē præpotens Deus incolumē ac ſaluum diu ſeruet. Ferrar. VI. No. Quintil. CIↃ. IↃ. LXVI.

M. ANTONIVS MVRETUS *Paullo Sacrato.*

ETSI *ſerius ad te ſcribo quàm oportuerat, ſpero tamen te eius rei veniam mihi facile daturum, cum,*

quæ tã diuturni ſilentij cauſſa fuerit, cognoueris, Nolebam ad te litteras meas ſine aliquo munuſculo venire, ideoq; expectabã, dum habuiſſem eam orationẽ, quæ, vt ſcis mihi, cauſſa fuerat hinc citius quàm opinabar, reuertendi, vt eã ad te vnà cum litteris mitterẽ. Habui autẽ eã nudius tertius tanta omniũ approbatione, quã ta mihi nunquã contigerat, Neq; tamen, quòd tantopere cupiebã, poſſum adhuc eius te participẽ facere. Interdixit enim orator regius, ne cuiquã homini eius aut aſpiciendæ. aut, deſcribendæ poteſtatẽ facerẽ, antequã eam ipſe miſiſſet ad regem. exploraſſetq; ab eo per litteras, placeret ne eam diuulgari. Expectandũ igitur erit tibi ad aliquot dies, Sed cum primum licebit, polliceor me nulli prius eam miſſurum quàm tibi. Poſtulat hoc amor erga me tuus, & illa tua & fratrum tuorum nullis meis officijs prouocata in me beneuolentia, quæ perpetuo obuerſatur animo meo, & interdum quieſcere me non ſinit, quomodo inſigne aliquid omnium veſtrum cauſſa facere poſſim, cogitantem. Quòd ſi nihil aliud potero, certè tamen in aliqua parte ſcriptorum meorũ (ſi qua eſt ea gloria) intexam aliquid, quod poſteris teſtetur, mihi cum plurima vobis deberẽ, remunerandi facultatem non affuiſſe, ornandæ ac celebrandæ virtutis veſtræ voluntatem non defuiſſe. Vale. Fratribus tuis, Canalio, Lollio, peto à te vt meo nomine ſalutẽ dicas. Romæ. IIII. Id. Octob. CIↃ. IↃ. LXVI.

MARCO ANTONIO
Mureto. S. D. Romam.

QVANTVM acceperim dolorem ex diſceſſu hinc tuo Murete præſtantiſſime, ex eo facile pro tua ſumma pru-

prudentia iudicare potes, quòd poſtea ita affectus fui, vt ne litteras quidem ad te dare potuerim. Sed mihi crede, ita dolui, quòd è conſpectu meo quaſi fugiens euolaſti, vt maiorem nulla ex re, quæ mihi vnquam acciderit, moleſtiam traxerim. Careo enim cum dulciſſima conſuetudinis tuæ fructu, quem maxima animi cum voluptate quotidie ferè guſtabam, dum vix diē intermittebam, quin te conuenirē: tùm ſuauiſſimo congreſſu, doctiſsimisq; ſermonibus tuis, quorum mira ſuauitate, cum mecum eſſe bis terue domi meæ vnà cum Iacobo fratre haud grauatus eſſes, ita detinebar, vt niſi nos diremiſſet tēpus & hora, me abs te auelli minimè paſſus fuiſſem. Ac vt nunc de tua multa humanitate ac moribus eximijs dicere mittam, quibus nunquam mea par erit oratio: quid dicam de ſummis tuis in me ſtudijs, de tot ac tantis amoris & beneuolentiæ ſignis, quæ maxima mihi dediſti, vt me tibi vehementer gratum eſſe nemo non perſpiceret? Quæ cum mihi veniunt in mentē, tunc mirum in modum angor tantum ſolatium repente mihi ereptum fuiſſe. Sed tu, quòd acerrimo ingenio ac ſingulari iudicio tuo futura longa prouides, nō mediocrem ſummo dolori meo medicinam adhibuiſti, cum ea ad Alexandrum Canalium ſcripſiſti, quæ hāc animi mei ægritudinem valde leuarunt. Oſtendis enim in litteris tuis meam ſummam erga te obſeruantiam magnopere tibi gratā extitiſſe, teq; nunquā mei memoriā depoſiturum, ſed ſemper in eorum, quos vnice ac ſingulariter amas, numero habiturum eſſe affirmas: Quarū etiam humanitatē litterarum Canalius ipſe ſuaui ſermone ſuo ſubſecutus eſt: ita enim mecum & mirabili-

ter ſentit, & palàm prædicat, vt te admodũ colere præſeferat. At reliquiæ doloris me exercent Murete optime (tuæ enim incredibilis comitatis conditæ magna grauitate non mediocre mihi deſiderium reliquiſti, impedire tamen non potuerunt, quin has ad te darem) Dum enim tecum colloquor, teq́ꝫ cogitatione complector abſentem, omni mœrore animi ferè mihi ſolitus videor: Quas tibi fore non ingratas, qualeſcunqꝫ eæ ſint, ex hoc conijciam, ſi tu ad alia tot tua in me officia hoc quoqꝫ addideris, vt tuarum me litterarum ſuauitate oblectes, Quod ſi impetraro, non ſolum omni me moleſtia liberabis, ſed tanto etiam gaudio afficies, vt me reuixiſſe putem. Vale ætatis noſtræ decus. Ferrariæ. Id. Octobr. CIƆ. IƆ. LXVI.

M. ANTON. MVRETVS
Paullo Sacrato amico eximio
ac ſingulari.

AT ita mihi omnia quæ volo, in vita contingant Sacrate optime & humaniſſime (vt ego ſimul atqꝫ liberatus ſum ea cura orationis habendæ ad Pontificem, quæ me tam multos dies occupatum diſtrictumqꝫ tenuerat litteras ad te dedi, quibus & cauſas afferebã illius diuturni ſilentij mei, et cur eius orationis exemplum, cum maxime cuperem, tamen ad te mittere adhuc non poſſem, aperiebam. Nunc ad alia. Ego mi Sacrate, niſi te & fratres tuos homines humanitate, comitate, omni deniqꝫ virtute tibi geminos, totamq́ꝫ vno verbo domũ veſtram non amem modo, ſed colam & obſeruem, & ingratum me & hominis nomine indignũ eſſe fatear: Ex quo enim me ad amicitiã tuã applicui, ita mihi ve-

ſtra omnia patuerunt, vt planè perſpicerem; cum inter vos, vt & fratres & vt tales fratres decet, amiciſſimi & coniunctiſſimi ſitis, vix tamen eſſe quenquam ex vobis alteri quàm me omnibus cariorem. Idq; eò maius mihi atq; admirabilius videtur, quòd nullo meo in vos merito prouocati, tanta me beneuolentia cōplexi eſtis, vt planè cognouerim verum eſſe, quòd à ſapientiſſimis hominibus dictum acceperam, vt quiſq; ipſe amabiliſſimus ſit, ita ad alios amandos promptiſſimū ac propenſiſſimū eſſe. Nam quòd tu cauſſam amoris erga me tui ſolitus es conferre in eruditionem ſcilicet meā, & alia quædā magna ac præclara bona quibus tibi videor excellere: Vtinam quidem ita eſſet, vt prædicas. Sed quò me diligentius excutio, eò magis intelligo omnia in me aut mediocria eſſe, aut etiam infrà mediocritatē, nihil eximiū aut ſingulare, nihil quo nō vnus aliquis ex multis me aut adæquet aut vincat. Itaq; indulgeas licet amori tuo, & ijs me laudibus immerentem oneres, quas ego in te referre multo iuſtius ac verius poſſem: Nunquam efficies vt non ego tuum in me ſtudium tuæ tantum humanitati acceptum feram. Sed his quidem rebus iam modus ſit, aut potius perpetuū inter nos de eis ſilentium. Peto à te vt me hic aliquid tua cauſſa facere iubeas, quo teſtari poſſim, quantum tua cauſa cupiam. Mihi crede, enitar, & vt ſpero, perficiam, vt cùm ad æquanda tua in me merita facultate mihi deeſſe omnes videant, voluntatem deeſſe nemo arbitretur. Fratribus tuis, Alexandro Canalio, Alberto Lollio, cæteriſq; amicis communibus peto, vt meo nomine ſalutē dicas. Vale. XII. Kal. Nouemb. Ex vrbe. CIↃ. IↃ. LXV.

PAV-

PAVLLVS SACRATVS
Franciſco Morando S. P. D.
Veronam.

POSTEAQVAM iſtinc diſceſsi Morande doctiſsime, multum ac diu cogitare non deſtiti, qua nam potiſsimum ratione efficerem, vt ab amicis noſtris quam gratiſsimus erga te ac nobiles clarosq́ fratres tuos, & patrem tuum grauiſsimum virum cognoſcerer. Tanta enim tua ac eorum omnium fuit erga me amoris ſignificatio, tanta in me accipiendo humanitas ac liberalitas, vt omnem cogitationem meam vicerit magnificētia veſtra. Si hoc litterarū genere vterer, quæ mea par eſſe poterat oratio ſtudijs veſtris, quæ gratiarum actionem minime deſiderant? Si vero re ipſa gratus vobis eſſe vellem, non opibus fortunisq́ adeo valebam, vt vobiſcum contendere mihi liceret. Itaq́ & ſi reliqua videbatur eſſe deliberatio, vt perpetuam ſaltem vobis gratiam haberem, ac vos in me officioſiſsimos & in colenda amicitia conſtantes aſsidue prædicarem, non tamen mihi ipſi ſatisfaciebam. His ego cogitationibus diu detentus in hanc tandem ſententiam veni, vt ad tuam humanitatem mihi confugiendum eſſe cenſerem. Quæ cum in te ſingularis ſit, in ſpem magnam me adducebat, qualecunque meum grati animi erga te tuosq́ue omnes indicium tibi iucundum atque acceptum fore. In qua vt perſeuerem ſententia, Morande humaniſsime, fecerūt litteræ tuæ amoris atq́ ſtudij non mediocris pleniſsimæ, quas nuper attulit mihi Frāciſcus Gandinus noſter. In ijs enim vel maxime elucet animi tui magnitudo, cum mecum perinde agis ac ſi ac-

cepiſſes

cepiſſes beneficium, & non dediſſes. Itaq; cum me abs te omnibus officijs ſuperari fatear, quid mihi reliqui eſt, niſi vt virtutes tuas admirer, ac grata memoria proſequar? quod quidem ſedulo faciam, mihi crede, vt omnes intelligant, me tibi cum alia ratione non poſſim, amore certe incredibili, ac perpetua quadũ mea erga te voluntate ita reſpondere, vt memorē ſaltem animũ præſtare non deſinam. Quòd in ſextilem menſem tuam ad balneas profectionē diſtuleris, optimo ſanè conſilio id abs te factum eſſe non dubito. Te verò curis multis diſtineri moleſte fero: Vereor enim ne vim ingenij tui prope ſingularem ex qua præclara iam monumenta profecta ſunt, et in dies maiora à nobis expectantur, in domeſticis occupationibus conſumas. Sed ſi me audies, Aloiſio fratri, cuius ſuauiſſimos mores, modeſtiamquе quotidie ante oculos mihi propono, onus omne impones quod pro eo quanti te facit, certo ſcio libenter ab ipſo ſuſceptum iri, animumq; ad ſtudia tua referes. In quibus tempus abs te ſic conſumi cupio, vt non prætermittas Antiſtitem iſtic noſtrum integerrimum virum interdum viſere, tuoq; ac meo nomine ſalutare: quem mei memoriam cum beneuolentia tenere mirum in modum lætor, ac loco maximæ felicitatis duco: quanquã tuo erga me amori hoc tribuo, quo impulſus ſæpe de me apud illum mentionem facis. Sed perge mihi ipſius animum quotidie magis conciliare, hoc enim aſſequeris, vt ad tua in me merita cumulus accedat. Vale. atque Aloiſium noſtrum meo nomine ſaluere iube. VI. Idus Iunij. CIↃ. IↃ. LXVI.

M. AN-

M. ANTON. MVRETO
S. D. Romam.

EGO ad te litteras iandudum dediſſem Murete præſtantiſſime, ex quibus intelligere iam in crebra tui nominis commemoratione conquieſcere, ni magnam me diũ ac multum detinuiſſet valetudinis infirmitas. Nulla enim maiori, mihi crede, voluptate affici ſoleo quam cum per litteras tecum colloquor, dummodo iucundiſſimo conſpectu frui non poſſum. Quod cum per corporis imbecillitatem perficere hactenus mihi non licuerit, egi ſæpe per litteras cum Nicolao Thalamio morum ſuauitate ac doctrina prædito, mihiq́; amore & amicitia coniunctiſſimo, quas ad eum aliena manu ſcripſeras meẽ vam, vt ſalutem meo nomine tibi nuntiaret, ac me tui ſtudioſiſſimum eſſe tuarumq́; excellentiſſimarũ virtutum cultorẽ egregiũ ſignificarer. Quod illũ facere non deſtitiſſe ex ipſius litteris cognoui. Non enim tam laborabã vt priſtinam ſalutẽ reciperẽ, quam ne tanti viri gratiam, quam mihi non merito meo vllo, ſed eius bonitate ac liberalitate mihi conciliarã, penitus effunderẽ. Iam vero ſtatim vt ex morbo conualui, perbreues has ad te ſcripſi, vt ad reſpondendũ te prouocarẽ, quas tibi ex eo gratas fuiſſe perſpiciã, ſi cũ lectionis publicè vacatio tibi fuerit (ita. n. æquitas ac modeſtia poſtulat) exoptatiſſimas litteras tuas accepero, Valemeq́;, vt cõſueuiſti, ama. Fer. IIII. Id. Decẽb. CIↃ. IↃ. LXVII.

M. ANTON. MVRETVS
Paullo Sacrato S. P. D.
Ferrariam.

QVOD nunquam antea euenerat, quodq́; nunquam

quam euenturum, qualibet ſponſione contendere auſus eſſem, id euenit: vt litteræ tuæ, quæ mihi ſemper antehac iucundiſſimæ fuerant, nuper dolorem mihi ac mæſtitiam attulerint ſingularẽ. Nam cùm mihi illud mihi per ſe graue atq; acerbum fuit, & ægrotaſſe te, & diu ac grauiter ægrotaſſe: tùm vix credas, quàm me pupugerit illa cogitatio, interea toto illo tempore ceſſaſſe me, & quodã modo defuiſſe officio, neq; quidquã ſcripſiſſe, quo hominis amiciſſimi, & de me optime meriti leniretur dolor. Etſi enim vere hac excuſatione vti poſſum, nec ſciſſe me, tibi male eſſe, tamen ea ipſa excuſatio excuſationis indiget: cum indecorum ſit, cuius in me tot tantaq; officia extiterint, tandiu me, qua is valetudine vteretur, neſciſſe. Eſt omnino huius rei culpa aliqua etiam in communibus amicis, qui cum me tuo nomine ſalutabant, nihil addebant, niſi vlla vulgaria, conſeruare te diligenter memoriam mei, & ſcripturum ad me, cum commodum eſſet: petere, vt ego quoque idem facerem: inualetudinem tuam aut cælabant me, aut ipſi quoq; ſciebant. Vtut eſt, conualuiſſe te gaudeo: petoq; à te primum, vt pro ſolita tua humanitate ignoſcas mihi, ſi diutius ad te ſcribere diſtuli quàm par erat: deinde vt quantum me amas tantum operæ ac diligentiæ conferas ad valetudinẽ tuam & confirmandam & conſeruandam. Hoc itaq; videris facillime conſequi poſſe, ſi ad corporis exercitationes aliquid addideris, de exercitationibus animi atq; ingenij aliquid detraxeris. Ne ve putes quidquã tibi ſuadere, q̃d non ſatis exploratũ habeã: ego quoq; idẽ facere cœpi, & mihi inſigniter prodeſſe ſentio. Tu quãdo eo ingenio

es vt

es vt cognatis, vt amicis, vt patriæ, vt bonis omnibus libentiſſime operam des, eorumq́ commodis perpetuo inſeruias, vt id facillime ac diutiſſime facere poſſis, elaborato. Mi Sacrate optime et amiciſſime etiam atq; etiã vale. Salutem plurimam lectiſſimis tuiqúe ſimillimis viris fratribus tuis, itemq́ Paludino, Canalio, cæterisqúe amicis. Romæ. XIII. Kal. Ianuarij. CIↃ. IↃ. LXVII.

PAVLLVS SACRATVS
M. Antonio Mureto viro eximio
S. D. Romam.

EGO ad te iandiu non ſcripſi quod te ab vrbe abeſſe audierã, & eſſe Tibure cum ampliſſimo Cardinali tuo. Sed Nicolao Thalamio tui ſtudioſiſſimo ſæpe mandaui, vt quotienſcunq́ cognoſceret te in vrbem rediſſe, meis te verbis ſalutaret, ac me apud te in gratia poneret. Qui me per litteras certiorem fecit ſe mandata mea diligenter curaſſe, perſpexiſſeq́ me à te magnopere diligi. Itaq; Nicolai humanitas ac diligentia (fateor) me in fungendo munere meo negligentẽ reddidit. Nã cum eum iſtic haberem, cuius opera atq; induſtria pro veteri mea cum ea amicitia vti mihi liceret, officij mei ferè oblitus ſum. Acceſſit vt negligentior factus ſim, quòd diſtillatione valde moleſta complureis dies laboraui, quæ & facultatem ſcribendi mihi eripuit, & voluntatem abijcere impulit. Proxime vero ab eo admonitus in animo tibi eſſe longiores ad me litteras mittere, tanquam è graui ſomno, mihi crede, excitatus ſum: Timui enim ne anteuerteres, quod ab inſtituto meo prorſus alienum fuiſſet Nam cum mihi in optatis ſit di-
uina

nina tua ſcripta ſemper legere, ſoleo te aliqua puſilla epiſtola interdum laceſſere, quò te alliciam ad ſcribendum, capiamq́ ex litteris tuis eam voluptatē, quæ ex illius, qui omnibus ingenij gloria antecellit, doctrina percepi poteſt maxima. Quare quoniam meus ita faciendi mos eſt, hæc ad te ſcripſi primū, vt quæ Thalamio recepiſſes, in memoriam redigerem: Deinde vt ſignificarem tibi, ſi vnquam aliàs, nunc præcipuè vigere nōmen tuum, nec à me vllum ferè diem ſine tuarum eximiarum virtutum mentione intermitti. Quid enim me magis delectat quam meus cum amicis de illo ſermo, quem propter ſummam humanitatē tanti facio, quàm qui maxime, & propter magnarum ſcientiam artium mirum in modum admiror? Te vero in amore mihi reſpondere, quanto afficiar gaudio, tu qui ſenſus meos iā cognitos habes, facile iudicabis. Perge quidem, vt facis, pro hoc enim tuo in me ſtudio perpetuo tibi debiturus ſum. Vale ætatis noſtræ decus. Ferrariæ XV. Kalēd. Decemb. CIↃ. IↃ. LXVIII.

Eidem Romam.

VEREOR interdum, ne dum litteras tuas expecto, quæ me de ſtatu tuo erudiant, interim te mei capiat obliuio: Idq́ vt cauerem, omnibus officijs, quæ à me tribui amicitiæ noſtræ potuerunt, diligenter curaui. Quod ſi tēporis diuturnitate id accidere haud poſſe arbitrarer, non te litteris nunc obtunderē in ſtudijs apprime occupatū, præſertim cum nullum ſcribendi argumentum mihi ſuppetat, vno hoc excepto, quòd valde timeo ne Paullus Sacratus è tua memoria inuitus elabatur. Niſi enim hunc ſcrupulum mihi euelleris, nihil

amplius Amoris erga me in te reſidere arbitrabor. Te vero à me indies pluris fieri et ſi nihil eſt quod dubites, id tamen teſtibus per multis planum tibi faciam, Canalio imprimis ac Alberto Lollio, qui te valde obſeruant atque admirantur: Teſtificabuntur enim ij nunquã Mureti mei ſuauiſſimi memoriam ex animo meo diſcedere. Nam nullum, mihi crede, tempus prætermitto multa de te cum Canalio verba faciendi mirabiliterque loquendi, ni agro pere enim in tuo nomine acquieſco. Tu quoque ſi non paſſus fueris te mihi in ſuſpitionem tuæ de me obliuionis venire, verum oſtenderis meæ admodum propenſæ in te voluntatis recordari non ſolum me vehementer recreabis, ſed magna etiam voluptate perfundes. Vale Ferr. III. Non. Ian. CIↃ IↃ LXIX.

M. ANTONIVS MVRETVS
Paullo Sacrato S. Ferrar.

NON puto me tibi ita ignotum eſſe, Sacrate vir optime & eruditiſſime, vt metus ille, quem ſcribis, cadere in animum tuum potuerit, ne, quia diu iam ad te nõ ſcripſiſſem, tui etiam oblitus eſſem. Quomodo enim tui me capere poſſit obliuio, qui & is vir es, cuius etiam ſi nulla vnquam in me officia extitiſſent, ſingularis tamen probitas & doctrina deleri ex animo meo non poteſt, & ea in me officia contuliſti, vt etiamſi illa in te non eſſent, quæ te omnibus & amabilem & admirabilem reddunt, ego tamen non ſummæ amare te ſine ſingulari improbitate ac, prope dixerim, impietate nõ poſſem (Sed vt ijs quos ita alto ſopore oppreſſos videmus, vt nullis clamoribus excitari queant, aculeos interdum admouemus ita tu mihi nimis iam diu, vt ve-

rum

rum fatear, dormienti, & ad tuas ſuauiſſimè amantiſſimeq; ſcriptas litteras nihil reſpondenti, iſtas orationis faces adhibere voluiſti, quibus me non languentem modo, ſed, ita me deus amet, ſemimortuum adſcribendum excitaſſes. Illud mihi moleſtū eſt, quòd tam longo interuallo nihil tamen habeo quod poſſim ſcribere, præter illa communia, valere me, & tibi ex animo bene cupere, neq; quenquam eſſe omnium mortaliū, cuius ego amicitiā tuæ anteponendam putē. Neq; vero aut Lollium meum minus amo quàm ſolebā: aut eos quos tu mihi conciliaſti ornatiſſimos viros collegas tuos Paludinum & Canalium: ſed neſcio quo modo hos iam aliquot menſes tantus me occuparat veternus, tāta ſcribendi ſatietas ceperat, vt ne in Galliam quidē ſcriberē ad quoſdam, qui mea illic magni ſanè momenti negotia procurabant. Sed hunc torporem excutiā vel maxime cauſſa tua: non quòd periculum eſſe vllum arbitrer ne ἡ ἀπροσηγορίη vt eſt in illo vulgato verſu, amicitiam noſtram diſſuat: Sed quòd iniquum eſſe intelligo, pro tuo erga me ſummo amore, quidquā à me committi, quod tibi moleſtiam adferre poſſit. Vnum à te peto, vt quemadmodū iis qui diu ægrotarunt, vbi conualeſcere incipiunt, exercitationes à principio non valde laborioſæ imperantur: ita tu mihi, qui nunc primū accepto litterarū tuarum pharmaco ex illo diuturno pigritiæ morbo ἀκομίζομαι neq; longas neq; accurate ſcriptas litteras imperes: neq; in eis aliud quàm meā erga te propenſiſſimā voluntatē & obſeruantiā ſpectandū, aut requirendū putes. Mi Sacrate etiā atq; etiā Vale, & me ama Romæ. xviij. kal. Quint. CIↃ. IↃ. LXIX.

PAVLLVS SACRATVS
Marco Antonio Mureto.
S. P. D.

ET ſi complures dies Murete optime, litteris tuis carui, quod te maximis occupationibus diſtrinctum eſſe non mediocri mihi fuit argumento, cum tu in ſcribendo impiger eſſe ſoleas, interea tamen non ſui tui mentione vnquam intermitti. Ego enim cum Paludino & Canalio in aliquem de te ſermonē ferè quotidie incidebā. Quid enim ſuppetere nobis vberius poterat, quàm de tua eximia virtute diſputatio. Reddita tandem mihi fuerunt ab Hercule Fuccio litteræ tuæ vnà cum oratione, quam pro rege Poloniæ habuiſti, quibus lectis à riſu abſtinere non potui, nec ſatis mirari, qui tā breuem, tamq; nouam omnibus vno temporis puncto amicis tuis ſatisfaciendi rationem miſſes, nec aliter collegis meis optimis vſu venit, quos lectionis litterarum tuarum continuo feci participes. Quare mihi, qui te, quantu fert ingenij mei tenuitas, imitari ſtudeo, dabis hanc veniam, vt in hoc quoq; laconico ſcribendi genere auctorem ſequar. Orationē tuam ſcito ab omnibus nobis non ſolum probari vehementer, ſed ſummis etiā laudibus efferri, nec tame abs te vinci opinionem de te noſtram, qui à ſummo ingenio tuo excellentiq; doctrina maiora etiam expectemus. Vale Canalius, Iacobus frater meus, ceteriq; amici perpetuam tibi incolumitatem, ac felicitatem cupiunt, multamque tibi ſalutem dicunt. Ferrariæ. XVI. Kalēd. Sextil. CIƆ. IƆ. LXIX.

IV-

IVLIO CANANO EPISCOpo Adriæ. Rhodigium.

QVOD antea vix mihi optandum erat Pontifex optime, vt me in tuam familiaritatē inſinuarem, cum nulla mihi tecū de aliqua re communicandi ſe ſe offerret occaſio, quæ ad eam aditum mihi aperiret, id nunc Dei opt. max. beneficio conſecutus ſum: Cuius diuino afflatu non inuitus ego ad prouincialem Synodum Rauanaten (acceſſi, in qua cum tu pro tua ſumma dignitate grauiſſimam perſonā ſuſtineres, eueniebat interdum, vt de ijs, quæ ibi tractabantur, cum Antiſtes quoque meus Ferrariam adeſſet, non nihil vnà differeremus. Itaq; meæ illuc profectionis fructum hunc vel maximum tuli, quod facultatem illic tecū ſæpe colloquendi à Deo mihi oblatam eſſe videbam, tuamq́; in dicendo grauitatem leporis ac miræ venuſtatis plenam contemplandi: Quæ mihi iungendæ tecum amicitiæ potiſſimum cauſſa fuit. Tu vero cum diuino illo ingenio tuo & eximia prudentia, me maiori tui ſtudio incendi atque inflammari quotidie cognoſceres, ea, qua excellis humanitate, me ita complexus es, vt facile in fidē atq; amicitiam tuam receperis. Cuius tui in me amoris non mediocrem mihi ſignificationē poſtea dediſti, cum me ad diſputationē ſæpe iocans prouocabas, palamq; oſten debas te ex ſermonibus meis non nihil voluptatis capere, quod amplum certè mihi erat atque per honorificū. Talia tu ac tot cum in me ſtudia contuleris, nullumq́; officium prætermiſeris non Rauennæ ſolum, ſed etiam Ferrariæ, teſtificandæ omnibus tuæ erga me voluntatis Quid erat præterea, quod à tanto ac tam ſingulari vi-

ro deſiderarem? Equidē dum hæc mecū cogito, tuam q́; benignitatem ſumma cum dignitate coniunctam, ingenij tui morumq́; optimorū ſuauitatem memoria repeto, omnibus me valde beatum ac felicem eſſe pradico, qui me in clientelam tuam contulerim: Quem enim patronum ad me tuendum ac fouendum adoptare maiorem poteram? Cum igitur te ſummopere colendi complures habeam cauſſas, ſcito me operam daturum eſſe, atq́; enixe conaturū, vt omnes intelligant, cum te vehementer ſuſpiciam, me tamen ne partem quidem tuorum in me ſtudiorum aſſequi poſſe tantumq́; tibi debere, quantum nunquam perſoluturus ſum, niſi tua me liberalitas in hoc adiuuerit. Ac meus quidem in te animus quotidie tibi notior atq́; illuſtrior fuiſſet, ſi eſſe hic vnà potuiſſemus, & à religionis officio declinare tibi licuiſſet, ſed cum tu à nobis locorum interuallo te ſeiunxeris, eoq́; profectus ſis, quo tua te dignitas vocabat, vnum perfugium ſolicitudinis meæ quod congreſſu tuo caream, mihi reliquū eſt, hæ litteræ ſcilicet, quas nunc ad te dedi, vt per me certior fias, cum tua comitas affabilitasq́; ad coniunctionem noſtram aditum mihi patefecerit, eam me omnibus culturum eſſe officijs, quæ ab homine tibi deditiſſimo expectari poſſint, & cui tenues quidem opes ſint, animi vero magnitudo in celebrandis egregijs tuis virtutibus, integritate præſertim ac prudentia tua nunquam defutura ſit. Tu quoq́; ſi ſemel ſuſcepta n tuo iudicio beneuolentiam erga me tuā ita conſeruare ac tueri non grauatus fueris, vt omnes me in gratia tecum eſſe ſentiant, magno abs te beneficio affectum eſſe putabo, ſpondeboq́; tibi fore, vt huius

faci

facti tui nullo vnquam tempore te pœniteat. Vale Antiſtes humaniſſime, quem Deus incolumen diu ſeruet. Ferrariæ. XII. Kalendas Iunij. CIↃ. IↃ. LXVIII.

Eidem Rhodigium.

ACCEPERAM *vnas litteras tuas Antiſtes optime poſtridie eius diei, quàm ad te epiſtolam meam miſeram, quæ valde mihi iucundæ fuerant, quòd maximam tuam erga me beneuolentiam ſignificabant, ſed ego pudore quodam deterritus, ne meis te nugis ob tunderem, quem propter munus pontificium quòd ſuſtines, non me latet ſummis occupationibus diſtineri, tibi tunc non reſpondi. Nunc verò alteris tuis, quæ proxime mihi redditæ fuerunt, incredibili humanitate pleniſſimis vehementer prouocatus, mihi differendum eſſe amplius non duxi, quin continuo ad te reſcriberem, ne quod tardius te ſalutarem, quàm par erat, vel inertiæ, & animo imbecillo aſcriberes, vel (quod ne in cogitationem quidem tuam cadere debet) me tibi in amore non reſpondere ſuſpicareris. Venio igitur ad iucundiſſimas mihi litteras tuas, quarum capita duo tacita mihi prætereunda non ſunt: ais enim primum me non ad te, ſed ad alium quempiam præſtantiſſimum virum ſcripſiſſe, quòd ea in te haud agnoſcas, quæ à me tribuuntur. Lætor mirum in modum humilitatem cum dignitate contendere, nec perſonam illam grauitatis atque ſeueritatis abs te apperi, in quo vel maxime apparet animi tui moderatio. Certo tamen ſcio, cum ſingularia animi tui bona, mores integerrimos, dignitatem denique tuam cum ſapientia abs*

te retentam perſpicere mihi videar, me ne attigiſſe quidem ea quæ tuæ virtuti in primis debentur, nedū quòd te diuinis ornarim laudibus, atq; in cœlum extulerim. Non enim in tam ingenti campo vagari mihi licuiſſet, quòd facultas orationis ea in me non ſit, quæ tuis præclariſsimis virtutibus par eſſe poſsit. Quin mecum in eo præclare actum eſſe puto, quòd prudens et ſciens eò me non demiſi, vnde exitum nullum eſſe viderem. Quæ cū ita ſint, me falsò nomen tuum in meis litteris vſurpaſſe iniuria mihi attribuis. Deinde cū ſcribis te anteà ſtatuiſſe iſtinc ſecedere, vt æſtiuos calores vites, non tamē te Ferrariam conferre, quòd eo tempore nec amœnum nec ſalubrem hunc locum cenſeas, ſententiam vero mutaſſe, vt congreſſu meo fruaris, non ne maximum tuum erga me ſtudium extat, quòd me deridere, mecumq; iocari non graueris? Quòd ſi te ſerio loqui fortè contēdas, eam in partem ſenſa tua interpretabor, vt cum æqualibus tuis, quos hic adeſſe non ignoras, aſsidue verſari cupias aut certe cum his eſſe principibus, quibus cū magna tibi iamdiu familiaritas intercedit: Nā de me tibi polliceri potes, etiam ſi tu ad nos non accedas, quo me vocaris, me ſemper, quoad eius fieri me poterit, ad te aduolaturum: Et quoties hic eſſe tibi contigerit, me tibi præſto eſſe futurum, atq; in eo me peccaturum potius, vt tibi moleſtus ſim, cum tuo benigniſsimo conſpectu frui maxime cupiam, quàm vt vllam operam meā deſideres: Et hoc re ipſa præſtabo, ne vnquam tua de me te fallat opinio. Interea me totum tuum tuere atq; foue. Vale Antiſtes optime, quem Deus Opt. Max. perpetuo fortunet. Ferrariæ Id. CIↃ. IↃ. LXVIII.

Eidem

Eidem Rhodigium.

CVM hinc diſceſſiſſes Antiſtes humaniſſime vt eò accederes, quò à Deo vocatus fuiſti: Ego, qui paucis ante diebus ex mirifica conſuetudine tua magnam voluptatem acceperam, poſtridiè quàm profectus es, non mediocri ex diſceſſu tuo mœrore ſum affectus. Itaq; poſt biduum me in villam meam contuli, vt quoad eius fieri poterat, omnẽ ſollicitudinẽ deponerem, meq; recrearem (in qua colenda non ſolum ſtudij multum ponere ſoleo, ſed etiã valde conquieſcere. Sed nec aſſequi potui, vt ea me cura, qua vehementer angebar, prorſus liberarem. Quin tanta diſtillatio dextrum genu meũ arripuit, vt conſiſtere non poſſem. Itaque ægritudini ſociam ægrotationem adiunxi, coactusq; fui in ciuitatẽ redire, ac deniq; in lecto iacere. In quo cum adhuc me retineat morbus, differendum tamen non putaui, quin hoc tibi ſignificarem, ne ſi diutius ad te ſcribere intermiſiſſem, de mea ſumma erga te obſeruantia non nihil imminutũ eſſe arbitrareris. Ego vero, qui emori mallẽ, quàm ex animo tuo effluere, præſertim cum eò me beatum putem, quòd in gratia tecum ſim, has ad te litteras aliena manu dare potius volui, quàm in opinione tua relinquere, quod te offendere poſſet, Hoc enim exiſtimes velim curæ mihi ſemper fore, vt ea cogitẽ ac mediter, quæ tuum in me amorem quotidie magis prouocent: Nam ſi forte animũ erga me tuum immutares (quod immortalis Deus auertat) nemo non mea culpa accidiſſe arbitraretur. Quare te vehementer etiã atq; etiã rogo, vt has, qualeſcunq; eæ ſint, libenter accipias, quas tibi ſi fuiſſe gratas intellexero, de infirma valetu-

dine mea multum erit detractum. Vale. Deus clementiſs. te diu incolumen ſeruet. Ferrariæ X. Kalend. Nouembr. CIↃ. IↃ. LXVIII.

Eidem Rhodigium.

CVM *ſuperioribus diebus litteras ad te miſiſſem aliena manu exaratas, quòd ego diſtillatione quadam ita angerer, vt me à lecto abeſſe non liceret, paucis poſt diebus infirmitate illa vt ſenſi paululum me leuatum eſſe, Veronam me contuli, vt cum Epiſcopo de quodam negotio meo agerem, diſſuadentibus mihi tamen familiaribus meis, ne me hoc tempore in viam darem, magnum enim fore periculum, ne morbum augerem. Sed cum ibi optimus ille Antiſtes ſumma humanitate complexus fuerit, nec obſcura mihi indicia oſtenderit, amoris erga me ſui, in quo meam opinionem vicit, & me magnopere delectarit amicorum, quos illic complures habeo, ſuauiſſima conſuetudo, amænitas denique illius ciuitatis & collium, quos ſæpe conſcendebam, vt corpus exercerem, valde me recrearit, ita, mihi crede, è graui morbo illo conualui, vt robuſtior multo quàm antea factus fuerim. Itaq; Ferrariam inde lætus rediĳ, vbi domeſtici mei cum litteris tuis ſtatim mihi præſto fuerunt, quas cum legiſſem amoris ac ſtudiĳ plenißimas, mirum quantum ad lætitiam meam acceſſerit: Nã me à tali ac tanto viro diligi, certè ne mentiar, valde mihi gratum eſt, atq; periucundum. In ĳs autem quod petis à me vt de ſalute mihi ab æterno Deo pro ſumma eius benignitate data certiorem te faciam, quò de illa mihi gratuleris, an ſingularis tua humanitas in hoc non maxime apparet, qua impulſus tantopere mihi faues,*

tanq;

tanq; amanter me amplecteris, vt grauem illam perſonam tuam interdum mea cauſſa deponas? ſed huic petitioni tuæ mihi honorificæ me non obſequi turpe ſanè exiſtimarem. Scito igitur me nunc maximo Dei beneficio optime valere, omnemq; meam cogitationem in eo figere atq; locare, vt tuam in me beneuolentiā perpetuo tuear. Vale. Antiſtes optime. Ferrariæ nonis Decembr. CIↃ. IↃ. LXVIII.

FRANCISCO MOrando. I. C
Veronam.

EGO Morande optime quantum pro tot ac tantis in me officijs tibi debeam, ſum mihi ipſi conſcius: quantum vero me debere profiterer, cum iſtic tecum familiariſsime eſſem, tu optimus teſtis es, cui non ſolum verbis, ſed vultu etiam ipſo animum meum exprimere conatus ſum, nec tamen vnquam mihi ſatisfeci quòd omnem cogitationem meam, nedum orationis facultatem longe ſuperaret tuorum in me meritorum magnitudo. Nam quid ſingulari tua humanitate, ac ſummo erga me ſtudio, præclarius & illuſtrius dici potuit? Tu vt mecum domi foriſq; aſsidue eſſes, & actionem mearum ſocius ac particeps, omnem domeſticarum rerum tuarum curam depoſuiſti, cū huic tuo conſilio inuitus acquieſcerem. Tu ei negotio, quod me ad faciendum iſtuc iter impulit, non ſolum interfuiſti, ſed etiam ita præfuiſti, vt, quod omnia mihi ex ſentētia ſucceſſerint, totum tuæ virtuti atq; induſtriæ acceptum referā. Tu deniq; omnia mihi maximi amoris ſigna oſtēdiſti, quæ ab amiciſsimo viro expectari poſſunt. Quæ, mihi crede,

per-

perpetuò hærebunt in memoria: Non enim ab obſcura perſona, ſed à Franciſco Morando cùm præclaro iuriſcõſulto tùm, omnibus artibus, ac præſertim eloquentiæ laude eximio, tãtis beneficijs affectus ſum (Pro quibus ſi tibi immortales me gratias agere dicam, ſanè irrideas: Ac nec ero adeo amens, vt me tibi reipſa ſatisfacturum affirmem, quippe qui, cum omnia mea in te ſtudia contulerim, teq́ mihi colendum propoſuerim, ne partẽ quidem tuorum in me officiorũ vnquam me aſſecuturum eſſe confidam. Quare cum hæc ita ſint, ſi munuſculũ illud, quod attulit Franciſcus Gandinus familiaris meus, ab eo ſaltem libenter acceperis, exiguum quidem meæ in te propenſiſſimæ voluntatis indicium, ſed ab homine tibi deditiſſimo profectum, memorẽ certè me tibi ac gratũ aliqua ex parte præſtitiſſe putabo. Vale eruditiſſime Morande, ac patrem tuũ præclarum virum, quem magnopere obſeruo) Nec nõ Nicolaum, quem vti fratrẽ vehementer amo, meis verbis ſaluere iube. VII. Id. Decemb. CIↃ. IↃ. LXVIII.

Eidem Veronam.

QVANTVM mihi grata extiterit epiſtola tua, vt potè quæ ornatiſſimis & optimis verſibus ſcripta erat, nulla oratione explicare queo: Illa enim dulcedinem, & leporem, doctrinã deniq́, ita redolebat, vt nihil magis (Tantum autẽ in ea ſtudium, erga me tuum apparuit, vt cum digna eſſet, quæ ediſceretur) Ego tamen vnum & alterum duntaxat participẽ feci, præterea neminem, ne meas laudes eodẽ tempore memoriæ mandari velle viderer. Quibus tu cum modum non ſtatueris, extra cancellos egreſſus (bona tua cũ venia dixerim)

rim) cæteri forte in eam partem accipiant, atq; interpretentur, vt mihi illudere ac familiariter me ridere volueris (tantum enim mihi tribuis, quantū in me agnoſcit nemo) Ego te veteri amicitia noſtra, vel nimio potius in me amore adductum eſſe puto, vt qualem me eſſe velles, talem me tuis carminibus deſcripſeris atq; depinxeris. Verum vt me à te amari magnopere gaudeo, ita laudari minime cupio. Tu tamen vt in amore pergas (quis enim tanti viri beneuolentiam non appetat? à te etiam atq; etiā peto. Quod ſi quoq; Antiſtitē iſtic noſtrum in ea ſententia confirmaueris, vt me dignum iudicet, quem in ſuorū numero perpetuo habeat, te magnum in me beneficium contuliſſe arbitrabor Vale, & egregium patrem tuum, Nicolaumq; fratrem meo nomine ſaluta. Ferrariæ.

PACIO SCALAE.

I. C. Patauium.

QVANQVAM vetus amicitia noſtra Paci optime atq; doctiſſime, quæ à pueritia tua inter nos inſtituta, mutuis ſemper officijs à nobis culta fuit, hanc litterarum miſſionem vltro citroq; minime requirit: Ego tamen qui tuas libenter legere, ac de te audire aliquid ſoleo, diuturnum hoc ſilentium, quod occupationū noſtrarum non mediocre fuit argumentum, vt nihil iampridem ad te dederim litterarū, nec vllas à te acceperim, amplius faciendum mihi nō putaui. Itaq; ego, qui non ita multis impedior curis, vt tu, qui forenſibus in cauſſis verſaris aſſidue, ac in ſubleuandis amicis operā ponis, has ad te litteras dedi, quibus laceſſerem, vt me de ſtatu tuo, de quo ſcire aueo, certiorem faceres. Nā

cum

cum omnis amor ſollicitus atq; anxius ſit, ſubuereri in terdum mihi venit in mentem, ne cum tu magnum in negotijs laborem ſuſtineas, tua ſalus tibi curæ ſit. Quẽ mihi timorem ſi eripueris, magna me profectò moleſtia liberabis. Cur enim de te ſollicitus non ſim, quo nemo mihi amicior, iucundior, cariorq; vnquam fuit, neque futurus eſt? Quem amare cœpi ab adoleſcentia, atque in dies pluris feci, cum is omnia ſua in me ſtudia etiam contuliſſet. Etenim cum te tali ingenio ac indole præditum eſſe animaduerterem, vt te ad ſummum illum honoris gradum. in quo nunc locatus es, aſcenſurum eſſe minime dubitarem, licet, vt meminiſti, nonnulli ali ter ſentirent, quæ ſigna tibi meæ erga te beneuolentiæ non dedi? ſiquidem conſilio & opera & opibus, donec iſtic fui tecum, iuui ſemper quoad potui: Tu vero erga me ita gratus fuiſti, vt meam erga te liberalitatem quotidie prouocares. Poſt diſceſſum autem iſtinc meũ cum multis ego poſt diebus iſtuc acceſſiſſem, vt te viderẽ. Tu quoq; ad me, vt occaſio tulit, huc veniſſes, quod officium vterq; noſtrum hominis amantiſſ mi prætermiſit? Ac ſi omnia commemorare vel in mutui noſtri amoris indicia, verba mihi deſint. Quare, vt hæc mittã, ne mireris ſi tam auide cupio ſcire quid agas: mirum enim in modum lætor, cum tibi recte eſſe intelligo, ac vehementer gaudeo, quòd te iſtic habeo, à quo me plurimum amari ſentiam. Quòd ſi à Deo opt, aliquando impetraro, vt in complexum tuum veniam, in qua ſententia cum ſæpe fuerim, nunquam non tamen aliquid impedimento mihi fuit, præclare mecum actum eſſe pu tabo. Interea non patieris me diutius eſſe in deſiderio

littera-

litterarum tuarum, quæ me de toto ſtatu tuo erudiant. Quod ſi feceris, id mihi quam gratiſſimum erit. Vale, ac matrem tuam Optimam fœminam meis verbis ſaluta. Thomas Sacratus frater meus vtriq; veſtrũ multam ſalutem adſcribit. VI. Kal. Nouemb. CIↃ. IↃ. LXVIII.

IO. BAPTISTAE SPInellio ſororis filio. S. D.
Romam.

NVNQVAM antea ſenſi Io. Baptiſta ſuauiſſime, quanta ſit vis amoris, ſicuti nunc in diſceſſu Ferraria tuo: Nam ego quidem mihi conſcius eram te à me vehementer amari, nec obſcura tibi ſigna dabam (vt opinor) meæ erga te beneuolentiæ, ſed quod igniculum deſiderij tui, dum tu à me abeſſes ferre vix poſſem planè non putabam. Quòd ſi arbitratus fuiſſem profectionem hinc tuam moleſtiam mihi eſſe allaturam, tibi certè non conceſſiſſem, vt à me te ſeiungeres atq; ſegregares. Verum ſi iſtuc accedere tibi neceſſe fuiſſet, parẽtibus vt obedires, maluiſſem me tibi itineris tui, omniumq; actionum tuarum comitem ſociumq; præbere, quàm dum tuo dulciſſimo conſpectu careo, in tanto mœrore verſari. Dices, cur tantopere commouearis, cũ ad te rediturus ſim? amor atq; ſtudium quo in te inflammatus ſum, mihi crede, ita me excruciant, vt niſi expectatio reditus tui magno mihi ſolatio eſſet, huic ſollicitudini vix reſiſterẽ. Quare da, quæſo operã, vt ad nos quam primũ reuertare, vt tua optatiſſima & iucundiſſima conſuetudine fruar, qui tanta nunc in mæſtitia ſum, quãtũ eſſe ex his litteris cõiectura facile perſpicias:

cies: Atq; exploratū habe nihil mihi ſore longius, quā vt te videam. Plura ad te ſcriberem (niſi mæror omnē mihi in hoc genere facultatem adimeret. Itaq; finem faciam, cum te vehementer rogauero, vt mei memoriā teneas, & cum tuis ſermonem de me ſemper habeas: Quod ſi feceris) ego me multa conſolatione leniā. Vale, & parentes tuos, quos magnopere diligo, meo nomine ſaluere iube. VII. Kal. Nou. CIↃ IↃ. LXVIII.

SIMONI CASSOLAE

Canonico. Parmam.

MAGNVM certè ex profectione mea ad Synodū prouincialem Rauennaten fructum cepi Simo doctiſſime, primùm quòd contigit mihi te talem virum, tamtisq; non ſolum virtutibus, ſed etiam virtutum inſignibus ornatum de facie noſſe. Deinde quòd, cum de negotijs quæ ibi tractabantur, vnà cum collegis noſtris Mutinenſibus ac Bononienſibus ageremus, ijſq; præſertim quæ ad munus noſtrum pertinebant, de excellenti doctrina tua, & omnium artium ſcientia aliquid deguſtare mihi licuit. Quæ res & amicitiam conciliare, & beneuolentiam coniungere ſoient. Sed vnum hoc perincommode mihi accidit, quòd cum iam conglutinare voluntates noſtras inciperemus, tum locorum interuallo disiungi nos oportuit: non enim verebar, ne non tu quoque non mediocrem ex meo erga te ſtudio, propenſoq; animo volupratem fuiſſe capturus, ſi quotidiana conſuetudine augeri familiaritas noſtra potuiſſet. Cum vero poſt hac, vt vnà eſſe poſſimus, optáre magis quàm ſperare debeamus, quod reliquum eſt, vt per litteras colloquamur, libentiſſime operam dabo, nec committam vt

quod

quod ſorte quadā diuinitus mihi tributum eſt id omne negligentia mea penitus effundam. Quòd ſi ſcribendo tibi obſtrepere aliquando viſus fuero, ac forte cogitationes tuas impedire, amoris erga te mei magnitudinē excuſabis: dum has enim litteras ad te dabā, ſic afficiebar, vt tui deſiderio etiā arderem. Nec mirū hoc tibi videri debet, ſi te ipſum, vt opinor, noſti Simo. Cū. n. celeritatis ingenij tui & doctiſſimorū ſeruorū tuorū mihi venit in mentē, continuo fortunæ ſubiraſcor, quæ te à me tam cito ſeiunxerit atq; ſegregarit, Cum autē concionem tuā, quā in Synodo habuiſti, ac tam venuſte recitaſti, vt omnibus nedum mihi magnæ fueris admirationi, ſententiarum grauitate eloquentiaq; refertam memoria repeto, amore tui ita inflammor, vt te cogitatione quotidie complectar abſentē. Quare cū excellens bonū tuū iam in mente mea inſidear, vt amplius effluere nō poſſit, ſi ab humanitate tua impetraro, vt me etiā in animū tuū influere patiare ne te mei capiat obliuio, dubitandū non eſt, quin inſtitutā noſtrā amicitiā omnibus officijs colamus, eamq; certatim augeamus. Ego quidem abs te in amore minime vincar, vt tute re ipſa perſpicies, atq; cognoſces: Maiorem. n. iacturā facerē, ſi in tuenda atq; augenda coniunctione noſtra negligētior eſſem, quàm tu, cū ego etiā abſens ex maxima tua optimarū artiū ſcientia vberrimos fructus, nullos verò tu ex me, qui parū ingenio poſſum, ſis laturus. Tu quoque ſi parē mihi voluntatē reddideris, ſicut tua virtus mihi perſuadet facile vt credā, plurimū hoc nomine me tibi debere ꝓfitebor. Vale, & collegis tuis optimis viris multā à me ſalutē dic. Fer. XII. kal. Quintil. CIↃ IↃ LXVIII.

Eidem Parmam.

ACCEPI litteras tuas optime Simo, & latine ſcriptas & admodum eleganter. Quæ quam grata mihi extiterint, verbis explicare non poſſum. Præſeferunt enim candorem animi & integritatem ſummam, meque ad crebram ipſarum lectionem inuitant. Et nimirum in quo magis elucere potuit humanitas, ac modeſtia tua, quàm in eo, dum diuturni ſilentij tui rationẽ reddis? Scribis enim, cum diu grauiterq; æſtu febriq; afflictatus fuiſſes, poſteaquam Dei beneficio ex eo morbo conualuiſti, partes tuas tunc eſſe debuiſſe, vt ad me reſcriberes, ſed te tot negotia tibi impoſita, à teq; ſuſcepta expedire atq; conficere æquum eſſe duxiſſe, cum infirmitate detentus ante non potueris. Deniq; in extremis litteris tuis petis à me, vt quo erga te ſim animo, certiorem te faciam, perinde ac vereare, ne ob taciturnitatem tuam mea ſit in te amando immutata voluntas. O manſuetudinem incredibilem. Quid enim te mitius, quid dulcius cogitari poteſt? ego vero qua vtar excuſatione, qui ſuauiſſimis litteris tuis reſpondere tandiu intermiſerim? An ſi me vehementer angi dolore dicam, quem ex grauiſſima matris meæ ac longa infirmitate capio, & affirmem me domeſticis occupationibus diſtineri, vt ad agendum aliquid me applicare non queam, tu facile credas? Et tamen in mœrore verſor, quòd interim matris ſolatio careo. Itaq; ſi proximum chirographum tuum, quod attulit mihi Alexius Paganutius, non me pupugiſſet, in eo enim petis à me, vt tui memoriã teneam, diuturnior forte fuiſſet taciturnitas mea: non enim fore poſtea deſperaſſem, vt probatã

tibi

tibi tarditatis meæ cauſſam æqui boníque conſuleres. Sed laceſſitus hac ad te litteras dare volui, vt tu quoq; intelligas, me excuſationem tuam libenter accepiſſe, neq; abs te poſtulare, & expectare, niſi quod commodo tuo fiat, cum eo potiſſimum munere fungaris, quod te raro otioſum eſſe patitur. Nec enim amicitia noſtra quam certè, vt vides, inter nos conciliauit ſtudiorum ſimilitudo, aliter requirit, quàm vt hos ſcrupulos miſſos faciamus. Quare ſi me amabis, vt oſtendis, cum ego te propter eximiam eruditionem, modeſtiſſimosq; mores magnopere diligam atq; obſeruem, dubitare non debes, quin à me tuæ excellentis virtutis mentio ſæpe fiat. Interea cum per occupationes tuas tibi licebit, me de ſtatu tuo erudies. Ego autem quotieſcunq; ſcribendi occaſio ſeſe mihi offeret, eam libenter arripiam, operamq; dabo, vt diē illum, quo voluntates noſtras conglutinari paſſa eſt ſumma Dei benignitas, ab obliuione penitus vindicem. M. Antonius Paganutius Eccleſiæ noſtræ Decanus multā tibi ſalutē adſcribit. Ferrar. VII. Kalend. Octob. CIↃ. IↃ. LXIX.

AVGVSTINO VALERIO Epiſcopo Veronæ.

CVM antea præſens iſtic & ex litteris abſens facile perſpexi me abs te vehementer amari, tum proxime, cum tui ſalutandi ac viſendi primū, deinde negotiū illud quod eſt mihi tecū, expediendi omnino atq; explicandi cauſſa Veronā veni, tuā in me ſingularē humanitatē ſum admiratus. Quod.n. officiū prætermiſiſti, quin demonſtrares, me tibi magnopere carū atq; iucūdum eſſe? Atq; vt ingenue fatear, meā de te opinionē ſupe-

naſti: Non enim arbitrabar, cum eſſem ego de re moleſta ſermonem tecum habiturus, me abs te benigne auditum iri. Sed animi tui magnitudo, atq; tua excelſa virtus in eo maxime enituit, quòd illa, quæ haud iucunda eſſent, te ſapienter ac manſuete ferre oſtendiſti. Quo tuo facto quid potuit eſſe præclarius atq; admirabilius? Non mittã dicere, quòd etiam mihi maiorem nunc, quã antea, tuæ erga me voluntatis ſignificationẽ dediſti, & quod caput eſt, eximium et ſingulare tuum erga me ſtudium mes polliceris. Itaq; tanta tua erga me benignitate tibi deuinctus ſum, vt etiam ſi officio in te ſingulari ſim, & incredibilẽ amorem honoremq;, ſicut tua ſumma dignitas poſtulat, perpetuo tibi debeã, me tamẽ tua in me merita nunquam aſſecuturum putem. Reliquum eſt, vt de tuis excellentiſſimis virtutibus honorifice prædicem, quod cum hactenus ſedulo fecerim, vt omnes, qui audirent, in magnã admirationem traducerem, perſeuerabo tamen in commemoratione rerum à te prudentiſſime geſtarum verſari, vt hac ratione quàm gratiſſimus erga te ab omnibus cognoſcar. Tuum autem erit meã conſtantem erga te voluntatem erga te voluntatem perinde accipere, boniq; conſulere ac ſi re ipſa tuæ erga me ſummæ humanitati ſatisfeciſſem, tibiq; perſuadere, cum de multis ſemper benemerearis, qui maiorem tibi gratiã habiturus ſit, quã ego, fore neminem. In eam enim curam, mihi crede, atque cogitationem aſſidue incumbam, vt tuis me ſtudijs dignum ſtatuam. Vale integerrime Antiſtes, quem Deus immortalis incolumen, ac nobis felicem diu ſeruet. Ferrariæ II. Id. Decemb. CIↃ IↃ LXVIII.

Eidem

Eidem Veronam.

IANDVDVM ad te ſcribere ſtatueram Antiſtes optime, ne tibi excideret, quantum tibi cultum tribuat Paullus Sacratus tuus. Sed ab hoc officio duæ me res retardarunt, aduerſa primum matris valetudo, de cuius ſalute dies aliquot valde ſuſpenſus fui: Deinde domeſticarum rerum cura, negotiaq́; multa, in quibus adhuc valde occupatus ſum. Fecit tamen meũ ſummum erga te ſtudium, & amoris ac obſeruantiæ magnitudo, vt cum iſtuc proficiſceretur Franciſcus Gandinus familiaris meus, omnibus rebus poſthabitis, eum ſine meis litteris ad te venire noluerim. Ex quibus cognoſces me nihil magis curare, quã ne mea culpa quicquam de tua erga me beneuolentia detrahatur. Nam cum eam, quæ mihi tecum intercedit, amicitiã magno mihi ornamento eſſe ducã, cuius mihi conciliandæ cauſſam fuiſſe humanitatem tuam agnoſco, & merito reprehendendus eſſem, ſi gratiam ſummi atq; ornatiſsimi viri effunderem, à meq; ipſe deficerẽ, & in te ingratus viderer, ſi omnibus te officijs non colerem. A quo quidẽ cum me longiſsime abeſſe profitear, perſuade tibi me operam daturum, vt amorem erga me tuum quotidie magis prouocem, neq; obliturum eſſe vnquam illius tẽporis, quo tanta me iſtic benignitate complectebaris, ac tam liberaliter tractabas, vt omnes qui aderant, incredibilem animi tui manſuetudinem atq; comitatẽ admirarentur, meq́; beatum ac felicem reputarent, qui tanta tecum familiaritate coniunctus eſſem. Quæ cum mihi ſæpe de tua excellenti virtute cogitanti veniant in mentem, non committã profectò, vt me hac coniun-

ctione noſtra indignum iure iudicare poſſis. Intere a taciturnitatē antea meam excuſabis, ac cum me à moleſtijs aliquantum relaxaro, ad ſtudiaq́ mea me retulero, in quibus propter occupationes meas verſari hactenus mihi non licuit, προβλήματα aliquot ad te mittam. de quibus vtriq́ noſtrū diſſerere neceſſe cum futurum ſit, litterarum miſſionem vltro citroq́, ſicut Gandinus mihi narrauit, tibi pergratam fore arbitror. Vale Antiſtes humaniſſime. Ferrariæ pridie Kalend. Decembr. CIↃ IↃ LXIX.

PAVLLVS SACRATVS
Iulio Canano Epiſcopo
Adriæ.

NON poſſum non vehementer angi Antiſtes optime, cum de aduerſa mea fortuna cogito, perſpicioq́, quantū ex hac tanta imbrium pluuiarumq́ abundantia incommodi ceperim, quæ tibi viā, aditumq́ ad nos veniendi præcluſit. Nam cum ſperarem me multo ſuauius, multoq́ dulcius Dionyſia celebraturū eſſe, quam eos, qui dies noctesq́ huc atq́ illuc perſonati vagantur, ſi mihi contigiſſet, vt tua optatiſſima conſuetudine fruerer, magna equidem de ſpe decidi. Itaq́ totus langueo, nec reperio quod me iam delectare poſſit. Nō ludi, qui quotidie hic fiunt, non choreæ, non deniq́ tot ineptiæ meā animi moleſtiam leuare poſſunt, quæ omnia nec mihi narrari facile patior, nedum vt ea conſpicere cupiam. Quòd ſi de te ſemper mediter, te abſentē mente complectar, prudentiā deniq́ atq́ integritatē tuam tacitus contempler, nec lenio tui deſiderium, Imo cum hæc ego mecum recolo, maiori quotidie te vi

dendi cupiditate ardeo. Quid autē, ſi diem illum, quo me ad amicitiā tuam contuli, & ſermones illos abs te mecum ſuauiſſimæ ſæpe habitos memoria repetam? Nimirum mihi magis augeā dolorem meum, quod nunc inuitus, & præter expectationē tuo congreſſu carcam, ex quo vberrimos fructus caper ſoleo. Quare dum in hac cogitatione curaq́; aſſidue verſor, nullum aliud ſolicitudinis meæ perfugium reliquū eſſe animaduerto, niſi eam opinionem, quam de tua ſingulari humanitate habeo, quòd tu mei abſentis memoriam retineas, ac me magnopere diligas: Quam cum me non fallere putē, clara enim tuæ in me voluntatis hactenus ſigna dediſti, non modica (mihi crede) conſolatione ſuſtentor, caſumq́; meū moderatius fero. At ſi hoc quoq́; acceſſerit, vt ad me reſcribas, meamq́; hanc de te ſententiam confirmes, profectò litteris tuis efficies, vt cum eas ſemel & iterum ac tertio & amplius legero, te ipſum videre, alloqui, te demū amplecti mihi videar. Vale Pontifex optime. Fer. X. Kal. Martij. CIↃ IↃ LXIX.

Eidem Rhodigium.

NON ignoro iandudum meas fuiſſe partes Antiſtes humaniſſime, vt ad te ſcriberem: quam gratum mihi tunc extiterit eximium illud in me ſtudiū tuum, atque iucunda fuerit amoris ſignificatio, cum me domi conuenire voluiſti, & interim dignitatis immemor tuæ, dum mihi magnopere faueres, inuiſere hoſpitium meum, vbi me tam imperatum offendiſti, præ pudore vix vt ferrem conſpectum tuum, huius tui facti magnitudine deterritus. At officium meum in hunc vſque diē diſtulit infirmitas primùm mea, non ignota illa qui

dem, tibi, ſed ad quam acceſſerit quadam ſcabies, quæ me dies noctesq́; torqueret, Deinde purgationes ipſæ non mediocri mihi fuere impedimento (tempus enim purgandi erat opportunum) ne munus meũ exequi poſſem. Quibus, & inedia quoq; ita cõſumptus ſum, vt macie corpus quaſi extabeſcat. Verũ illius imbecillitas vires animi retardare minime potuit. Nam non oblitus pulcherrimi facti tui, quod in mente iam inhæſerat, ſtatim quid deceret, cogitare cæpi, Vtrũ vero facerem, an ipſum laudarẽ, vel tibi de tua in me beneuolentia gratias agerẽ, certũ mihi non erat, quòd actionẽ hanc tuã oratione aſſequi nõ poſſem: In gratijs vero tibi agendis non reperirẽ verba, quibus mihi ſatisfacerem, vtrunq; tamen paucis perſequi ſtatui, vt me quàm gratiſſimum cognoſceres, ac quanti te facerẽ perſpiceres. Scito igitur me imprimis magnanimitatem tuam cũ Chriſtiana illa humilitate, quæ in te potiſſimum elucet, valde admirari, ac te ab eo tempore, quo mihi à Deo clementiſſimo tributum eſt, vt in tuã familiaritatẽ venerim, tanquam ipſius humanitatis ac morũ ſuauitatis exẽplar intueri: Deinde immortales tibi gratias agere atque habere, quod tot ac tanta in me vnũ ſtudia conferas, & virtutes omnes exerceas, meq́; in eo fortunatũ exiſtimare quòd tibi ſapienti ac ornato viro ita gratus ſim, vt nullũ, hoc mihi demonſtrandi finẽ facias. Quòd ſi me amare preſeueraueris, ſicut cæpiſti, nec. n. te tui de me iudicij pœnitere eſſet prudẽtiæ tuæ, me in cœlo eſſe putabo. De me autẽ tibi polliceor ac ſpondeo, me omnia ꝑ viril. curaturũ, quò tua in me beneuolẽtia quotidie augeatur, Vale. Fer. Idi. Iunij CIↃ IↃ LXIX.

Eidem

Eidem Rhodigium.

ET ſi adhuc multa me magnopere angunt atq; excruciant Antiſtes optime, et in primis diuturna, ac grauis matris meæ infirmitas, quæ me ad litteras, & ſtudia mea referre non ſinunt, neq; priſtinam meam cum amicis per litteras colloquēdi conſuetudinem tenere: Cogitanti tamen mihi quanta voluptate quantoq; fructu ex officij intermiſſione caream, non amplius differre viſum eſt, quin has ſaltem breues ad te litteras exararem: Ex quibus aperte perſpicies me ſæpe rogaſſe fratrem tuum, quod vererer ne ob taciturnitatem meam aliquid de tuo in me amore, vel adeo multū imminueres, vt me tibi excuſare vellet, et meis verbis nuntiare, me cum primum ex his moleſtijs emerſero, & aliquid otij fuero nactus, longa oratione cauſſam ſilentij mei tibi expoſiturum: in quo ille ſi mihi morem geſſit, tranquilliore paulò ſum animo ac pacatiore, non enim quantum tuæ ſummæ virtuti ac humanitati debeam, oblitus tibi videbor: ſin vero hoc ſibi munus obeundum eſſe non duxit, tu, quæ tua eſt benignitas, excuſationē iuſtam, quam & pietatis et neceſſitatis habeo, libenter accipies. Atq; eum Riccobono agere non grauaberis, vt eam, quam erga me habere cœpit, voluntatem retinere pergat: Nec enim mea culpa accidit, vt in tuenda amicitia noſtra ſim negligentior: Eiq; meo nomine dicere me ſcripta eius adhuc non legiſſe, ſed cum in gratiam rediero cum libris meis, quorum vſum menſes iam quatuor dimiſi, ad illius lucubrationes me primam lectionem eſſe adhibiturum. Interea eum meis verbis ſalutabis. Tu vt in conſeruanda tua in me voluntate ſis conſtans,

ſtans, ſicut ſuauiſſima natura tua mihi pollicetur, magnopere te rogo, atq; obſecro. Vale. VI. Kal. Nouemb. CIↃ IↃ LXIX.

PAVLLVS SACRATVS
Antonio Riccobono. S. P. D.
Rhodigium.

LEGI litteras tuas Riccobone eruditiſſime, quæ mihi admodum doctæ, & elegantes viſæ ſunt, præterea amoris pleniſſ. mæ: in quibus, quod ea mihi tribuis, quæ in me non agnoſco, niſi forte propenſam quandam ad optimas artes voluntatē, palàm oſtendis te Iulij Canani Epiſcopi Adriæ viri omni virtutum genere ornatiſſimi auctoritate commotū eſſe qui quantū humanitate omnibus antecellat, atq; ad fouendum eos, quos ſemel amare cæpit, exardeſcat, tu, qui cū multa eum ſæpe cōmunicaſſe ſcribis, perſpicere potuiſti. Sed cum à Poëtis & oratoribus acceperis amorem ipſum à falſo verum non recte dijudicare, tam facile credere debuiſti, præſertim cum ipſe non mediocri me beneuolentia proſequi præſeferret? Equidem ſi contigerit vnquam vt vnà eſſe poßimus, ex mutuo noſtro congreſſu liquido cognoſces Antiſtitis illius amorem prodigum fuiſſe, me autē ex animo & vere dicere. Quid enim minus me decet, quam tanta laudum multitudo, quibus me in litteris tuis ornas? Quid etiam optimam naturam tuam, ac ſuaues mores magis indicat, quam cum me ſtudio tuo metiris, atq; ea, quæ potius tuæ virtuti debentur, mihi aſcribis? Sed ego te errare, & in hac ſententia pergere tantiſper patior, dum interuallo locorum diſiuncti ſumus: At vereor, ne cum vterq; noſtrum ſe in conſpectū

dede-

dederit, tunc te ex ſuauiſſimo illius magni viri ſermone in errorem inductum eſſe ſentias, Lætor tamen magnā tuam eſſe de me opinionē, teq́; tibi ſemper conſtare valde cupio. Quòd ad me ſcribis tibi maxime in optatis eſſe, vt in meorū numero amicorum reponare. Quid? an dubitas quin te in amicitiā meam libenter recipiā? Immo perſuade tibi nihil mihi iucundius vſu venire poſſe, quam vt te amicū habeam elegantiſſimarū nunc tuarū litterarum, ac illius ſapientis viri teſtimonio comprobatum, quem retinere etiā conabor, ac quantum in me erit, omnibus offcijs inſtitutā hanc noſtram amicitiam colam, teq́; hortabor, vt, qui illius inter nos iungendæ auctor fuiſti, in ipſa ſanctè ſeruanda te vinci haud patiare: Deniq; exploratū habeas velim me maximo in lucro ponere, quòd tibi carus ſim, vt ſcribis daturumq́; operā, vt tuum in me amorē augeas. Reliquū eſt, vt tibi ſignificē me ex hac noſtra per litteras collocutione tantū voluptatis capere vt hoc nomine Antiſtiti noſtro immortales gratias acturus ſim, qui mihi cauſſam dederit huius epiſtolæ, cui me plus, quàm te debere profiteor, ſicuti maiorem me ex tua conſuetudine fructum, quam te ex mea percepturum eſſe poſthac non dubito. Vale. Ferrariæ pridie non. Quintil. CIƆ IƆ LXIX.

Eidem Rhodigium.

CVM noſtri Adriæ Antiſtitis aduentum ad nos appropinquare cognouiſſem, ad extremas litteras tuas non reſpondi, ſtatueram enim, vt cum iſtuc ipſe rediret, meas ad te afferret. Sed mutaui conſilium: Nam cum eum ſalutatum acceſſiſſem, & ille me benigne, vt ſolet, excepiſſet, in ſermonem de te conti-

nuo

nuo incidit, meque interrogare cœpit. Quid de Riccobo no ſentis? conijce cætera. Itaque continere me ampliùs non potui, quin hac tibi epiſtola gratularer, vt debeo, quòd in gratia huius præſtantiſsimi viri tantopere ſis, tantiq́ue ab eo ſias. Quod illius de te iudicium adeo tibi honorificum eſſe cenſeo, vt hoc te nomine beatum appellare non dubitem. Verum ſicut teſtificor tibi mirum te in modum ab eo diligi, ita pro meo iure te hortor, vt omnibus officijs colere tantum virum non deſiſtas, qui cum valde excellat humanitate, ac magno rerum vſu valeat, tu qui ingenio & induſtria plurimum potes, quantum ex illius congreſſu fructum ſis percepturus, certè non ignoras. Ego quidem, quatenus per occupationes licet, atque eius quoque negotia patiuntur, miram ſuauitatem ac doctos ipſius ſermones hic deguſtare conor: Si vero iſtic habitarem, aſsiduus (mihi crede) cum eo eſſem: Quod cum deneget mihi conditio, ac ſtatus meus tu, qui ſcis, quantum ego alterum obſeruem, alterum vero te diligam, curato vt cum vnà eritis, mentio de me non intermittatur. Quod munus hominis amantiſsimi à te noſtra ſumma, & vtrique iam officijs culta amicitia poſtulat. Vale. Ferrariæ. Pridie. Non. Sextil. CIↃ IↃ LXIX.

BARTHOLOMEO.

S. P. D.

VEREOR Bartholomea, ne tibi exciderit, quod mihi diſcedens pollicitus fuiſti, te ad me litteras daturum, cum primum domi conſtitiſſes. Non enim adduci poſſum vt aliter de te ſentiam. Nec opinor te vnquam ſerio dixiſſe, cum mihi perſuadere volebas me abs te

aque

æque amari atque ſi tibi pater eſſem: Nam tantus (mihi crede) amor paſſus non fuiſſet, te tam diuturno ſilentio vti, nec me tuas litteras deſiderare. Sed quod tibi ioco dicebam, te mihi aſſentari, cum tuas eſſe partes adfirmabas, vt me domi ſæpe conuenires, id nunc re ipſa comprobaſti: Nam & mei es oblitus. Quis enim ſecus opinetur? Et hoc aſſecutus es, vt tantum fuiſſe tuum in me ſtudium, ſicut aiebas, perſuaderi mihi non patiar. Ego vero, qui te propter tuam eximiam ſuauitatem plurimi facio, diutius tacere non potui. Quid enim dulcius, quid ſuauius, quam cum eo per litteras colloqui cuius conſpectum abſentis intueri non poſſis? Ac quidem tantum ſolatij nunc capio, dum ad te ſcribo, vt moderatius tui deſiderium feram. Quo animo ſi tu Bartholomæa in me fuiſſes, non dubito, quin operam dediſſes, vt intelligerem me abs te amari, & in memoria haberi. Quod officium cum miſſum feceris, non eſt cur me tibi cordi eſſe putem. Quare non te pudeat quod tu prior à me prouocatus fueris, verus enim amor dijudicare neſcit, cuius potiſſimum ſit ſcribendi munus. Sed cũ ego his æſtiuis caloribus in ſuburbano meo eſſem, has ad te litteras perferendas curaui, vt quo ad fieri poſſet, ab obliuione, quæ forte in animum tuum irrepſit, Paullum Sacratum vindicarem. Quas, ſi me amas, libentiſſime leges, ac tuas viciſſim ad me mittes, quæ me erudiant, quam grata tibi huius meæ erga te beneuolentiæ fuerit declaratio. Vale. Ferrariæ.

VIII. Idib. Quintilis.

CIↃ IↃ LXIX.

FRAN-

FRANCISCO PALVDINO
Primicerio. S. P. D.

NON ignoro Paludine optime meum iampridem erga te ſtudium tibi perſpectum & cognitum eſſe, non enim obſcura tibi ſigna ſemper oſtendi amoris erga te mei. Et tamē opinor te nunquam adductum iri, vt me ex tuo diſceſſu tanta affici moleſtia credas, vt vllus con ſolationi locus vix eſſe poßit. Sed ſummo certè dolore angor, careo enim optatiſſimo congreſſu tuo, ex quo ipſe noſti, quantos fructus percipere ſolerem, vt quotidie abirem doctior: nec ipſi facile reſiſterem, niſi & ea me ſpes recrearet fore breui, vt te nobis ſaluum atq; incolumem reſtituas, & niſi domeſtica curæ meæ quibus aßidue vexor, animum interdum ab hac cogitatione aduerterent. Nam cum mihi in mentem venit me in templo eū non habere, qui cum communicare ſoleo, ac ſuauiſſime colloqui, ita crucior, vt, niſi me interpellarent aliquando horæ canonicæ, quemadmodum vulgò appellantur, quas quotidie illic recitare conſueui, ſingulo quoq; tēporis momento gemerē, nec vllo conſiſtere loco & conquieſcere poſſem. Dices, quid iam te conſolari poteſt? dulciß.ma, fateor, litteræ tuæ, eæ enim non magnum modo mihi ſolatium afferent, ſed etiam ægritudinem valde lenient. Tu igitur, ſi me amas, vt te facere mihi ſæpe oſtendiſti, nec ſimulas, quanquam tua tot in me officia nullam profectò ſimulationē accipiūt: chirographum tuum ad me mittes, ex quo te mei memoriam conſeruare perſpiciam, Non enim longiorem à te epiſtolam flagitare debeo, quòd iure poteſt mihi denegare occupatio tua. Nam & me laborantem magnopere

gnopere leuabis, & ita reficies, vt æquiore ac moderatiore animo abſentiam tuam ferre poſſim. Vale omnes ferè collegæ noſtri multam tibi ſalutē dicunt. Ferrariæ III. non. Decemb. CIↃ IↃ LXIX.

MARCO ANTONIO MVreto. I. C. S. P. D.

QVANTVM de tua ſumma humanitate ac ſuauiſſima natura mihi pollicear Murete optime atq; doctiſſime, ex eo conijcere potes, quòd cum ſcribendi officium iamdiu tibi debitum intermiſerim, me tamen excuſare minime velim: id enim inueteratam iam amicitiam noſtram & multis beneuolentiæ indicijs vtrinq; cultam haud deſiderare puto. Ac quoque narratione cauſſarum ſilentij mei ſuperſedeo, quòd eas à Nicolao Thalamio intimo, ac familiari meo audire potuiſti, ad quem proxime ſcripſeram me in maximis eſſe moleſtijs, præſertim ob infirmam & periculoſam matris valetudinem, eiq; mandata dederam, vt te domum ſalutatum veniret, ac tibi de mea in te fide & obſeruantia incredibili ſponderet. Quo igitur argumento vtar? inanibus ne litteris tibi obſtrepam, qui altiſſima, diuinóque tuo ingenio maxime digna quotidie meditaris? Tantum dicam me ex eiuſdem Thalamij litteris cognoſciſſe memoriam mei apud te admodum vigere, atque abs te adeo multa de me prædicari, vt tuus non mediocris in me amor facile perſpici poſſit. Quorum alterum me vehementer etiam atque etiam delectaſſe non inficior. Nam me beatum eſſe puto, quod in animo tuo inſideam, nec maius quicquam abs te tanto viro expectare auſus vnquam fuiſſem. Alterum vero, vt ea mihi

tri-

ctione noſtra indignum iure iudicare poſſis. Intere a taciturnitatē antea meam excuſabis, ac cum me à moleſtijs aliquantum relaxaro, ad ſtudiaq́ mea me retulero, in quibus propter occupationes meas verſari hactenus mihi non licuit, προβλήματα aliquot ad te mittam. de quibus vtriq́ noſtrū diſſerere neceſſe cum futurum ſit, litterarum miſsionem vltro citroq́, ſicut Gandinus mihi narrauit, tibi pergratam fore arbitror. Vale Antiſtes humaniſſime. Ferrariæ pridie Kalend. Decembr. CIↃ IↃ LXIX.

PAVLLVS SACRATVS
Iulio Canano Epiſcopo
Adriæ.

NON poſſum non vehementer angi Antiſtes optime, cum de aduerſa mea fortuna cogito, perſpicioq́, quantū ex hac tanta imbrium pluuiarumq́ abundantia incommodi ceperim, quæ tibi viā, aditumq́ ad nos veniendi præcluſit. Nam cum ſperarem me multo ſuauius, multoq́ dulcius Dionyſia celebraturū eſſe, quam eos, qui dies noctesq́ huc atq́ illuc perſonati vagantur, ſi mihi contigiſſet, vt tua optatiſſima conſuetudine fruerer, magna equidem de ſpe decidi. Itaq́ totus langueo, nec reperio quod me iam delectare poſſit. Nō ludi, qui quotidie hic fiunt, non chorea, non deniq́ tot ineptiæ meā animi moleſtiam leuare poſſunt, quæ omnia nec mihi narrari facile patior, nedum vt ea conſpicere cupiam. Quòd ſi de te ſemper mediter, te abſentē mente complectar, prudentiā deniq́ atq́ integritatē tuam tacitus contempler, nec lenio tui deſiderium, Imo cum hæc ego mecum recolo, maiori quotidie te videndi

dendi cupiditate ardeo. Quid autē, ſi diem illum, quo me ad amicitiā tuam contuli, & ſermones illos abs te mecum ſuauiſſimæ ſæpe habitos memoria repetam? Nimirum mihi magis augeā dolorem meum, quod nunc inuitus, & præter expectationē tuo congreſſu careā, ex quo vberrimos fructus caper ſoleo. Quare dum in hac cogitatione curaq́ aſsidue verſor, nullum aliud ſolicitudinis meæ perfugium reliquū eſſe animaduerto, niſi eam opinionem, quam de tua ſingulari humanitate habeo, quòd tu mei abſentis memoriam retineas, ac me magnopere diligas: Quam cum me non fallere putē, clara enim tuæ in me voluntatis hactenus ſigna dediſti, non modica (mihi crede) conſolatione ſuſtentor, caſumq́ meū moderatius fero. At ſi hoc quoq́ acceſſerit, vt ad me reſcribas, meamq́ hanc de te ſententiam confirmes, profectò litteris tuis efficies, vt cum eas ſemel & iterum ac tertio & amplius legero, te ipſum videre, alloqui, te demū amplecti mihi videar. Vale Pontifex optime. Fer. X. Kal. Martij. CIↃ IↃ LXIX.

Eidem Rhodigium.

NON ignoro iandudum meas fuiſſe partes Antiſtes humaniſsime, vt ad te ſcriberem: quam gratum mihi tunc extiterit eximium illud in me ſtudiū tuum, atque iucunda fuerit amoris ſignificatio, cum me domi conuenire voluiſti, & interim dignitatis immemor tuæ, dum mihi magnopere faueres, inuiſere hoſpitium meum, vbi me tam imperatum offendiſti, præ pudore vix vt ferrem conſpectum tuum, huius tui facti magnitudine deterritus. At officium meum in hunc vſque diē diſtulit infirmitas primùm mea, non ignota illa qui

dem, tibi, ſed ad quam acceſſerit quadam ſcabies, quæ me dies noctesq; torqueret, Deinde purgationes ipſa non mediocri mihi fuere impedimento (tempus enim purgandi erat opportunum) ne munus meũ exequi poſſem. Quibus, & inedia quoq; ita cõſumptus ſum, vt macie corpus quaſi extabeſcat. Verũ illius imbecillitas vires animi retardare minime potuit. Nam non oblitus pulcherrimi facti tui, quod in mente iam inhæſerat, ſtatim quid deceret, cogitare cœpi, Vtrũ vero facerem, an ipſum laudarẽ, vel tibi de tua in me beneuolentia gratias agerẽ, certũ mihi non erat, quòd actionẽ hanc tuã oratione aſſequi nõ poſſem: In gratijs vero tibi agendis non reperirẽ verba, quibus mihi ſatisfacerem, vtrunq; tamen paucis perſequi ſtatui, vt me quàm gratiſſimum cognoſceres, ac quanti te facerẽ perſpiceres. Scito igitur me imprimis magnanimitatem tuam cũ Christiana illa humilitate, quæ in te potiſſimum elucet, valde admirari, ac te ab eo tempore, quo mihi à Deo clementiſſimo tributum eſt, vt in tuã familiaritatẽ venerim, tanquam ipſius humanitatis ac morũ ſuauitatis exẽplar intueri: Deinde immortales tibi gratias agere atque habere, quod tot ac tanta in me vnũ ſtudia conferas, & virtutes omnes exerceas, meq; in eo fortunatũ exiſtimare quòd tibi ſapienti ac ornato viro ita gratus ſim, vt nullũ, hoc mihi demonſtrandi finẽ facias. Quòd ſi me amare preſeueraueris, ſicut cœpiſti, nec. n. te tui de me iudicij pœnitere eſſet prudẽtiæ tuæ, me in cœlo eſſe putabo. De me autẽ tibi polliceor ac ſpondeo, me omnia ꝑ viril. curaturũ, quò tua in me beneuolẽtia quotidie augeatur, Vale. Fer. Idi. Iunij CIↃ IↃ LXIX.

Eidem

Eidem Rhodigium.

ET ſi adhuc multa me magnopere angunt atq; excruciant Antiſtes optime, et in primis diuturna, ac grauis matris meæ infirmitas, quæ me ad litteras, & ſtudia mea referre non ſinunt, neq; priſtinam meam cum amicis per litteras colloquēdi conſuetudinem tenere: Cogitanti tamen mihi quanta voluptate quantoq́; fructu ex officij intermiſsione caream, non amplius differre viſum eſt, quin has ſaltem breues ad te litteras exararem: Ex quibus aperte perſpicies me ſæpe rogaſſe fratrem tuum, quod vererer ne ob taciturnitatem meam aliquid de tuo in me amore, vel adeo multū imminueres, vt me tibi excuſare vellet, et meis verbis nuntiare, me cum primum ex his moleſtijs emerſero, & aliquid otij fuero nactus, longa oratione cauſſam ſilentij mei tibi expoſiturum: in quo ille ſi mihi morem geſſit, tranquilliore paulò ſum animo ac pacatiore, non enim quantum tuæ ſummæ virtuti ac humanitati debeam, oblitus tibi videbor: ſin vero hoc ſibi munus obeundum eſſe non duxit, tu, quæ tua eſt benignitas, excuſationē iuſtam, quam & pietatis et neceſsitatis habeo, libenter accipies. Atq; cum Riccobono agere non grauaberis, vt eam, quam erga me habere cæpit, voluntatem retinere pergat: Nec enim mea culpa accidit, vt in tuenda amicitia noſtra ſim negligentior: Eiq; meo nomine dicere me ſcripta eius adhuc non legiſſe, ſed cum in gratiam rediero cum libris meis, quorum vſum menſes iam quatuor dimiſi, ad illius lucubrationes me primam lectionem eſſe adhibiturum. Interea eum meis verbis ſalutabis. Tu vt in conſeruanda tua in me voluntate ſis con-

ſtans, ſicut ſuauiſſima natura tua mihi pollicetur, magnopere te rogo, atq; obſecro. Vale. VI. Kal. Nouemb. CIƆ IƆ LXIX.

PAVLLVS SACRATVS
Antonio Riccobono. S. P. D.
Rhodigium.

LEGI litteras tuas Riccobone eruditiſſime, quæ mihi admodum doctæ, & elegantes viſæ ſunt, præterea amoris pleniſſ.mæ: in quibus, quod ea mihi tribuis, quæ in me non agnoſco, niſi forte propenſam quandam ad optimas artes voluntatē, palàm oſtendis te Iulij Canani Epiſcopi Adriæ viri omni virtutum genere ornatiſſimi auctoritate commotū eſſe qui quantū humanitate omnibus antecellat, atq; ad fouendum eos, quos ſemel amare cæpit, exardeſcat, tu, qui cū multa eum ſæpe cōmunicaſſe ſcribis, perſpicere potuiſti. Sed cum à Poëtis & oratoribus acceperis amorem ipſum à falſo verum non recte dijudicare, tam facile credere debuiſti, præſertim cum ipſe non mediocri me beneuolentià proſequi præſeferret? Equidem ſi contigerit vnquam vt vnà eſſe poſſimus, ex mutuo noſtro congreſſu liquido cognoſces Antiſtitis illius amorem prodigum fuiſſe, me autē ex animo & vere dicere. Quid enim minus me decet, quam tanta laudum multitudo, quibus me in litteris tuis ornas? Quid etiam optimam naturam tuam, ac ſuaues mores magis indicat, quam cum me ſtudio tuo metiris, atq; ea, quæ potius tuæ virtuti debentur, mihi aſcribis? Sed ego te errare, & in hac ſententia pergere tantiſper patior, dum interuallo locorum diſiuncti ſumus: At vereor, ne cum vterq; noſtrum ſe in conſpectū dede-

dederit, tunc te ex ſuauiſſimo illius magni viri ſermone in errorem inductum eſſe ſentias, Lætor tamen magnã tuam eſſe de me opinionẽ, teq́; tibi ſemper conſtare valde cupio. Quòd ad me ſcribis tibi maxime in optatis eſſe, vt in meorũ numero amicorum reponare. Quid? an dubitas quin te in amicitiã meam libenter recipiã? Immo perſuade tibi nihil mihi iucundius vſu venire poſſe, quam vt te amicũ habeam elegantiſſimarũ nunc tuarũ litterarum, ac illius ſapientis viri teſtimonio comprobatum, quem retinere etiã conabor, ac quantum in me erit, omnibus offcijs inſtitutã hanc noſtram amicitiam colam, teq́; hortabor, vt, qui illius inter nos iungendæ auctor fuiſti, in ipſa ſanctè ſeruanda te vinci haud patiare: Deniq; exploratũ habeas velim me maximo in lucro ponere, quòd tibi carus ſim, vt ſcribis daturumq́; operã, vt tuum in me amorẽ augeas. Reliquũ eſt, vt tibi ſignificẽ me ex hac noſtra per litteras collocutione tantũ voluptatis capere vt hoc nomine Antiſtiti noſtro immortales gratias acturus ſim, qui mihi cauſſam dederit huius epiſtolæ, cui me plus, quàm te debere profiteor, ſicuti maiorem me ex tua conſuetudine fructum, quam te ex mea percepturum eſſe poſthac non dubito. Vale. Ferrariæ pridie non. Quintil. CIↃ IↃ LXIX.

Eidem Rhodigium.

CVM noſtri Adriæ Antiſtitis aduentum ad nos appropinquare cognouiſſem, ad extremas litteras tuas non reſpondi, ſtatueram enim, vt cum iſtuc ipſe rediret, meas ad te afferret. Sed mutaui conſilium: Nam cum eum ſalutatum acceſſiſſem, & ille me benigne, vt ſolet, excepiſſet, in ſermonem de te conti-

nuo

nuo incidit, meque interrogare cœpit. Quid de Riccobono ſentis? conijce cætera. Itaque continere me ampliùs non potui, quin hac tibi epiſtola gratularer, vt debeo, quòd in gratia huius præſtantiſsimi viri tantopere ſis, tantiq́; ab eo ſias. Quod illius de te iudicium adeo tibi honorificum eſſe cenſeo, vt hoc te nomine beatum appellare non dubitem. Verum ſicut teſtificor tibi mirum te in modum ab eo diligi, ita pro meo iure te hortor, vt omnibus officijs colere tantum virùm non deſiſtas, qui cum valde excellat humanitate, ac magno rerum vſu valeat, tu qui ingenio & induſtria plurimum potes, quantum ex illius congreſſu fructum ſis percepturus, certè non ignoras. Ego quidem, quatenus per occupationes licet, atque eius quoque negotia patiuntur, miram ſuauitatem ac doctos ipſius ſermones hic deguſtare conor: Si vero iſtic habitarem, aſsiduus (mihi crede) cum eo eſſem: Quod cum deneget mihi conditio, ac ſtatus meus tu, qui ſcis, quantum ego alterum obſeruem, alterum vero te diligam, curato vt cum vnà eritis, mentio de me non intermittatur. Quod munus hominis amantiſsimi à te noſtra ſumma, & vtrique iam officijs culta amicitia poſtulat. Vale. Ferrariæ. Pridie Non. Sextil. CIↃ IↃ LXIX.

BARTHOLOMEO.

S. P. D.

VEREOR Bartholomee, ne tibi exciderit, quod mihi diſcedens pollicitus fuiſti, te ad me litteras daturum, cum primum domi conſtitiſſes. Non enim adduci poſſum vt aliter de te ſentiam. Nec opinor te vnquam ſerio dixiſſe, cum mihi perſuadere volebas me abs te

æque amari atque ſi tibi pater eſſem: Nam tantus (mihi crede) amor paſſus non fuiſſet, te tam diuturno ſilentio vti, nec me tuas litteras deſiderare. Sed quod tibi ioco dicebam, te mihi aſſentari, cum tuas eſſe partes adfirmabas, vt me domi ſæpe conuenires, id nunc re ipſa comprobaſti: Nam & mei es oblitus. Quis enim ſecus opinetur? Et hoc aſſecutus es, vt tantum fuiſſe tuum in me ſtudium, ſicut aiebas, perſuaderi mihi non patiar. Ego vero, qui te propter tuam eximiam ſuauitatem plurimi facio, diutius tacere non potui. Quid enim dulcius, quid ſuauius, quam cum eo per litteras colloqui cuius conſpectum abſentis intueri non poſſis? Ac quidem tantum ſolatij nunc capio, dum ad te ſcribo, vt moderatius tui deſiderium feram. Quo animo ſi tu Bartholomeæ in me fuiſſes, non dubito, quin operam dediſſes, vt intelligerem me abs te amari, & in memoria haberi. Quod officium cum miſſum feceris, non eſt cur me tibi cordi eſſe putem. Quare non te pudeat quod tu prior à me prouocatus fueris, verus enim amor dijudicare neſcit, cuius potiſſimum ſit ſcribendi munus. Sed cũ ego his æſtiuis caloribus in ſuburbano meo eſſem, has ad te litteras perferendas curaui, vt quo ad fieri poſſet, ab obliuione, quæ forte in animum tuum irrepſit, Paullum Sacratum vindicarem. Quas, ſi me amas, libentiſſime leges, ac tuas viciſſim ad me mittes, quæ me erudiant, quam grata tibi huius meæ erga te beneuolentiæ fuerit declaratio. Vale. Ferrariæ.

VIII. Idib. Quintilis.

CIƆ IƆ LXIX.

FRAN-

gnopere leuabis, & ita reficies, vt æquiore ac moderatiore animo abſentiam tuam ferre poßim. Vale omnes ferè collegæ noſtri multam tibi ſalutẽ dicunt. Ferrariæ III. non. Decemb. CIↃ IↃ LXIX.

MARCO ANTONIO MVreto. I. C. S. P. D.

QVANTVM de tua ſumma humanitate ac ſuauißima natura mihi pollicear Murete optime atq; doctißime, ex eo conijcere potes, quòd cum ſcribendi officium iamdiu tibi debitum intermiſerim, me tamen excuſare minime velim: id enim inueteratam iam amicitiam noſtram & multis beneuolentiæ indicijs vtrinq; cultam haud deſiderare puto. Ac quoque narratione cauſſarum ſilentij mei ſuperſedeo, quòd eas à Nicolao Thalamio intimo, ac familiari meo audire potuiſti, ad quem proxime ſcripſeram me in maximis eſſe moleſtijs, præſertim ob infirmam & periculoſam matris valetudinem, eiq; mandata dederam, vt te domum ſalutatum veniret, ac tibi de mea in te fide & obſeruantia incredibili ſponderet. Quo igitur argumento vtar? inanibus ne litteris tibi obſtrepam, qui altißima, diuinóque tuo ingenio maxime digna quotidie meditaris? Tantum dicam me ex eiuſdem Thalamij litteris cognouiſſe memoriam mei apud te admodum vigere, atque abs te adeo multa de me prædicari, vt tuus non mediocris in me amor facile perſpici poßit. Quorum alterum me vehementer etiam atque etiam delectaſſe non inficior. Nam me beatum eſſe puto, quod in animo tuo inſideam, nec maius quicquam abs te tanto viro expectare auſus vnquam fuiſſem. Alterum vero, vt ea mihi

tribuas, quæ ſi in me agnoſcerem, ad ſummam felicitatem profectò nihil addi poſſet, ab abundantia quadam amoris & humanitatis proficiſci, vt, quæ tua ſunt propria, cum alijs communicare velis, nemo eſt qui ambigat. Quis eſt enim, qui ignoret perpaucos reperiri, qui doctrinam atq; eloquentiã admirabilem cum eximia morum ſuauitate comitateq́; coniunxerint & copulauerint, inter eos autem te præcipuum eſſe non æque omnibus conſtet? Sed hæc mittam, nam te laudes tuas non libenter audire, immò ab hoc ſcribendi genere animũ tuum abhorrere iandiu exploratum habeo: Et me præſtantiſſima animi tui bona ac merita tua oratione aut vlla dicendi facultate æquare non poſſe cunctis eſſe perſpicuum. Reliquum eſt, vt te orem atq; obſecrem, ne Paulli tui memoriam conſeruare deſiſtas, ſicut tua excellens virtus patitur, vt de te non dubitem: Perſuadeas enim tibi vel in te colendo me parem vnquam habiturum eſſe neminem. Vale ætatis noſtræ decus. Alexander Canalius, qui te plurimum obſeruat, multam quoq; tibi ſalutem adſcribit. IIII. No. Ianuarij. CIϽ IϽ LXX.

M. ANTONIVS MVRE-
tus Paullò Sacrato. S. D.

HERI accepi à te litteras ſimillimas tui, terſas nitidas, elegantes, pleniſſimas humanitatis, & ſpirantes omni ex parte beneuolentiam veterem illam tuam in me mirificam protſus ac ſingularem. Quod excuſatione nihil opus eſſe duxiſti, feciſti, vt amicitia noſtra dignum eſt: ac me præterea leuaſti labore quærendi, quomodo tam diuturnum ſilentium meum apud te defenderem

ſenderem. Nam excuſare te non poteras, quin eadem opera me accuſares. Itaq; à te tanquã mea cauſſa factum accipio, indultumq; mihi à te puto. Thalanius noſter, non enim tibi iam concedo, vt tu eum plus ames, verus, vt video, eſt & diligens internuntius amicitiæ noſtræ. Nam & quoties vnà ſumus, de te propè perpetuò loquimur: & ipſe poſtea litteris ſuis tibi, quæ mea ſit in te obſeruantia, vere accurateq; perſcribit. Conſtitueram nuper mittere ad te nugas quaſdam meas, ſcholaſticas omnino, id eſt, non ſatis dignas, quæ à te legerentur, ſed quas tamen tibi, vt ſolent mea, placituras eſſe ſperabam. Id poſtea omiſi facere, quia, cuius opera in eis deſcribendis vterer, non habebam. Nunc habeo, qui id commode faciat. Quare expecta propediem à me ingentem faſciculum, pro quo vereor ne plus mercedis dandum ſit tabellarijs, quàm quanti ea omnia erunt. Erit tamẽ quod rideas vnà cum Canalio noſtro, qui mihi, vt debet, hæret in animo. Quem tu, mi Sacrate, ſalutabis diligenter meo nomine, & qui mihi beneuolentiam ipſius conciliaſti, idem conſeruabis. Neſcio an illuc reſciuerit Iacobum Aemilium Belgam, quem ipſe mihi & præſens & per litteras commendarat, nuper hic mortuum eſſe. Plura ſcribere cupientem impediunt interpellatores, qui mihi plerunque vix ad ea, quæ neceſſaria ſunt, ſatis vacui temporis relinquunt. Bene Vale Sacrate mi optime, eruditiſſime, amiciſſime, & me amare perge. XV. Kalend. Februarij.

CIↃ. IↃ. LXX.

Romæ.

FRANCISCO MORANDO I. C. S. P. D.

Veronam.

CVM antea tibi multum debebam Morande doctiſſime officiorum omnium non immemor, quæ iſtic vnà cum Patre & fratre in me contuliſti, quæ ſanè multa & magna extiterunt: Tum verò poſtquam accepi epiſtolam tuam vnà cum poemate, quam attulit Franciſcus Candinus familiaris meus, hoc tuo ſingulari in me ſtudio ita me tibi deuinctum eſſe confiteor, vt nulla vnquã ratione tuæ tantæ erga me humanitati reſponderi à me poſſe putem: Nam tam excellenti munere me nec opinantem affeciſti, vt illud quàm gratũ iucundumq́; mihi acciderit, oratione prorſus explicare non queam. Itaq; (vt ad elegantiſſimam epiſtolam tuam nunc veniam) ſcito me multum otij nactum eſſe, vt carmina tua legerem: Cur enim omnia miſſa nõ facerem, quo ſuauitate illa ſingulari perfrui mihi liceret, ad quã percipiendã me tam digna lucubratio inuitabat? Sed certè non ſemel et iterum aut tertio, at ferè centies ea perlegi, nec hoc contẽtus, etiam nonnullis colegis meis, & aliquot alijs amicis, qui hoc dicendi genere delectantur, deſcribendi copiam feci, qui vnà mecum & aciem ingenij tui, & tuam in dicendo vim atq; facultatem ſuſſicere & admirari cœperunt, nec non grauitatem orationis in cœlum efferre. Et nimirum, quid poemate tuo elegantius, quid acutius excogitari poteſt? cum & caſum illum ita explices, vt etiã ante oculos ponas, & virtutes ſummi viri, illius præſertim bonitatè, ac magnam religionem ſumma cum eloquentia

de-

deſcribas? Quam eandem rē Antiſtitem iſtic noſtrū cū mihi ſignificaueris diligenter & copioſe ita tractaſſe, vt etiam volumen confecerit, ſi modo curaueris, vt mihi pollicerìs, ad me aliquando perferendum (ſcis enim me optimi atq; integerrimi illius viri ſcripta venerari) ad tua tot ac tanta in me ſtudia cumulus profectò accedet. Quòd autem inquis in commendandis ſcriptis tuis me nimis facilem eſſe, perſuadeas tibi velim me nō ita propenſum ad laudum tuarum commemorationem ac promptum fore, niſi illud mihi magno merito tuo vſu veniret. Ego enim tam praſtanti carmine abs te prouocatus ſum, vt me verborū inopem eſſe, parumq; ingenio poſſe doleam, quòd tuàm excellentem doctrinā & miram dicendi ſuauitatem, ſubtilitatemq;, ſicut debe- rem, ſatis laudare non valeam: Nam ſi ea orationis facultas, quæ in te ſumma eſt, à Deo mihi conceſſa eſſet, non te deſiderare meas litteras, & ea carere voluptate ſinerem, quā te ex illis percipere ſolere ioco ſcribis: Qui enim meus in te amor eſt atque obſeruantia, illius certe magnitudo efficeret, vt occaſionē ſæpe ad te ſcribendi non inuitus arriperem, cum eam, quæ mihi tecum intercedit, amicitiam & coniunctionem ita magno mihi ornamento eſſe ducam, vt colere omni ratione debeam. Verum cum cogito interdum, quale tuum futurum ſit iudicium, quoniam illud valde extimeſco, facile ab hoc officio deterreor. Nunc tamen cùm Gandinus meus iſtuc venerit, vt negotiū illud conficiat, in quo te ſæpe mea cauſſa et libēter elaboraſſe recordaris; cui etiā mādaui, vt te inprimis conſuleret, cuius in iuuādis amicis ſemper eſt prōpta voluntas, has ad te dare

volui, ex quibus intelligas me ꝑ hac eximia tua in me liberalitate immortales tibi gratias agere atq; habere, optareq; vehementer, vt te remunerari poſſim quã ſimillimo munere. Quod cum nec à natura mihi tributum, nec vllo labore à me perfici poſſe cognoſcam, tu optimam meam voluntatem perinde accipies, ac ſi re ipſa tibi ſatisfeciſſem. Vale, atq; clariſſimum patrem tuum, quem è morbo conualuiſſe, & rectè ſe nunc habere mirum in modum lætor, Itemq; Nicolaum fratrem tuũ, quem propter morũ ſuauitatem vnice diligo, meo nomine reſalutabis diligenter. Ferrariæ. III. Non. Ianuarij. CIƆ IƆ LXX.

IVLIO CANANO
Epiſcopo Adriæ.

QVOD tam repentè hinc abieris, meq; tuo dulciſſimo conſpectu nec opinantem improuiſo priuaueris, moleſtiſſimum certè mihi fuit Antiſtes optime, quid enim magis contra voluntatem meam euenire potuit? nec poſſum in hoc fortunã meã non ſub accuſare, quòd cum bis terue ad te adiiſſem, te tamen videre non potui. (familiares tui mihi teſtes ſunt) tu enim iam domo exieras, vt horum principũ ſalutationi operam nauares. Itaq; expeditis illis rebus, quæ te huc inuitarãt, ſtatim in viam te dediſti, quã plurimosq; ſeruos tuos, meque in primis, haud ſuſpicantes ſubitum diſceſſum tuũ mærentes reliquiſti. Ego verò aſpectu tuo inuitus careo, ad epiſtolasq; confugere cogor, ex quibus cognoſces, magnopere me conſolari: facti mei conſcientiam, non enim negligentia mea vlla aut culpa accidit, vt te oculis non conſpexerim antequã decederes, ſed nimia dili-

diligentia tua: Diem enim cinerum, vt diuina religio noſtra vocat, appropinquare ſenſeras, quo te templo tuæ præeſſe decebat: Nam ſi tam breuem hic fore moram tuam arbitratus fuiſſem nullum profectò diem intermiſiſſem ſine ſalutatione, tuamq́; optatiſſimam conſuetudinem abunde guſtaſſem. De quo, opinor, me admonere noluiſti, vt argumentum ſcribendi ad te, occaſionemq́; tecum expoſtulandi mihi ſuppeditares, quòd te abeuntem oratione, ac ſaltem votis proſequi non potuerim, tibi vero me ridendi, quòd ignorantem fefelleris. Ac ſi, vt ſpero, ad nos redieris, vel ego fortè ſi iſtuc venero, mihi crede, quod & te meminiſſe volo, pudorem penitus dimittam, quo ſæpe ſum deterritus ne te obtunderem, tecumq́; aſſidue ero, vt temporis vſuram, quæ curaui intermiſſis collocutionibus noſtris, plene ſarciam. Vale Humaniſſime Pontifex, ac me amare perge. Riccobonum meis verbis ſaluere iubebis, & opportunitatem nactus ei dices, vt ſuauem mei recordationem habere non deſinat, hoc maximum fore amoris erga me ſui iudicium. Nec non Nicoleum doctiſſimum ſalutabis. Ferrariæ X. kal. Martij. CIↃ IↃ LXX.

ANTONIO RICCOBONIO.

VIDI, legi ſcripta tua Riccobone optime, quæ me mirifice affecerunt, ſed in primis lectione illarum litterarum, quas ad Marimpetrum dediſti, admodum delectatus ſum. Nam etſi communes tibi ſint cum doctiſſimo Nicoleo, te tamen in illis ſcribendis vehementius elaboraſſe, ex genere dicendi perſpicere mihi videor. Itaq;, mihi crede, quotidie meam de te opinionem ſuperas. Certiorem autem de hoc te facere diſtuli, quòd

H 3 ſpera-

ſperabam me à negotijs ita liberũ fore, vt ad te copioſe ſcribere poſſem, quid de Riccobono meo ſentirem, quantiq; eum facerem. Verum mea me ſpes fefellit, nã & ſummis occupationibus diſtineor, præterea eo morbo affligor, qui me etiam anno præterito ſæpe detinuit, ne Antiſtitem iſtic noſtrum ſalutarem, quo nunc officio meis verbis fungeris, cum mihi non liceat, ac ſi fortè ei negligentiæ vel obliuionis nomine ſuſpectus eſſem, meã cauſſam ſuſcipies. Nicoleum, quẽ ob eximias virtutes magnopere diligo, ſaluere iubebis, breuitatemq; litterarum mearum æqui boniq; conſule. Vale.

Eidem Rhodigium.

SCIO te vnà cum Antiſtite iſtic noſtro valde mirari, cur ad binas litteras tuas reſpondere diſtulerim, quæ tanto leporè, tantaq; ſuauitate refertæ erant, vt me ad ſcribendum prouocare debuiſſent. Sed huius taciturnitatis meæ non vna cauſſa fuit. Nam & tot domeſticis negotijs impeditus ſum, vt à ſalutatione amicorũ ſæpe abducar, et iis moleſtijs nondum ſum vacuus, quas quotidie capio ex matris morbo, è quo conualeſcere nõ poteſt, & ad ſtudia mea quieto & tranquillo animo me referre non poſſum. Deniq; his ſolennibus ferijs me operam templo aſſiduam nauare decuit, vt nec otij ad legendum quicquam ferè mihi ſuppeteret. Et etiam, quod caput eſt, ſ. etus humanitate tua atq; conſtanti in me beneuolentia, licet ad ſcribendum tardior fuiſſem, non dubitaui, quin mea epiſtola grata tibi atq; iucunda futura eſſet. His ego complu ibusq; alijs cauſis hactenus retardatus ſui. Venio nunc ad ſuauiſſimas litteras tuas, in quibus quòd meum de tribus lucubrationibus

bus lucubrationibus abs te mihi miſſis iudicium exquiris: quanquam totas illas perlegere mihi per occupationes non licuit: Scitò tamen, quod ad illud volumē attinet, in quo te aliquos vetuſtiſſimos hiſtoricos ex tenebris eruiſſe conſtat, me obſtupuiſſe, quod, cum id ætatis ſis, tot libros euoluere, tam multa legere, nedum colligere potueris, tot labores exātlare, quos ſuſtinuiſſe te, qui librum hunc tuum peruoletauerit, nemo ſanè non miretur. Altera verò lucubratio tua, in qua de arte rethorica doctè multa & ſubtiliter explicaſti, enucleaſtiq́;, non ne miram ingenij tui vim, acieḿq; demonſtrat? Quid de tua oratione dicam? in qua ita ius ciuile laudas, vt, qui illi ipſi fidem habuerit, is à cæteris artibus optimis abhorreat, nonne te in doctrinæ & facultate dicendi mirum in modum excellere oſtendiſti? Quæ omnia maximam certè admirationem habent, cogitaui enim, ſi is maxime præſtare cenſetur, qui vnā in arte ita verſatur, vt excellat, te admirabilem eſſe æſtimandum, qui philoſophiam, leges, hiſtoriam, omnes deniq; artes cum eloquentia coniunxeris, in iiſq; ita profeceris, vt imitationi locum vix reliqueris. At forte inquies, ex litteris quas ad te miſi, an id perſpicere non potuiſti, quod tibi nouum nunc eſſe videtur, atq; incredibile? cognoui certè: verum te duntaxat hæc attigiſſe arbitrabar, iis autem te tantum operæ dediſſe, vt paucos pares habeas, ſuperiorem nemi nē, nunquam profectò hoc de te ſenſiſſem. Quare, mihi crede, meam de te opinionem prorſus feſelliſti, idq; effeciſti, vt ſi antea te dilexerim vehementer, nunc tanto tui amore inflammatus ſim, nihil vt eo fieri poſſit ardentius

magneq́; ornamento mihi eſſe ducam, quod mihi amicus ſis tantis animi bonis ornatus, vt nihil in te deſiderem. Vnde omnibus patere poteſt, quantopere Antiſtiti noſtro obligatus ſim, qui conciliandæ inter nos amicitiæ auctor fuerit. Magno enim certè beneficio ab eo affectus ſum. Quòd me hortaris, vt libris noſtris paream, à quibus in aduerſa fortuna medicinã petendam eſſe veteres noſtri duxerũt, gratiſſima mihi quidem fuit hortatio tua, ſed non neceſſaria. Nam dulciſſimæ litteræ tuæ ac tua eximia liberalitas, omnes ferè moleſtias mihi ademerunt, laborem etiam leuauerunt, quẽ in lectione librorũ tuorũ libentiſſime conſumpſi, è qua tantum conſolationis cepi, vt ab illo animi mœrore exolutum me ac liberum eſſe putẽ. Quod autem addis facilius accidere poſſe, vt tui obliuiſcaris, quàm vt Paulli Sacrati memoriam deponas. O ſuauiſſimum Riccobonum meũ. Quid mihi vſu venire putas, qui ante oculos quotidie habeo admonitores tuos? nunquã tui mentionẽ intermitto, ſæpe de te prædico, te in oculis fero. Itaque, vt omnia breui comprehendam, tibi etiam atq; etiam gratulor de tua excellenti doctrina, & egregijs virtutibus, mihi vero ſummopere gaudeo, quòd cum eo amicitia iunctus ſim, qui me tantopere amet, ac monumentorum acerrimi ingenij ſui me participem faciat. Sed ſi in hac ſententia perſeueraueris, (quod enim ſpõte ac iudicio tuo ſuſcepiſti, id tibi magnopere tuendum eſſe conſtantia tua animiq́; magnitudo tibi perſuadet) polliceor tibi me daturũ operam, vt nunquã in amore me vincas, at te à me ſuperari demum fateare. Antiſtitem noſtrum meo nomine ſalutabis, & me apud eum

ingratia pones, cui etiam affirmabis ipſius memoriam à me cum veneratione coli. Vale Riccobone doctiſſime. IIII. Idib. Ianuarij. CIↃ IↃ LXX. Ferrariæ.

Eidem Rhodigium.

CVM me non fugiat Riccobone optime perſpectũ tibi eſſe atq; cognitum, eos, qui permultis curis familiaribus diſtricti ſunt, non facile ſcribendi otium nanciſci, præſertim ad viros doctiſſimos qualis eſt Riccobonus: Non miraberis me litteras ad te dare intermiſiſſe, etiã ſi ab elegantiſſima oratione tua, quam miſit ad me Antiſtes noſter optimus, ad ſcribendum inuitatus eſſem. Non enim putaui ſuauiſſimo ingenio tuo fretus, quod in litteris tuis ſæpe mihi perſpexiſſe videor, in te vnquã cadere poſſe, vt tu de me aliquid ſuſpicarere, quod à noſtra amicitia iam veteri eſſet alienum. Quæ mea de te opinio in obeundo munere meo etiã neglegentiorẽ me reddidit. Nunc vero ijs moleſtijs liberatus, quibus admodum vrgebar, cum ſtudijs in gratiam vt redij, orationem tuam perlegi. Nam effugere non poteram, ſi tuæ morem voluntati gerere debebam, quin meum de illa iudicium afferrem. In qua quid magis admirer, an ſtili elegantiam, an ſententiarum grauitatẽ, explicari à me non facile poteſt. Nam eloquentiam cum prudentia ita coniunxiſti, vt nemo non te ſummis laudibus ornet. Dices, opinor, mirum tibi videri, quòd nihil in ea me penitus offenderit, Nonnulli fortaſſe hoc minime probent, quod tu illius familiæ geſta etiam minima tã copioſe ac eleganter perſequare: Ego verò haud reprehenſione dignum id eſſe cenſui, præſertim cum ad eum orationem habueris, cuius domũ totam litteris ac mo-

H 5 numen-

numentis tibi decorandam eſſe in animum induxeris, cætera ita magnam mihi admirationem attulerunt, vt ad meam de te opinionem multum acceſſerit. Quare Antiſtiti noſtro habeo gratiam, qui tuam lucubrationem ad me perferendam curauit, ex cuius lectione non mediocre ſolatium caperem. Tibi verò mirum in modum gratulor, quòd non ex compoſita tantum oratione electis verbis, ſed magna cum venuſtate habita eam es laudem cònſecutus, quæ tuæ eximiæ virtuti debebatur, & laborũ ac vigiliarum tuarum fructum quã maximum tuliſti, vt cuncti poſthac de te ſumma ſibi polliceantur. Et quæcunq; tibi propoſita fuerint ſtudiorum certamina, ex ijs te victoriam reportaturum eſſe non dubitent. Perge modo, vt cœpiſti, breui enim fore auguror, vt omnibus in dicendo antecellas. Et quamuis mens tua in altiſſimarum rerum meditatione verſetur, haud patere tamen obliuionem Paulli Sacrati tui in animum irrepere, is enim te tanti facit, quã qui maxime, & quotieſcunq; cum Antiſtite noſtro fueris, fac ſi me amas, vt ei de mea erga illum obſeruantia incredibili ſpondeas, ipſiq; affirmes, licet in eo conueniendo fuerim negligentior, dum hic adeſſet, quòd amenitas ſuburbani mei æſtiuis caloribus me à ciuitate auocabat, me tamen, quem maiori ſtudio proſequar, & à quo me magis diligi cupiam, habere neminem. Quod ſi feceris, velim tibi perſuadeas nihil mihi hoc officio tuo iucundius gratiusq; vnquã fore. Vale. Riccobone doctiſſ. VIII. Id. Nouemb. CIↃ IↃ LXX.

EPISTOLARVM PAVLLI SACRATI CANONICI FERRARI.

LIBER III.

PAVLLVS SACRATVS M. Antonio Mureto. I. C. S. P. D.

CVM diu me ſiluiſſe mihi venit in mẽtem Murete eximie, vehementer pudet me tanta in ſcribendo negligentia vſum fuiſſe, vt me tanquam minus ſtudioſum tui ac tuorum in me officiorum parem memorem iure reprehendere poſſis. At niſi ſingularis humanitas, ac dulciſſima natura tua me recrearent, quæ mihi ſpem non modicam oſtendunt fore, vt de tua priſtina in me beneuolentia nihil imminuatur, eſſem in magno timore, ne ex animo tuo penitus effluxiſſem. Sed quam ceſſationis meæ excuſationem habere poſſum, quæ me tibi conciliet? an in terremotũ, qui tantam huic ciuitati cladem perniciemq; attulit, quiq; nos magnopere vexauit, & quotidie vexat, culpam transferam? At Philippus Sacratus frater meus eã omnino abs te accipiendam eſſe negabit, quòd is paulo ante me litteris ſuis ter admonuerit, vt maximas tibi gratias de illa ſumma amoris erga me tui ſignificatione agerem, cũ ampliſſimo patrono tuo eloquentia mirabili perſuaſiſti, vel potius eum impuliſti, vt munus illud nobis ab Epiſcopo Carpentoracti miſſum, quod ipſius familiares in Gazã recondiderant, libenter reſtitueret.

Quod præclarum factum tuum fratri meo tam gratũ atq; iucundum extitit, vt te & amantiorem mei & amiciorẽ exclamaret à me haberi neminem. An ſegnitiẽ inertiamq́; mihi obſtitiſſe dicam? Vtrumq; mihi crede, magno mihi impedimento fuit. Nam cum ego meditarer, quo potiſſimum argumento vti deberem, vt ſingulari tuo in me ſtudio aliqua ex parte reſponderem animaduerteremq́; (vt ſoleo) me ad ſummũ virũ & acri iudicio præditũ ſcribere, diutiusq́; in hac cogitatione immorarer. Ecce Terremotus ab omni alia cura animos noſtros ad maximũ timorẽ traduxit, atq; in hortos migrare compulit, de quo multa te audiſſe credo. Nec ſtudijs meis vacare mihi licet, quòd ab eo adhuc affligamur, et quis exitus futurus ſit planè ignoremus. Itaq; verùm ingenue fatenti facile opinor erratũ condonabis. Non enim hoc accidiſſe obliuione tui, vel mea erga te obſeruantia imminutione vlla exiſtimare debes, quòd alterius quidem teſtes mihi ſint Paludinus noſter, qui iandudum Roma cum veniſſet, me tuo nomine ſalutauit. et Canalius noſter tui ſtudioſiſſimi quibus cũ de te ſæpe mentionẽ facio ſermonesq́; habeo tua excellenti virtute digniſſimos. Alterum verò ſat ſcio te adduci non poſſe vt credas, nõ enim te latet iandiu me omnem cogitationem in eo fixiſſe, vt gratiã abs te inirem, meq́; in tuam familiaritatem inſinuarem. Quæ cum ita ſint, ignoſce mihi quæſo, ſi iuſtam tibi do excuſationem, & fac ad amorem erga me tuum aliquid potius additum, quam quicquam detractum eſſe vt intelligam, Nam ſi facilitatem, & humanitatẽ tuã in hoc etiam exercueris, vt me aliquo litterarum genere in

hoc

hoc etiam exercueris, vt me aliquo litterarum genere in hac calamitate conſoleris, tantum ex hoc pio tuo officio voluptatis capiã, vt omnem timorẽ abÿciã & exultare lætitia, ac triumphare gaudio incipiã. Vale ætatis noſtræ decus. Ferrar. X. kal. Iunÿ. CIↃ IↃ LXXI.

M. ANTON. MVRETVS
Paullo Sacrato. S. D.

SCRIPSI *nuper, iuſſu Cardinalis mei, verſus quoſdam de Tiburis amœnitate. Sed iuſſus eram non multo plures, quam viginti verſus ſcribere: & ea attingere, quæ in ipſius hortis ſpectatu digniſſima & iucundiſſima viſerentur. Fudi duabus circiter horis amplius quadraginta, & vix mihi videbar pauca quædam ex innumerabilibus quæ dici poterãt, delibaſſe. Eos verſus cuicuimodi ſunt, ad te mitto: ſi fortè poßint animũ tuũ à moleſtÿs tum domeſticis, tum publicis pauliſper auertere. Curas enim vetus dictum eſt, carmine minui. Poteris eos cũ Paludino, & Canalio communicare: quãuis enim non valde boni ſunt, vobis tamen tribus placebunt, quia ſunt mei. Velim etiam eos mittas ad Antonium Montecatinum: etſi enim iudiciũ ipſius extimeſcere deberem, mihi tamen cognitus amor ipſius erga me timorem leuat. Ego te Sacrate optime & humaniſſime, voſq; omnes, ſed ne mentiar, te in primis, vt debeo, in ſinu fero: & quamuis ad te rarius ſcribo, quam ſumma noſtra coniunctio poſtularet, de te tamen ſæpiſſime cogito. Orationum mearum volumen vnum Venetÿs exciditur: quod vbi abſolutum erit, ſtatim ad te mittetur. Vale amice optime & ſpectatiſſime. Idib. Aug.* CIↃ IↃ LXXI.

M. AN-

PAVLLI SACRATI.
M. ANTONIO MVRETO
I. C. S. P. D.

LITTERAE tuæ quam gratæ atq; iucundæ mihi extiterint, quibus nõ modicam mihi conſolationẽ bibuiſti Murete doctiſsime oratione exprimere nequeo maxima quidẽ me affecerũt voluptate. Carmina vero, quæ ad me miſiſti, cumulum mihi gaudij attulerunt. Quid enim elegantius, quid ſuauius, quid venuſtius? Itaq; non ſemel ea legi ſed ſæpe ac ſæpius perlegi. Nec hoc contentus exclamaui. O beatum Tibur, cui tantum laudatorem habere contigit. Quæ ciuitas huic æquanda eſt, poſtquam ſummus ille Muretus eam celebrare cœpit? Non eſt profectò qui Mantuæ aut Veronæ inuideat. Nec putes me vnrmita iudicare. Doctiſsimus Montecatinus, cuius te iudiciũ extimeſcere ioco dicis, ita ſentit, de te ſiue mirabiliter prædicat. Martellius noſter optimus atq; prudentiſsimus te admiratus, Tiburíq; maxime gratulatur. Quid de Paludino dicam? qui vt primum guſtauit carmina tua, ad te ſcripſit, binaſq; litteras dedit, cum adhuc infirma eſſet valetudine, ex cuius litteris illius iudicium de ipſis perſpicere potuiſti? Canalius autem noſter, qui à ciuitate menſem ferè abſuit, quíq; tarditatis mearum litterarum auctor eſt, te eum eſſe affirmat, à cuius diuino ingenio vt quotidie maiora proficiſcantur, expectare cuncti debeamus. Cæteros quamplures mitto, quos tuarum lucubrationum participes facere ſoleo, ij enim te in cœlũ ferunt. Deniq; omnes vna voce fatentur, ampliſsimum Patronum tuum tibi plurimũ debere, quòd facta eius

ſcriptis

ſcriptis tuis prudentia plenis præclara admodum atq; illuſtria reddas. Ego verò immortales tibi gratias ago, quod me hoc eximio munere affeciſti, quodq; exaratos preſertim manu tua ad me verſus tuos miſiſti, vt tuus præcipuus in me amor vel maxime appareat: optoq; talem me erga te præſtare, quem ſæpe & libenter maximis ſtudijs tuis ornes. Nam etſi non factis nec re ipſa at certè animo, ac mirifico tuarum præſtantiſſimarum virtutum cultu tua in me beneficia ſuſtinere conabor. Vale. Ferrariæ. XI. Nouemb. CIↃ IↃ LXXI.

AVGVSTINO VALERIO Epiſcopo Veronæ.

S. P. D.

QVO in diſcrimine ob Terremotum verſati ſimus Optime Pontifex, qui tantam ciuitati huic cladem attulit, vt eius faciem immutarit, & multis mortem intulerit, quiq; quotidie, nocte præſertim nos à ſomno excitare non ceſſat, à multis, opinor audiſti, atque in primis à Franciſco Gandino meo. Sed in hac communi priuataq; calamitate, ac totius ciuitatis mærore gratias tamen Deo optimo maximo immortales ago, qui tanto me beneficio affecit, vt humaniſſimum Antiſtitem meũ diuino afflatu ad me conſolandũ inflammarit: Nã ſuauiſſimis litteris tuis & verborũ ac ſententiarũ grauitate refertis non ſolum mihi præſto fuiſti, non mediocamq; conſolationẽ adhibuiſti, quæ dolorẽ meũ leuare poſſet, ſed (quod caput fuit) factis ac re ipſa me ita iuuiſti, vt mæſtitiã meã valde quoq; ſubleuaris. Quo quid opportunius hoc tẽpore abs te fieri potuit, ac tua perſona magis dignũ? Primũ. n. tua ſumma erga me beneuolentia

tia nõ obſcura mihi ſigna dediſti, de'nde tanta beri gni tate ac libtralitate vſus es, vt cũ pro tot tuis in me offi- cijs tibi plurimũ debeam, oratione merita tua aſſequi me poſſe diffidam. Itaq;, ſi aliquando veritus ſum ne in animo tuo inſiderem vt tute ſcis, certè mutaui ſententiam, & valde optaui eam in me facultatem eſſe, qua actiones haſce tuas prudentiæ eximiæ plenas ſcriptis mandare poſſem, tam enim libenter hoc fungerer officio, quàm tua præſtantiſſima virtus id poſtulat. Quod cum mihi à natura denegatum ſit, illarum tamen commemoratio me vehementer delectabit. Extrema autẽ pagella mirum in modum me recreauit, lætitiaq́; affecit chirographo tuo. Nam omnem fere langorem atq́; animi moleſtiam mihi abſterſit. In quo cum ſcribis me abs te ex corde, ac vti fratrem diligi, angoremq́; hunc meum tibi mecũ eſſe communẽ. O incredibilẽ manſuetudinem, ſingularemq́; bonitatem tuam. Quis animi tui magnitudinem mira morũ ſuauitate conditã non admiretur? Ego quidem te virum omnibus virtutibus ornatiſſ.mũ ſummis laudibus efferre nõ deſiſtam, & cũ omnẽ gratiarũ actionẽ vincat eximius amor erga me tuus, perpetuã habebo tibi gratiã? nam de illa referendane cogitare quidem debeo: daboq́; operã, vt quacunque ratione potero, gratiſſ.mus abs te iudicer, ac mirã, tuam in me humanitatẽ colã memoria ſempiterna. Tu fac modo vt in ſentẽtia pergas, atq; in amore erga me tuo nullo.n. vnquã tempore tibi dubitandum erit, quin maxima obſeruantia tibi reſpondeã. Gaudinum quoq; meũ, cui ad te mãdata dedi, vt libenter audias, te etiã atq; etiã rogo. Vale Patrone opti. prid. kal. Feb. CIↃ IↃ LXXI.

Eidem

Eidem Veronam.

VENIENTI iſtuc Gandino meo has ad te litteras dare volui Antiſtes optime: Quanquã enim nullas tuas accipio, magnum tamen ſolatium capio, cum tecũ per litteras colloquor, teq; à me mirifice coli ſæpius tibi repeto. Sed nunc per breues miſi, quòd is repentinam profectionem iſtuc ſuam differre non potuerit. Ex quo de ſtatu meo iucunda profectò, tibi futura pro tuo in me amore audies, ipſi enim mandaui, vt omnia tibi referret. Inprimis autem quantopere cupiam in reficiendis & templis & tectis meis abs te mihi opẽ ferri. Qua in re fac, obſecro, vt benignitatem, liberalitatem, atq; humanitatem erga me tuam experiar, memoria enim tenes te mihi ſæpe pollicitum eſſe, ſi quod tempus accidiſſet, quo tempore aliqua me moleſtia leuare poſſes, te commodis meis nunquam defuturũ veniſſe nunc illud tibi perſuadeas velim, mihiq; adeo gratum futurum, ſi tuam inſignem in me beneuolentiam declaraueris, vt ego quoq; curaturus ſim, me quàm gratiſſimum erga te ſemper vti cognoſcas. Da igitur operam vt mea de te opinio me haud fallat, magno enim me beneficio tuo mirum in modum tibi deuinxeris. Vale Antiſtes humaniſſime, quem Deus opt. max. incolumen diu ſeruet atq; fortunet. VIII. Id. Maij. CIƆ IƆ LXXI.

IVLIO CANANO EPISCOPO Adriæ Rhodigium.

QVANTA ciuitatem noſtram moleſtia dammoq; terremotus affecerit, vexaueritq; nos omnes, vt pene ſtupidos reddiderit, non te latet Antiſtes optime, quippe qui frequentes habuiſti nuncios, à quibus omnia diligenter

genter cognoſcere potui: atq; illud quoque, quòd nõ ceſſet adhuc, immo magnum nobis metum quotidie incutere non deſinat. Sed in hoc communi, meoq; maiore magnam in ſuſpicionem veni, ne mea negligentia effectum ſit, vt obliuioni me mandaueris, ac de tuorũ numero intimorum exemeris. Cuius rei hoc mihi eſt argumentum vel maximũ quòd tu poſt abitũ aliquando perſonæ illius, quam ſuſtines, ratione, litteris tuis iocari mecum, meq; ad dimicationem prouocare ſolebas, interdum etiam doctiſſimum Riccoborum ad hoc munus obeundum impellere, & quandoq; ad amicos tuos ſcribere, vt tuo me nomine ſalutarent, teq; certiorem facerent, quàm recte cum Paullo Sacrato ageretur. Quo officio, quod mihi ita periucundum erat atq; honorificum, vt ego quoque magno in te amore inflammarer, cũ functus non fueris hoc tempore difficillimo, quis aliter arbitretur, quam vt exueris tuam illam incredibilem humanitatem, ac morum ſuauitatem etiam depoſueris, quas in te virtutes ſemper ſum admiratus? Nam ſi tuum priſtinum erga me ſtudium extaret, ac tua in me voluntas mutata non eſſet, dulciſſimas in tanta calamitate litteras tuas à me magnopere deſiderari paſſus non fuiſſes, quæ mihi conſolationem afferrent, ac dolorem meum lenirent. Sed ego fortaſſe à coniectura aberro, tu vero tuã in conſeruanda amicitia conſtantiam, in amore perſeuerantiam retines. Nec quod tandiu ſilueris, id mei obliuione accidiſſe putare debeo, ſed quòd aut grauiſſima occupatio tua otium tibi denegarit, aut quòd patriæ calamitas adeò te torſerit, vt tu quoque habes vna mecum tibi eſſe videaris, nec animum

mem ad aliquid agendum adiungere poſſit, nedum ad ſcribendum. Nam te tot ac tam præclara ſtudia, quæ in me contuliſti, ſæpius à me commemorata velle prorſus negligerem adduci non poſſum vt credam. Eſt tamen humanitatis tuæ hunc mihi ſcrupulum ex animo euellere, atq; in eum me locum reſtituere, ex quo propter taciturnitatem meam fortè decidi, præſertim cũ iuſtam ceſſationis & intermiſſionis officij mei cauſſam afferam. In quo vel maxime apparebit animi tui magnitudo, quæ mihi ſpem oſtendit fore, vt de tua erga me beneuolentia nihil ſit detractum. Ego quidem valde tibi affirmo nullum ferè diem eſſe, quo in hac ærumna mea tui mentionem non faciam, tanti enim te propter excellentem virtutem facio, vt etſi me abs te non amari ſentirem, te tamen perpetuo obſeruaturus ſim, ac nunquam tua in me officia oblituras. Quod reliquum eſt, te rogo atque obſecro, vt Riccobono ſignificare non graueris me Ludouici Molini puero ad eum litteras paulo ante terremotum dediſſe, in quibus meã de illius oratione ſententiam explicabam, nec adhuc ab ipſo reſponſum vllum tuliſſe: Erit enim hoc mihi vehementer etiam atq; etiam gratum Vale. Ferrariæ. VII. Kalend. Maij. CIↃ IↃ LXXI.

Eidem Rhodigium.

CVM ego mane, abſolutis iam horis, è templo domum redirem, in foro obuiam mihi venit hilari vultu Baptiſta Guarinus vir non minus ingenio atq; doctrina, quàm morbus ornatiſſimus, mihiq; multã tuo nomine ſalutẽ dixit. Præterea addidit te ſibi epiſtolam à me nuper ad te miſſam legẽdi copiã feciſſe, de quo ipſius offi

cio tam grato mihi atq; iucundo quaſcunque tunc potui imparatus ei gratias egi. Cum autem ab eo fuiſſem digreſſus, gaudere mihi cœpi, mecumq́; dicere, O ſuauiſſimum atq; humaniſſimum Antiſtitem, qui manſuetudine incredibili & naturæ ſuauitate adductus, non meis vllis in eum officijs impulſus, ſui erga me amoris omnes ſibi familiaritate coniunctos cupit eſſe conſcios. Ac certè tantis me ſtudijs proſequeris, vt ne cogitatione quidem, nedum oratione illa me aſſequi poſſe confidam. Itaq;, ſi cui fortè aliquando ingratus erga te viſus fuero, quòd amoris tui magnitudini parum reſpondeam, ita me profectò defendam, Antiſtes meus optimus ſui oblitus extra cancellos egreſſus eſt. Nam quid neceſſe erat te talis ac tanti nuncij opera vti ad declarandam tuam in me voluntatem? Magnam quoq;, mihi crede, ex chirographo tuo voluptatem cepiſſem. At vero iungendæ cum egregio viro amicitiæ auctor eſſe mihi voluiſti, qui cum me nunquam antea habuiſſe ſermonem fortaſſè cognoueras. Non enim opinor id ea te ratione effeciſſe, vt onus mihi imponeres de maxima tua in me beneuolentia tibi gratias agendi. Quoquomodo autem res ſe habeat, me tamen ſcito eo in te animo eſſe, vt me nunquā tuæ ſummæ humanitatis captura ſit obliuio. Tu quoq; ſi mihi ita fauere perſeueraueris, ſicut me tua amicitia dignum, & te mirifice colendo, & tuas eximias virtutes ſæpe commemorando præſtare conabor, non vereor, ne nō in tuorum familiariſſimorum numero me perpetuo habeas. Vale Antiſtes humaniſſime. XV Kalendas Octobr. CIↃ. IↃ. LXXI.

SIMONI CASSOLIO
Vicario Parinam. S. P. D.

SCRIPSIT Franciſcus Baleſtrerius collega tuus ad Vincentium Frantinum item meum, vt mihi ſalutem tuo nomine nunciaret. Quod tuum in me ſtudiū quam iucundū mihi extiterit, (oſtendis enim in animo tuo mei memoriam inſidere) hoc à me litteris tibi ſignificandum eſſe duxi, & hoc quoque, tuæ erga me beneuolentiæ à me mutuo reſponderi, & ob eximias virtutes te magnopere obſeruari. Quo quidem officio fungi antea cogitaram, ſed terremotus, qui hanc ciuitatem ingenti clade damnoq; affecit, quiq; nos torquere vehementer perſeuerat, vt audiſti, ab hac me cogitatione auertit. Itaq; cum tu prior hoc amoris indicio me prouocaueris, in quo mira tua ſuauitas atq; humanitas non parum eluxit, ſedulitate me abs te victū eſſe poſtquam ita caſus tulit, æquo animo patior. Sed magna certè abs te fortunæ gratia habenda eſt, quæ mihi grauis aduerſaria fuit, ne te haud opinantem offenderem: Nam tibi planè demonſtraſſem te amorem mihi longe inferiorē eſſe, cum tu virtute ſis multo ſuperior. Non vereor tamen ne non à ſuſpitione negligentiæ me vindicandi alias, mihi detur occaſio. Tu vero interim perge hac eſſe mente, vt nunquam mei obliuiſcaris, præſertim cum de mea propenſa erga te voluntate prolixè tibi polliceri poſsis, hoc enim maximum mihi ſolatium ac non mediocrem mæroris mei leuationem afferet. Vale doctiſsime Caſſoli, ac Franciſcum Baleſtrerium meis verbis ſaluta Ferrariæ. XI. Kalend. Iunij. CIↃ IↃ LXXI.

Quod præclarum factum tuum fratri meo tam gratū atq; iucundum extitit, vt te & amantiorem mei & amiciorē exclamaret à me haberi neminem. An ſegnitiē inertiamq́; mihi obſtitiſſe dicam? Vtrumq; mihi crede, magno mihi impedimento fuit. Nam cum ego meditarer, quo potiſſimum argumento vti deberem, vt ſingulari tuo in me ſtudio aliqua ex parte reſponderem animaduerteremq́; (vt ſoleo) me ad ſummū virū & acri iudicio præditū ſcribere, diutiusq́; in hac cogitatione immorarer. Ecce Terremotus ab omni alia cura animos noſtros ad maximū timorē traduxit, atq; in hortos migrare compulit, de quo multa te audiſſe credo. Nec ſtudijs meis vacare mihi licet, quòd ab eo adhuc affligamur, et quis exitus futurus ſit planè ignoremus. Itaq; verùm ingenue fatenti facile opinor erratū condonabis. Non enim hoc accidiſſe obliuione tui, vel mea erga te obſeruantiæ imminutione vlla exiſtimare debes, quòd alterius quidem teſtes mihi ſint Paludinus noſter, qui iandudum Roma cum veniſſet, me tuo nomine ſalutauit. et Canalius noſter tui ſtudioſiſſimi quibus cū de te ſæpe mentionē facio ſermonesq́; habeo tua excellenti virtute digniſſimos. Alterum verò ſat ſcio te adduci non poſſe vt credas, nō enim te latet iandiu me omnem cogitationem in eo fixiſſe, vt gratiā abs te inirem, meq́; in tuam familiaritatem inſinuarem. Quæ cum ita ſint, ignoſce mihi quæſo, ſi iuſtam tibi do excuſationem, & fac ad amorem erga me tuum aliquid potius additum, quam quicquam detractum eſſe vt intelligam, Nam ſi facilitatem, & humanitatē tuā in hoc etiam exercueris, vt me aliquo litterarum genere in

hoc etiam exercueris, vt me aliquo litterarum genere in hac calamitate conſoleris, tantum ex hoc pio tuo offi cio voluptatis capiã, vt omnem timorẽ abijciã & exultare lætitia, ac triumphare gaudio incipiã. Vale ætatis noſtræ decus. Ferrar. X. kal. Iunij. CIↃ IↃ LXXI.

M. ANTON. MVRETVS
Paullo Sacrato. S. D.

SCRIPSI *nuper, iuſſu Cardinalis mei, verſus quoſdam de Tiburis amœnitate. Sed iuſſus eram non multo plures, quam viginti verſus ſcribere: & ea attingere, quæ in ipſius hortis ſpectatu digniſſima & iucundiſſima viſerentur. Fudi duabus circiter horis amplius quadraginta, & vix mihi videbar pauca quædam ex innumerabilibus quæ dici poterãt, delibaſſe. Eos verſus cuicuimodi ſunt, ad te mitto: ſi fortè poſſint animũ tuũ à moleſtijs tum domeſticis, tum publicis pauliſper auertere. Curas enim vetus dictum eſt, carmine minui. Poteris eos cũ Paludino, & Canalio communicare: quãuis enim non valde boni ſunt, vobis tamen tribus placebunt, quia ſunt mei. Velim etiam eos mittas ad Antonium Montecatinum: etſi enim iudiciũ ipſius extimeſcere deberem, mihi tamen cognitus amor ipſius erga me timorem leuat. Ego te Sacrate optime & humaniſſime, voſq́; omnes, ſed ne mentiar, te in primis, vt de beo, in ſinu fero: & quamuis ad te rarius ſcribo, quam ſumma noſtra coniunctio poſtularet, de te tamen ſæpiſſime cogito. Orationum mearum volumen vnum Venetijs excuditur: quod vbi abſolutum erit, ſtatim ad te mittetur. Vale amice optime & ſpectatiſſime. Idib. Aug.* CIↃ IↃ LXXI.

M. AN-

ſcriptis tuis prudentia plenis præclara admodum atq; illuſtria reddas. Ego verò immortales tibi gratias ago, quod me hoc eximio munere affeciſti, quodq; exaratos præſertim manu tua ad me verſus tuos miſiſti, vt tuus præcipuus in me amor vel maxime appareat: optoq; talem me erga te præſtare, quem ſæpe & libenter maximis ſtudijs tuis ornes. Nam etſi non factis nec re ipſa at certè animo, ac mirifico tuarum præſtantiſſimarum virtutum cultu tua in me beneficia ſuſtinere conabor. Vale. Ferrariæ. XI. Nouemb. CIↃ IↃ LXXI.

AVGVSTINO VALErio Epiſcopo Veronæ.

S. P. D.

QVO in diſcrimine ob Terremotum verſati ſimus Optime Pontifex, qui tantam ciuitati huic cladem attulit, vt eius faciem immutarit, & multis mortem intulerit, quiq; quotidie, nocte præſertim nos à ſomno excitare non ceſſat, à multis, opinor audiſti, atque in primis à Franciſco Gandino meo. Sed in hac communi priuataq; calamitate, ac totius ciuitatis mœrore gratias tamen Deo optimo maximo immortales ago, qui tanto me beneficio affecit, vt humaniſſimum Antiſtitem meũ diuino afflatu ad me conſolandũ inflammarit: Nã ſuauiſſimis litteris tuis & verborũ ac ſententiarũ grauitate refertis non ſolum mihi præſto fuiſti, non medicamq; conſolationẽ adhibuiſti, quæ dolorẽ meũ leuare poſſet, ſed (quod caput fuit) factis ac re ipſa me ita iuuàſti, vt mæſtitiã meã valde quoq; ſubleuaris. Quo quid opportunius hoc tẽpore abs te fieri potuit, ac tua perſona magis dignũ? Primũ.n. tuæ ſumma erga me beneuolentia

tia nō obſcura mihi ſigna dediſti, deinde tanta benigni tate ac liberalitate vſus es, vt cū pro tot tuis in me officijs tibi plurimū debeam, oratione merita tua aſſequi me poſſe diffidam. Itaq;, ſi aliquando veritus ſum ne in animo tuo inſiderem vt tute ſcis, certè mutaui ſententiam, & valde optaui eam in me facultatem eſſe, qua actiones haſce tuas prudentiæ eximiæ plenas ſcriptis mandare poſſem, tam enim libenter hoc fungerer officio, quàm tua præſtantiſſima virtus id poſtulat. Quod cum mihi à natura denegatum ſit, illarum tamen commemoratio me vehementer delectabit. Extrema autē pagella mirum in modum me recreauit, lætitiaq; affecit chirographo tuo. Nam omnem fere langorem atq; animi moleſtiam mihi abſterſit. In quo cum ſcribis me abs te ex corde, ac vti fratrem diligi, angoremq; hunc meum tibi mecū eſſe communē. O incredibilē manſuetudinem, ſingularemq; bonitatem tuam. Quis animi tui magnitudinem mira morū ſuauitate conditā non admiretur? Ego quidem te virum omnibus virtutibus ornatiſſimū ſummis laudibus efferre nō deſiſtam, & cū omnē gratiarū actionē vincat eximius amor erga me tuus, perpetuā habebo tibi gratiā? nam de illa referenda ne cogitare quidem debeo: daboq; operā, vt quacunque ratione potero, gratiſſimus abs te iudicer, ac mirā tuam in me humanitatē colā memoria ſempiterna. Tu fac modo vt in ſentētia pergas, atq; in amore erga me tuo nullo.n. vnquā tempore tibi dubitandum erit, quin maxima obſeruantia tibi reſpondeā. Gaudium quoq; meū, cui ad te mādata dedi, vt libenter audias, te etiā atq; etiā rogo. Vale Patrone opti. prid. kal. Feb. CIↃ IↃ LXXI.

Eidem

Eidem Veronam.

VENIENTI iſtuc Gandino meo has ad te litteras dare volui Antiſtes optime: Quanquã enim nullas tuas accipio, magnum tamen ſolatium capio, cum tecũ per litteras colloquor, teq; à me mirifice coli ſæpius tibi repeto. Sed nunc per breues miſi, quòd is repentinam profectionem iſtuc ſuam differre non potuerit. Ex quo de ſtatu meo iucunda profectò, tibi futura pro tuo in me amore audies, ipſi enim mandaui, vt omnia tibi referret. Inprimis autem quantopere cupiam in reficiendis & templis & tectis meis abs te mihi opẽ ferri. Qua in re fac, obſecro, vt benignitatem, liberalitatem, atq; humanitatem erga me tuam experiar, memoria enim tenes te mihi ſæpe pollicitum eſſe, ſi quod tempus accidiſſet, quo tempore aliqua me moleſtia leuare poſſes, te commodis meis nunquam defuturũ veniſſe nunc illud tibi perſuadeas velim, mihiq; adeo gratum futurum, ſi tuam inſignem in me beneuolentiam declaraueris, vt ego quoq; curaturus ſim, me quàm gratiſſimum erga te ſemper vti cognoſcas. Da igitur operam vt mea de te opinio me haud fallat, magno enim me beneficio tuo mirum in modum tibi deuinxeris. Vale Antiſtes humaniſſime, quem Deus opt. max. incolumen diu ſeruet atq; fortunet. VIII. Id. Maij. CIↃ IↃ LXXI.

IVLIO CANANO EPISCOPO Adriæ Rhodigium.

QVANTA ciuitatem noſtram moleſtia damnoq; terremotus affecerit, vexaueritq; nos omnes, vt pene ſtupidos reddiderit, non te latet Antiſtes optime, quippe qui frequentes habuiſti nuncios, à quibus omnia dili-

genter cognoſcere potui; atq; aliud quoque, quòd nõ ceſſet adhuc, minimo magnum nobis metum quotidie incutere non deſinat. Sed in hoc communi, meoq; maiore magnum in ſuſpicionem veni, ne mea negligentia effectum ſit, vt obliuioni me mandaueris, ac de tuorũ numero intimorum exemeris. Cuius rei hoc mihi eſt argumentum vel maximũ, quòd tu poſt abitũ aliquando perſonæ illius, quam ſuſtines, ratione, litteris tuis iocari mecum, meq; ad dimicationem prouocare ſolebas, interdum etiam doctiſſimum Riccoborum ad hoc munus obeundum impellere, & quandoq; ad amicos tuos ſcribere, vt tuo me nomine ſalutarent, teq; certiorem facerent, quàm recte cum Paullo Sacrato ageretur. Quo officio, quod mihi ita per iucundum erat atq; honorificum, vt ego quoque magno in te amore inflammarer, cũ functus non fueris hoc tempore difficillimo, quis aliter arbitretur, quam vt exueris tuam illam incredibilem humanitatem, ac morum ſuauitatem etiam depoſueris, quas in te virtutes ſemper ſum admiratus? Nam ſi tuum priſtinum erga me ſtudium extaret, ac tua in me voluntas mutata non eſſet, dulciſſimas in tanta calamitate litteras tuas à me magnopere deſiderari paſſus non fuiſſes, quæ mihi conſolationem afferrent, ac dolorem meum lenirent. Sed ego fortaſſe à coniectura aberro, tu vero tuã in conſeruanda amicitia conſtantiam, in amore perſeuerantiam retines. Nec quod tandiu ſilueris, id mei obliuione accidiſſe putare debeo, ſed quòd aut grauiſſima occupatio tua otium tibi denegarit, aut quòd patriæ calamitas adeò te torſerit, vt tu quoque habes vna mecum tibi eſſe videaris, nec ani-

mum

mrm ad aliquid agendum adiungere poſsis, nedum ad ſcribendum. Nam te tot ac tam præclara ſtudia, quæ in me contuliſti, ſæpius à me commemorata velle prorſus negligerem adduci non poſſum vt credam. Eſt tamen humanitatis tuæ hunc mihi ſcrupulum ex animo euellere, atq; in eum me locum reſtituere, ex quo propter taciturnitatem meam fortè decidi, præſertim cũ iuſtam ceſſationis & intermiſsionis officij mei cauſſam afferam. In quo vel maxime apparebit animi tui magnitudo, quæ mihi ſpem oſtendit fore, vt de tua erga me beneuolentia nihil ſit detractum. Ego quidem valde tibi affirmo nullum ferè diem eſſe, quo in hac ærumna mea tui mentionem non faciam, tanti enim te propter excellentem virtutem facio, vt etſi me abs te non amari ſentirem, te tamen perpetuo obſeruaturus ſim, ac nunquam tua in me officia obliturus. Quod reliquum eſt, te rogo atque obſecro, vt Riccobono ſignificare non graueris me Ludouici Molini puero ad eum litteras paulo ante terremotum dediſſe, in quibus meã de illius oratione ſententiam explicabam, nec adhuc ab ipſo reſponſum vllum tuliſſe: Erit enim hoc mihi vehementer etiam atq; etiam gratum Vale. Ferrariæ. VII. Kalend. Maij. CIↃ IↃ LXXI.

Eidem Rhodiginum.

CVM ego mane, abſolutis iam horis, è templo domum redirem, in foro obuiam mihi venit hilari vultu Baptiſta Guarinus vir non minus ingenio atq; doctrina, quàm morbus ornatiſsimus, mihiq; multã tuo nomine ſalutẽ dixit. Præterea addidit te ſibi epiſtolam à me nuper ad te miſſam legẽdi copiã feciſſe, de quo ipſius offi

cio tam grato mihi atq; iucundo quaſcunque tunc potui imparatus ei gratias egi. Cum autem ab eo fuiſſem digreſſus, gaudere mihi cœpi, mecumq; dicere, O ſuauiſſimum atq; humaniſſimum Antiſtitem, qui manſuetudine incredibili & natura ſuauitate adductus, non meis vllis in eum officijs impulſus, ſui erga me amoris omnes ſibi familiaritate coniunctos cupit eſſe conſcios. Ac certè tantis me ſtudijs proſequeris, vt ne cogitatione quidem, nedum oratione illa me aſſequi poſſe confidam. Itaq;, ſi cui fortè aliquando ingratus erga te viſus fuero, quòd amoris tui magnitudini parum reſpondeam, ita me profectò defendam, Antiſtes meus optimus ſui oblitus extra cancellos egreſſus eſt. Nam quid neceſſe erat te talis ac tanti nuncij opera vti ad declarandam tuam in me voluntatem? Magnam quoq;, mihi crede, ex chirographo tuo voluptatem cepiſſem. At vero iungendæ cum egregio viro amicitiæ auctor eſſe mihi voluiſti, qui cum ſine nunquam antea habuiſſe ſermonem fortaſſe cognoueras. Non enim opinor id ea te ratione effeciſſe, vt onus mihi imponeres de maxima tua in me beneuolentia tibi gratias agendi. Quoquomodo autem res ſe habeat, me tamen ſcito eo in te animo eſſe, vt me nunquã tuæ ſummæ humanitatis captura ſit obliuio. Tu quoq; ſi mihi ita fauere perſeueraueris, ſicut me tua amicitia dignum, & te mirifice colendo, & tuas eximias virtutes ſæpe commemorando præſtare conabor, non vereor, ne nõ in tuorum familiariſſimorum numero me perpetuo habeas. Vale Antiſtes humaniſſime. XV Kalendas Octobr. CIↃ. IↃ. LXXI.

SI-

SIMONI CASSOLIO
Vicario Parmam. S. P. D.

SCRIPSIT Franciſcus Baleſtrerius collega tuus ad Vincentium Frantinum item meum, vt mihi ſalutem tuo nomine nunciaret. Quod tuum in me ſtudiũ quam iucundum mihi extiterit, (oſtendis enim in animo tuo mei memoriam inſidere) hus à me litteris tibi ſignificandum eſſe duxi, & hoc quoque, tuæ erga me beneuolentiæ à me mutuo reſponderi, & ob eximias virtutes te magnopere obſeruari. Quo quidem officio fungi antea cogitaram, ſed terremotus, qui hanc ciuitatem ingenti clade damnoq; affecit, quiq; nos torquere vehementer perſeuerat, vt audiſti, ab hac me cogitatione auertit. Itaq; cum tu prior hoc amoris indicio me prouocaueris, in quo mira tua ſuauitas atq; humanitas non parum eluxit, ſedulitate me abs te victũ eſſe poſtquam ita caſus tulit, æquo animo patior. Sed magna certè abs te fortunæ gratia habenda eſt, quæ mihi grauis aduerſaria fuit, ne te haud opinantem offenderem: Nam tibi planè demonſtraſſem te amorem mihi longe inferiorẽ eſſe, cum tu virtute ſis multo ſuperior. Non vereor tamen ne non à ſuſpitione negligentiæ me vindicandi alias, mihi detur occaſio. Tu vero interim perge hac eſſe mente, vt nunquam mei obliuiſcaris, præſertim cum de mea propenſa erga te voluntate prolixè tibi polliceri poſſis, hoc enim maximum mihi ſolatium ac non mediocrem mæroris mei leuationem afferet. Vale doctiſſime Caſſoli, ac Franciſcum Baleſtrerium meis verbis ſaluta Ferrariæ. XI. Kalend. Iunij. CIϽ IϽ LXXI.

M. ANTONIO MVRETO.
S. P. D.

ACCEPI orationem tuam Murete humaniſſime eamq; ſtatim legi ſemel atque iterum, quæ ita me delectauit, vt nihil ipſa dulcius ac venuſtius, grauius q; vnquam deguſtauerim. Feci deinde ſe, vt iuſſiſti, vt iuam cum Paludino, Canalio, ac doctiſſimo Montecatino cõmunicarem. Quæ cauſſa fuit, vt tardius ad te reſcripſerim, quàm putaram: Ac Paludini quidẽ ſenſum ex illius litteris iam percipere potuiſti, qui differre noluit, vt in eundem faſciculum meas adderem. Alexander autem Canalius in eadem perſtat ſententia, vt ſuam de te opinionẽ vincere haud valeas, ita enim de te ſentit, vt nihil in lucem ædas licet diuinum, quin ex tuo admirabili ingenio acerrimoq; iudicio maiora quotidie manare poſſe affirmet. Nõ potui vero cum eximio Montecatino ſermonem habere, quòd is maximis negotijs diſtrictus ſit, totũ enim ſe aulæ dedidit, ad quem cum miſiſſem orationem, iã ante ab eo perlectam fuiſſe nuntius mihi retulit. Ego deniq; multos viros doctos, ac mihi amiciſſimos feci lucubrationis tuæ participes, qui te omnes vno ore celebrant, & in cœlum efferunt, fatenturq;, quotquot de hac victoria aliquid conſcripſere, qui ſanè permulti ſunt, cunctos abs te in hoc argumento longe ſuperatos fuiſſe, Ac meum quidem iudicium, quale ſit audiſti, non enim cogitata mentis eloqui audeo, quod ſæpe mihi ſignificauit Canalius abs te meam præſtantiſſimarum tuarum virtutum commemorationem ferri non poſſe, vt potè à natura tua alienam. De tuo tamen in me ſtudio, vt ex omnibus, qui amore ac fami-

familiaritate tibi coniuncti ſunt, me potiſſimum elegeris, quem ornares hoc honore, ac tam diuino munere donares, an ſileam? an nō maximas tibi gratias agam? Equidem cum mihi valde glorioſum ſit te talem, qualem haud ſcio optare neminem, mihi amicum eſſe, eiuſdemque in me beneuolentiam conſeruari mea multum referat, & tuis in me meritis, verbis nedum re ipſa ſatisfacere non valeam; ſemper tamen gratiam tibi ſummam habebo dum viuam, & cum cæteris communibus amicis tuæ ſingularis in me humanitatis ac benignitatis prædicatione efficiam profectò, vt ij me dignum iudicent, apud quem tot ac tanta officia collocare perſeueres. Vale ætatis noſtræ decus. Ferrar. IIII. No. Februarij. CIↃ IↃ LXXI.

M. ANTONIVS MVRETVS *Paullo Sacrato ſuo.*

PROXIME *cum vellem ad te ſcribere, quàm grata mihi fuiſſent inſitia, quæ tu & Alexander Canalius ad me miſeratis, ita me ſubito multa negotia oppreſſerunt, vt coactus ſim officium illud in aliud tempus reijcere. Nunc igitur vtrique veſtrum gratias, vt debeo, maximas ago, ſimulque vt, qua vna ratione poſſum, vos remunerer, mitto ad vos exempla duo carminis cuiuſdam mei ad Diuam Virginem Lauretanam: quod vobis, ſi nulla alia re, certè argumento placebit. Verſus ipſi ſi frigidiores videbuntur: tanto iudicare debebitis munus meum accommodatius ad hanc tempeſtatem anni, qua frigus ſtudioſe quærere omnes ſolemus. Quales autem cunque videbuntur, non recuſo quin eos communicetis cum Paludino, Montecatino, cæte-*

riſq́; communibus amicis: propè etiã dixi, cum Pigna: ſed audio eum valde ſeuerum eſſe in iudicandis poematis: Et tamen, quia me ab eo amari ſcio, ſi vobis videbitur, ſubeamus hoc quoq; periculi, cũ præſertim, ſi quid in eis parum probauerit, ipſa nos reprehenſio cautiores in poſterum factura ſit. Valde gauiſus ſum, cum audij fratrem tuum Epiſcopum Carpentoractenſem eſſe factum: qui honos iampridem ſummis illius virtutibus debebatur: neq; ei tantum gratulatus ſum, ſed tibi quoque, cum epiſtolam ea de re tuam ad Ioannem Moronum Cardinalem legi: quæ mihi ita elegans viſa eſt, neq; hoc tantum, ſed ita grauiter ac ſapienter ſcripta vt, iam tum cœperim eundè tibi quoq; dignitatis gradum augurari. Mitto ad te orationem nuper hic habitam à Petro Magno, vt verſuum leuitas orationis grauitate penſetur. Bene Vale Sacrate mi optime, erudiτiſſime, amiciſſ me, & me ama. Romæ III. Non. Iulij. CIϽ IϽ LXIX.

M. ANTONIO MVRETO. Romam.

LEGI tuum carmen ad virginem Lauretanam, de quo quid ego dicam, niſi ſummi illius Mureti poema eſſe, cui quenquàm æquare non liceat? Itaq; ita me delectauit, vt verſus perplures memoriæ mandauerim, quod Alexandro quoque Canalio corrigiſſe idem mihi affirmauit. Quid aute tot nos lucubrationbus tuis honorãdi cauſſam tibi dederit, an inſitia, an eximius tuus erga nos amor, nemo noſtrum certè ambigit, quin ſingularis tua humanitas, quæ te impulit, vt quod nos tibi debemus, de eo nobis gratias agas. Quòd ſi forte inſitia

ipſa non nihil etiam te mouerunt, quæ oſtendis tibi grata fuiſſe, certo cito nos operam daturum, vt ſingulis annis eundem ſaltem numerum tributi nomine accipias, ne ex animo tuo noſtri memoria vnquam diſcedat. Quod ad mandatum tuum attinet, id ſanè executi ſumus, Alexander enim exemplum ſuũ eruditiſſimis illis viris Montecatino, ac Pignæ impertiuit, qui carmina tua, eis valde probata fuiſſe mihi nunciauit. Ego vero exempli mei Martellium, Paludinum, cæteroſq́; communes amicos participes feci, qui te ita admirãtur, vt etiam hoc dicant à diuino ingenio tuo nihil niſi abſolutum perfectumq́; proficiſci, quibus libenter aſſentior, lætorq́; Muretum meum, quem in oculis fero, ab omnibus mirum in modum coli, plurimiq́; fieri. Illud in extremis litteris tuis, cum mihi de fratris dignitate gratularis, me moleſtia affecit, quòd ſcribis te meam, ad ampliſsimum Moronum epiſtolam legiſſe, & eam laudas, quam vt corrigeres & emandares, amicitia noſtra & tua erga me beneuolentia poſtulabat. Sed ſi fauente Deo Opt. Max. ad annum Sacrum peruenero, & tu ibi adſis, à te impetrare conabor, vt nugarũ mearum Ariſtarchus ſis, nec tu (opinor) recuſabis, ſi me de tuo in me ſtudio dubitare nolueris. Vale Electus Antiſtes Carpen. Iacobus Sacratus frater meus plurimam tibi ſalutem adſcribit, & quod ei tantũ tribuas, quantum ipſe non agnoſcit, hoc tuæ eximiæ humanitatis proprium eſſe ait, de tua tamen in eum optima voluntate maximam gratiam habet. Vale. Ferrariæ. XI. Kalendas. Sextiles. CIƆ IƆ LXXII.

Eidem Romam.

ACCEPI tres abs te epiſtolas Murete præſtantiſſime, quæ tanta me lætitia affecerunt, vt omnem, quem ex diſceſſu hinc tuo non mediocrem ceperam, dolorem prorſus abſterſerint: Eæ enim leporis omnis ac venuſtatis adeo plenæ ſunt, vt te ipſum in illis contemplans mente ſemper complectar & oſculer. Itaq; cum proxime illius fratris obitu, qui omnia ferè negotia iſtic noſtra gerebat, vehementer afflictus fuerim, in lectione litterarum tuarum ita conquieui, vt omnes ſollicitudines, curasq́;, omnem deniq; mœrorem depoſuerim. Quòd ſcribis neminem mihi abs te præpoſitum iri, quem illius orationis, quam ſuperioribus diebus in ſena tu iſtic publico ad Pontificem habuiſti, participem facias: Quanti hoc tui in me amoris indicium à me fieri debet, & quotidie prædicari? Sed cum tu de ſingularibus tuis in me ſtudijs me perpetuo tacere magnopere cupias: Non ne cum tibi pareo, cuius ex voluntate omnia me facere decet, officio meo maxime ſatisfaciero? Vnum tamen hoc à me non impetrabis vt ſilentio prætercam, quòd ſtatueris in ſcriptis tuis (vt in extremis litteris tuis affirmas) apud poſterós teſtatum relinquere, quantum me dilexeris, non enim inſignis tuæ erga me beneuolentiæ ſignificatio id patitur. Nec eò dico, quòd mihi perſuadeam me tam propenſam tuam in me voluntatem dicendo æquare poſſe, ſed hac de re eos, qui vtriq; noſtrum maxime amici ſunt (vt fratres mei ti) celare non queo, quin te mihi admodum fauere intelligant, qui vt fortè me ambitionis arguant, quòd te mei ſtudioſum eſſe gaudeam, illud quide affirmare non poterunt,

t[illegible] ac obſeruantiæ, meiq́ in te offi-
ci[illegible] acnon totum exi-
[illegible] acceptum referam. Quo-
rum e[illegible] præcipuus ſit Alexander Canalius
noſter, qui eſt & [illegible]carum cognitionum & conſilio-
rum particeps ac ſocius, cum ſi auitate litterarum tua-
rum priuare fas eſſe non putaui, quippe qui totus nomi-
ni tuo valde addictus eſt, vixq́ mihi concedit, vt ſe in
te colendo vincam. Et cuius literis cauſam tarditatis
meæ in ſcribendo iam cognoſcere potuiſti, ſicuti ex ijs,
quas ad eum miſiſti, te abundantia quadam amoris ea
mihi attribuere perſpexi, quæ cum in me perexigua, in
te vero ſumma ſint, à me tamen narrari minime pate-
ris. Sed Alexander (credo) cauſſam meam tuebitur.
Nunc illud exploratum habeas velim, Edictum illud
pontificiū, quod ad me pro tua liberalitate miſiſti, val-
de mihi gratum extitiſſe, cui vt obedire aliqua ex par-
te valeamus, diuinum nobis auxilium vehementer ex-
petendum, atq́ implorandum eſt: Nam, vt illud nos in
hoc mundo vitam degentes, atq́ aſſidue verſantes pe-
nitus exequamur, vix optare debemus. Tu vt me tua
gratia fouere pergas, magnopere abs te peto. Vale. Fer-
rariæ. Prid. Kalend. Nouembr. CIↃ IↃ LXXII.

ANTONIO RICCOBONO.

Patauium.

NON queo ſatis mirari Riccobone doctiſſime, quid
cauſæ fuerit, quòd orationem abs te in Academia Pa-
tauina id eſt in frequenti hominum cætu de victoria
habitam, quam Imperatores noſtri ex immaniſſi-
mo chriſtiani nominis hoſte nauali bello reportarunt,
ad

ad me non miſeris,præſertim cum tuas omnes lucubrationes,poſtquam tecum amicitiam iunxi, mihi ſemper impertiueris An fortè mihi ſubiratus es, quod vel tua longiſſima epiſtolæ,in qua te excuſabas,cur tardius ad me reſcripſeris, non reſponderim, vel tibi de inſignibus doctoris, quæ iſtic magna cum gloria adeptus es, non gratulatus fuerim?Tertium non reperio,nec cogitatione aſſequi poſſum, Sed ſi huiuſmodi rationibus adductus mei oblitus es, non is es, quem tuæ mihi litteræ declarabant. Nemo enim eſt, qui ſi eas legat,te fortem, atq; in tuenda, colendaq; amicitia conſtantem ſtatim non iudicet:Sin autem tua erga me immutata eſt voluntas,quòd cum vtrunq; à me expectares,neutrũ præſtiterim, an à me diligentiam requiris, cum tibi negligenti ſine vlla reprehenſione mea eſſe licuerit? ſeruantur, mihi crede, apud me litteræ tuæ,ex quibus facile conijci poterit, ſi te æquum mihi præbeas, qui te imitatus ſim.Nec aggredi nunc ad dicendũ volo,quot quantisq; ego quoq; occupationibus ſim diſtrictus, cum vna tantum præter cæteras me maxime à ſtudijs meis abducat, quòd ædi ſacræ quotidie viſendæ adeò addictus ſum,vt hoc ſine crimine, detrimentoq; prætermitti officium minime poſſit. Hæc tamen ratio impedimento mihi non fuit ad ſcribendum,nam etiam tantum temporis nactus fuiſſem,vt amori noſtro ſatisfacerem. Sed, vt verum ingenue fatear primum,non putaui mihi neceſſe eſſe ad te ſcribere,quòd tu tunc ad meas reſponde re deberes, ac diuturni ſilentij tui rationem reddere. Deinde cum certiorem me faceres te doctorem in Academia Patauina creatum fuiſſe,teq; optaſſe vt iſtic ad

eſſem,

eſſem, hoc tuum factum fortè aliјs, qui te non optime nouerant, mihi non admodum mirabile viſum eſt, multi enim, vt inquit Cicero noſter, hæc inſignia virtutis etiam ſine virtute aſſecuti ſunt, & nos quotidie re ipſa expetimur, pleroſq; ad hunc gradũ perueniſſe, qui nec recte nec diſtincte legere ſciuerint, ne dum ius Cæſariũ Pontificiumq; probè calluerint. In te vero exquiſitã doctrinam ac liberalium artium ſcientiam ſemper admiratus ſum, poſtquam ſcripta tua legere cœpi, vt hæc ornamenta non magnopere (meo quidem iudicio) abs te deſiderari opus fuiſſet. Quæ tamen cum tu ad præclaras virtutes tuas addere volueris, quò vulgi opinionẽ ſequereris, ac leguliorum, vt ais, audaciam frangeres. Tuum quidem conſilium laudaui, tibi vero vt gratularer, hoc fore ſuperuacaneum exiſtimaui, Academiæ potius illi gratulari debuiſſem, cui contigit te talem habere, ex cuius præſtantiſſimis virtutibus magno ipſa hono re afficeretur. De qua re multa dicere mitto, ne tibi aſſentari videar. Venio ad id quod me maxime angit, adeoq; diuinare cauſſam tuæ immutatæ voluntatis eam fuiſſe, quòd cũ à clariſſimis illis viris in collegium eorũ doctorum, qui publice Patauij legunt, fueris cooptatus ac Robertello in tradenda arte rhetorica ſucceſſeris, omnem operam tuam, cogitationem, induſtriam mentẽ deniq; omnẽ in eo negotio ita fixeris atq; locaueris, vt omnes forſan amicos tuos, dum laudis ſtudio traheris, atq; gloria etiã duceris, mandaueris obliuioni, me autem inprimis, quem ne de facie quidem noueras, ex animo tuo penitus eieceris. Vix enim adduci poſſum vt aliter credam. Nam te non præterit, ſi ad me orationẽ

tuam

tuam miſiſſes, quanquam valde ex[illegible] cura tuum, me tamen tanquam à ſomno excitatum ad te litteras daturum fuiſſe, in quibus & tibi gratias agerem, quòd tantum in me ſtudij contuliſſes, & meam, qualiſcunq; ipſa fuiſſet, ſententiam aperirem. Verùm fortaſſe erro, nec Riccoboni mei ſuauiſſimum noſſe ingenium videor. Habeo quidem tibi maximam gratiam, ſi me ab hac ſuſpicione liberaueris, mirumq; in modum lætabor, ſi me adhuc in animo tuo inſidere intellexero ex litteris tuis, quæ mihi ita gratæ erunt, vt eas legendo omnem moleſtiam diluam, & in earundem ſuauitate valde acquieſcam. Vale. VI. Non. Maij. CIↃ IↃ LXXIX.

IO. MORONO
Cardinali.

ET ſi tua ſumma prudentia ſapientiaq; ac ſingulare iudicium in adminiſtranda Republ. Chriſtiana ſemper ita enituit, vt maximam ex ea re gloriam ſis conſecutus, nec immeritò vna omniũ voce quotidie celebreris. Nunquam tamen, opinor, vlla in re ſic eluxit animi tui magnitudo atq; incredibilis tua humanitas, ſicuti nunc in ornando fratre meo, Quem tanto beneficio affeciſti, poſtquam & ſponte & ſtudioſe curaſti, quò ille Epiſcopus crearetur, vt nemo non obſtupeſcat, cum intelligit te inter tot nobiles virtuteſq; ornatos viros, quibus ſtipatus es, ſerui abſentis viuam tenuiſſe memoriam, ac talem tui erga eum amoris ſignificationem dediſſe, qualis omnibus inaudita ac inſperata fuerit. Ego quidem ingenue fateor, quemadmodum hoc tuũ præclarũ, atq; diuinum factũ maximeq; dignũ, quod ſcriptis

ſcriptis mandetur, admirari nō deſino, ſic nullo vnquā tempore in cogitationē meam cadere potuiſſe. Quis enim arbitratus fuiſſe te tantum virum, cui quenquam comparare, ne dum anteponere nemo audeat, familiæ Sactatæ ita rationē habere, vt tali eā dignitate honeſtare ac decorare volueris, & quo magis ſummum tuū ſtudium extaret, non veritus ſis cum ampliſsimis viris condere? Quod cum præter omnium opinionem acciderit, tu quoq; haud miraberis, ſi nullum vnquā tempus intermittemus, quin præſtantem beneficentiā tuā erga fratrem, nosq; omnes, & animi altitudinem prædicemus, ac ſi in hac cogitatione quotidie verſabimur, quomodo de tantis tuis in familiam noſtram officijs animo ſaltē erga te quàm gratiſſimi eſſe cognoſcamur. Cum partes noſtræ ſint ita nos gerere, vt omnia tua in nos ſtudia contuliſſe te nunquam pœniteat. Quare omnem, mihi crede, operam nauab.mus, cum tu id beneuolentiæ ſignum oſtenderis, quod nec obliuione deleri, nec ex animo euelli vnquam poſsit, vt non ſolum in mentibus noſtris infixum, altiúſque impreſſum eſſe perſpicias, ſed etiam vt poſteritas noſtra omnium ſæculorum huius facti tui tam egregij, támque illuſtris immemor non ſit, & intelligat quantum ampliſsimo & celeberrimo Moreno à nobis debeatur. Quæ omnia cum perfecerimus, quanquam ne minimam quidem tuorum in nos meritorum partem aſſequemur, cum hoc cogitare non liceat, ſperamus tamen fore, cū tu domum noſtrā hac tua eximia in nos liberalitate deuinctam teneas, vt benignitatem quoq; tuā ac ſingularem humanitatē exercere, ac nos tibi addictos obſtrictosq;

ctosq́; propenſiori tua in nos volunt ate complecti pergas, & in tuorum numero in memori in habere. Quod cum excellens atque illuſtris natura tua nobis pollicetur, tum generoſa virtus cōfirmat. Nos vero orare atque obſecrare Deum Opt. Max. non ceſſabimus, vt pro ſua diuina bonitate atq; clementia omnes tibi actiones tuas fortunet, teq́ ſaluum atq; incolumen diu ſeruet, quò rempub. chriſtianam ſicut hactenus præclare feciſti, iuuare valeas, ac de tuis familiaribus tuique ſtudioſiſſimis quotidie bene mereri perſeueres. Vale. Ampliſſime Patrone. Ferrar. III. Id. Iu. CIↃ IↃ LXXII.

HORATIO MORONO.

S. P. D.

VT ego primū ex litteris Antonij Lombardi cognoui te illam elegantiſſimam epiſtolā & grauem ſcripſiſſe, quam cum ad me daret ampliſſimus, ac omni laude cumulatus patruus tuus, adeo mihi ſauit tuus ſtudiūq́; ſuum erga me ſignificauit, vt hoc nomine me perpetuo ei addictum fore profitear: Deinde à Philippo fratre admonitus ſum te non ſolum latinarum ac græcarum, ſed ſacrarum etiam litterarum, valde ſtudioſum eſſe, ſenſi amore tui me ita captum eſſe, vt teneri non potuerim, quin his litteris apertius hoc tibi declararem. Ex quibus illud quoq; perſpicias velim me, ſi vnquam aliàs hoc certè temporis momēto animaduertiſſe, quàm magnam vim habeat ad coniungendam amicitiā, quamq́; attrahat & alliciat ad beneuolentiam ſtudiorum ſimilitudo. Quibus cum ab ineunte ætate operam dederim, in illis autem quòd non multos progreſſus fecerim non quidē voluntas, ſed ingenij imbecillitas me impedierit,

dierit, tu vero, vt ex hac epiſtola tua ac ſermone fratris coniecturam facio, in ijs ita verſatus ſis vt iam excellas: non poſſum eam, quam in te iuuene nobiliſſimo conſpicio, egregiam ac præclarã indolem ſummis laudibus non efferre. Qui cum te talem iam præbeas, qualis à maioribus tuis, ab ampliſſimo inprimis Patruo tuo nunquam degeneratus ſis, ſed in quo potius afflictam & expreſſam vitæ, morumq; atq; virtutum illius tanti viri imaginem quotidie videamus, quis te non iure ſuſpiciat, & ea potiſſimũ ratione in cœlum non tollat, quòd cum id ætatis ſis, eloquentiam cum prudentia iunxeris? ac præſertim, quòd, vt audio, ad tuas excellentes virtutes mira ſuauitas affabilitasq; etiã accedit? Ego quidem te ita admiror, tantiq; facio, vt ad ſummam meam erga te obſeruantiam vix addi poßit. Quòd ſi tu quoq; in amore mihi reſponderis, vt tua nobilitas ingenuitasq; poſtulat, non vereor ne non ita mihi tecum amicitia iuncta ſit, vt conſtans ac perpetua futura merito iudicari poßit, ſi modo mutuis eam officijs coluerimus. In quo me longe inferioriorem fore non dubito, cum iſtic magnus tibi campus futurus ſit multa tuæ erga me beneuolentiæ indicia oſtendendi, Quanquã hoc abs te tantũ petam, præterea nihil, vt me apud ampliſſimum patruum tuum in gratia ponas, quem vnum mihi mirifice colendum, venerandumq; propoſui. Quod ſi, vt ſpero, impetraro, maiori, mihi crede, abs te beneficio non modo affici nunquam potero, ſed omnes etiam diuitijs ſuperabo. Ego autem talia animi erga te gratiſſimi ſigna dare tibi conabor, vt à me tuæ ſingulari humanitati admodum ſatisfactum fuiſſe inficiaturus non

ſis. Vale. Electus antiſtes Carpentoractenſis Iacobus Sacratus frater meus multam tibi ſalutem adſcribit. Ferrariæ, Pridie idib. Quintil. CIↃ IↃ LXXII.

AVGVSTINO VALERIO
Epiſcopo Veronæ. S. P. D.

CVM proxime Gandino meo litteras ad te dediſſem humaniſſime Antiſtes, ſcriptas vernacula lingua, in quibus tibi narrabam quoquo modo res meæ ſeſe haberent, nec non tuum auxilium implorabam, is vt rediſt, non ſolum te meis moleſtijs commotum eſſe, & per multa ei ſigna oſtendiſſe tui in me amoris mihi expoſuit, ſed illi quoq; mandaſſe, vt meæ petitioni tuo nomine ſatisfaceret: quod ipſe ſane diligēter executus fuit. Itaque tua ſingulari erga me benignitate liberalitateq; ſcito ita me recreatum fuiſſe, vt magna ſolicitudine leuatus ſim. Quantum verò gaudium ex præclaro facto iſto ceperim, quantaq; lætitia exultare debeam tanto à te beneficio affectus tu, qui mei patrociniū ſuſcepiſti, pro tua prudentia iudicabis. Nec velim arbitrere me ita ſentire, quaſi tuam in me humanitatem aliàs non agnouerim, quæ in te adeo elucet, vt te omnibus, nedum mihi, qui eo nomine tibi iandiu addictus ſum, amabilem reddat. Sed quòd tam opportuno tempore, dum in maximis difficultatibus verſarer, non mediocri erga me animi propenſione præſto mihi fueris, & me tuam beneficentiam deſiderare nolueris, hoc vix mihi contingere poſſe putabam. Quare non mea me quidem de te fefellit opinio, ſed tu eam longe viciſti, vt ſi vnquam antea me abs te diligi ſenſerim, nunc vehementer amari perſpiciam, meque tanto viro cordi eſſe glorier.

vier. De quo quid poſthac ſperare non debeam? cum
præſertim Gandino meo meis tibi verbis ioco referenti
me coactum iri apud te eſſe, quò omne hoc difficile tẽ-
pus traducam, prompte reſponderis, vtinam ad me ac-
currere in animum ipſa inducere, nõ libenter modo eũ
acciperem complecterer q́ꝫ, ſed ad ſacerdotium quoque
eligerem. Quo dicto quid ſuauius, quid amantius, quid
deniqꝫ dulciſſima natura tua potuit eſſe dignius? Sed id
profecto ex animo meo nunquam excidet, & quotieſ-
cunqꝫ mihi in mentem venerit, toties animi tui magni
tudinem in memoriã repetam. Quam ſi tu in me ornã-
do exercere perſeueraueris, ego contra tibi oſtendam
nullam eſſe tantã gratiã, quam non vel capere animus
meus in accipiendo, vel cumulando illuſtrare poſſit. An
fortè dubitabis, ne mea prædicatione ac tui nominis cõ-
memoratione aſſequar, vt homines intelligant quam
gratus erga te ſim? Non patiar profectò, quoad hac lu-
ce fruí, ſpiritum q́ꝫ ducere mihi licebit, vt officium meũ
deſideres, & efficiam vt te à me tantopere fieri, ac
mirũ in modum coli latere. Vale Antiſtes optime. Fer-
rariæ XII. Kal. Septemb. CIↃ IↃ LXXII.

MARCO ANTONIO
Mureto I. C.
S. P. D.

SCIO *partes meas fuiſſe pro noſtra veteri amici-*
tia, vt te de morte ampliſſ.mi patroni tui conſolarer,
quamuis nõ ignorarẽ in te ſatis eſſe animi cõſtantiæq́ꝫ,
vt aduerſa fortiter ferres. Sed in eo ſtatu eram, vt ego
ipſe conſolatione nõ modiocri egerem. Quantũ.n. dolo-
re acceperim ex obitu Philippi fratris mei, in cuius ani-

re magnopere conquieſcebam, tu in primis qui eum noſti, exiſtimare potes. Nec illud me angit ſolum, quòd fratre priuatus ſum, ex cuius humanitate & optimis moribus omnia mihi iucunda accidebant, verum etiam quòd eo careo, qui apud te me in gratia ponebat, vt ſi quando in colenda amicitia noſtra negligentior fuiſſem, me tibi adeo excuſabat, vt pro tua ſingulari humanitate ac benignitate nihil de tua in me beneuolentia imminutum eſſe videretur. Quid autem ſi adhuc videret? non ne in hoc grauiſſimo caſu tibi affuiſſet, à me quoq; admonitus, at q; coram quanti te faceret declaraſſet? Quæ illius officia quã grata ac mihi accepta eſſent, ego, qui tuam familiaritatem ſemper appetiui, ſum mihi ipſi conſcius. Quare ſi tibi parua nunc amoris atque obſeruantiæ erga te meæ ſigna dediſſe videor, quamuis exploratum haberem te tanti viri iacturam æquo animo & ſapienter ferre, domeſticum tamen dolorem meum ab hac cogitatione me hactenus auocaſſe exiſtimes velim, cui vt tuis ſuauiſſimis litteris aliquam medicinam adhibere velis, ex quibus intelligam quoq; te voluntatem eam, quam erga me ſemper habuiſti, retinere, nec ob taciturnitatem meam immutatã eſſe, ijs legendis maxima certè conſolatione afficiar. Denique ſi me certiorem feceris quid agas, quidq; acturus ſis, magnum te in me beneficium contuliſſe putabo: de tuo enim ſtatu ſcire aueo. Vale ætatis noſtræ decus. Ferrariæ IX. Kalend. Februarij. CIↃ IↃ LXXIII.

Eidem Romam.

IAM ſcripſeram ad te Murete doctiſſ. me, ac litteris meis tibi ſignificaueram, quo in deſiderio eſſem de

tuo

tuo ſtatu intelligendi, cum mihi allata eſt oratiio tua, ex cuius lectione tantũ voluptatis cepi, quòd erat Mureti illius celeberrimi viri, vt me ſatiare non potuerim. Sed nuncius ille litteras tuas mihi non reddidit, quod mihi fuit ſummæ occupationis tuæ argumento. Non enim ſoles aliquam ad me lucubrationem mittere ſine aliqua ſaltem breui epiſtola tua: Quam certè expectabam, vt, qui tuus ſtatus eſſet, ex ea cognoſcerem. De inſitijs neſcio quid dixit, ac vt promiſſa patrarem, in memoriam redegit. Quæ admonitio magnũ (mihi crede) nobis riſum mouit aderat enim & Canalius, cum hæc tuò ille nomine nunciauit, nec eum tenere potuimus? oſtendis enim te dubitare, ne te obliuioni mandemus, cum contra conemur nos, omniaq́; moliamur, ne ex animo tuo effluamus. At nos quonam pacto ex memoria Muretum deponere poſſumus cuius mira ſuauitate antea ſumus delectati, & nunc quotidie de illius ſingulari virtute ſermonem habemus? Ego quidem & Canalius, cum de te mentionem facimus, ita afficimur, vt te abſentem perinde ac preſentem animo complectamur. Et cum non liceat nobis tuo dulciſſimo conſpectui frui, qua maiori poſſumus delectatione perfundi, quàm cum de te iucunda audimus, aut nõ nulla diuini ingenij tui monumenta legimus. Quod vt nobis ſæpe vſu veniat, ad Kal. Aprilis inſitia ad te mittemus, quæ quotieſcunque guſtaueris, & teſtatum apud te relinquant quanti te faciamus, & memoriam nominis noſtri renouent. Reliquum eſt, vt certo ſcias hanc vnam in animo noſtro verſari cogitationem, vt gratiam à te ineamus, teq́; ad ſcribendum prouocemus. Quod ſi abs te impetraue-

rimus, poſtquam ampliſsimo patrono tuo orbatus es, vt nos certiores facias, quæ tuæ vitæ ratio futura ſit, an libera, an ampliſsimo alteri addicta, ita nos tibi deuinxeris vt tui prorſus ſimus. Vale. III. Non. Febr. CIↃ IↃ LXXIII.

Eidem.

MIROR cur tandiu ſileas, nihil enim de te audio, nec lucubrationem vllam tuã lego, & in quo ſtatu ſis, quod mea multum ſcire refert, adhuc ignoro: An fortè mihi ſubiratus es, quod penſionem non ſoluerim non enim te puto expectare meas litteras, cũ poſt obitũ ampliſſimi patroni tui binas ad te miſerim, ad quas nunquã reſpondiſti, An vero cogitationes maximæ atq; ita graues verſantur in animo tuo, vt hæc noſtra minime cures? Nã te aliquo morbi genere laborare non arbitror, tu enim is es, quẽ cũ omnes admirentur, nonnulli amici mei de te, ſi quid pericli eſſet, ad me perſcriberẽt. Itaq; cauſſam, quæ te à me ac alienarit ſiue te hoc perpetuo ſilentio vti tibi perſuaſerit, cum diuinare non valeam, nec artem hanc profitear, ſtatui his te litteris laceſſere, ſi forſan tuas eliciã, ex quibus cognoſces me valde mæſtum eſſe quod vereor ne eũ quẽ ſemper mirifice colui, atq; admiratus ſum, mihi immutatũ eſſe intelligã. Sed tu, qui humanitate excellis, ſi eadẽ es qua ſoles erga me voluntate, nec enim aliter de te ſentire debeo, vel ſi quid in te amoris reſidet, ſuauiſſimis litteris tuis omnem hanc animi mei mæſtitiã penitus abſtergere. Et quid agas, quid ſcribas, quid à me agi velis, vt tuã in me beneuolentiã tuear, mihi ſignificare nõ grauere. Vale. Fer. III. Id. Octob. CIↃ IↃ LXXIII.

M. ANTONIVS MVRETVS
Paullo Sacrato ſuo.
S. P. D.

RESPONDEO *breuiter ad eas litteras quas à te III. Id. Octobris datas nudius tertius accepi. In quibus illud primum admiratus ſum, quòd veritum eſſe te ſcribis, ne tibi aliqua de cauſſa ſubiratus eſſem, neue mea erga te immutata eſſet voluntas. Tibine ego mi Sacrate, vt iraſcar? aut quidquam vnquam vlla de cauſſa ex meo in te ſummo amore, aut, vt verius dicam, obſeruantia, iminui patiar? At perdiu nihil ad te litterarum dedi. Primum, non ſatis magnum argumentum præſertim cum poſt eas quas ad te vltimas dederam, nihil omnino à te accepiſſem: Sanctè enim tibi adfirmo poſt Hippolyti Cardinalis Ferrarienſis obitum nullas ad me litteras tuas perlatas eſſe, niſi eas ad quas nunc reſpondeo. Et ego tamen ad te menſe, vt opinor, Ianuario ſcripſi, miſiq́; eam orationem, quam Caroli, regis nomine ad Pontificem habueram. Itaq; tu vide ad quem illas alias miſeris, aut cui eas inſcripſeris. Certè enim mihi reddita non ſunt. Deinde quiduis te potius, quàm id quod ſuſpicatus es, oportuerat ſuſpicari. Sed ecce tibi vix ad te ſcribere ingreſſus ſum & auocor: & iam multa nox eſt. Pudet hoc ad te ἀτελὴς epiſtola principū mittere: Sed tamen hoc malo, quàm nihil. Propediē & ad te ſcribā, & neſcio quid orationis, quod à me nuper habitum eſt, mittam.*

Mi Sacrate ama me & Vale. Canalio noſtro plurimam ſalutem. Romæ prid. Kal. Nouemb. CIↃ IↃ LXXIII.

IVLIO CANANO EPISCOPO Adriæ. Romam.

SOLENT illi Antiſtes humaniſſime, qui ſummis negotijs impediti ſunt quiq; arduis in rebus verſantur, fabulis ac nugis interdum delectari, quò eorum mens ita recreetur, vt ad excogitandas res præclaras poſtea ſit acrior. Hoc idem tibi poſſe contingere quis ambigat niſi qui te inanes etiam litteras libenter legere ignorauerit. Itaq; hac opinione adductus perbreues has ad te dedi, quæ tibi perſuadeant, vt Paulli Sacrati memoriã retineas, qui te tanti facit, vt nemini concedat? in te vero colendo ſuperet omnes. Qui ſi in tantis occupationibus tuis mihi tamen fauere non grauatus fueris, vt puſillam hanc epiſtolam tua lectione dignam ſtatuas, non vereor ne non latere eum in quem, tot ac tanta ſtudia contuliſti, tui memoriam crebro vſurpare. Tu quoq; ſi me tibi in viſceribus hærere patieris, in cœlo ſum. Vale Antiſtes optime, cuius actiooes omnes Deus opt. maxi. fortunet. Ferrariæ. IX. Kalend. Februarij. CIↃ IↃ LXXIII.

IOAN. MORONO. Cardinali.

CVM tuorum in Iacobum fratrem nunc Epiſcopũ Carpentoracti, & in me ipſum ac familliam noſtram beneficiorum magnitudinem memoria repeto Ampliſſime Patrone, qua ego mente ſim quaq; erga te voluntate ſi verbis explicare mihi liceret, ac non deeſſet oratio me valde felicem atq; beatum appellarem: Quid enim optatius, et in vita mea iucundius mihi accideret poſſet, quam aliquam inire rationẽ, quemadmodum magnã

atq; inſignem meam in te pietatem, ac deditiſſimũ animum tibi notum facere, & reperire viam qua tibi perſuaderem, quanti faciam ſingularem humanitatem tuam, qua nos fouere non ceſſas, ac ſpectatam in multis magniſq; rebus integritatem, & incredibilem ſapientiam tuam admirer? Verum hæ eximiæ virtutes cum in te mirum in modum eluceant, tantam ſplendore ſuo caliginem animo meo offundunt, vt ne cogitare quidem, ne dum eloqui valeam, quam ſis de nobis benemeritus: Innumerabilia tamen tua in nos officia iandudũ mentibus noſtris infixa è memoria euellere non poſſunt. Caue enim me oblitum eſſe putes, cum Alphonſus Pinceta meo nomine ſupplex te etiam atq; etiam rogaret, vt non habita Philippi fratris mortui ratione me tibi iam penitus additum in tuorũ numero reponere velles, quod reſponſum à te tulerit, quam benignum quã plenum prudentiæ, & grauitatis, familiam noſtram ſcilicet, quamuis fideli ſeruo careas, tibi tamen gratã fore atq; in patrocinio tuo, quod non nullos in ea viros tua beneuolentia dignos cenſeas. O vocem ſuauẽ atq; præclaram: Quis ea præſtet eloquentia, quæ te ſatis laudare queat? Non ego quidem tam ineptus ero, vt hoc mihi arrogem, & aggrediar ad ea, quæ ad exitum peruenire non poſſe ante confeſſus ſum. Conabimur autem certè Iacobus & ego omnibus viribus gratiſſimi animi tibi ſigna dare, vt prouocandi in dies magis amoris erga nos tui cupidos nos fuiſſe intelligas. Quæ quia tibi iucunda fore ſperamus, cum maius hoc tempore ſummæ noſtræ erga te obſeruantiæ, ac pietatis indicium tibi oſtendendi occaſio alia nobis non offeratur, Munuſculũ

hoc leuidenſe ad te miſimus,hac opinione fieti, vt quoniam nulla ex parte maxima tua in nos merita aſſequi valemus,promptiſſimum tamen animum atq; conſtantiſſimam voluntatem nobis nō defuiſſe conijcias omnia moliendi, vt nos ingratos fore nullo vnquam tempore arbitreris,tales vero eſſe optare,in quos omnia tua ſtudia quotidie conferre te non pigeat. Vale. Ampliſſime Patrone,quem Deus nobis perpetuò ſeruet atq; fortunet.Ferrariæ.VI. Id.Aprilis. CIƆ IƆ LXXIII.

PTOLOMEO GALLIO

Cardinali comenſi.

ET *ſi nunquam te de facie noui Patrone Ampliſſime, à multis autem ea iandudum audiui de tuis præſtantiſſimis virtutibus, ſumma videlicet prudentia & optimarum artium ſcientia, incredibiliq; morum ſuauitate, & nuper ab optimo ac ſapienti Antiſtite noſtro Alphonſo Roſſeto, quæ me ad cultum tui nominis incitarunt,fecit tamen mirificum illud ſtudium,quo Iacobū fratrem meum ad aſſequendam eam,qua nunc ornatus eſt, dignitatem, plurimum adiuuiſti, vt,cum alterum me maxima fueris beneuolentia complexus, (fratris enim honor non ad me ſolum, ſed ad familliam etiā noſtram pertinere videtur) me tibi perinde debere profitear ego, qui ſacris initiatus in templo Pontificio ſatis honorificum locum licet non merito teneo, ac ſi abs te ipſomet beneficio aſſectus fuiſſem.Verum quid te potiſſimum impulerit,vt multa ac magna in fratrem officia contuleris, duas opinor cauſſas fuiſſe: Alteram quidē, quòd cum ſuauiſſima natura præditus ſis, atque valde propenſa ad benemerendum de ijs omnibus, quos tuo*

patro-

patrocinio non indignos prorſus arbitraris, tecum non præclare actum eſſe putas, niſi a'icui quotidie proſis: Altera autem, quòd cum magna ac vetus tibi cũ Paullo Sadoleto conſobrino noſtro Carpentoracti olim Epiſcopo amicitia interceſſerit, eam quoq; cum ſucceſſore præſertim ei propinquitate coniunctiſſimo iungere, atque quodammodo illius renouare memoriam tibi iucundum fuerit. At meum de hoc iudicium eſt, vt totum humanitati tuæ aſcribam, quæ in te adeo ſingularis eſt, vt non ſolum animos hominum ſibi conciliet, alliciátque, ſed etiam deditos reddat. Quo ego vinculo cum me aſtrictum etiam ſentiam id his tibi litteris ſignificare volui, vt intelligas primum, cum fratrem magnis tuis in eum meritis tibi deuinxeris, me eximiæ benignitati tuæ & animi magnitudini addictum eſſe: Deinde tibi perſuadeas vtrunque noſtrum omnem induſtriam & cogitationem in eo fixiſſe, vt quoniam tua præclara facta gratiarum actione non egent, nec ad referendam tibi gratiam aſpirare nobis licet illam ſaltem tibi habeamus, atque non ingrati animi indicia demus, vehementer enim cupimus, vt te apud nos bene poſuiſſe beneficium perſpicias. In quo munere obeundo Tiberius Pompeius Vicarius ſuccedet, qui & fratris nomine te ſæpe ſalutabit, venerabitúrque, Et nunc rerum domeſticarum noſtrarum aliquid tibi impertiet, munus ſanè valde exiguum, ſed quod tibi argumento eſſe poſſit, quo erga te animo ſemper eſſe velimus: Interea fratri meo ne conſilio & opera deeſſe velis, vt onus ſibi impoſitum facilius ipſe ferre poſſit, magnopere te rogo atque obſecro; ſi

pre-

precibus meis cedere non graueberis, facies enim quæ tua ſumma autoritas atq; excellens virtus nõ patitur modo, ſed etiam poſtulat. Vale. VII. Id. April. CIↃ IↃ LXXIII.

IVLIO CANANO EPISCOPO Adriæ. Rhodigium.

VEREOR ne dum nihil ad te ſcribo Pontifex optime, meaſq; res nimis ſollicitè curo tu interim mei oblitus ſis. Quod mihi profectò moleſtiſſimũ eſſet, ſi mea id culpa accidiſſet. Nam cum diu ac multum in eo ante elaborauerim, vt gratiam tuam mihi conciliarẽ, tuq; me in tuorum numero haberes, iniquo nunc animo paterer anſam me tibi præbuiſſe immutãdæ, tuæ erga me voluntatis: Cum verò tuam miram humanitatem mecum recolo, & in amore conſtantiam præſertim erga eos, quos tuo iudicio tibi tuendos ſuſceperis, quod me ex ijs vnum eſſe iamdiu mihi perſuaſerim, id hoc tempore audaciam mihi dat, vt quas nunc ad te litteras dedi, eas non ingratas tibi fore confidam. Ex quibus perſpicias velim me nomen tuum crebro vſurpare, & quibus cum de te ſermonem habeo, qui ſanè multi ſunt ijs omnibus ſignificare quanti à me fias, & quantum me abs te diligi credam. Atq; huius mei erga te animi, de quo te non dubitare certo ſcio, cum etiã optime conſcius ſit Iacobus frater meus Epiſcopus Carpentoractẽ. mandata mihi dat, vt ſi hic ades, ſuo te nomine ſalutẽ, ſin abes, per litteras te certiorem faciam ſe ſuauẽ tuorum officiorum recordationem habiturum eſſe, ac ſi cæteris rebus non poterit, obſeruantia certè tuæ in eũ beneuolentiæ perpetuo reſponſurum. Quare cum vtriq; noſtrum

noſtrum chariſsimus valde ſis, à me vero potiſsimum colare, exiſtimare debes nullam taciturnitatem, nec locorum interuallum, quo inter nos disiuncti ſumus, tanti vnquam fore, mihi vt impedimento ſit, ne te ſemper, quoad hac luce frui mihi licebit, in oculis feram. Tu quoque ſi nulla te res vnquam de hac ſententia dimouebit, vt me tecũ in gratia eſſe patiare, ſicut mihi de te ſpondeo, facies quod tuæ ſingularis virtutis proprium erit. Vale. VII. Id. Octobr. CIↃ IↃ LXXIII.

ANTONIO RICCObono Patauium.

ACCEPI orationes tuas Riccobone doctiſsime, quæ mihi admodum gratæ fuerunt, mihi enim ſignificaſti me tibi eſſe cordi, Sed nullæ tuæ litteræ redditæ mihi fuerunt, quòd certè miratus ſum, niſi forte opinionem vulgi ſecutus es, quòd viua vox magis afficiat. Is enim qui volumen orationum tuarum attulit, & nuntius nobilis & doctor eſt, præterea humanitate & morũ ſuauitate præditus, vt ſcribere neceſſe tibi viſum non fuerit. Sed tamen mi Riccobone cum litteræ tuæ mihi Iucundiſsimæ ſoleant eſſe, fac, ſi me amas, vt ijs nõ careã: Quod commodo tuo facere poteris, ſi ex grauiſsimis occupationibus tuis tãtũ ſumere temporis ſaltẽ volueris, vt perbreuẽ quandoq; ad me epiſtolam des. Quod reliquum, eſt, maximas tibi ago gratias, quòd recentẽ mei memoriã tenes, atq; certiſsima tui in me amoris indicia oſtendis, cui me mutuo reſpondere, nec abs te vinci, dabo operã vti cognoſcas. Vale. Et Paciũ Scalã Iuriſconſultũ virũ optimũ atq; humaniſsimũ mihiq; amiciſſimũ meo nomine ſaluere iube. Fer. Idi. Octo. 1573.

F. AV-

F. AVGVSTINO FOROliuenſi. Comaclum.

CVM in mentem mihi venit Auguſtine, excellentis tuæ virtutis ac morum ſuauitatis, Vellem iſtic eſſe, vt tua dulciſsima conſuetudine atq; congreſſu quotidie fruerer. Quid enim iucundius mihi accidere poſſet, ac ſuauius quam tecum ſemper eſſe, tecumq; colloqui? Nam paucis ante diebus dum iſtic fui, cum tuam humanitatem comitatemq; deguſtauerim, doctrinā vero in te cum prudentia coniunctam laudarim, te tantum amare cæpi, vt quòd nunc te caream, mihi ipſi diſpliceam. Itaq; ſi mihi per occupationes liceret, ac mea res domeſtica pateretur, & præſertim onus illud, quod ego in templo Pontificio ſuſtineo, vt hinc obeſſe diutius poſſem, Antiſtiti noſtro Comacli Herculi Sacrato optimo ac ſapientiſsimo viro, ſuauiſsimisq; moribus prædito, quem ſemper mirifice colui, iſtuc ſæpe proficiſcenti me comitem adiungerem, ſi modo ei gratus eſſem, Vel certè ſolus me in viam darem, vt in complexum tuum venirem, eum enim ex acuto ingenio tuo fructum perciperem, qui mentem meam maxime reficeret ac recrearet. Sed cum meum explendi deſiderium facultas mihi non ſit, mea me de te mentio crebra delectabit, ac per litteras tecum collocutio. Quòd ſi argumentum mihi ad ſcribendum deerit, id frequenter repetam, videlicet tuæ ſuauitatis ac manſuetudinis obliuioni locū apud me nunquam futurum. Tu vero, quando iſtic tuā erga me beneuolentiam declaraſti, qui eadem erga me poſt hac futurus ſis voluntate, dubitare non debeo, cū in te virtutes omnes eximiæ ſint, animi conſtantiam,

quæ

quæ vna in tuenda amicitiâ virtus præcipua eſt, te non retenturum eſſe nunquam exiſtimabo. Vale. Antiſtes noſter humaniſſimus multam tibi ſalutem dicit. Tu quoque ſaluere iubebis Claudium Archipresbiterum, & illos omnes, quos mei memoriam tenere perſpicies. Ferrariæ. III. Id. Nouembr. CIↃ IↃ LXXIII.

MARCVS ANTONIVS
Muretus Paullo Sacrato ſuo.

SVPERIORIBVS *diebus cũ ad litteras tuas reſpondere cœpiſſem, & ſi iam multa nox erat, egoq́; mihi eã potiſſimum horã delegeram, quã ab interpellatoribus vacuam fore confiderẽ, ſtatim tamen accidit, vt ad me veniret, qui, quod cœperam, vetaret abſoluere. Itaq; in mea quadã indignatione riſi, tamen, quod quaſi fato quodam eueniſſe videretur, vt ne tunc quidem poſſem ad te, cum maxime cuperẽ, ſcribere. Illud tamen quicquid erat, quod habebam in manibus, vt erat imperfectum atq; inchoatum ad te miſi: ſimulq́; pollicitus ſum me propediem ad te neſcio quid nugarũ mearum eſſe miſſurum. Præſto igitur quod tum promiſi, & ad te mitto exempla duo orationis cuiuſdã à me nuper habitæ, quam, etſi bella non eſt, tibi tamen & Canalio noſtro, pro veſtro erga me amore, non planè diſplicituram eſſe confido. Velim autem mea cauſſa conuenias Antonium Montecatinum, quem virum, Sacrate mi, vix credas, quantum amem, & quanti faciam eiq́; plurimam à me ſalutem dicas, ſimulq́; ei vnum ex illis quæ ad te mitto, meæ orationis exemplis tua manu des. Ita enim ſpero ipſi quoque munuſculum gratius fore.*

fore. Etſi ille quidem eodem, quo tu es, erga me animo eſt, & quanquam acerrimo iudicio eſt, mea tamen & legit libenter et laudat. Scribendum mihi hodie eſt ad multos, ideoq; tecum ero breuior. Ama me et vale. Romæ. XI. Kalend. Decembr. CIↃ IↃ LXXIII.

MARCO ANTONIO MVreto I. C. S. P. D.

TARDIVS *ad te ſcripſi Murete doctiſſime, quòd eo tempore, quo litteras tuas accepi, & exempla tuæ præclariſſimæ orationis duo, tanta me capitis diſtillatio arripuit, & hactenus ita vexauit, vt vix ſpiritum ducere poſſem. Itaq;, mihi crede, iam ſenectutem aduentare ſenſi, vt poſthac deliberandum mihi ſit, quonam pacto reliquum traducere tempus debeam: Non tamen in hanc cogitationem veniam, antequam iſtinc reuerſus fuero, quò anno proximo, (Deo opt. max. mihi propitio) ſtatui proficiſci: Vbi dum diuinis rebus operam dabo, te vt ſpero, ſæpe complectar, & tuo iucundiſſimo conſpectu ſi uar ita ſi equenter, habita tamen à me ſtudiorum tuorum ratione, vt non verear, ne tui ſuauiſſimi congreſſu ſatietas me teneat. Tunc vero me in otiū referam, & in crebra tui commemoratione conquieſcam. Venio ad litteras tuas, quibus me ſtatim paruiſſe ſcito: nam poſtridie mane Montecatinum adij, eiq; vt iuſſiſti, orationis tuæ exemplum vnum manu mea dedi cui quàm gratum fuerit, ex ipſius litteris te cognouiſſe arbitror: Alterum vero poſtquam ego bis terue legi, inumerabiles amici tui in manibus habuerüt: qui omnes Mureti ſummi viri lucubrationem eſſe voce magna exclamarunt. Quare te in hiſce regionibus maximum*

mum nomen habere perſuadeas tibi velim; qui vero deditus tibi ſit, ac propter excellentem virtutem tuam magis addictus quam ego, vnquam habiturum eſſe neminem. Breuius ad te ſcripſi, quàm cupiebam, quod nondum ſatis firmo corpore ſum. Poſt hac pluribus tecum agam. Vale. Ferrariæ V. *Id. Ianuarij.* CIↃ IↃ LXXIII.

Eidem Romam.

Nunc *ſentio te mei oblitum eſſe Murete optime, poſtquam præclariſſimam illam orationem in funere Regis Galliæ abs te iſtic habitam ad me perferendam non curaſti: ſolebas enim in mittendis ad me lucubrationibus tuis ita diligens eſſe, vt ſingulare tuum in me ſtudium præteferres, meosq́; collegas in maximam admirationem traduceres: Sed quid potiſſimum cauſſæ fuerit, quòd tam facile amorem erga me tuum ex animo eieceris, cogitatione profectò aſſequi non valeo. Nec tamen mihi conſcius ſum quicquam à me commiſſum eſſe, quod te mihi immutare poſſet; ad tuas enim litteras ſemper reſpondi, ac te meis laceſſiui interdum, ex quibus perſpicere potuiſti, quantum tibi tribuerim, niſi fortè Canalio & mihi ſubiratus es, quod more noſtro te non ſalutauerimus, in quo certè non defuit nobis ſumma voluntas, & diligentia magna adhibita eſt, ſed viam reperire nunquam potuimus, qua tibi gratificaremur; Quãquam de te quippiam tale ſuſpicari non debeo; non enim noui te animo eſſe ita humili, vt hæc parua cures. Veruntamen cum iſtuc proximo anno venire nobis ſtatutum ſit, Deo clementiſſimo iuuante, certè tecum coram ita agemus, vt obliuionem*

tui nunquam in mente noſtra inſediſſe, ſed nomen tuum in intimis viſceribus ſemper inhæſiſſe, fateri cogaris. Interea te etiam atque etiam rogo, ne me tuam in me beneuolentiam deſiderare patiaris, ſi me vis animo eſſe æquo atque tranquillo, nec ſingularem illam humanitatem, qua in communicandis mecum ſcriptis tuis vti ſoles: Sin aliter tibi eſſe faciendum decreueris iſtic dum ero, me nunquam auſurum venire in conſpectum tuum exploratum habeas velim. Quare tuo me chirographo conſolare me obſecro te, & qua ſis in me voluntate, fac me certiorem. Vale. Pridie Idus Quintil. CIↃ IↃ LXXIIII.

M. ANTONIVS MVRETVS *Paullo Sacrato. S. D.*

NE *orationis à me in funere Karoli regis habitæ exemplum ſtatim ad te pro mea veteri conſuetudine miſerim, id vnum obſtitit, quod te Carpentoracti eſſe arbitrabar: eò enim profectum audiueram, & eò facilius adducebar, vt crederem, quòd multos iam menſes nihil à te acceperam litterarum. Nam illi quidem, quæ tu ſcribis, partim, ἕωλα ſunt & à te ioco ſcripta, partim nimis aliena ab ingenio meo. Me ne vt vnquam illius humanitatis, quam in te & in Canalio noſtro medius fidius prope ſingularem cognoui, capere poßit obliuio: Tum ego me indignum fatear, qui amer à veſtri ſimilibus, id eſt à viris humanitatis, integritatis, officij plenis. Quare mitte, obſecro te, iſta vel ſuſpicari, vel quo me crucies ſimulare te ſuſpicari. Ego duos vos amare, colere, obſeruare non deſinam, niſi is*

eſſe

eſſe, qui ſum, deſinam. Quòd ſi rarius ſcribo, ignoſcere vos oportet vel occupationibus vel pigritiæ meæ, quæ ingraueſcente iam ætate quotidie magis ac magis augetur. Magnam lætitiam nuntias; quòd vos vna ineunte anno in vrbem venturos polliceris. Fruar enim aſpectu, amplexu, & optatiſſimis ſermonibus duorum longe mihi cariſſimorum capitum. Et ſpero vos non ita occupatos fore, vt non ſæpiſſimè nobis vnà eſſe liceat. Iam nunc igitur percipio mente ac cogitatione collocutionum noſtrarum ſuauitatem. Interea quod vnicum miſi reliquum erat exemplum ἐκείνου τοῦ ἐμοῦ λόγου, ad vos mitto. Propediem prodibunt ex Aldi Manutij officina orationes omnes meæ, in quibus hæc quoque. Inerunt & poëmata quædam non magni pretij: Sed quæ tamen mirifico à quibuſdam ſtudio expetuntur. Mihi crede, Sacrate mi, ludere mihi videntur homines, cum mea iſthæc & laudant & requirunt, quæ ego, quò magis aſpicio, eò magis, quàm nihili ſint, ſentio. Nam vt aliquid fortaſſe ſimus, ſi cum quibuſdam æqualibus noſtris conferamur: at certè, ſi quis cum antiquitate nos comparet, iacemus. Vale: aut potius ambo Valete, quando vt ego pro indiuiſo amborum communis ſum, ita hæc epiſtola vtriſque communis futura eſt. Romæ XII. Kalend. Sextil. CIƆ IƆ LXXIIII.

M. ANTONIO MVRETO
I. C. S. P. D.

VENIENTI iſtuc Vincentio Fantino Collegæ meo optimo & humaniſſimo non potui has perbreues

ad te litteras non dare; ex quibus intelliges, quod ad tuas non reſponderim, ac tuam præclariſsimam orationem, quam in funere Caroli habuiſti, abs te paucis ante diebus miſſam, mihi iucundiſsimam fuiſſe tibi non ſignificauerim, huius ſilentij mei multas, atque adeo graues cauſſas mihi extitiſſe, vt excuſationem meam accipere debeas. Quas Vincentius tibi narrabit, cum te otioſum eſſe cognoſcet. Quem in maximam familiaritatem tuam venire, ac tibi intimum eſſe patere. Nam cum is integritate, doctrina, ſuauiſsimiſque moribus apprimè ornatus ſit, magnam te ex eius conſuetudine voluptatem non ſolum capturum eſſe polliceor tibi atq; ſpondeo, ſed habiturum etiam mihi gratiam, quòd tibi tam ſincerum amicum conciliarim. Itaque ad eam beneuolentiam, qua ipſum ſponte complexurus es, fac aliquid mea cauſſa etiam accedat, vt is meam commendationem non nihil apud te ponderis habuiſſe ſentiat. Vale Murete ætatis noſtræ decus. Ferrariæ XVI. *Kalend. Decemb.* CIↃ IↃ XXIIII.

FRANCISCO PALVDINO
Primicerio. S. P. D.

ARDEO *Paludine optime cupiditate incredibili te videndi, & vix diuturnam iſtam abſentiam ferre poſſum. Careo enim dulciſsima illa collocutione noſtra, quæ me mirum in modum delectare ſolet. Quod ſi iſtuc iter mihi cognitum fuiſſet, aut non fuiſſem veritus, ne tibi nec opinanti aduentu meo moleſtus eſſem iam ad te profectò accurriſſem; vt in fruendo ſuauiſsimo conſpectu tuo diem ſaltem conſumerem; Sed me retinui,*

nui, quòd ſpero fore, vt cito ad nos reuertare; appropinquat enim palmarum dies ſic à religioſis vocatus, quo partes tuæ erunt, vt ſacrum celelebres. Quæ me ſpes niſi reficeret atque recrearet, nulli, mihi crede, labori parcerem, quo ad te aduolarem. Cupio enim cognoſcere, quod ſit conſilium tuæ tam longæ iſtic moræ: an ferus euadere velis, qui in ſiluis & nemoribus aſſidue verſere, an vero Paulli primi ærimitæ veſtigia imitari ſtudeas, vt nemo intelligat, vbi ſis, vbi'ue habites. Nam quamuis domos fabrices, fundos colas, valles impleas, & foſſas denique fodias, tamen non ne conſtituere potes, qui tantiſper vicem tuam gerat, dum ciuitatem nóſque amicos tuos inuiſis? Nam cito redeundi tibi ſemper facultas erit. Sed dum ad te ſcribo, hæc mihi cogitatio in mentem venit, vt Vliſſem agere velis, videlicet cum donum acceſſeris, ita mutatus ſis, vt non te cognoſcant tui, eorúmq; neminem tu pariter agnoſcas. Quare, ſi me amas me certiorem facere non grauare, quando te viſuri ſimus: nam & meum ſummum tui deſiderium non parum lenies, & mihi tam gratum facies, quàm quod gratiſſimum. Vale. VIII Kal. April. CIƆ IƆLXXIIII.

MARCO FORTIAE CARpentoractum. S. P. D.

O inexpectatas quidem, ac ſuaues admodum litteras tuas Marce humaniſſime. Quanta vero me lætitia illæ affecerint, ex quibus me abs te vehementer amari, memoriamq́; veteris amicitiæ noſtræ recentem apud te vigere perſpexi, verbis explicare non poſſum,

mihi certe iucundiſſimæ fuerunt, tum quod humanitatis, ac ſuauitatis pleniſſimæ erant, tum quod magnam ingenij tui vim ac dicendi facultatem præ ſe ſerebant. Ac primum cum ſcribis te ſera gratulatione vſum fuiſſe de Iacobo fratre meo Epiſcopo iſtic creato, quòd ob intermiſſa iandiu abs te litterarum ſtudia latinè ad me dare litteras, vt ſolebas olim; non auderes; nonne vel maximè eloquentia tua apparet? Nam ita eleganter, ita doctè hoc officio functus es, vt nemo qui epiſtolam tuam legit, adduci poſſit, vt credat te librorum vſum dimiſiſſe, ac non quotidie aliquid legere vel ſcribere: Deinde cum addis te officio adductum gratulari nunc mihi voluiſſe, atque gratias agere, quod mea cauſſa ab Antiſtite fratre meo gratiam inieris, nonne morum ſuauitas, modeſtiaq; tua elucet, cum ea, quæ tuæ virtuti debentur, alijs attribuis? Itaque cum omni virtutum genere excellas, (vt mittam nunc tuam in rebus gerendis induſtriam ſingularem) Frater verò meus & optimo ingenio & iudicio præditus ſit, non miror multa tibi ſummi amoris indicia ab eo oſtendi; is enim acute perſpicit, cum ſimiles iſtic tibi perpauci reperiantur, & alibi non adeo multi, ſe iure reprehendi poſſe, ſi eum, qui omnibus ornamentis redundat, non plurimi faceret, & carum haberet. Sed, quod eum putas mea commendatione impulſum, ſignificare ſtudium erga te eximium, falleris profectò, ac vtrique veſtrum iniuriam facis, tibi quidem, quaſi tuæ virtutes non ita eniteant, vt ad amorem tui omnes prouocent, fratri verò, quòd ipſe per ſe dijudicare non valeat, niſi à me admoneatur, an te

bene-

beneuolentia complecti debeat, à quo potius me ſæpe conſilium petiiſſe velim ſcias, quòd illum non ætate quidem, ſed ſapientia & ſcientia, moribus denique anteire mihi cognoſcerem, quod meum de illo iudicium ſummus poſtea Pontifex (vt recte inquis) ſuo beneficio comprobauit. Quare cum mihi ſignificas, fratrem meum dignitatem ſuam retinere, neque opera & diligentia vlla in re deeſſe officio ſuo, & hominibus iſtis gratum eſſe, quòd in ipſo Auunculi etiam imaginem videant: etſi non aliter vnquam de eo me auditurum ſperaui, te tamen virum grauem ac iudicio præſtantem illi & integritatis & prudentiæ teſtimonium dare mirum in modum lætor. Quod autem me amantiſſime iſtuc inuitas, tuum Marce hoc anno proximo erit primum te comitem Antiſtiti præbere, et hac tranſire, vt vnà Romam ad viſenda Apoſtolorum limina proficiſcamur, & ea, quæ ad religionem pertinent, ſanctè exequamur. In reditu vero perpendere meum erit, an ætas mea ingraueſcens ad tantum iter conficiendum idonea futura ſit. Interea vos hic expectabo, & quæ ad recipiendos tantos hoſpites neceſſaria fore videbuntur, diligenter parabo. Vale ſuauiſſime Marce, ac eos omnes, cum tibi commodum erit, meo nomine ſaluta, in quorum mentibus me adhuc inhærere compereris. XI. *Kalend. Aprilis.* CIↃ IↃ LXXIIII.

EIDEM CARPENTORACTVM.

LITTERAS *tuas expectaui iandiu Marce humaniſſime, quæ me certiorem facerent, quàm grata tibi mea fuerint. Nam epiſtolæ tuæ in memoriam redi-*

genti ſummam coniunctionem noſtram ordine reſpondi. Sed, vt video, onus hoc, quòd tuum profectò erat Antiſtiti fratri meo impoſuiſti, vt is mihi de tuo ſenſu referret, ac de lætitia, qua non mediocri ex mea in te propenſa voluntate affectus es. Ego vero, qui iam ſuauitate litterarum tuarum captus eram, in quibus ingenij tui magnitudinem & prudentiam eximiam admiratus ſum, mallem te officio functum fuiſſe, ne quod ſemel guſtare mihi pro tua in me beneuolentia licuit, eo me carere diutius paterere. Non enim hoc ab amicitiæ legibus alienum eſt, vt amicorum commodis aliquando conſulamus. Quod ſi occupationes tuæ multæ hoc mihi denegabant, poſtquam frater meus, qui te tanti facit, quanti fortaſſe iſtic neminem, operam tibi nauare cœpit, quàm iucunda mihi tui in me amoris ſignificatio fuiſſet, ſi ei ſaltem mandaſſes, vt tuo mihi nomine ſponderet te ad me ſuauiſſime ſcripturum fuiſſe, cum aliquid otij nactus eris, neque commiſſurum, vt debita amicitiæ officia abs te deſiderem? In ſpem enim veniſſem fore breui, vt, cum tu omni lepore ac venuſtate affluas, tales ad te litteras acciperem. Quod abs te munus cum prætermiſſum ſit, attamen hoc præſtare tibi adhuc integrum ſit, has ad te litteras dedi, quæ tibi ſuadeant, vt etiam velis. Nam cum tu prior me nec opinantem ad pugnam prouocaueris, non te iam opinor animo fore ita abiecto, vt ab ea longe refugias. Sed (quanquam hæc iocatus ſum, remoto tamen ioco) maximam habui Antiſtiti iſtic optimo gratiam, qui memoriam prope intermortuam veteris amicitiæ noſtræ tibi renouandi auctor fuerit. Tuam vero agnoui

ſingula-

ſingularem humanitatem quod oblatam tibi ſcribendi occaſionem libenter arripueris, & id tuo in me amori aſcripſi. Quod reliquum eſt, te rogo etiam atque etiam, vt pergas in hac ſententia de tuo ſtatu me docendi quotieſcunque tibi commodum erit (ita enim æquitas poſtulat) Nam tibi polliceor atque affirmo me quoque ad fratrem nullum vnquam daturum eſſe epiſtolam, quin ferè altera ſit, quam tibi reddi velim, vel certè ſalutem dicam, vt quàm miro in te ſtudio ſim, tuíque deſiderio ardeam, facile dijudicare valeas. Vale. Et amicos communes meo nomine ſaluta. Idibus Iunij. CIↃ IↃ LXXIIII. *Ferrariæ.*

PACIO SCALAE I. C.
Patauinum.

QVOD *tuis non reſpondi, in quibus ad feſtum diui Antonij hilariter tecum celebrandum me peramanter inuitabas Paci humaniſſime, mirári deſine; non enim obliuione tui, ſed quòd aberam à ciuitate, ac permultis negotijs diſtinebar, at te litteras non miſi; Qui enim ex animo meo diſcedere poteſt tui memoria, cum imago tua in oculis mihi verſetur? Hoc autem dulciſſimæ naturæ tuæ atque eximiæ humanitati adſcribe; quibus fretus, & veteri quoque amicitia noſtra tam conſtanti & firma, vt hac litterarum vltro citroq; miſſione non egeat, amici officium prætermiſi, aut etiam inertiæ meæ, quæ me iam in ſcribendo negligentem reddit. Nam poſtquam ingraueſcere cæpi, ita fugio laborem, vt otium me valde delectet. Ita-*

que ſi tu aliquam in ſuſpicionem veniſti de mea erga te voluntate, cum mutuus amor noſter minime patiatur, vt aliquid à coniunctione noſtra alienum cogites, eam depone, optiméque de me ſenti, atque excuſationem meam, iuſtam illam quidem, neceſſariam tamen, ſi recte te noui, libenter accipe. De mea iſtuc profectione ſcito me quotidie cum domeſticis meis ſermonem habere, nedum de ea cogitare. Sed vt illam diſtulerim, multæ, mihi crede, cauſſæ interceſſerunt, quas tibi notas eſſe opinor. Primum litium multitudo: Deinde Regis aduentus, quo tota ciuitas valde commota eſt. Denique acceſſus legati à ſummo Pontifice miſſi ad nos, viſitatoris vulgo nuncupati; Qui ſtatum, vitam, moreſque ſacerdotum ita inquirit, & acute ſcrutatur, vt qui eius ſolertiam ſagacitatemq; eludere poſſint, opiner fore perpaucos; qui vero irretiti ſunt, à quorum numero me non eximo, non ſolum exire à ciuitate, ſed etiam vix alias res agere poſſunt. Quod malum vnde emergat, tibi pro tuo acri ingenio iudicandum relinquo. Cum autem hinc Antiſtes ille diſceſſerit, tunc, ſi tempus opportunum mihi viſum fuerit, & iter commodum, aſcendam in equum, & ad te accurram, vt non verear, licet te valde occupatum offendam, ne tibi moleſtus ſim; Quin etiam mihi perſuadeo, meum iſtuc aduentum ita iucundum tibi fore, ſicut optatiſſimus ac ſuauiſſimus conſpectus tuus mirifica me voluptate afficiet. Interea noli eum me exiſtimare, qui vlla re à ſententia dimoueri poſſit, ne promiſſa ſeruem, nec paſſurum arbitrare, vt quicquid ad te ſcripſerim, irritum ſit, ſed quo menſe aut

die

die expectare me debeas, mihi quoque non conſtare exploratum habeas velim. Vale Paci eximie ac lectiſſimam fœminam matrem tuam meo nomine ſaluere iube. vtriq; veſtrum Thomas frater meus plurimam ſalutem dicit. XV. *Kal. Nouemb.* CIƆ IƆ LXXIIII.

ANTON. RICCOBONO
S. P. D. *Patauium.*

ETSI *iandudum ad te ſcripſeram Riccobone doctiſſime, & de lectiſſimo munere tuo gratias tibi egeram, venienti tamen iſtuc Claudio Bertazzolo & doctori & iuueni ſuauiſſimo mihique amiciſſimo non potui aliquid ad te litterarum non dare, præſertim cum ipſe mihi huiuſce ad te epiſtolæ argumentum dederit. Scito igitur me prætermittere non potuiſſe, quin tibi mirum in modum gratuler, quòd ita tibi illius animum conciliaris, vt ad vſus ipſum tuos etiam adiunxeris. Nam quanto ſtudio mandata tua perſecutus fuerit, atque perfecerit, quid attinet dicere? dicam tamen vt illius erga te beneuolentiam non mediocrem perſpicias. Semel domum meam venit, vt tuis me verbis ſalutaret, à qua tunc aberam, rediјt iterum, & volumen tuarum orationum mihi attulit, in foro deniq; me cõuenit, ac dum de te ſermonem haberet, fidem mihi fecit me abs te mirifice diligi, Et præterea ſe fideliter meas tibi litteras perlaturum pollicitus eſt iuuenis humaniſſimus. Itaq; à tali ac tanto nuncio inuitatus an calamum libenter non ſumerem, tibiq; per litteras non declararẽ, quanti etiã te faciam? At cum ille hanc tibi epiſtolã reddiderit, ſi abs te fuerit inter-*

roga-

rogatus, quid de me ſentiat, cum ei opus non fuerit, vt mihi calcaria admoueret, profectò fatebitur ſe ſigna luce clariora habuiſſe mei erga te amoris: Et cur Riccobonum *virum omni virtutum genere ornatiſſimum in oculis non feram? cuius memoria ex animo meo, quo ad ſpiritum ducam, nunquam diſcedet. Tu quoq; ſi eadem eris erga me voluntate; qua hactenus fuiſti, non vereor ne non amicitia noſtra multis vtrinque officijs culta nobis perpetuo iucundiſſima futura ſit, Vale. Et Pacium Scalam Iuris Conſultus doctiſſimum & humaniſſimum virum, quémque IamPridem facio plurimi, meo nomine ſaluere iube* Ferrariæ. CIↃ IↃ LXXIIII.

F. AVGVSTINO FOROLIVIENSI S. P. D. *Comaclum.*

BINAS *abs te litteras accepi Auguſtine humaniſſime, alteras quidem vernacula lingua, alteras vero latine ſcriptas, ſed eleganter & docte ac peramanter, quæ me maxima iucunditate affecerunt: Ex ijs enim cognoui te mandatum meum ornate politeq; executum fuiſſe, quippe qui auctor fuiſti, vt longum de me in conuiuio ſermonem haberetis, ac ſummum illum virum ac tantum in me ſtudium conferendum adduceretis, vti chirographo ſuo tam elegantiam tamq; graui indicaret mihi ab eo me diligi. Quod & ſi modeſtia quadam tua optimo Antiſtiti Sacrato noſtro, & Alexandro Canalio totum tribuis, maximam tamen partem acceptam tibi refero, qui legendi meas*

litteras poteſtatem dediſti, nec animaduertiſti haud licere ſermonem illum noſtrum familiarem in alienas manus deuenire, cum præſertim ad te ſcripſiſſem temporis anguſtia eas me litteras minus accurate exaraſſe. Sed Auguſtine ſuauiſſime obſecro te, nonne conſcientia te ſtimulat, quòd tantum virum tot mendacijs oneraſti, & in eundem errorem alios induxiſti? niſi forte vt Plato reip. Xenophon Regis iuſti hiſtoriæ fidem non ſecutus, imaginem expreſſerunt, ſic viri excellentiſſimi ac omni laude cumulati formam vobis effinxiſtis, dum inter vos colloqueremini, non Paulli Sacrati hominis abiecti & humilis. Quid enim aliter ſentire de tantis viris par eſt? Tu vero quod munus priuatim cum illo Pontifice obire debuiſti, eo publice, opinor, functus es, vt apud omnes teſtatum relinqueres me abs te plurimi fieri: De quò cértè non erat, quod tantum laborares, te enim mihi mutuo in amore reſpondere iandudum cognoui. Quòd etiam me rogas, vt animum erga me tuum ac pacem beneuolentiam mihi gratam eſſe tantiſper patiar, dum maioribus in me officijs eam declares. An officium abs te maius expectare me vis, quàm quòd operam mihi ſtudiumq; nauando virorum celeberrimorum gratiam mihi conciliare coneris? non profectò, nec enim in vita mea grattius qui quam & mihi honorificentius, iucundius denique à te proficiſci poſſe puto. Quare abs te tantum peto, vt hoc erga me animo ſis, ita enim mihi ſatisfacis, vt nihil præterea à te requiram. De me autem perſuadeas tibi velim me magnopere curaturum vt nec in amore, nec in colenda amicitia noſtra iam

veteri abs te vnquam vincar. Vale. Ferrariæ. No. Nouemb. CIↃ IↃ LXXIIII.

AVGVSTINO VALERIO
Epiſcopo Veronæ
S. P. D.

SCRIPSI *ad te paucis antè diebus humaniſsime Antiſtes me decreuſſe proximo anno, qui Romæ ſacer eſt, ad vrbem accedere, teq́ magnopere rogaui, vt tunc ad tuos ibi procuratores, à quibus penſionem exigam, litteras mihi dare velles; Ita enim gratum mihi fore officium hoc tuum, vt pro eo plurimum tibi ſim debiturus. Cum igitur Franciſcus Gandinus meus ad nos rediſſet, narrauit mihi te libenter mea cauſſa non ſolum petitioni meæ ſatisfacturum ſed illic etiam affuturum te dixiſſe. Quo nuncio mirificè ſum lætatus, & in ſpem veni me facile aſſecuturum, vt quem magnopere obſeruo & colo, eius ſuauiſsimo conſpectu, atque congreſſu frui mihi liceat. Verum in mentem poſtea mihi venit hac epiſtola tibi ſignificare, quam libenter me tibi comitem adiungerem, dum id tibi non ingratum fore ſciam ſi à te vel tuorum quopiam, quo tempore iſtinc diſceſſurus ſis, & qua via habiturus iter, certior fierem, vt te conſequi poſſem; Nam conſilium profectionis meæ ad tuum accommodarem. Mihi quidem in animo eſſet extremo ferè Februario hinc decedere, vt circiter No. martias Romæ ſim, & per Picenum iter facere, Virginem Lauretanam ſalutandi gratia, niſi maiorum meorum auctoritas aliter mihi ſuaderet: Tu vero, ſi operæ pretium exiſtimaueris*

mihi

mihi ſignificare, quando tibi deliberatum & conſtitutum ſit iſtinc te mouere, gratam eſſe tibi hanc animi mei erga te propenſionem, ac meum ſtudium non iniucundum putabo. Sin: tibi graue non erit ad me litteras opportunè mittere, quas ad tuos perferam, ſi forte eò non perueniſſes, aut ſententiam mutaſſes, vt ſit vnde ſuppeditentur ſumptus neceſſarij; magnos enim facturus ſum, cum ex meis bonis tantum pecuniæ, quantum itineri ſatis ſit, vix redigere poßim. Ego tamen, & abſens & præſens dabo operam, vt quanti pro tua excellentißima virtute te faciam, optime perſpicias. Tu ſi mei commodi rationem abs te habendam eſſe duxeris, me tibi cordi eſſe ſciam. Vale Antiſtes præſtantiß. Ferrar. III. Id. Decemb. cIↃ IↃ LXXIIII.

FRANCISCO MARTELLIO I. C. S. P. D. Carpos.

QVOD mihi ſæpe vſu veniſſe memini integerrime ac doctißime Martelli, cum hic aſſuiſti, vt in munere meo fungendo fuerim negligens, raroq́ te ſalutarim, cum vero abeſſe tibi neceſſe fuit, maxima te videndi cupiditate arſerim, id nunc quotidie ſumma animi cum moleſtia experior, tanto enim tui deſiderio afficior, vt te tandiu abeſſe vix ferre poßim. Nam & careo ſuauißimo conſpectu tuo, & eo fructu qui ex prudentißimo ſermone tuo maximus à me percipi ſolet. Quòd ſi exiſtimaſſem tam longinquū inter nos digreſſum & diſceſſum fore, officium hominis tibi deditißimi tuiq́ obſeruantißimi diligenter executus fuiſſem,

quod ſingulari humanitate tua fretus, ac de tuo in me amore nihil detractum iri ſuſpicans negligenter prætermiſi. Me vero maxime angit incerta reditus tui dies; nam ſi tuum ad nos aduentum maturum fore putarem, hæc me ſpes ita recrearet, vt æquo animo te expectare poſſem. Sed vereor ne tranquillus iſte ſtatus adeo tè oblectet, vt quando te ad nos recepturus ſis, liquido tibi non conſtet. Et dum animus religioni totus deditus eſt, ne à multis & magnis moleſtijs, quæ te hic ſollicitum habere ſolent, libenter abſis. Quæ ego diuinans ſic ſe habere, non potui, has breues ad te litteras non dare, ex quibus intelligas à me vehementer probari conſilium tuum, ſi non incommode ijs acciderit, qui te iudice vel arbitro magnam ſe fortunæ acceſſionem conſecuturos eſſe arbitrantur. Verum non pauci, quorum ſtatus ex arbitrio tuo pendet, ſententiam tuam non approbant nec laudant, & te tantā moram interponere ægre ſuſtinent. Quare cogita ad nos quàm primum te conferre; Expetatus enim omnibus mihi crede, venies. Ego crebram tuæ excellentiſſimæ virtutis mentionem facere, tuorumq́; in me meritorum memoriam conſeruare non deſinam. Tu tuorum cuipiam mandabis, ſi me amas, vt meas tibi gratas fuiſſe litteras certiorem me faciat; Cum enim ex tuo eximio in me ſtudio, tum ex hoc nuntio tanta voluptate perfundar, vt te à nobis locorum interuallo diſiunctum eſſe moderatius feram. Vale. Ferrariæ. XVI. Kalend. Ianuarij. CIƆ IƆ LXXIIII.

NICO-

NICOLAO THALAMIO S. P. D.

VIDE optime Thalami quantus ſit amor in te meus? Nam licet argumentum aliquod ſcribendi mihi non extiterit, has tamen inanes potius ad te litteras dare volui, quam nullas. Quas cum acceperis, non dubito quin intelligas, cum mihi in mentem venit dulciſſimi tui conſpectus, et iucundiſſimæ conſuetudinis, igniculum deſiderij tui me vix ferre poſſe. Ac quidem dictum illud, quod vulgò vſurpari ſolet, Dum in conſpectu res eſt, eam non æſtimari, dum ab oculis abeſt, magnopere deſiderari, magnã aduerſum me habere vim ſentio? Nam cum tu hic adderas, quod amicitia noſtra iam pridem verus & conſtans nullis vtrinque egebat officijs, et vterq; ſua negotia gerebat, raro eueniebat, vt vnà eſſemus, et ſimul colloqueremur; Nunc quod te non video, careoq; aſpectu tuo, ſic afficior, vt fere mentis non ſim cumpos. Quare huic meæ ægritudini, cuius tu auctor es, remedium aliquod adhibere feſtina, & mitte ſuaues ad me litteras, quæ me delectare poſſint? Ex quibus me à te vehementer amari atque in memoria haberi perſpiciam: Earum enim lectione ita recreabor, vt te à nobis abeſſe aliquantum animo æquiore patiar. Reſtat vt te etiam atque etiam vehementer rogem, cum ad Martellium noſtrum ſummum & eximium virum ſcribes, vt me apud eum in gratia ponas. Quòd ſi feceris, affirmo tibi officium hoc maximæ non ſolum conſolationi, ſed ad perferendam etiam moderate abſentiam veſtram non mediocri mihi ad-

iumento fore. Vale ſuauiſſime Thalami. Ferrar. x. Kal. Ian. CIϽ IϽ LXXIIII.

VINCENTIO FANTINO.
Romam.

REDDITAE *mihi fuerunt litteræ tuæ Vincenti humaniſſime, quæ me maxima voluptate affecerunt: in ijs enim vel maxime tuus in me amor aparuit, qui te ad ſcribendum impulit, & humanitas, qua tu non mediocri in exequendo mandato meo vſus es. Sed de tua erga me beneuolentia etſi nunquam dubitaui; illius enim ſigna hic multa dediſti? eam tamen nunc ſummam eſſe perſpexi, poſtquam tanti apud te iſtius vrbis amœnitas atq; ſuauitas non fuit, vt mei memoriam deponeres: Cui tuo in me amori ſcito me ita reſpondere, vt etiam in ipſo te vincam, & quod careo tuo iucundiſſimo conſpectu, abſentiam à me tuam moleſte feram. Quòd meà cauſſa libenter labores, vt meæ voluntati morem geras, in hoc eximiam tuam humanitatem agnoſco ac naturam ſuauiſſimam. De quo quidem maximas tibi gratias agerem, ſi amicitia noſtra iam vetus hoc pateretur, habebo tamen ſemper tibi gratiam, ac quacunque in re potero, ſi occaſio tulerit, meam quoque in te propenſam voluntatem omnibus viribus enitar vt cognoſcas. Tu interea ne deſinas me tua opera atque induſtria iuuare; non enim apud ingratum hominem te beneficium poſuiſſe iudicabis. Illud in extremis litteris tuis valde me delectauit, cum ſcribis te libenter in iſta vrbe ætatem tuam acturum eſſe, res tuæ ac rationes ferrent, præſertim cum*

ibi

ibi honorifica conditione ac vtili eſſe poſſes: Nam in alia non es ſententia, qua ego ſemper fuerim; fuit enim tempus, cum iſtic priuate agere vitam maluiſſem, quam hic ſummis honoribus affectus. Sed, quæ te ratio nunc non ſinit explere deſiderium tuum, ea me quoque ab hac cogitatione amouit. Quis enim ibi eſſe nolit: vnde omnia bona manant? Nam ſiue cum doctis viris verſari velis, iſtic ſummorum virorum maxima copia eſt, ſiue religioni te totum dedas, ſanctitatis & morum optimorum fons & caput eſt, ſiue negotijs intereſſe & præeſſe cupias, magnus ibi campus eſt, magnaq; in omnibus ſe artibus exercendi facultas. Itaque felicem ac beatum eum exiſtimo, qui vitam iſtic degere libenter & commode poſſit. Sed tamen cum à Deo opt. max. conceſſum nobis non fuerit, vt iſtic diutius manere poſſimus, conabimur tamen hoc temporis, quod ibi conſumpturi ſumus, amœnum iſtum locum ita guſtare, vt deſiderium noſtrum aliquantum leniamus. Tu interim fruere ſuauitate iſta, & meum iſtuc aduentum breui expecta. Vale. VIII. Id. Febr. CIↃ IↃ LXXV.

PAVLLI SACRATI CANONICI FERRAR.

EPISTOLARVM

LIBER IIII.

GVLIELMO SILETTO Cardinali Romam.

CVM iampridem fama nominis tui adductus magnopere te obſeruarem coleremque, ſapiſſimeq; de tuis virtutibus prædicarem, quem ob incredibilé optimarum artium ſcientiam ab omnibus plurimi fieri intelligebam; Poſteaquam audiui te in Cardinalium collegium cooptatum fuiſſe, memini eo tempore non ſolum magnam me ex hac tua dignitate voluptatem cepiſſe, ſed ſummi etiam illius Pontificis prudentiam mirum in modum laudaſſe, qui primum eximiæ tuæ virtuti iandiu debitum perſoluiſſet. Ego autem in dies magis te videndi cupiditate ardebam, cogitabámque, ſi D E I *optimi max. benignitate ad hunc annum ſacrum perueniſſem, iſtuc iter facere, quo meum tui deſiderium explerem. Veni tandem Romam Ampliſſime Patrone eodem iuuante* D E O, *In ſacello Pontificio ſæpe fui, te ipſum intuitus & contemplatus ſum; ſed angebar quòd neminem haberem, qui ad te aditum mihi aperiret, vt quoad liceret, me in familiaritatem tuam inſinuarem. Itaq; dum*

dum in hac cogitatione verſor, ecce præſtantiſſimi Mureti mei in mentem mihi venit, quem ob ſtudiorum ſimilitudinem tibi valde familiarem eſſe non dubitabâm, ad eum adiui, eiq; ſenſum & animum meum indicaui, Ille continuo & ſe à te libenter videri, & omnia mea cauſſa facturum ſpopondit. Dictus eſt dies, dicta hora, qua ad te vnà veniremus, ipſe tibi è ſacra concione redeunti obuiam profectus, pauciſſimis verbis ea, quæ de me dicere decreuerat, complexus eſt. Tum tu qua humanitate, qua comitate me amplexus fuiſti, quam hilari fronte me in fidem tuam recepiſti, cum etiam Iacobi Sadoleti olim Cardinalis me ſororis filium fuiſſe audires, cuius nomen ſemper tibi gratiſſimum eſſe fatereris? patefeciſti certè omnibus, qui tunc ibi aderant, quanti Muretus apud te eſſet, cuius commendatione tot iam in me ſtudia contuliſſes. Redij iterum vt te ſalutarem venerarerq; : Tua vero comitas affabilitaſq; ſermonis quantopere me delectabat recreabátque? Ac ſi qua de re interrogabam, quàm ſuauiter, quàm manſuete mihi reſpondebas, vt grauiſſimam perſonam tuam interdum deponeres? acute, enim perſpexeras me à tuo congreſſu vix diuelli poſſe. Tertio diſceſſurus in patriam, cum te conueni, vt veniam abs te peterem, quæ amoris ſigna mihi non dediſti? quid non commiſiſti, vt me tibi gratum eſſe, & in numerum tuorum intimorum abs te repoſitum eſſe certo crederem? Nulla profectò humanitatis ac benignitatis officia prætermiſiſti, quo me lectiorem dimitteres, vt etiam mihi pollicitus fueris te mea cauſſa libenter nugas meas

eſſe lecturum. Abij demum iſtinc tanta lætitia perfuſus, quod me dignum tua beneuolentia ſtatuiſſes, vt ſine labore iter hoc confecerim, ac domum veni maximo Dei beneficio ſaluus atque incolumis, vbi putas ne me omnia egregia & illuſtria facta tua ſilentio præterire poſſe? mihi crede, hic apud omnes præſtantiſſimarum tuarum virtutum, ſingularis humanitatis, ac ſplendidiſſimi ingenij tui mentionem nunquam intermittam, & omnes quoad potero, in magnam tui admirationem traducam, qui ſummam grauitatem cum eximia comitate coniunctam in me admodum elucere audient: Curabo deniq; vt intelligas ampliſſimi Sirleti nomen in animo meo ita impreſſum inſcultumq́; eſſe, vt euelli amplius non poſſit. Quod reliquum eſt, maximam immortali Deo gratiam habeo, habeboq́; dum viuam cuius afflatu aſſecutus ſum quod iandiu optaui, vt te de facie noſſem, atque abs te gratiam inirem. Tibi vero, quoniam de referenda gratia ne cogitare quidem debeo: nimis enim mihi arrogarem: gratiarum autem actionem tua tot ac tanta in me ſtudia minime deſiderant, nec ego excogitare valeo orationem, quæ tuis in me officijs par eſſe poſſit, conabor gratiſſimi animi ac memoris indicia tibi ſæpe oſtendere. In animum enim induxi Patrone ampliſſime, ſi tu paſſus es me in animum tuum influere, (nihil enim fictum ſimulatúmue de amplitudine tua conuenit ſuſpicari) omnia moliri, ne ex animo tuo effluam, atq; adiutorem in hoc eximium Muretum meum ſemper aduocabo: maxime enim reprehendendus eſſem, ſi ampliſſimi viri gratiam effunderem, quem mihi conciliarem

ciliarem, nullis laboribus peperci. Qua in ſententia me conſtantem fore fidem tibi faciet Tiberius Pompeius fratris procurator, qui has litteras, & neſcio quid munuſculi, qualia nobis hic domi naſcuntur, ad te attulit; Quod ſi amplitudini tuæ gratum fuiſſe intellexero, mentem quoque meam ad te obſeruandum venerandumq́ perpetuo propenſam eidem iucundam fore confidam. Vale Ampliſſime Patrone, cuius Deus clementiſſimus actiones omnes fortunet. Nonis Iunij. CIↃ IↃLXXV.

IVLIO MASETO
Romam.

VT *primum Ferrariam quo ego ſingulari Dei opt. max. beneficio perueni ſaluus atque incolumis, & communes amicos ſalutaui, præcipueq́ collegas meos optimos, & Herculi ſignæ, quòd familiaritatem tuam Iuli Clariſſime aditum mihi patefeciſſet, maximas gratias egi. Qui ſtatim mihi dixit te eodem ante officio functum fuiſſe, quod ineundæ mecum amicitiæ tibi auctor fuerit, litterasq́ tuas mihi legit, cum Fabius fratris tui filius lectiſſimus adoleſcens, & ſummæ ingenij et doctrinæ ſpe præditus pſens adeſſet. Itaq́ exclamaui, O incredibilem animi magnitudinem. Quis enim te magnum virum & excelſum non admiretur, cum te ei velle debere intelliget, qui ad te miſerit, que tuis tot ac tantis ſtudijs ornes? Nam quòd ingenio & doctrina & magno rerum vſu praſtes, quòd omni lepore & venuſtate affluas, hæc forte tibi*

cum aliquibus præſtantiſſimis viris communia ſunt: Vt vero cui dederis beneficium, ab eo te accepiſſe contendas, hoc tuum proprium eſt. Quod in me ſim expertus, an excellentem virtutē tuam ſilentio præterire queo, ſingularem autem humanitatem ac manſuetudinem tuam ſummis laudibus non efferre? an ſumma tua in me ſtudia non commemorare? Equidem perſuadeas tibi velim me nunquam commiſſurum eſſe, vt hominis gratiſſimi officia à me deſideres. Vnum hoc contra voluntatem meam, & præter opinionem interdum accidebat, dum iſtic eſſem, quòd cum domum tuam crebro venirem, vt tuo conſpectu dulciſſimo fruerer, ferè ſemper abeſſes, & dum tu plurimus negotijs obruere, ac maximis occupationibus diſtinereris, ego optatiſſimo tuo congreſſu carerem. Verum ſortis beneficio quotieſcunque mihi contingit, vt te domi offenderem, quàm dulces mecum ſermones habebas, quàm familiares, vt omnibus præ te ferres me tibi valde intimum eſſe? Quare & ſi raro vnà eſſe & inter nos colloqui potuimus, in illa tamen temporis anguſtia excellens & ſingulare ingenium tuum, ſummam prudentiam eximiam, mores denique tuos ſuauiſſimos ita guſtaui, vt me ægre abs te ſeiunxiſſe credas mihi velim. Cuius collocutionis noſtræ familiariſſimæq; cum mihi venit in mentem, ita angor animo, vt affirmare audeam, ſi ætas mea ingraueſcens mihi futura non eſſet impedimento, me iſtuc libenter rediturum, vt vberes ex iucundiſſima tua conſuetudine fructus perciperem, Ita enim tui amore incenſus ſum, vt ſatietate nunquàm afficerer; Sed litteræ,

quas

quas ad te ſæpe dabo, & à te accipiam, vt ſpero, hoc meum deſiderium lenient. Interea fac vt in animo tuo inſideam, & perſuade tibi me eximijs tuis virtutibus ſemper deditiſſimum fore. Vale Vincentius Fantinus tibi multam ſalutem dicit. XV. *Kalend. Iunij.* CIↃ IↃ LXXV.

M. ANTONIO MVRETO.
Romam.

STATVERAM, *cum primum Ferrariam veniſſem Murete præſtantiſſime epiſtolam longiorem ad te dare, in qua tua innumerabilia in me ſtudia commemorarem, tibiq; gratias agerem immortales; videbatur enim magnitudo tuorum in me beneficiorum longam orationem deſiderare. Sed cum egregia facta tua conſiderare atq; perpendere cæpi, ita ſum à ſcribendo deterritus, quòd cognoui tua incredibilia in me merita nullo modo verbis à me æquari poſſe, vt hanc omnẽ cogitationem abiecerim, ſententiamq; mutauerim. Itaq; has perbreues ad te litteras miſi, ex quibus perſpicies, me totis viribus curaturum, quanquàm mihi nunquam ſatisfaciam, & crebra tot ac tantorum tuorum in me officiorum mentione, & excellentiſſimæ tuæ virtutis, ſingularisq; erga me humanitatis prædicatione, vt hic apud omnes quam gratiſſimus erga te iudicet. Tibi vero me talia ſummi amoris atque obſeruantiæ erga te meæ quotannis ſigna daturum, vt te in viſceribus inhærere, memoriamq; nominis tui menti meæ ſemper infixam eſſe credas. Perge tu modo Murete humaniſ-*

ſime in ea erga me voluntate, qua hactenus fuiſti; puto enim fore, immo ſpondeo, vt te tot ac tanta mihi beneuolentiæ ſigna & indicia oſtendiſſe non pigeat. Vale ætatis noſtræ Decus, teq́; Deus opt. max. perpetuo fortunet. XVI. Kalend. Iunij. CIƆ IƆ LXXV.

M. ANTONIVS MVRETVS
Paullo Sacrato ſuo.

NVNC ipſum accepi prandens binas ad me litteras tuas, in eundem a te faſciculum coniectas, & nuper etiam alias quaſdam tuas acceperam: ſed quibus aliud nihil contineretur, quàm, quòd ego maximopere ſcire cupiebam, te iſtuc ſaluum incolumemq́; veniſſe, & commemoratio quædam accurata eorum, quæ tu tibi me præſtitiſſe, cum hic eſſes, prædicas. Ego autem, Sacrate mi optime & humaniſſime, ſi negem me cupidiſſime quæſiiſſe occaſionem aliquam declarandi tibi mirifici cuiuſdam amoris erga te mei, mentiar: Certè enim & amo te ſingulariter, & meum erga te ſtudium tibi notiſſimum eſſe cupio. Illud vere affirmare poſſum nihil tibi me præſtitiſſe, aut tua cauſa feciſſe, quo minima pars aut meritorum erga te voluntatis adæquari queat. Itaque videris mihi nonnunquam quærere occaſionem exercendæ eloquentiæ tuæ, in eis amplificandis & exaggerandis, quæ per ſe ita exigua & tenuia ſunt, vt vix compareant. Quid enim tibi à me tributum eſt, in quo cognoſcere potueris, quanti te faciam, aut quantum tua cauſſa cupiam. Cum ipſe contra tam multis tamq́; illuſtribus argumentis tuam erga me voluntatem perſpexerim, vt certo

certo ſciam, cum quantum plurimum potuero, diſpunxero, ſemper tamen plus reliqui fore. Sed omittamus hæc. A Tiberio tuo ſeptem inſitia accepi, de quibus amo te plurimum. Quod te quotannis alia miſſurum polliceris, gratum eſt. Ego tibi viciſſim aliquid deproptum è ſtudijs meis mittam. Paludino, Canalio, cæteris quos iſtic mei amantes eſſe ſcis, ſalutem. Vale V. Kal. Iun. CIↃ IↃ LXXV.

CAESARI GLORIERIO
Romam.

EGO *antea Cæſar præſtantiſſime, quamuis te de facie non noſſem, tamen quod & de tua excellenti virtute multa præclara audiebam, quæ me magnopere delectabant, & quod cum Paullo Sadoleto conſobrino meo maxima intercedebat familiaritas, te plurimum diligebam colebamq́;. Poſtea vero quam eo vita functo Iacobus frater meus Dei primùm benignitate; Deinde ſummi Pontificis beneficio Carpentoracti Epiſcopus creatus eſt illi ſucceſſor ac tu erga illum ſigulare ſtudium ſignificaſti, nec non tot & tanta in eum officia cōtuliſti, vt ille tibi eo nomine admodum ſe debere per litteras ſignificaret, ad meū erga te amorem obſeruātiamq́; non modo multum acceſſit, ſed mirum etiam me tui deſideriū tenuit: prompta enim tua in fratrem voluntas, ac opera, quam ei multam & vtilem præbuiſti in expediendo illius negotio, me ita cœperat atque incenderat, vt ego quoque tibi tuo tanto in nos beneficio deuinctus eſſem. Quo autem modo cupiditatem te videndi explere poſſem quotidie cogitabam.*

Inſpem

In ſpem tamen veniebam, ſi ad annum ſacrum peruenire potuiſſem, fore vt tuo iucundiſsimo conſpectu ac optatiſsimo congreſſu frui mihi liceret. Itaq; aſſecutus (Deo opt. max. iuuante) id quid optabam. Romam veni, ac ſtatim cum Tiberio Pompeio optimo viro noſtriq; ſtudioſiſsimo de te communicaui. Qui tempus idoneum nactus aditum mihi ad te aperuit. Tu vero continuo me fratrem Iacobi Sacrati Epiſcopi audiens quam libenter, quam ſuauiter me excepiſti? Non ne in illo longo ſermone, quem vnà in cubiculo tuo habuimus, patefeciſti mihi te eum eſſe, qui incolendis amicitijs maxime conſtans eſſes, ac viuam eorum memoriam teneres, qui tibi amore & familiaritate coniunctiſsimi fuere? Cum vero ad Toledi concionem me inuitaſti, an maius tuæ erga me beneuolentiæ ſignum dare potuiſti; cum me à latere tuo diſcedere paſſus non es dubitantem ne magiſtratus locum occuparem? Quamobrem, mihi crede, meam de te opinionem longe viciſti, non ea tantum ratione, quod iudicio ac magno rerum vſu excellis, de quibus mitto dicere, ne ea attinguam, quæ à me nulla oratione explicari queunt, ſed quod tanta humanitate àtque affabilitate præditus ſis, vt etiam ſi nullus fere dies à negotijs tibi vacuus ſit, ita tamen omnia moderere prudentia tua, vt amicis ex ſuauitate tua ac ſermonum tuorum dulcedine fructum caperem liceat. Quò ſit vt te valde ſuſpiciam atque admirer, & cum præſtantiſsimarum tuarum virtutum mihi venit in mentem, me tantum locorum interuallo abs te eſſe moleſte feram. Verum cum Dei voluntas ita tulerit, vt iſtic habitare mihi non licuerit, vbi cum præclariſsimis vi-

mis viris tuiq́ſimilibus aßidue verſarer, otium, quod hic mihi à viſendo quotidie templo Pontificio datur, in legendo ſcribendoq́ fere totum conſumo, atque dum has nunc litteras exaro, tanta iucunditate afficior, vt tecum colloqui mihi videar. Ex quibus perſpicies me nunquam tuorum tot in me ſtudiorum obliturum eſſe, teq́ memoria ſempiterna culturum, Tu quoque, ſi Tiberio noſtro mandaueris, vt me tecum in gratia eſſe mihi ſignificet, ſicuti dudum verbis tuis ſalutem nunciauit: non enim fas eſt hoc me officium abs te deſiderare, quod grauißima tua occupatio mihi iuſte denegare poteſt: ac quotieſcunque occaſio ſeſe offerat, dignitati atque fratris honori faueris, tam grata mihi erit hæc tui in nos amoris ſignificatio, vt pro ea me tibi perpetuò addictum fore profitear. Vale Cæſare eximiæ. Kalendis Iunij. cIↃ IↃ LXXV.

IO. FRANCISCO COMENdono Cardinali.

CVM in animo haberem litteras ad te dare Amplißime Patrone, diu dubitaui quonam ſcribendi argumento vti debueram; Verſabatur enim ante oculos & grauißimum iudicium tuum, ſumma doctrina, ac maximus rerum vſus, quæ te in amplißimo dignitatis gradu locarunt, ſingularis humanitas, ac manſuetudo, ſuauißimáque natura tua, quæ hominum voluntates ad te diligendum quotidie alliciunt. Si vtrunque attingerem, quæ mihi facultas orationis erat, vt ad dicendum aggrederere de ijs, quæ verbis explicare non

poſſem?

poſſem? Si alterum tantũ, mihi ipſi minime ſatisfaciebam. In hanc cogitationẽ dum incumbo, veniunt mihi in mentem hæ tuæ excellentiſſimæ virtutes, comitas affabilitáſque ſermonis, quæ animum iſtic meum ita tibi conciliarunt, vt amore & obſeruantia quotidie magis in te inflammaret. Itaque miſi reliqua, quibus par mea non poterat eſſe oratio. In memoriam libenter redegi, quotieſcunq; te conueniebam, quanta me benignitate complectebare, quam ſuaues mecum ſermones habebas, vt illud in te artificioſum admirarer, quod grauitatem cum comitate ita iungebas, vt quæ potiſſimum virtus in te eluceret, nemini diiudicare facile eſſet. Quæ dulcis recordatio ita me afficit, vt quod abs te longiſſime abſim, careamq; tuo iucundiſſimo conſpectu, vix ferre poſſim. Sed me conſolatur, quòd ſpero fore ne te mei capiat obliuio. Cum enim impulit me in hanc mentem ſumma tua humanitas, vt me in tuorum numerum aſcripſeris. Tum illa non mediocris tui in eos amoris ſignificatio quos hic, vt nomine tuo ſalutarem, mihi iſtinc diſceſſuro aperte mandaſti, me adducit, vt certo credã me tibi etiam abſentem gratum fore. Nam ſi ego pro virili operam dedero, vt me agnoſcas concedere nemini, qui te pluris faciat, vereturq;, an diffidere ſummæ bonitati tuæ debeam, ne in multis tuis numerer? Nunquam ampliſſime Patrone hanc animo de te opinionem imbibam: tot enim iſtic ac tanta in me ſtudia contuliſti, vt te tua erga me beneuolentia dubitare mihi non liceat. Quod ad mandata tua attinet, ſi amplitudini tuæ non parui, vt cum primum Ferrariam veni, eorum domum non acceſſerim,

rim, illiſq; ſalutem verbis tuis dixerim, quos nominaſti deleas me ex animo tuo licet: non enim gratia ampliſſimi viri ſatis eſſe me dignum iudicabo. Si viro cuncti teſtificabuntur me tua mandata diligenter curaſſe, te rogo atque obſecro, vt non ſolum me in fidem & clientelam tuam recipias, ſed etiam tibi perſuadeas, quibuſcunque in rebus quæ ad tuam dignitatem, commodumq; pertineant, ſi opera mea vti volueris, me & diligentia & fidelitate nullo loco amplitudini tuæ eſſe defuturum. Tu quoque ſi me tuo amore fouere perſeueraueris, quem tibi totum deditiſſimum eſſe iam cognoſcis, ad tot tua in me beneficia cumulus accedet. Vale ampliſſime Patrone. VI. Id. Iunij. ClɔIɔ LXXV.

PHILIPPO MOCENICO ARchiepiſcopo Cypri. Romam.

IANDIV te amo, vt ſcis, Antiſtes humaniſſime & obſeruo; cuius mei erga te amoris complureis habeo cauſſas, quas nunc commemorare ſuperuacaneum eſt; auxit autem meum erga te ſtudium magna tua iſtic mecum familiaritas, et non vulgaris erga me beneuolentia: Nam cum ad te accedebam, quam ſuauiter vna colloquebamur, quanta cum lætitia præterita tempora repetebamus? Itaque quanquam tu abes longe gentium. Ego tamen non ſum oblitus tui ſuauiſſimi officij, cum ad ampliſſimum Cardinalem deductus fui, qui tua cauſſa non ſolum me libenter vidit & excepit, ſed etiam quotieſcunq; eum adij, tanta comitate ſuauitateq; ſermones mecum habuit, vt iſtinc abiens vtrique veſtrum ſumma veſtra in me benignitate de-

uinctus

uinctus. Ac quantum illius amplitudini addictus ſim, & ſtudiorum in me recorder, nuper ei epiſtola ſignificaui. Nunc his te litteris ſalutare volui Antiſtes optime, (mea enim erga te obſeruantia hoc officium poſtulabat) quæ tibi ſignificent, me nunquam deſinere te abſentem cogitatione complecti, atque eximiæ tuæ virtutis & multæ humanitatis memoriam quotidie vſurpare. Quod ſi tu quoque me in animo tuo inſidere patieris, & apud ampliſſimum illum virum me in gratia pones, cuius poſtea erga me beneuolentiam omni obſequio tueri conabor, tanto me beneficio afficies, vt, ſi tibi gratiam non referam, nec enim valeo, habiturus tamen ſim per magnam, & curaturus, vt ingratus omnino tibi non videar. Quare ne graueris in dies me tuis ſtudijs ornare; Tibi enim polliceor fore, vt tui facti te non pœniteat. Epiſcopus Carpentoracti frater meus, à quo proxime litteras accepi, te ſalutat & admodum colit optátque hoc abs te impetrare, vt ſe ampliſſimo Cardinali commendes. Fac, obſecro, vt ei faueas; vtrunque enim noſtrum tibi eo nomine obligatum fore, facile, vt opinor, vides. Vale. III. Idib. Iunij. cIↃ IↃ LXXV.

AVGVSTINO VALERIO Epiſcopo Veronæ.

QVANTA *te videndi atque ſalutandi cupiditate arſerim Antiſtes humaniſſime, dum Romæ eſſem, quo te quoque venturum eſſe ex litteris tuis ante perſpexeram, teſtis erit tibi Paullus tuus, quo cum his ter*

re de tua excellenti virtute & eximia humanitate ſermones longos habui; Qui etiam ante meum illinc diſceſſum ſpem mihi afferebat te ad vrbem fore (ipſe enim de migrando poſt diem feſtum Diui Marci meam voluntatem intellexerat) atque litteras ſe abs te accepiſſe affirmabat, quibus ei ſignificabas perfectis paſchalibus ferÿs nihil te retardaturum, quin ſtatim in viam te dares. Itaque ſubductis dierum itineri neceſſariorum rationibus magnā in ſpem veni tuo iucundiſſimo conſpectu congreſſuq́ fruendi, vt maxima animi cum voluptate aduētum tuum expectarem. Paucis poſt diebus cum ad Paullum noſtrum iterū adyſſem, ex eoq́ quaſiſſem, ec quid de Antiſtite noui? reſpondit ille te ſubito mutata voluntate ſtatuiſſe nō ante Verona diſcedere, quam tuā Synodum celebraſſes: quod vt audiui, ea, qua recreabar, ſpe ita decidi, vt in mærore deinceps verſatus fuerim. Et quia meæ rationes omnes non ferebant, vt diutius diſceſſum meum differrem, ab ÿs triſtis, ac domum veni ſummo Dei beneficio incolumis. Vbi non neglecta tamen rerum domeſticarum cura dies aliquot conſumpſi in ſalutandis ÿs, quos mihi colendos propoſui? In quorum numero cum te præcipue haberem, dum cogito ad te ſcribere. Ecce prodit mihi obuiam Franciſcus Gandinus meus tunc iſtinc veniens, mihiq́ nunciat te ſaluum Veronam perueniſſe. Quo nuncio mirū in modum ſum gauiſus. Cuius enim ſalus mihi magis cara eſſe debet, quam illius, qui cum neceßitudinis vinculo ſum coniunctus? Quare, quas Romam ad te daturus eram, litteras, iſtuc ad te mitto. Ex quibus cognoſces me ſummo adhuc in de-

ſiderio eſſe tui, quod vt expleam, cum primum meo commodo fieri poterit, iſtuc te ſalutatum accedam; nullo enim labore itineris ſuperſedere volo, ne caream eo ſolatio, quod non mediocre ex collocutionibus noſtris, tuoq; benigniſsimo aſpectu capturus ſum. Perſuadeo namq; mihi me abs te ſic amari, vt meus iſtuc aduentus tibi gratus futurus ſit, tu quoque Paulli Sacrati tui, tibiq; tantopere dediti memoriam conſeruare atque in numero tuorum intimorum habere non deſines. Vale Antiſtes optime. Ferrariæ. VII. Kalend. Quintil. CIϽ IϽ LXXV.

IVLIO CANANO
Epiſcopo Adriæ.

QVOD hinc diſcedens pollicitus nobis es Antiſtes optime te quatriduo, aut non multo ſerius ad nos rediturum, præclare certè ſeruaſti, quàm moleſta ſit ijs, qui amant, diuturna expectatio? An vero te magnopere delectat ita nos ſuauiſsimo tuo conſpectu priuare, vt deſiderio tui vehementius torqueamur? Non profectò Patroni benigni eſſet officium. Ego quidem, ſi amœnum gelidúmque locum illum probè ſcirem, qui te iſtic ita retinet, ne ad nos venias, nihil, mihi crede, me impediret, quin ad te accurrerem, ne diutius tuo iucundiſsimo aſpectu carerem. Vix enim ego, qui tui amore captus ſum, te tandiu abeſſe à nobis ferre poſſum; de quo his te litteris admonendum eſſe duxi, vt ſi amas eos, qui tibi tantopere dediti ſunt, quam primum ad nos reuertare, cogitesq;, cum tu mihi onus impoſueris curandi, vt imprimentur decreta tua, nihil ta-

bil tamen te abſente perfici poſſe. Ego nō litteras tuas, ſed te ipſum expecto. Vale. Kalend. Quintil. cIↄ Iↄ LXXV.

FABIO MASETO
Romam.

LEGI *epiſtolam tuam ſuauiſſime Fabi, quæ me magnopere delectauit, ex ea enim perſpexi te id conſecuturum eſſe, quod tu abundantia quadā amoris mihi tribui, vt cum Cicerone aliquando æquari poſſis. Cum enim adoleſcens adhuc ſis, & ita magna dicendi copia præſtes, quid futurum putem, cum ad maturam ætatem grauiſſimum iudiciū acceſſerit? Nam ita ſuaues, ita elegantes ad me litteras miſiſti, vt niſi mihi cognitū eſſet ingenium tuum, & optima indoles, tuas non putarem. Itaque non mittam meo quodam iure te hortari vt in hoc ſcribendi genere pergas; non enim vereor, ne non ſummam eloquentiæ laudem breui adipiſcare. Quòd autem magnam te ſuauitatem deguſtare ſcribis, dum meas ad Iulium Patruum tuum litteras legis, non me amor erga me tuus ex omnibus partibus ſeſe oſtendit, qui etiam te impulit, vt mihi gratias ageres, quòd earum exemplum ad te miſerim? Ego vero tuam humanitatem Fabi, atq; eximium in me ſtudium agnoſco, quod cum tu in grauiora ſtudia totus incumbas, illa tamen poſt habueris, vt meas nugas legeres, quo quid dulcius atque amabilius fieri potuit? Atque ſummam tuam in patruum obſeruantiam admiror, & valde probo, quem mihi ita excuſas, quòd litteris meis non reſponderit, vt elegans inge-*

nium tuum magnopere laudauerim, & in ſpem venerim ego quoq; fore, ſi quando acciderit, vt inſcribendo tibi ſim negligẽs, vti pro egregia de præclara indole tua apud te excuſationi meæ ſemper ſit locus. Quare te nunc abſentem, mihi crede, animo complector, atq; virtutibus deditum plurimi facio. Tu quoque ſi mihi in amore reſponderis, ac mei quotidie memineris, vt te facturum oſtendis, mea nobiliſſimo iuuene ac ſuauiſſimis moribus ornato mirifice diligi quando conſolatio maior mihi ætate iam affecto afferri nulla poteſt, loco magnæ felicitatis ducam. Vale dulciſſime Fabi Ferrariæ. IIII. Id. Quintil. CIƆ IƆ LXXV.

M. ANTONIO MVRETO. I. C. Romam.

LEGI litteras tuas Murete præſtantiſſime atque perlegi, quæ non modo mihi vehementer gratæ fuerunt: mira enim eſt in eis ſuauitas, ſed etiam mihi riſum mouerunt: Nam mihi attribuis, quòd occaſionem exercendæ eloquentiæ captem in amplificandis. ijs, quæ per ſe tenuia ſunt, vt vix appareant; tu vero tantam dicendi facultatem & orationis copiam adhibes ad imminuenda ea, quæ illuſtria admodum atque egregia ſunt, & in excelſo loco abs te geſta, in quibus nemo conuiuere poſſit, vt omnes admiratione ſtupefiant. Et quando non negas oblatam tibi occaſionem declarandæ tuæ in me beneuolentiæ te cupide cepiſſe, omittis tamen id, quod caput eſt te de me niſi perfectis ijs, quæ expedienda ſuſcepiſti, quæ certe magna

magna & grauia fuerunt, nunquam conquieuiſſe; quod communes iſtic amici probè ſciunt, & non ignorat Vincentius Fantinus collega meus, tuiq; ſtudioſiſſimus, qui mecum aderat. Itaque tantis me officijs atq; beneficijs oneras, vt ea ſuſtinere iam non poſſim: nec ea me prædicare, ſed tacere vis, vt ex litteris tuis perſpicere videor: Tibi autem dicere licere, & quod nihil præſtiteris, quod merita erga te mea æquare poſſit, & quòd tot illuſtribus ſignis meam erga te obſeruantiam perſpexeris, vt ſi plurimum perſolueris, ſemper tamen aliquid reliqui futurum ſit. Atque diſſimulas non videre, dum verbis ampliſſimis, grauiſſimisq́; ſententijs tua ſumma in me officia extenuare conaris, quantam veritati vim adhibeas; nec recordari, quot iſtic teſtes adſint tuæ ſingularis in me humanitatis, qui mihi gratulabantur cuncti, quod in gratia tecum adeò eſſem, vt omnia mea cauſſa velles. Quæ cum ita ſe habeant, eloquentiam tuam Murete, aut ſaltem parem dari mihi velim, tecum contendere poſſem, tibiq́; demonſtrare, quanta ſit tuorum in me beneficiorum magnitudo, pro quibus magnam tibi gratiam habebo dum viuam; Et quam grata atque iucunda fuerit mihi egregia & præclara opera tua, quam iſtic mihi nauaſti; Sed cum hoc optare vix liceat, quod reſtat, colere excellentem virtutem tuam memoria ſempiterna, & alia tibi indicia ac ſigna meæ erga te voluntatis poſthac dare non omittam. Tibi nunc acceptum fuiſſe officium illud, quo Tiberius Pompeius meo nomine functus eſt, vehementer lætor, promiſſum quoq; quod ego quotannis ſoluam, tibi fore iucundum gaudeo:

Tuum vero vt ſerues, interdum per litteras abs te flagitabo. Vale ætatis noſtræ decus, téque Deus immortalis perpetuo fortunet. Ferrariæ. X V I I. *Kalend. Quintil.* CIↃ IↃ LXXV.

IVLIO MASETO.

Romam.

NON *queo diuinare Iuli humaniſsime, quid cauſſæ ſit, cum ego ad te miſerim epiſtolam (menſes ferè duo aguntur) ex qua cognoſcere potuiſti, quanti propter eximium ingenium tuum, doctrinam, modeſtiſſimosq; mores te faciam, quamq; propenſa ſit mea erga te voluntas, cur tu alicui ſaltem amico non mandaueris, vt tuo mihi nomine referret illam tibi redditam fuiſſe, cum tu mihi non reſponderis, quòd à te officium multis occupationibus impeditos requirere auſus nunquam fuiſſem. An forte litteræ meæ ad te allatæ non fuerunt, quod valde mihi moleſtum fuiſſet? aut tibi homini occupato non gratæ? An infirma es valetudine (quod Deus auertat) aut mei memoriam penitus depoſuiſti, vt ad te ſcribendi amplius abijcienda ſit cogitatio? Quid aliud tibi impedimento eſſe potuerit, ne noui quidquam de te audiam mihi ſanè haud occurrit. Ac quod ad primùm attinet, mirarer te meas non acccepiſſe, cum omnes litteræ à tabellarijs iſtuc fideliter perferantur, nec vllas vnquam interceptas fuiſſe rumor fuerit. Deinde iniucundas tibi fuiſſe litteras meas, ſuſpicari poſſum, hoc tamen de tua ſumma humanitate dulciſsimaq; natura ſentire non debeo. Quid enim ſi etiã illis tibi obſtreperem, non*

ne ea,

ne ea, qua præſtas vrbanitate atque induſtria, de hoc abs te cælarer? Quòd ſi genere morbi aliquo laborares, non ne ita cognitus es, ac fama nominis tui iſtic ea eſt, vt innumerabiles propè de tuo ſtatu nos erudirēt? Deniquè perſuadeas tibi velim in mentem mihi venire non poſſe, quòd mei oblitus ſis: nam cum tu iſtic nullum mihi beneuolentiæ ſignum non dederis, immo tot ac tanta in me ſtudia contuleris, vt me tibi valde familiarem eſſe cuncti ſentirent, an tu tanta ſolertia ſimulaueris, vt ego crediderim me tibi eſſe cordi, cum tu tamen & voluntate & animo à me alienus eſſes? de Iulio Maſeto nobiliſſimo viro excellentiq; virtute prædito hanc habeam opinionem? Non profectò. Nam ſi factum etiam huiuſmodi oculis cernerem, ac manibus attrectarem, me alucinatum eſſe exiſtimarem. Quare non abs te peto vt ad me ſcribas, cum magnitudine negotiorum ita obruare, vix vt reſpirandi tibi facultas detur: Illud flagito, vt aliquam ineas rationem, quemadmodum meas ad te litteras perueniſſe certior fiam. Quòd ſi feceris, aliquid in te amoris adhuc reſidere ſperabo. Ego quidem, ſiue amicitiam tollere velis, ſiue colere, nunquam patiar, vt Iulius ex animo meo effluat. Vale ſuauiſſime Iuli. Vincentius Fantinus multam tibi ſalutem adſcribit, teq; valde obſeruat. Ferrariæ. VII. Kal. Quintil. CIↃ IↃ LXXV.

IVLIO CANANO EPISCOPO
Adriæ Romam.

NON cogitabam ad te ſcribere Antiſtes optime, quòd te ad nos cito rediturum eſſe ſperabam, vna enim

erat hæc omnium vox. Sed poſtea quam animaduerto te differre aduentum tuum, iamq́; omnium opinionem feſelliſſe, tenere me amplius non potui, quin has ad te litteras darem, quanquam lecto adfixus tertiana febri laborarem. Ex quibus intelliges non mediocrem me ex ſubito diſceſſu tuo moleſtiam cepiſſe, quòd præter opinionem mihi accidit, vt inuitus ſuauiſſimo conſpectu tuo priuatus fuerim: Nam cum pridie eius diei. Nuntio ad te ſchedam decretorum tuorum impreſſam dediſſem, eiq́; mandaſſem, vt ex te quæreret, num Typographi opera tibi placeret, ne verbo quidem vno ſignificaſti te de profectione ad Vrbem cogitare, quo mihi ſubitus iſte diſceſſus tuus maiori & admirationi & moleſtiæ fuit; Poſtridie enim mane & tempeſtiue ad te accurriſſem vt te abeuntem oculis & animo proſequerer; in quo nonnullam tuæ erga me beneuolentiæ ſignificationem deſideraui. Sed dices tibi excidiſſe, quòd multæ & graues in animo tuo cogitationes verſarentur; Ego vero reſpondebo, ſi in mente tua inſediſſem ſicuti tu in viſceribus mihi inhæres, non facile potuiſſe ex animo tuo mei memoriam diſcedere; hic enim te ſcrupulus pupugiſſet, ne quis tot ac tanta, quæ in me quotidie confers, ſtudia ficta ac ſimulata eſſe exiſtimaret. Verum ne nunc de tua virtute ac prudentia temere iudicem, hæc & alia maiora coram. Interea te rogo & obſecro, cum tibi commodum erit, vt inueſtigare ac perquirere velis, qua in me voluntate ſit Iulius Maſetus, binas enim ad eum litteras diuerſis temporibus miſi, ille vero nunquam ſalutem mihi reddidit, nec, quaſi ab amicis hic inops ſit, eius nomine

mine quiſquam. Quod ſi aſſeueret ipſe otium latine ſcribendi ſibi non eſſe; an hoc ab eo requiſierim, ex litteris meis cognoſce; ſi vero propter innumerabiles occupationes, quibus diſtinetur, ne litteram quidem ad me miſerit, noli (quæſo) eius excuſationem accipere: datur enim à muneribus quandóque vacatio. Hoc ſi mea cauſſa ſuſceperis, facies mihi tam gratum quam quod gratiſſimum, meq́ tibi eſſe cordi facile perſuadebis. Vale, & Deus optimus maximus reditum tibi fortunet. Ferrariæ. V I. *Idus Sextilis.* ꝣ ꝣ LXXV.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

IVLIO MASETO.

REDDITAE *mihi fuerunt litteræ tuæ Iuli optimæ ac præſtantiſſime, amoris atque ſuauitatis, eximiæq́ humanitatis pleniſſimæ, quæ quanta me delectatione affecerint, & cum nondum ſatis firmo corpore ſim, quam valde recrearint, tu ipſe coniectura aſſequi potes, quem non fugit eas me iandiu deſideraſſe: Sed quod tandem conſecutus ſim id, quod multum ac diu optaui, vt tam ſuaues litteras acceperim, maximam humaniſſimo Iulio Canano Adriæ Epiſcopo gratiam habeo, cuius tu mira dicendi facultate & orationis copia prouocatus, ad me ſcribere ſtatu iſti; Nam, vt fateris niſi clariſſimi illius viri auctoritas tanti apud te fuiſſet, quæ te ad hoc munus obeundum impulit, ea profecto cariturus eram animi iucunditate voluptateq́ quam ex crebra dulciſſimarum litterarum tuarum lectione iam cepi: Scribis enim te diuturniori vſurum fuiſſe ſilentio, dilaturumq́, quoad ſeſe occaſio*

offerret, vt te à multis occupationibus relaxares; poſtea in eo dicendi genere mihi reſponſurum fuiſſe, in quo meas ad te dediſſem; Ego vero qui te hac eſſe mente diuinare non poteram, quid interim ſuſpicari debebam, qui nihil penitus de te audiebam? Tu ſuſcipe pauliſper partes meas, & cogita quid dicturus fueris? Ego quidem in hanc opinionem nunquam veniſſem, vt tu, qui multis negotijs impeditus eſſes, ac plurimis occupationibus diſtentus, quiq́; maximo te principi dicaſſes, aliquando explicare te poſſes, ac non quotidie magis implicare. Nec (opinor) qui vitam ac rationes tuas optime norit, aliter de te ſenſiſſet quiſquam. Quare, quòd ab hac ſollicitudine, qua non mediocri ex ignoratione tua in me voluntatis afficiebar, liberatus ſim, & abs te certior factus me in animo tuo reſidere, totum optimo Adriæ Antiſtiti tribuo; Te autem, quod in hac diu tacendi ſententia non perſeueraueris, ac paſſus fueris à viro amiciſſimo tibi perſuaderi, vt tanto me ſtudio proſequereris, laudo mirum in modum & probo. Reſtat vt quid abs te impetrare cupiam, his à me litteris admoneare. Exploratum igitur habeas velim, cum otio abundabis, ſi Chirographo tuo mihi ſignificaueris & me abs te diligi, & tibi gratam atque acceptam eſſe voluntatem erga te meam, nihil mihi in vita iucundius vnquam euenturum eſſe neque optatius. Vale & Antiſtitem noſtrum, ſi iſtic eſt, à me ſaluta, & quod in me ſingulari fuerit officio, plurimas ei meis verbis, ſi me diligis, gratias age. Vale. V I I. *Kal. Septemb.* CIↃ IↃ L X X V.

IO.

IO. BAPTISTAE
Pigna.

Cvm antea plurimi te facerem Pigna humaniſſime atq; doctiſſime propter eximias virtutes tuas, quibus merito Sereniſſimo Principi noſtro admodum gratus es, ac me quoque abs te amari conſiderem, quòd non nulla mihi indicia amoris erga me tui aliquando oſtenderas: Quanquam nullam mihi oblatam occaſionem eſſe meminerim, in qua tuam erga me humanitatem ac beneuolentiam experirer; His tamen paucis ante diebus cum Herculem Zanetum Iuuenem inſigni probitate,et morum ſuauitate præditum,quem mihi adoptaueram quodammodo, atque ad ſacerdotium elegeram, in numerum doctorum aſcribi curaſſem,cuperemq; eum Principi noſtro non ignotum eſſe, cui (ſi Dei voluntas ferret) propter eius optimam indolem gratum atque acceptum aliquando fore ſperarem,nec eorum, qui ei ſunt à conſilio, quiſquam verbum de ipſo vllũ facere vellet, in hac cogitatione dies noctesq; verſanti mihi occurriſti Pigna dulciſſime, ad quem adirẽ, cuiusq; in hac petitione mea auxiliũ implorarem,& cum te colerem propter excellentem virtutem tuam, tibi quoque multum debere vellem; ſperabam enim fore, vt hoc me ſtudio ornares. Itaq; te conueni, ac mentem tibi meam explicaui. Tu vero quanta me humanitate complexus es,et quam prompte ac libenter ſpopondiſti te cum Pincipe ſtatim officio futurum eſſe? Tanta certè cum alacritate, tanta cum ſignificatione voluntatis erga me tua negotiũ ſuſcepiſti,vt mirũm acciderit vtrique noſtrum: Nec fefelliſti

opinio-

opinionem meam: Nam te ipſi non modo iuuenem hunc diligentiſsime commendaſſe laudaſſeq́; poſtridie nobis nunciaſti, ſed ab eo reſponſum etiam tuliſſe, cum ſeſe occaſio obtulerit, ſe demonſtraturum, quam ſibi carus ille mea quoque cauſſa futurus ſit. Quod tuum factum præclarum vtrunque noſtrum ita delectauit, vt illius memoria apud nos nunquam intermoritura ſit. Quare poſt hac sereniſsimo Principi gratiam habebimus maximam, qui ſe benignum erga nos, & noſtri ſtudioſum præſtitit. Tibi autem hoc tuo magno erga nos beneficio ita addicti erimus vt quicquid vnquam facere poterimus tua cauſſa, de nobis large tibi polliceri valeas; Nullum enim officium prætermittemus, quo nos animo ſaltem tibi gratiſsimos fore cognoſcas, cum re ipſa tecum paria faciendi ſpes nobis omnis erepta ſit. Ego quidem cum te potiſsimum meis precibus adductum eſſe perſpiciam, vt munus hoc te dignum obieris, ita ſingulari ero in te officio, vt in hoc genere paſſurus non ſim vinci me à quoquam eorum, quos tui ſtudioſiſsimos habes. Quod ſi tibi nimis moleſtus aliquando videbor, cum te familiariſsime vtar, nec grauiſsimæ tuæ occupationis rationem habere: quanquã modeſtiæ fines nunquam tranſire conabor: dulciſsimam naturã tuam ac ſuauiſsimos tuos mores accuſabis, qui me in hanc ſententiã adduxerint, vt tibi grauis eſſe non poſsim. Tu quoq; de mea erga te obſeruantia non mediocri cum periculum feceris, nõ vereor ne non cognoſcas talem eſſe me, in quem cum tot tua ſtudia extent, quotidie maiora conferre velis. Vale doctiſsime Pigna. Ferrar. x. Kal. Octob. CIↃ IↃ LXXV.

MARCO

MARCO FORTIAE.

Carpentoractum.

Cvm *tertiana febri laborarem Marce optime, allata eſt mihi epiſtola tua, quæ tanta ſuauitate, elegantia, ac tanto lepore condita erat, vt morbum mihi lenierit, nec meum de illa duntaxat, ſed & nonnullorum amicorum meorum doctorum virorum qui me ad conſolandum venerant, iudicium fuit. Cum autem gratularis mihi, quod ex vrbe incolumis redierim, teque ſperare ſcribis me robuſtiorem factum, ad alia itinera facienda promptiorem fore, poſtquam ex ſententia hoc à me confectum eſt; Gratulatio tua mihi iucundiſſima fuit, vtpote quæ ab homine mei ſtudioſiſſimo profecta eſt, verum intempeſtiua; languentem enim me offendit, vt non iam valentior ad labores perferendos, ſed infirmior ſim: Et licet putem fore, vt iuuante Deo opt. max. cum calor ſe fregerit, vires denuo colligam, non tamen iter facere cogitabo, niſi alienum æs ante diſſoluero, quòd ſanè magnum contraxi. Nec eſt quod mihi ſuggeras, vt illud fratri officium præſtem, quod mutuo amori noſtro reſpondeat (quanquam recordatio tua mihi gratiſſima eſt, & omnis amor tuus ex omnibus partibus erga vtrunque noſtrum ſeſe oſtendit) eum enim & tota mente amplector, & quotieſcunque à me ſacra fiunt, in memoria habeo: Quem etiam è periculoſo morbo ante conualuiſſe, quàm audierim infirma valetudine fuiſſe, quantopere lætatus ſim, tu, qui iudicio atque induſtria excellis conijcere facile potes, ſummo vero gaudio ex eius ſalute affectam fuiſſe ciuitatem iſtam, ac non mediocrem*

diocrem erga fratrem beneuolentiam præſetuliſſe, intelligere mihi optatiſſimum fuit, non tamen nouum, quòd tale virtutis ſpecimen Antiſtitem fratrem meum vſque ante hac dediſſe putem, vt animos illorum hominum ſibi iam conciliauerit. De quo etiam affirmare audeo, cum melius totam is vitam, naturam, moresq; ipſorum nouerit, talem eis ſe præbiturum, vt illorum erga ſe voluntatem quotidie magis alliciat, ac prouocet. Tu me amare perge, vt facis, & cum litteræ tuæ me tantopere delectent, quæ me perinde erudiunt de fratris mei ſtatu, ac ſi oculis omnia iſtic cernerem, eas me deſiderare minime patere. Vale ſuauiſſime Marce. Ferrariæ. Nonis Octobr. ꟾↄ Iↄ LXXV.

M. ANTONIO MVRETO Romam.

Accepi dudum Murete Præſtantiſſime à Ioanne Bolono litteras, quæ maximo me dolore affecerunt: in ijs enim ille mihi ſignificat te febri tertiana laborare ita graui, vt vehementer affiictare re, ſperare te tamē, vt ipſe aiebat, cito eſſe conualiturum, quod ſalubri & moderato victu tibi temperares: Nunc autem animo valde ſollicito ſum quòd nihil de te audio, & magnopere cupio iſtic eſſe: multam enim & vtilem operam tibi præbere conarer, atque hanc tibi ægritudinē, quoad eius fieri poſſet, et conſolando et miniſtrando lenire. Quod ſi mihi cōtigiſſet, vt hoc tempore eſſem Romæ, felicem me atque beatum putarem quod in infirma valetudine tua meum tibi ſtudiū nauare poſſem:

ſem: Cum vero id aſſequi mihi non liceat, quoniam longo locorum interuallo diſiuncti ſumus, Deum opt. max. precari, venerari, atque implorare non deſinam, quotieſcunque à me ſacra conficientur, vt ſua is benignitate atque clementia ſalutem tibi reddere, atq; reſtituere velit. Ego quidem animo nunquam ero tranquillo, quoad te firmo eſſe corpore, atque ad recolenda ſtudia tua integra mente cæteriſq; ſenſibus intellexero; De quo aut certior fiam, ad Bolonum litteras dedi, quem ſpero nuntium mihi iucundiſſimum eſſe allaturum, Et eidem mandatum dedi, vt ſi te in eo ſtatu eſſe perſpexerit, vt litteras legere queas, breues has tibi reddat. Sin: diligentiſſime ſeruet eas domi, vſque dum opportunum ſibi videbitur. Ex quibus cognoſces me admodum ægre ferre quòd apud te tantum virum tamq; admirabilem non rectè ſit, quem optarem vitam ad ducenteſimum annum perducere, ſi voluntas Dei opt. max. ita ferret, vt tuam ſingularem doctrinam, incredibilem eloquentiam, diuinum denique ingenium guſtare omnibus fas eſſet: quem enim cum Mureto ſummo illo viro conferre poſſimus, non habemus: quod non meum tantum, ſed præclariſſimorum & doctiſſimorum etiam virorum eſt iudicium. Quare cum te mihi amicitior nemo ſit, quod tuæ ſummæ benignitati tribuo, qua etiam impulſus mearum iſtic rerum omnium patrocinium ſuſcepiſti; ego vero tibi ob tua tot, ac tanta in me merita ita addictus ſim, vt viam tib ſatisfaciendi me nunquam reperturum certò ſciam, ſi te nunc carerem, (quod omen Clementiſſimus Deus pro infinita bonitate ſua prorſus auertat)

quo

quo animo, qua mente eſſe me putares? hac, mihi crede, luce diutius ſ. ui non curarem, quòd omne mihi ſolatium ereptum eſſet: Cum enim mihi venit in mentem te iſtic eſſe, teque eum eſſe, quem mihi perpetuo colendum propoſui, profecto in memoria nominis tui conquieſco. At ea de tuo ſtatu, quæ mihi grata & iucunda erunt, Deo opt. max. adiutore me cogniturum eſſe confido. Cura valetudinem tuam Murete humaniſsime. Idibus Octobr. CIↃ. IↃ LXXV.

GVLIELMO SIRLETO CAR-*dinali Romam.*

SVPERIORIBVS *diebus Ampliſsime Patrone mandaui Tiberio Pompeio viro optimo mihiq́ amiciſsimo, cum ſibi opportunum videretur, meo te nomine vti ſalutaret ac veneraretur, tibiq́ ſignificaret te à me mirifice coli tuamq́ ſuſcipi excellentiſsimã virtutem, hoc enim illius officium apprime gratum mihi fore. Qui me per litteras certiorem fecit ſe mandatum meum diligenter executum fuiſſe, & hoc à te reſponſum tuliſſe, ſi vlla ſeſe occaſio offerret, te mea cauſſa ea eſſe facturum, ex quibus perſpicerem me abs te vehementer amari. Quo ex nuncio tanta lætitia ſum affectus, vt nihil vnquam in vita iucundius eueniſſe mihi in mentem veniat: atq́ incredibilem tuam humanitatem magnopere admiratus ſum, quæ te ad fouendum me ſtudio tuo impulerit. Quis autem non miretur te ſapientiſsimum virum, ac laudibus ad cœlum tollat? Et cum præſtantiſsimis tuis virtutibus perfeceris, vt ſumma amplitudine dignus fueris exiſtimatus,*

ratus, etiam non obſtupeſcat, ſi audierit tantam eſſe manſuetudinem, ac facilitatem tuam, vt me ſeruum tuum in mente tua infixum eſſe, nec mei memoriam ex animo tuo diſcedere patiare? Nõ ne fortunã meam omnium diuitijs anteferet? Quid dixi fortunam? cum ſanctis doctoribus, Auguſtino præſertim & Chryſoſtomo odioſum hoc nomen ſit. An non ſummo Dei immortalis beneficio me felicem iudicabit, qui ampliſſimi viri gratia et beneuolentia munitus ſim? Equidem cum nullo merito meo ſim hoc aſſecutus gratiam Deo opt. perpetuam habebo, qui te afflauerit vt dignum me ſtatueris, quem tu tua benignitate complectare. Tibi vero ita obſtrictus ero, quod me in tuorum numerum aſcripſeris, & in clientelam receperis, me ſemper in tua poteſtate fore perſuadere tibi debeas. Quare tu perge in hac eſſe ſententia vt me totum tuum eſſe velis: Ego autem, ſi re tibi non ſatisfecero, quod cogitare nedum optare non debeo, efficiam tamen ſumma mea in te obſeruantia, & crebra tuorum in me officiorum commemoratione, vt me tibi, quoad ſpiritum ducam, gratiſſimum eſſe iudices. Vale ampliſſime Patrone. V. *Id. Nouemb.* CIↃ IↃ LXXV.

ALEXANDRO SACRATO æquiti

HIEROSOLYMITANO. *Contrapadum.*

In *meo è ſalſis aquis reditu vnà cum fratre tuo*

Hercule Sacrato Antiſtite Comaclenſi optimo atque humaniſſimo, libenter ſubſtiti in villa Contrapado, cum te ibi eſſe audiui: In ſpem enim veni fore, vt optatiſſimo iandiu mihi dulciſſimoq; conſpectu tuo, atque congreſſu frueret, & manſionis illic meæ vberrimum fructum caperem: Nec mea me fefellit opinio: Nam primam noctis partem ſuaui noſtra collocutione non ſolum traduximus, ſed & in eos incidimus ſermones, vt tu ſtatim admotis abs te volumini lucubrationum tuarum manibus, earum aliqua mihi legeris, quibus reconditos tuos ſenſus tenere poſſem; In quo magnopere tuum acre iudicium probaui, & eloquentiam ac ſententiarum grauitatē vehementer admiratus ſum. Quanquam enim te ſtudijs litterarum valde delectari, ac præcipue hiſtoriarum lectione audieram, nunnunquam tamen te tam eleganter, atque docte ſcribere putaſſem: Itaque & meam de te opinionem longe viciſti, & miram mihi tecum ſæpe colloquendi cupiditatem inieciſti. Quod vt conſequar, quotieſcunq; occaſio feret, eam libenter arripiam, vt eximium ingenium tuum ſuſpiciam magis, & ex tua iucundiſſima conſuetudine magnum ſolatium capiam. Interea para te, vt me non tanquam aliqua tibi affinitate coniunctum, ſed vt tuis egregijs virtutibus deditum libenter excipias. Ego vero curabo vt intelligas, quanti te faciam, & quantopere me abs te amari cupiam. Vale. Ex ædibus noſtris. Id. Nouemb. CIↃ IↃ LXXV.

IVLIO MANSETO
Romam.

Tametſi

TAMETSI *non ignoro præſtantiſſime Iuli te grauiſsimis occupationibus ita diſtineri, vt vix tibi ad has litteras legendas fore otium putem: Ego tamen veritus, ne me ex animo tuo obliuione delere incipias, ſatis eſſe duxi, ſi ad manus tuas illæ peruenerint, quæ te ad mei memoriam reuocent: Neque me enim me plane ocioſo eſſe animo patitur tritum illud ſermone prouerbium: Qui ab oculis abſunt, eos fere etiam à memoria amicorum abeſſe. Quod præpotentibus viris vitio dari ſolet, quorum opes, vt ait Cicero, fideles amicitias excludunt. Verum ne quid tale de te ſuſpicer, facit cum excellens tua virtus, tùm ſingularis humanitas, quæ cum mihi perſuadeant me in mente tua inhærere, ſi tibi quoq; ſuaſerint, cum ad Signam collegam meum litteras dederis, in ijs vt mihi ſignifices nihil de tuo erga me amore detractum eſſe, affirmo tibi fore, vt magna me cura liberes. Nam ego, qui te tanti facio, quanti fortaſſe alium neminem, tecum in gratia perpetuo eſſe mirum in modum cupio. Accedit ad hanc animi mei ſolicitudinem, quòd de humaniſſimo Adriæ Antiſtite nihil audio, à quo me ſolere amari; nunc vero in memoria non haberi ex eo facile intelligo, quòd mecum ſilentio vtitur. Eum tu excita, quæſo, ac mei ſummi in illum amoris, atque obſeruantiæ fac vt meminerit. Ex omnibus enim ſtudijs tuis in me atque officijs, quæ maxima ſunt, hoc ſcito fore mihi adeo gratum, vt pro eo tibi perpetuo ſim debiturus. Vale Iuli humaniſſime.* III. *Idus Ianuarij.* CIↃ IↃ LXXVI.

FABIO MASETO

Romam.

ET ſi egregia te indole & eximia acriq; ingenio præditum eſſe antea cognoram ſuauiſſime Fabi, vt omnia ſumma à te atque illuſtria expectarem, non tamen arbitratus vnquam fuiſſem te tale artificium excogitare potuiſſe, quale in tuis litteris ad Herculem Signam animaduerti: Tanto enim lepore tantaq; verborum ſuauitate ac ſententiarum grauitate orationem tuam condiuiſti, cum mihi dulciſſima ſalus abs te miſſa eſt, vt me ad ſcribendum excitaueris. At cum meum officium tacite requirere videaris, aſtute agere opus non fuit, cum ego, ſi hoc in genere ſtudium meum non aſpernatus fueris, deſiderium tuum explere cupiam; Munus enim meum eſt omnia moliri, omnesq; vias perſequi, vt gratiam abs te ineam, atque in animo florentiſſimi illius iuuenis penitus inſideam, cuius imaginem quotidie in oculis fero, cuiusq; amplitudinem ob eximios eius mores atque doctrinam longe proſpicio. Nam cum ætas mea iam valde ingraueſcat, ea conſolatione ſuſtentari debet, vt in amore & adoleſcentia conquieſcat tua, & (dum hac luce fruor) noſtra per litteras collocutione recreetur. Hac ego mente cum ſim, ſtatui, ſi per multas occupationes meas mihi licebit, te inuitare vt ad me ſcribas, nullam enim maiorem voluptatem capere poſſum, quam in eo omnem cogitationem locare, vt mei memoria apud te vigeat, teq; nonnunquam de ijs certiorem facere, quæ ad famam exiſtimationemq; tuam pertinere mihi videbuntur. Et quamuis iſtic habeas clariſſimum

virum

virum patruum tuum, cuius conſilijs & monitis maximas ſis non fortunæ ſolum & honoris: ſed etiam virtutis acceſsiones conſecuturus, nihilominus tamen ſpero ita gratum tibi fore propenſum hunc animum erga te meum (intelliges enim quanti ſemper te fecerim, quanq́; te filij loco duxerim) vt te in amore mihi reſponſurum eſſe facile credam. Reſtat vti te rogem, immo abs te flagitem, vt poſthac litteras meas omnes apud te mea cauſſa ſeruare velis. Nam cum euenturum eſſe non dubitandum ſit, vt vir ampliſsimus euadas, ſpero fore, ſi forte eas tibi contingerit in manus ſumere, cùm è vita diſceſſero, vt me de te recte auguratum fuiſſe perſpicias meiq́; memoriam renouando, ſingularem meam erga te beneuolentiam ſuauiſsime commemores. Interea Patruum tuum ſummum virum meis verbis ſaluere iubebis, quem à me iampridem mirifice coli non neſcis, & pro cuius eximia humanitate, atque liberalitate, qua me iſtic præſertim complexus fuit, illi admodum debeo, eumq́; obſecrabis, vt me ſecum in gratia eſſe ſinat, meq́; in numero intimorum ſuorum reponere velit: magno enim me beneficio ab eo affectum eſſe putabo. Vale optime, ac dulciſsime Fabi. XVIII. Kalend. Decemb. CIↃ IↃ LXXVI.

EIDEM ROMAM.

SERIVS elegantiſsimæ epiſtolæ tuæ reſpondi humaniſsime Fabi, quòd multis occupationibus impeditus fui, quæ me à ſcribendo retardarunt, eam tamen ſæpe legi, quæ me ita delectauit, quod in ipſa ſincerum animum tuum, & egregiam tuam erga me volunta-

tem intuebar, vt nullam iandiu voluptatem maiorem perceperim. Sed tria illius epiſtolæ tuæ capita mihi tacita prætereunda non ſunt, quin ad illa reſpondeam. Ac primum quòd ampliſſimis me laudibus in cælum tollis, idq́ mirabili copia dicendi & ſuaui præſtas, non ne animaduerteris te nimia amoris abundantia impulſum, ea mihi tribuiſſe, quæ arbitro etiam Iulio patruo tuo viro præſtantiſſimo admodum impudens eſſem, ſi in me agnoſcerem? an putas abunde mihi ad laudem futurum non eſſe, ſi me honeſta appetere, & virtute delectari prædicaſſes? Verum dulciſſime Fabi, cum hæc ſcribebas, ſomnians, opinor, imaginem alicuius excellentiſſimi admirabilisq́ viri expreſſiſti, atq; effinxiſti ſingularibus honoribus decoraſti eloquentia tua; non enim dubito, ſi patruum tuum conſuluiſſes, cuius ego ſincero, ac ſubtili iudicio ſtare volo, quin ille dixiſſe te incredibile quiddam & extra cancellos egreſſum eſſe affirmaturus fuiſſet; Quod poſthac munus, vt ſemper obeas, te meo quodam iure hortor, & quotieſcunq; dignum tibi conficiendum quod erit, odorere ſagaciſſime quid ipſe ſentiat: cum enim tua virtute primum atque induſtria, deinde eius ope & ſtudio ad excelſum dignitatis gradum ſis euolaturus, quanto eius conſilia plena fidelitatis adiumento tibi futura ſint ad eum conſequendum, re ipſa tandem perſpicies. Secundum caput mira me profectò lætitia affecit. Nam cum mihi pollicearis quibuſcunq; in rebus mihi vſu venerit, vt opera atq; induſtria tua egeam, te mihi neq; dictis, neq; factis vnquam defuturum, quantum hoc tuum ſingulare erga me ſtudium me ſenem recreauerit, coniectura

aſſequi

aſſequi potes. Quid enim in vita mea dulcius mihi atq; optatius contingere poteſt, quàm me iuueni gratioſo eſſe cordi? At, mihi crede, ſurdo fabulam non narraſti; Epiſtolam enim tuam ſaluam ſemper domi apud me retinebo, vt quotieſcunque occaſio ſeſe obtulerit, eam proferre poßim, quæ perinde ac Tabulæ publicæ, de tua erga me voluntate teſtificetur. Itaq; ego tecum ſerio agam, ſi tu forte iocatus es, promptumq́; iſtum animum gratum mihi atq; acceptum fuiſſe tibi re ipſa demonſtrabo, de immutanda vero voluntate tibi non eſſe integrum, ſi tu inconſtantiæ ſuſpicionem pertimueris. Sed hæc hactenus. Denique in extrema epiſtola tua, quod me rogas, vt te diligere perſeuerem, an de mea ſtabilitate & conſtantia times, cum tibi ex ſuperioribus litteris meis me tuam beneuolentiam appetere conſtet, ne non in amore tibi reſpondere velim? At, quoad viuam, ſemper te magnopere diligam & ſpero propediem fore; vt te virum excellentißimum valde obſeruem. Iulium patruum tuum ſummum, atq; ornatißimum virum ſalutabis meo nomine, cuius humanitati eximiæ tribuo, quòd de me recte ſentiat, mihiq́; faueat; Illius tamen opinioni de me, & eum colendo, & egregias ipſius laudes prædicando, aliqua ex parte reſpondere conabor. Vale dulcißime Fabi, & Muretum illum præſtantißimum, ac doctißimum virum, quo cum familiaritatem iam tibi intercedere ſuſpicor, à me ſaluere iube, & me tibi mandaſſe, vt iſtas ei litteras reddas, fac vt ſciat. IIII. *Non. Ian.* clↃ Ↄ LXXVII.

M. ANTO. MVRETO Romam.

SVMMA *tua virtus & humanitas incredibilis Murete præſtantiſſime iampridem fecit, ſi diu tacerem plurimis diſtentus occupationibus, quæ me & à ſcribendo et à ſtudijs meis hactenus auocarunt, vt ſperarem te meam excuſationem benigne fuiſſe acceptu-rum: Nunc vero, & ſi moleſtijs & curis domi foriſq; vacuus non ſim, quippe qui multis adhuc angor, differre tamen amplius nolui, quin breues has ad te litteras darem, ne fortè me tui oblitum putares, quin mihi hæres in viſceribus, cuiuſque memoriam & in ſacris meis, & in ſermone quotidiano libenter vſurpo. Quid autem me imprimis impulerit ad ſcribendum quæris? mirificus (mi crede) meus erga te amor, vehemenſq; deſiderium de tuo ſtatu intelligendi. Nam iandudum nihil de te audio, & quid agas planè ignoro. Careo etiam Ioannis Boloni litteris ſuauiſſimis, quibus me aliquando valde recreauit, cum te in ſacerdotum numerum aſcriptum fuiſſe nuntiauit, deinde paucis poſt diebus ſacra celebraſſe, ex quo nuncio tanta lætitia me perfuſum eſſe memini, quòd eum, quem propter ſingularem eius virtutem maxime admirarer, collegam nunc haberem, vt nunquam iucundius quicquam audierim. Itaque cum & ſileat Io. Bolonus & cæteri iſtic amici mei, Tiberius quoque id quod ſcire aueo, ſilentio prætereant, & vt perſpicio, etiam frigeant, mihi in hac anxia de te cogitatione verſanti procraſtinare viſum non eſt, quin de me te certiorem facerem, tibique ſignificarem, quanta ar-*

deam

deam cupiditate litterarum tuarum, ex quibus cognoſcam, vtrum apud te ſit, vt volo, & opto, tecumq́ꝫ proſpere agatur, & an mei memoria apud te vigeat, quod ſi me dignum cenſueris, quem ſingularibus tuis ſtudijs ornes, præcipuè vero ſuaui chirographo tuo à cura & ſollicitudine liberes, non ſolum perpetuam pro tua maxima in me benignitate gratiam tibi habebo, ſed te vitam etiam mihi dediſſe putabo. Vale ætatis noſtræ decus. IIII. *Non. Ianuarij.* cIↄ Iↄ LXXII.

CAESARI GLORIERIO
Romam.

LITTERAE *Tiberij Pompeij noſtri ſemper quidem mihi gratæ fuerunt præſtantiſſime, & humaniſſime Cæſar, ſed nuper tanta me lætitia affecerunt, cum ille me tuis verbis peramanter ſalutauit, vt nulla res me magis vnquam delectauerit. Itaque ego te, quem antea mirifice colebam propter eximias tuas virtutes, admirari magnopere cœpi, quòd cum toto pectore, tota cogitatione, tota denique mente induſtriaq́ꝫ ſummo Pontifici egregiam operam nauando in Chriſtianam remp. incumbas, viuam etiam Paulli tui memoriam teneas. Nam Cæſarem profectò reipſa agis. Quid enim magis Cæſareum eſt, quam cum ſumma virtute maximoq́ꝫ rerum vſu ſingularis humanitatis & comitatis coniunctio? Quid incredibile magis, quam te in maximis occupationibus tantisq́ꝫ negotijs, vt ne reſpirandi quidem, nedum de corporis ſalute cogitandi vllum tibi otium ſit, amiculi tamen abſentis recordari potuiſſe? Tu tamen mihi demonſtra-*

 ſti ex

ſti ex animo tuo me nunquam effluxiſſe, ac meam de te opinionem longe viciſti. Quo tanti viri ſtudio in me non mediocri quid à me deſiderari poteſt mihi magis honorificum? Equidem eam mihi eloquentiam dari velim, quæ tuis præſtantibus virtutibus par eſſe poßit; Nam hoc tuum factum egregium atq; illuſtre celebrarem: quòd cum à natura mihi denegatum fuerit vt talis ſim, qui me oratione tuas laudes in aſtra tollere valeam, crebra tamen earum commemoratione aſſequar, vt omnes intelligant pro tua non obſcura in me beneuolentia cupere me abs te quam gratißimum cognoſci. De qua ſi tibi immortales agam gratias, non planè mihi ſatiſfacio, nec ſi perpetuam habeam gratiam, referre ita conabor, vt ſingulari poſthac ſim in te officio, & perpetuo tibi debeam. Tu vero poſteaquam me dignum exiſtimaſti qui tecum ſim in gratia, perge (obſecro) in hac ſententia, vt velis me in tua mente penitus inſidere; omnibus enim virtutibus elaborabo atque enitar, vt te tot in me ſtudia contuliſſe, atq; amoris ſigna dediſſe, nunquam pæniteat. Vale Cæſar optime atque eximie. Prid. Id. Ianuarij. CIↃ IↃ LXXV.

GVLIELMO SIRLETO
Cardinali Romam.

CVM id memoria repeto, quod prioribus litteris ad te ſcripſi, me videlicet omnibus viribus elaboraturum, ne vnquam ex animo tuo effluam, & nihilominus aliter nunc tibi non iniuria videri poſſe animaduerto, vereor Sirlete vir clariſſime, ſi forte adhuc non nullam Sacrati tui memoriam retines, vt tibi perſuaderi

deri poſſit hoc non accidiſſe aut culpa aut negligentia mea. Si vero mei penitus oblitus es, nec amplius aliquid in te amoris reſidet, ne cogar rurſus præſtantiſſimum Muretum meum qui me tibi reconciliet, aduocare. Non deſpero tamen fore, ſi has, quas ad te nunc ſcribo, litteras libenter legeris, in quibus ſilentij mei rationem paucis tibi reddo, & ſi ad eas patrocinium eximij Mureti acceſſerit, vt ſententiam mutes, atque ab hoc timore mæroreq; recreandum me, & in veterem gratiam à te reſtituendum eſſe ipſemet iudices. Scito igitur poſt meum iſtinc diſceſſum, paucis poſt diebus quàm binas ad te litteras miſeram, matrem meam primum vehementem in morbum incidiſſe (ægrotauit enim ſex ferè menſes) deinde ex eo mortuam eſſe; Tum duos fratres non longo interuallo è vita migraſſe, diemq; ſuum obijſſe, quorum mors propter eorum probitatem ac bonos mores acerba mihi fuit, matris vero acerbiſſima, in cuius prudentia bonitatéque ita conquieſcebam, vt omnes curas domeſticas in eius ſinu deponerem. Itaque cum eis eodem quidem anno, diuerſis tamen temporibus & menſibus funus fecerim, quam mihi luctuoſus fuerit annus ſeptuageſimus ſextus & tot carorum capitum amiſſione, ob quam multis incommodis atque difficultatibus affectus ſum, & rei familiaris iactura detrimentoq; & (quod caput eſt) meorum ſtudiorum intermiſſione, tu, qui ſingulari prudentia, grauiſſimóque iudicio præditus es; conijcere facile potes. Sed certè maximæ & incredibiles curæ, ac multæ cogitationes me à perpetuo officio meo auocarunt, & animum ad domeſticas res tuendas

tuendas traduxerunt; De quibus acerbe afflictatus, & hactenus ſilui, non quod ampliſſimi Sirleti, cuius memoria iandudum in viſceribus inhærens nunquam ex animo meo diſceſſit, ob oculos quotidie non verſaretur imago, ſed quod ita afflictus eram, vt interdum vix vllum ſenſum haberem; Et captum inſtitutum non ſeruaui hac nimirum de cauſſa, quod & ea orbatus eram, cui domus ſummæ curæ eſſet & nondum repereram, cuius probitati ac fidei res meas domeſticas tuto committerem. Quibus moleſtijs cum paululum leuari videar, animo & cogitatione eos numerare cæpi, quibus omnia officia deberem. Ac tu ampliſſime Patrone occurriſti primus, quem epiſtola ſalutarem ac reuocarem in memoriam Paulli Sacrati tui, decebat enim amplitudinem tuam; quam ego meo iudicio admodum colendam mihi ſuſcepi, excellentiſſimarum tuarum virtutum fama impulſus, cum eam de facie ante non noſſem, principem nunc habere, ex qua optime perſpicies, licet aduerſa tempeſtate iactatus fuerim, me tamen in te magnopere obſeruando venerandoq; conſtantem ac firmum fuiſſe, ſemperq; fore, & memoriam nominis tui, tuorumq; ſtudiorum ampliſſimorum, quibus iſtic abs te ornatus fui, nunquam apud me intermorituram eſſe. Hanc tibi reddet Tiberius Pompeius, ac ſummæ erga te obſeruantiæ euidens tibi inditium re ipſa oſtendet. Cui ſi mandaueris, vt tuo me nomine hortetur, bono vti animo ſim ac mihi nunciet & gratam tibi fuiſſe incredibilem meam erga te voluntatem, & de tua erga me beneuolentia nihil penitus ob taciturnitatem meam & officij intermiſſio-

miſsionem detractum eſſe, atque imminutum, conſolatione hac ita recreabor, vt hic vnus nuncius priſtinam mihi alacritatem redditurus eſſe videatur. Vale ampliſsime Patrone, quem Deus opt. max. Saluum diutiſsime ſeruet. Ferrariæ. VIII. *Kal. Maij.* cIↄ Iↄ LXXVII.

IOAN. MORONO
Cardinali.

SI *ego & tuæ ſummæ dignitatis, ſummæq́; auctoritatis, & grauiſsimarum tuarum occupationum ampliſsime Patrone rationem haberem, nunc profectò non auderem tibi nugis meis obſtrepere. Quis enim ego ſum, qui formidare non debeam, ne te minime ocioſum, & in cogitatione rerum maximarum die noctuq́; verſantem obtundam? Sed cum tuam ſingularem humanitatem, comitatem, affabilitatemq́; ante oculos mihi propono, menteq́; intueor incredibilem illam mira cum grauitate ſermonis tui ſuauitatem, qua me ſemel primum eo in loco, qui lacus obſcurus vocatur, benigniſsime excepiſti, vbi cum principium horum nullus adhuc illuc venerat, ſuauiſsimum conſpectum tuum contemplari, ac tecum dulciſsime colloqui paulum mihi licuit, iterum deinde ac tertio in huius ciuitatis arce meam tibi ſalutationem gratam fuiſſe hilari fronte declaraſti, in ea ſum opinione, vt meas quoq; litteras tibi non iniucundas fore mihi perſuadeam. Ex quibus illud ſane cognoſces, maxima me lætitia affectum fuiſſe, quòd quoties te ſalutaui, de fratre meo Epiſcopo Carpentoracti toties ex me ſtatim quæſi-*

quæſiuiſti, an æquè illum rectè eſſet, vt non mediocris tua in eum beneuolentia vel maxime apparuerit, cuius recentem memoriam conſeruares. De qua re eum ſubito admonui, ipſiq; mirifice gratulatus ſum, quod inſideat in animo ampliſſimi atque ſapientiſſimi Moroni cuius virtus incredibilis ac diuina, & illuſtria glorioſaq; facta (quis enim vnquam aut poſt hominum memoriam à quoquam plures legationes quam amplitudine tua prudentiſſime & integerrime, ſummaq; omnium cum admiratione obitas, aut maiores pro fide Catholica & eccleſia Sancta labores exantlatos fuiſſe legit, aut audiuit?) Omnibus gentibus adeo clara & inſignia ſunt, vt nullum regnum et nulla natio eum in annalibus ſuis iam inſcriptum immortalitati non mandauerit; Ego vero triumpho, & gaudeo fratrem meum à te tali viro, qui dignitatis tuæ ſplendorem obtines, & ampliſſimis monumentis memoriam nominis tui conſecrare non ceſſas, tot ac tantis beneficijs quotidie augeri, ad cuius ſummam gloriam cum accedat etiam tanta humanitas, benignitas, manſuetudo, vt nihil te ſuauius excogitari queat, ecquis vnquam reperietur, qui ſibi hoc arroget, vt te imitari valeat, nedum par tibi futurus ſit? Quare cum clariſſimi Moroni, & ſingulari bonitate præſtantiſſimas virtutes & actiones omnium mortalium fama celebratura ſit, an frater meus & ego, qui tantum tibi debemus, vt ſi pro te vitam profunderemus, nè nimium quidem reſponderemus tuo erga nos amori, incredibilium tuorum in nos officiorum meritorumq; dum hac luce fruimur memoriam vnquam deponamus,

eamq;

eámque deinde non excipiant poſteriorum noſtrorum omnes anni conſequentes; Equidem cum tu pro tua perſpicaci prudentia, acerrimoq́ʒ ingenio animum noſtrum iandiu tuæ amplitudini valde addictum intueare atque perſpicias, tibi certe nunquam dubium erit, cum ingrati animi crimen horreamus, quin tales nos præſtare conemur, quales tu libẽter foueas ac tueare, multumq́ʒ in eo operæ ac laboris conſumamus, vt tuam in nos beneuolentiam in dies magis prouocemus. Interea, quæ Tiberius Pompeius iſtic fratris procurator ſummæ noſtræ erga amplitudinem tuam obſeruantiæ venerationisq́ʒ ſigna illius verbis & meis dedit, ea ſi tibi grata acceptáque fuiſſe intellexero, Epiſcopum Carpentoracti, & nos, qui ab eo pendemus ſemper tibi cordi fore ſperabo. Vale ampliſſime Patrone, quem nobis Deus clementiſſimus diu incolumen ſeruet, omniaq́ʒ illius conſilia, & grauiſſimas cogitationes fortunet. Ferrar. VIII. *Kal. Maij.* CIↃ IↃ LXXV.

NICOLAO THALAMIO.

Regium.

VENI *Ferrariam* IX. *Kal. Iunij, ſummo Dei immortalis beneficio incolumis, læto atque hilari vultu cum à domeſticis, tùm poſtridie mane à collegis meis, permultisq́ʒ amicis alijs exceptus fui; Sed nihil penitus me delectauit Thalami ſuauiſſime? omnia inſulſa et inſipida mihi viſa ſunt incredibilis enim ſuauitas humanitatis illius, qua me iſtic clariſſimus atq́ʒ optimus Antiſtes noſter Martellius complexus fuit, in mentem quotidie mihi veniebat: Et ego recordatione*

tua

tuæ iucundiſsimæ conſuetudinis familiaritatiſque ita fruebar, vt me iſtic adhuc vobiſcum eſſe putarem. Nec me latebat, cum primum à vobis diſceſsiſſem, ſtudio veſtri arſurum eſſe; Sed rationes meæ diuturnam abſentiam meam ferre non poterant. Itaque dum in expediendis atque conficiendis negotijs meis verſabor, complebitur annus, & ego iſtuc accurram, ſi Deus opt. max. nobis largitus fuerit, ad id tempus vt ſpiritum ducamus, & vſuram eius temporis qua caruero intermiſſo eo fructu, quem ex frequenti conſpectu ac ſingulari benignitate illius ſummi & ornatiſsimi viri capturus eram ſi iſtic diutius manſiſſem, crebritate officiorum, ac mea non medio erga ipſum obſeruantia ſarciam: Teq́ forſitan minus occupatum nanciſcar, vt comitatem affabilitatemq́ tuam, leporem denique illum qui in te magnus eſt, me affatim guſtaturum eſſe ſperem. Interea me amabis, quod opinor facis: Ac grauiſsimum & integerrimum Epiſcopum noſtrum à me ſalutabis, atq; illius erga me beneuolentiam tueri non deſines. Vale Thalami dulciſsime. Ferrar. IIII. *Kal. Iunij.* CIↃ IↃ LXXVIII.

LAELIO ARLOTO.

Regium.

PLERIQVE *Læli præſtantiſsime amicitiam cum aliquo iungere facile eſſe, eam vero conſeruare, & officijs colere difficile. At ego qui nuper iſtic in tuam familiaritatem veni; ad quam non humanitas ſolum tua eximia, comitasq́, ſed ſuauis etiam illa atque amoris pleniſsima ad opipare paratum conuiuium inuitatio*

aditum

aditum mihi aperuit, difficultatem hãc refugiam conglutinatam à nobis amicitiam tuendi, & valde excellentis in omni doctrinarum genere atque optimarum artium ſcientia viri ſtudium erga me, qui tibi fortè à litteris abhorrere non ſum viſus, nõ mediocre reſpuam, à meq́; deficiam? Non committam profectò, vt à quoquam nedum à te iure reprehendi queam. Itaque de hac propenſa mea in te voluntate his te litteris certiorem facere volui, vt me tui ſemper memorem fore intelligas. Quod ſi fortè tibi vnquam eueniat dubitare, ne non ſemper eodem erga te animo futurus ſim, adeſt iſtic clariſſimus & integerrimus Antiſtes noſter FRANCISCVS MARTELLIVS; *qui de mea firmitate atque conſtantia tibi ſponſor erit; Confido enim illum (qui eius in me non obſcurus eſt amor) officium hac mea cauſſa recuſaturum non eſſe. Tu autem ſi vnas ad me litteras dederis (vide quanti apud me ſit egregia tua virtus) in quibus mihi pollicear e tuas te impleturum partes, quò ad hanc noſtram coniunctionem iucundiſſimam cumulus accedat, plenè mihi ſatisfacies fac ergo mente ambo ſimus, vt litteris (quoad per vtriuſque occupationes, & præcipue tuas licuerit) inter nos certemus; ſpero enim incredibili vtrunque noſtrum ex hac inſigni amicitia, quam ſtudiorum ac morum ſimilitudo coniugauit, lætitia affectum iri. Ego quotieſcunque mihi in mentem venerit, venet autem quotidie, me abs te, tuisq́; liberaliter iſtic atque honorificę tractatum fuiſſe, toties ſuauiſſimo tuo conſpectu fruendi ardere cupiditate me ſentiam. Vale Læli eximiæ fratresq́; tuos egregios viros Her-*

molatum præcipue meo nomine ſaluere iube. Ferrar. Kal. Iun. CIↃ IↃ LXXVII.

ANTONIO MANFREDO. *Romam.*

ET *ſi nō lego litteras tuas Antoni dulciſſime, quæ me de ſtatu tuo erudiant, magnitudine tamen amoris erga te mei adductus has ad te dedi, quæ te de meo edoceant? Ex ijs autem perſpicies me tui deſiderio teneri, abſentiamq́ tuam id mihi diuturnam videri, atque amplius apud me non recte eſſe, quod careo tuo iucundiſſimo conſpectu, eaq́ voluptate quam ex crebris collocutionibus noſtris yſdemq́ dulciſſimis ante percipiebam, quod tibi vſu venire non poteſt, qui in maxima iſtic celebritate, & in oculis ſummorum virorum viuis, Itaque ſi verus ille amor tuus eſt quem erga me præteferre ſoles, & ſi quod pollicitus es, præſtare vis, Tuum quoque erit, animum ab aulæ pompa parumper auertere mihiq́ reſpondere, quo meum deſiderium lenias. Et quàm iſtic libenter ſis, quamq́ hilariter iucundeq́ iſta vrbis amænitate fruare; Præterea quem nobis Epiſcopum fore & ſapientum virorum ſermonibus haurias, ad me perſcribere; Cum enim amiciſſimi, tùm beneuolentiſſimi hominis officio fungere eodemq́ omnibus nobis longè gratiſſimo, qui te imprimis amamus charumq́ hebemus. Vale Antoni ſuauiſſime, & communes iſtic amicos meis verbis ſaluta. Kalend. Iunij.* CIↃ IↃ LXXVII.

HERCV-

HERCVLI SACRATO
Epiſcopo Comacli.
Romam.

POSTQVAM *Regio, vbi dies aliquot ſumma mea cum voluptate grauiſſimi & integerrimi Epiſcopi Martellij optatiſſimo congreſſu frui mihi licuit, domum reuerti, ad te litteras dare ſtatim cogitaui optime atque ſuauiſſime Antiſtes. Sed quid potiſſimum ad te ſcriberem, in mentem mihi non veniebat: Nam ſi tibi ſignificarem tuum hunc diſceſſum mihi moleſtum fuiſſe, tuamq́ue diuturnam abſentiam magno me tui deſiderio afficere, fortaſſe irrideas, quod haud credibile tibi eſſe videatur, cum ego tamen non ſine magna animi mei moleſtia tuo iucundiſſimo aſpectu caream, & dulciſſimarum collocutionum noſtrarum recorder: Si vero de mea ſumma erga te obſeruantia verba faciam, officium hoc ſuperuacaneum eſſe cenſeas, quòd meus in te non mediocris amor iandiu perſpectus tibi atque cognitus ſit. Quid ergo gratuler me tibi, quòd in iſta pulcherrima ornatiſſimaq́ue vrbe, & orbis terrarum luce ſis, atque in cætu ampliſſimorum virorum quotidie verſere? Cumq́ue te eximia humanitate, morum ſuauitate ac integritate ornatum iam iſtic pleriq́ue cognoſcant, quæ in tui amorem homines alliciant, te ab illis hilare atq́ue honorifice accipi, & vehementer amari perſpicias? An potius te admoneā (hoc mihi condones licet) vt caueas ne ſumma iſtius vrbis amænitas et pompa te nimiū oblectet? Certè mirari noli, quòd in hunc ego ſermonē inciderim: Nam quis vnquam Romam ſemel primū ingreſſus eſt, quem non incredibilis*

iſtic diutius commorandi ac vitam agendi continuo ceperit atque incenderit cupiditas? Hoc iampridem mihi ac per multis alijs vſu venit, & nuper Vincentio Fantino collegæ meo tuiq; ſtudioſiſſimo; Ac ſi vtriuſq; noſtrum res ac rationes domeſticæ tuliſſent, fortè vnà tecum nunc ſuauiſſime colloqueremur. Nec eò dico quòd de tua prudentia atque conſtantia dubitem, præſertim cum me non fugiat abeſſe tibi non licere, ſed, quod voluptate quaſi titillantur iſtic ſenſus noſtri, vt aſpectu illius vrbis nemo non priuari ſe ægre patiatur. At hæc & alia multa coram, Deo iuuante vt ſpero. Interea vide ne dum vitam iſtic lætam & quietam traducis, noſtri te capiat obliuio, qui te amamus & imprimis colimus, præcipue vero Paulli Sacrati tui, qui tibi vehementer deditus eſt, quiq; in tuam conſuetudinem cum ſe dudum immerſerit, magno dolore à te diuelli paſſus eſt cogita dum tu abes, nihil nobis gratum accidere poſſe, omnia vero, cum tu hic aderis, valde iucunda fore. Vale Antiſtes optime, teq; Deus opt. max. incolumem ſeruet. Epiſcopus Adriæ collegam tuum meo nomine vt ſaluere iubeas, te magnopere rogo atque obſecro. Marcus Antonius Paganucius Decanus, & Vincentius Fantinus multam tibi ſalutem aſcribant, teq; plurimum obſeruant. Ferrariæ. prid. Idus Iunij. CIↃ IↃ LXXVII.

FABIO MASETO.

Romam.

QVANTVM *acceperim dolorem Fabi ſuauiſſime,*

ſime, cum te dudum in febrim incidiſſe audiui, teq́; illa vehementer iactari, teſtis erit tibi huiuſce maioris mei Hercules Signa, à quo ſæpe de ſtatu tuo quæſiui. Ac tu facile dijudicare potes, qui te loco filij iandiu haberi à me non ignoras, & à me eximiam virtutem tuam, probitatem, ac meorum ſuauitatem magni fieri. Nunc autem poſtquam te è morbo iſto conualuiſſe perſpexi ex ijs litteris, quas ad eundem ſignam dediſti, gaudio ita exultaui, vt nuncius iſte omnem certe moleſtiam abſterſerit; Nam ſicut ſalus tua in diſcrimen adducta incredibilem mihi curam atque angorem animi, ita eadem abs te Dei opt. max. beneficio recuperata non minorem voluptatem attulit. Quod paucis tibi ſignificare volui, vt intelligas te à me adeo diligi, vt nec patruo tuo clariſſimo viro concedam: Quem magna liberatum fuiſſe ſollicitudine & lætor, & ei mirum in modum gratulor. Reliquum eſt vt te horter, quamuis hortatione mea forte non egeas, nihil facturus niſi de ipſius patrui tui conſilio, his maximis caloribus ne ad ſtudiorum redeas, antequam priſtinas vires collegeris: Te enim opinor, non latet grauius illos ægrotare, qui cum leuati morbo videntur, in eum de integro incidunt. Rogo te igitur etiam atque etiam vt caueas, nec mihi adhuc reſpondere cogites, malo enim te valentem ſero, quam ſtatim imbecillum ad me ſcribere: Nam ſatis mihi abs te factum erit, ſi me ſalutaueris, cum ad Herculem litteras mittes, ex quo ſi etiam te quotidie rubuſtiorem fieri cognouero, nihil profectò iucundius mihi accidere poterit neque optatius. Curo valetudinem tuam mi dulciſſime Fabi, ac

me apud Patruum tuum ſummum virum in gratia pone. Ferrar. III. Id. Quint. cIↄ Iↄ LXXVII.

LAELIO ARLOTO.
Regium.

SCRIBIT ad me Nicolaus Thalamius omni virtutum genere ornatiſsimus noſtriq; amantiſsimus te ad me litteras dediſſe; At opinor ego Tabellario cuidam perferendas, qui vel ignorarit iter Ferrariam, vel in Padum ceciderit: Nam ſi eas Marco Antonio Berillæ commiſiſſes fideli atque diligenti viro, qui VIII. dierum ſpatio ſemel & iterum ad nos venit, te mihi haud reſpondiſſe non quærerer. Nec eò dico quod te amici officio functū fuiſſe non putē, (non enim audeo de tanto viro ſecus exiſtimare, quam amicitia noſtra, & mea erga te obſeruantia poſtulat) Sed quod careo illo ſuauiſsimo fructu, quem ex tuis doctiſsimis litteris eram percepturus ſi eas accepiſſem. Quò fit vt, ſi coniunctioni noſtræ cumulatè ſatisfacere volueris, te oporteat aut illas eodem exemplo, aut longiores ad me litteras mittere. Nam ſi deinceps tertia te epiſtola ante oppreſſerit, quam tu litteram, Quid Antiſtitem iſtic veſtrum Martellium; vel potius noſtrum ſumma prudentia atque iudicio præditum virum eſſe dicturum putas, qui conſtituendæ inter nos amicitiæ grauiſsimus ſuaſor & auctor fuerit? certè is aut te mei minime cupidum aut in ſcribendo non impigrum eſſe cenſebit. Quorum alterum quidem in cogitationem non cadit, vt cum ego te propter excellentes virtutes tuas obſer-

obſeruem, in amore mutuo mihi reſpondere nolis: Alterum vero ſuſpicari licet; Nam cum omne tempus in ſtudijs conſumas, ab ijs te diuelli moleſte fers; Et ſi quis te litteris obtundit, vt oſtendas te illius ſtudio non delectari fortaſſe non reſpondes. Verum Lali doctiſſ. ſi Thalamius, aut tuorum quiſpiam mihi ſignificauerit me facilius abs te gratiam initurum tacendo, quam nugis tibi obſtrependo, obſequar: cupio enim abs te amari ſemperq́ à me nullo negotio obtinebis id, quod tibi gratiſſimum fore perſpiciam. Vale & fratribus tuis plurimam meo nomine ſalutem dic. Ferr. prid. Id. Quintil. CIↃ Ↄ LXXVII.

F. HELISEO INQVISItori Mutinam Regiumq́.

Maximam habeo gratiam Alexandro Canalio Collegæ meo humaniſſimo, ſemperque habebo dum viuam, qui mihi auctor fuerit, vt me ad amicitiam tuam conferrem. Nam cum primum perſpicere probitatem, prudentiamq́ tuam eximiam, ſummam vero doctrinam guſtare cæpi, tui amore fui adeo inflammatus, vt iucundiſſimam conſuetudinem tuam libenter & ſæpe appeterem. Sed poſteaquam in familiaritatē tuā penitus me dedi, teq́ incredibili humanitate affabilitate, lepore, & in quo nobilitas magnam vim habet, moribus etiam ſuauiſſimis præditum eſſe cognoui, nō te amaui ſolum Heliſee optime atq́ doctiſſime, ſed magnopere ſuſpexi etiam atq́ admiratus ſum,

quòd non horum temporum, non horum morum, veterum vero illorum atque ſanctiſſimorum imaginem in te viderem. Itaque cum tu aliquot iam annos ante in hac ciuitate verſere quàm ego tibi intimus fuerim, ſi te omni virtutum genere ornatiſſimum fuiſſe putaſſem (vix enim alium ex collegis tuis omnibus ſimilem tui reperias) omnia profectò molitus eſſem, quo ad conciliandum mihi beneuolentiam tuam aditus eſſet. Verum deinceps id doluiſi frequenter, quod tanto bono me priuatim: Nam quæ voluptas ex iucundiſſimo tuo conſpectu collocutionibuſq; noſtris maxima percipi ſolet, illa tunc carui, & eo quoque fructu, quem ex tuo diuino ingenio, ac magnarum artium ſcientia tuliſſem. Tamen nihilominus cum Canalius meus vir excellens me in errore diutius verſari paſſus non fuerit, tu ipſe ſcis, quantopere temporis præteriti vſuram ſarcire conatus fuerim, nec intermiſerim Angelorum ædem crebro viſere, vt tuo dulciſſimo aſpectu fruerer, vt ſi mihi per grauiſſimas occupationes tuas licuiſſet, quotidie te ſalutaſſem. Sed dum dies aliquot officium hoc prætermiſi, maximi huius caloris vitandi gratia, te interea Mutinam Regiumq; acceſſiſſe, teq; ibi dies viginti fore & amplius ex tuis audiui: quo ex nuncio quanta animi moleſtia affectus fuerim ex hoc conijce, quòd has ad te litteras ſtatim dedi, quas ſi ad te fideliter perlatas fuiſſe intellexero, magno id mihi ſolatio futurum eſt: per eas enim certior fies, non ſolum quanti te faciam & mirifice colam, ſed quam valde etiam cupiam me abs te diligi, in memoriaq; haberi: & quamuis præſtantiſſima natura tua mihi denegare

non poſſit, nec dubitare ego debeam, cum tui in me amoris non obſcura mihi ſigna dederis, te tamen ſummis iſtic curis impeditum atque plurimis occupationibus diſtentum nonnulla capere poſſet obliuio, à qua me epiſtola iſta vindicabit. Ego igitur, dum tu abes, excellentis virtutis ac humanitatis tuæ mentionẽ facere non deſinam: ita enim in mente inhæret vitæ grauitas atque integritas tua, vt illius recordationem ſine ſummo ſcelere fugere non queam. Tu quoque, ſi animum meum in te ſingularem valde tibi gratum fuiſſe paucis ſignificaueris, tanta me lætitia afficies, vt quem mœrorem ex diſceſſu tuo cepi, magnopere minuam. Vale Heliſee humaniſſime. Ferrariæ. Kalend. Sextil. cIɔ Iɔ LXXVII.

IO. ANTONIO ANGIArio Ferrariam.

CVM *varij de creando Ferrariæ Epiſcopo ſermones quotidie haberentur, variæq́ ac diſcrepantes ſententiæ dicerentur; quod meræ nugæ eſſent, & ita moleſtæ mihi, vt eas ferre non poſſem, diſceſſi iſtinc in hoc ſuburbanum meum tanquam in aliquam ſolitudinem, vt quæ audieram, quo ad fieri poſſet, obliuioni mandarem, atque ex animis quoque caloribus ſumma cum amœnitate Padi vt hic me reficerem; vbi cum biduum lætus ruſticatus fuerim, poſtea ita me cepit ſatietas, vt vitam hãc diutius agere poſſe ſaluturius non videar. Itaque mecum cogitare cœpi, ſi amicus atque ſocius mihi adeſſet, qui cum ſuauiſſime colloqui & ex-*

*primere dicendo ſenſa mea poſſem, hanc meam à ciui-
tate abſentiam mihi gratam atque iucundam fore:
Tu autem mihi optimus occurriſti Ioannes Antoni hu-
maniſſime, quem accerſerem, quemq́ contubernalem
optarem. Nam cum eximiæ tuæ primum humanitatis,
probitatis, morumque ſuauiſſimorum deinde incredi-
bilis amoris erga me tui in mentem mihi veniſſet; quæ
tuæ excellentes virtutes, vt te non fugit, me ita dele-
ctare ſolent, vt ægre abs te aliquando diuellar, ſtatui
cum his litteris mittere ad te domeſticum meum, qui
te huc inuitet: Nam licet multos iſtic amicos mihi,
vt arbitror, meiq́; ſtudioſos numerem, te tamen me-
ritò ex omnibus principem eſſe ſemper iudicaui, qui
cum omnia familiariſſime communicarem, & inti-
mos animi ſenſus libere ac familiariter aperirem.
Quòd ſi litteræ meæ tanti erunt apud te ponderis, vt te
huc alliciant ac trahant, polliceor tibi fore, ne tui ad
nos aduentus te pigeat. Venies enim ita gratus, vt me
non ſolum, meosq́; Auguſtinum præcipue Maranium
tui ſtudioſiſſimum, mihiq́; vti cariſſimum filium, ſed
locum etiam hunc lætitia geſtire cernas, quod & nos
tua ſuauitate atque lepore ſermonis non priuaue-
ris, & eum tuo ſuauiſſimo conſpectu decoraueris.
Nec, vt opinor, fortaſſe multa tibi deerunt, vt li-
benter quoque alias ad nos reuertare. Veni igitur
hilari animo, & ad iocandum prompto, te namq;
audiſſime expecto. Vale dulciſſime Io. Antoni.
Ex ſuburbano meo. Kalend. Auguſti.* CIↃ IↃ
LXXVII.

LAELIO

LAELIO ARLOTO
Regium.

Et ſi mihi dubium non eſt, quin tibi aut obliuionis amicitiæ noſtræ aut negligentiæ nomine ſuſpectus ſim, ac fortè apud ſapientiſsimũ et integerrimum Antiſtitem noſtrum Franc. Martellium abs te accuſatus fuerim, quòd ad te iandiu litteras non miſerim, mihi tamen videor ab illo iuſtiſsimo iudice iure condemnari non poſſe, quod tu me non citaueris, aut litteris tuis laceſsieris, nulla enim mihi apud te excuſatio aut exceptio reliqua eſſet, ſi me de officio meo admonuiſſes chirographo tuo. Fortaſſe dices. Nonne Nicolaus Thalamius te certiorem fecit tuas à me litteras deſiderari? fecit & ille quidem non tuo nomine, ſed ſponte, vtpote vtrique noſtrum amiciſsimus qui et conglutinandæ inter nos amicitiæ fuit ſuaſor optimus. Tu autem, quod multum intereat, te hoc munus obire dececat, vt iuſte de me quæri tibi liceret, quod ad me reſponſum non tuliſſes. At ego cum te nunc prouocarim prior, an in te inuehi non debeam, quod cum multi iſtinc ciues tui ad nos cõfluxerint, nunquam tu ad me ne litteram quidem? Verum excellenti tuæ virtuti totum condono. Et hæc ioco. Illud ſerio velim tibi perſuadeas, cum nulla maiori voluptate affici ſoleam, quàm cum ab amicis litteras accipio, & ad eos reſcribo, nihil mihi hoc ſilentio longo fuiſſe moleſtius eáq; illud cauſſa accidiſſe, quod aſsiduis curis impeditus fuerim, & occupationibus, ac dudum acerbiſsima diſtillatione per plures dies conflictatus, qua cum leuatus eſſe mihi, videar breues has ad te dare

non diſtuli, vt perſpicias tui memoriam ac noſtræ iam veteris amicitiæ à me conſeruari, teq́; propter probitatem atque egregios mores tuos à me mirifice diligi, & propter ſummam doctrinam plurimi fieri. Tu quoque vt hoc erga me animo ſis, ne te in amore ac tuenda amicitia noſtra vinci patiare, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale. Ferrariæ V I I I. *Idib. Decemb.* cIↄ Iↄ LXXVII.

EPISTO-

PAVLLI SACRATI CANONICI FERRAR. EPISTOLARVM.

LIBER V.

GVLIELMO SIRLETO Cardinali.

QVOD plerique nobiliſsimi viri facere ſolent, licet à multis ſe mirifice coli atque obſeruari perſpiciant, eorum tamen paucis poſt diebus, vt ne meminerint quidem, id tibi vſu venire poſſe nunquam exiſtimaui ampliſsime Patrone; Nam illi quidem virtutis atq; humanitatis vim ignorare cenſentur, in te vero, qui à pueritia eximiam cum ſumma eruditione humanitatem, affabilitatemq́;, ac miram morum ſuauitatem coniunxiſti, atque ad has excellentes virtutes ſummam artium optimarum ſcientiam adiunxiſti, quî cadere poteſt huiuſmodi ſuſpirio, vt eorum, qui te tantopere venerantur admiranturq́;, memoria ex animo diſcedat? Itaque cum tuæ optimæ ac dulciſsimæ naturæ proprium ſit, vt eos qui litterarum videntur aliquem guſtum habere, eosq́; præſertim, qui veſtigia tua imitari ſaltem cogitant, tueare magnopere, ac foueas; An ego qui tuæ ſummæ virtutis ac ſingularis doctrinæ ſtudio iampridem incenſus atque inflammatus ad clientelam me

tuam contuli, abs teq; adiutore potiſſimum Mureto viro excellentiſſimo, tuiq; ſtudioſiſſimo in fidem libentiſſime ſum receptus, quo nomine me tibi perpetuo debere profiteor, nō putem nunc me à te amari, atque in mente tua inſidere? Nunquam, mihi crede, aliam de te opinionem animo imbibam, ſic enim tua ampliſſima dignitas ac ſumma virtus poſtulat. Illud vereri potius non ne debeo, obliuionis nomine ne tibi ſim ego ſuſpectus, qui nullam iandiu tibi ſalutem miſerim? At hoc pudori meo tribuas velim, nam cum mihi perſpectum exploratumq; ſit te in res diuinas penitus abditas toto pectore incumbere, & ingrauiſſimis cogitationibus quotidie verſari, nugis meis obſtrepere tibi auſus non ſum. Nec tamen tempus vllum intermiſi, quin cum amicis etiam abſentibus de amplitudinis tuæ non mediocri erga me benignitate mentionem facerem, quòd Clariſſimi Sirleti imago iampridem in animo meo impreſſa ſit. Nunc autē opere pretium mihi viſum eſt, cum antea mirū in modū laborarim vt gratiam abs te inirem, cauere magnopere, ne videar eam negligentia inertiaq; facile effundere, ac diuturno ſilentio meo ex animo tuo effluxiſſe. Quare ſi Tiberius Pompeius mihi nunciauerit has, quas tibi attulit litteras, nō ingratas nec iniucūdas fuiſſe amplititudini tuæ de voluntate erga me tua atq; beneuolentia non modo nihil detractum & imminutum fuiſſe, ſed maximo etiam abs te beneficio me affectum arbitrabor. Vale Ampliſſime Patrone, cuius conſilia & cogitationes omnes Deus opt. max. ſemper fortunet. Ferrariæ III. Id. Ianuarij. ⅭIƆ IƆ LXXVII.

PAVL-

PAVLLO LEONIO EPISCOpo Ferrariæ. Carpos,

Cvm à Deo opt. max. omnia manare bono, nutuq́; eius ac prouidentia regi cuncta certo ſciamus, Antiſtes optime, illud etiam perſuadere nobis debemus ſi de tot illuſtribus ac doctiſſimis viris, quorum vnus Eccleſiæ Ferrarienſi præficeretur, multi variq́; ſermones habiti fuerint, et cæteris exploſis tu ad hoc ampliſſimum Sacerdotium electus fueris, diuino afflatu hoc effectum fuiſſe, ſine quo nemo magnus vnquam fuit. Qua ex re, quis eſt qui de tua excellentiſſima virtute, integritate, atque prudentia non acute coniiciat, poſtquam te Deo placere, valdeq́; earum eſſe euentus comprobauit; & qualis quantusq́; ſis in iſto munere futurus, non proſpiciat? Ego quidem, qui mihi videor paucis illis diebus, quibus Regij me in conſuetudinem tuam dedi, cum apud integerrimum ſapientiſſimumq́; Pontificem Martellium vna diuerſaremur, impetus tuos ad laudem atque immortalitatem probè cognitos habere, ſtatuo te eum eſſe, qui doctrina, probitate, ſapientia, vniuerſam rem pub. Chriſtianam plurimum iuuare poſſis, nedum gregem tibi commiſſum paſcere, animarumq́; ſaluti conſulere, valeas, præſertim cum ad hoc accedat ſingularis etiam humanitas atque benignitas, quæ hominum ſtudia, illorumq́; erga te beneuolentiam magnopere alliciant. In quam de te opinionem diſceſſi, quòd ad nos vna omnium voce perfertur te iſtic præclaris atque illuſtribus factis iſtorum hominum animos adeo tibi conciliaſſe, vt te non ſuſpiciant modo atque admirentur, ſed ſummis etiam laudi-

laudibus in cælum tollant; &, quod caput eſt, te à ſe diuelli ægre admodum patiantur. Quæ cum ita ſeſe habeant, gratulor tibi vereq́; gratulor: non tam quod Epiſcopus creatus ſis, hoc enim honore multi non tui ſimiles affecti ſunt, quàm quòd ad honeſtandam illam dignitatem ſumma facultas in optima voluntate tibi non defutura ſis. Quin etiam nemo eſt qui ambigat, quin tu eam ipſam ſumma religione, innocentia moribus integerrimis, vigilantia, ac præcipue exemplo ſis amplificaturus. Quæ cum præſtare tu queas vnus, maius ne à Deo clementiſſimo deſiderare beneficium poſſumus, quàm quòd nobis ab eo tributum eſt, vt talem nobis virum dederit, qui & Eccleſiam ſuam optime moderaturus ſis, & mores noſtros ad normam diuinam ita directurus, vt ſancti & religioſi euadamus? Sed noſtrum eſt gratias Deo immortali de ſumma eius erga me benignitate maximas agere, quas illi perpetuas certè omnes habebimus, eumq́; aſſidue precabimur, nobis vt concedat, iſto excellenti bono gaudere diutius vti poſſimus. Veni igitur quamprimum ad nos. Venies enim, mihi crede, valde expectatus: quod tibi hac epiſtola ſignificare volui, quam indicem meæ lætitiæ teſtémque incredibilis voluptatis ad te mitto, meumq́; hoc officium tibi non iniucundum eſſe cupio. Tu quoque vt priſtinam tuam erga me voluntatem beneuolentiámque conſerues, te magnopere etiam atque etiam rogo & obſecro. Vale humaniſſime Antiſtes. Ferrariæ. Kalend. Aprilis. CIↃ Ↄ LXXVIII.

GVLIEL-

GVLIELMO SIRLETO Cardinali.

VIDE Ampliſſime Patrone quanta ſit vis amoris atq; magnitudo, meaq; de tua ſumma & incredibili virtute opinio. Nam nulla alia in cogitatione ferè verſari queo, quàm de amplitudine tua. Atq; (vt cætera mittam ne ſim longior) cum tuam ſingularem humanitatem facilitatemq; quotidie mecum recolo, qua me in fidem tuam recepiſti libentiſſime, ac non obſcura deinde tuæ erga me beneuolentiæ iudicia oſtendiſti, ſic afficior, vt te ipſum complecti mihi videar. Quid autem poteſt à me dulcius atq; admirabilius cogitari, quàm clariſſimum Sirletum non modo virtute ſola ampliſſimam dignitatem adeptum fuiſſe, verum benignitate etiam atq; comitate omnes ſuperare, meq; in me ipſo fuiſſe hoc expertum? Equidem maxima tu in me ſtudia contuliſti, quorum memoria ex animo nulla vnquã delebit obliuio, nulla obruet vetuſtas: Meæ vero partes ſunt non cõmittere, vt in te ingratus eſſe videar, meiq; officij immemor, & cauere ne mihi vitio detur, quòd benignitatẽ erga me tuã non agnouerim. At iſtic præſto eſt Tiberius Põpeius meus vt quoad fieri poteſt, eas impleat, Cui ea, quæ meo nomine illa ſigna dabit? non mediocris meæ erga te obſeruantiæ ac venerationis, tuis quidem erga me ſtudijs haud paria, ſed ab animo tibi deditiſſimo profecta, ſi tibi iucunda eſſe demonſtraueris, me quoq; tibi valde gratũ eſſe arbitrabor. Tibi certe perſuadeas velim me tanti fieri quanti alium neminem, Illuſtriſſimumq; nomen tuum in viſceribus mihi

cum te ſponte contuleris, eam in poſterum non colere, atq; in propoſito ſuſceptoq; conſilio non permanere te pudeat. Ego quidem, cum optimi ac modeſtiſſimi iuuenis (vt videre mihi iam videor) nec non egregia ac præclara indole, & eleganti ingenio præditi beneuolentiã mihi conciliauerim nihil tale ſuſpicans, & eodem impulſore à Nobiliſſimo Antiſtite gratiam nullo negotio inierim, quæ duo maxime in lucris pono, immortales certè gratias præpotenti Deo ſemper agam habeboq; qui ætati meæ iam ingraueſcenti maxime conſuluerit atque prouiderit, florentiſſimumq; iuuenem mihi dederit, in cuius ſumma probitate, ſinceritateq; poſt hac ita conquieſcere puto, vt meã ſenectutẽ maxime oblectem: Eundemq; precabor, vt à te voluntatem immutari non patiatur, non ſinat. Meũ autẽ erit quibuſcunque potero rebus te in officio retinere, ac tuum in me amorem augere. In quo & ſi mihi voluntas nunquã defutura eſt, omnia enim moliar, omnẽq; in eo induſtriã figam, vt quotidie te magis mihi adiungã: optandum tamen mihi eſt, vt à Deo opt. max. facultas hac mihi detur tuã de me expectationem vti ſuſtinere queam: non enim me tot virtutũ præſidio munitũ eſſe agnoſco, vt te auocare poſſim, ne à propoſito declines aliquando ſententiãq; deflectas: Tu vero ſi tibi conſtare quibuſdã in rebus conniuendo, & inconſtantiæ, crimen horrere ſtatueris, non dubito quin eã neceſſitudinẽ inter nos coniungamus, qua vterq; noſtrũ poſthac vt ſpero, iucũdiſſima ſuauiſſimaq; magnopere lætetur. Reſtat vt te ore atq; obſecrẽ, cũ ad Antiſtitẽ tuũ litteras dederis vt apud eũ me in gratia ponas, meq; eius excellentiſſima

virtuti valde deditum eſſe teſteris. Quod ſi feceris, nõ ſolum tuam in me fidem ac beneuolentiam experiri iã incipiam, ſed non paruum etiam me abs te beneficium accepiſſe putabo. Vale. Id. April. CIↃ IↃ LXXVIII.

BENEDICTO MANZOLIO
Epiſcopo Regij.

SVPERIORI anno rumor fuit dies aliquot Antiſtes optime atq; doctiſſime ſatis quidem ille cõſtans, ſed ſine certo auctore te eccleſiæ Ferrarien. præfectum iri, qui tantam mihi tunc delectationem attulit, vt nihil mihi gratius atq; optabilius audirem. Quanquam enim nullus prope mihi tecum vſus intercedebat, quia tamen ex multis de tua præſtanti virtute & eruditione cognoueram, gaudij plurimum ex tua dignitate capiebam. Sed cum inanis poſtea tumor fuiſſet, quod iucundiſſimum fore ſperaueram, id moleſtum ſanè atque acerbum fuit, Eum tamen, qui primus vocem hanc fuderat, quæ in animos hominum ita penetrarat, vt res in ore atq; ſermone omnium iam eſſet, magnopere laudaui, quòd de te recte augurare tur, vt potè cui tuæ excellentiſſimæ virtutes cognitæ atque perſpectæ admodum eſſe videbantur: Nunc vero, quòd te Regij Epiſcopum creatum eſſe intellexi, tanta ſum lætitia perfuſus, quòd magis ex ſententia tibi ſucceſſerit, ſicuti cenſeo, quam rumor ipſe ſparſerat, vt nullam in vita maiorem voluptatem ſenſerim. Ac meum iudicium eſt, cum multa de ſummo Pontifice & honorifice & grauiter prædicentur, hoc illius factũ non inter poſtrema numerandum eſſe, quòd te hoc ſummo honore ac maxima dgnitate decorarit, totq; in te ſtudia contulerit. In quo nimirum

mirum ille te quanti faciat declarauit. Tibi ne igitur gratuler, quòd laborum ac vigiliarū tuarū premiū adeptus ſis, an eccleſiæ Regienſi, quæ tanto paſtore ornata ſit, vtriq; profectò vere gratulor, tibi quidē, cum doctrina, humanitate, morumq́; ſuauitate excellas, lætor oblatam eſſe exercendæ ſingularis ſcientiæ atq; induſtriæ tuæ occaſionem, non enim vereor, ne non in adminiſtratione atq; moderatione earum rerū, quæ ad eccleſiam tuam pertinent, eluceat eximia prudentia atque integritas tua, & quæ dona tibi à Deo opt. max. tributa ſunt, ea in gubernando grege tibi credito atq; commiſſo appareant. Populum autem Regienſem felicem atq; beatum eſſe arbitror, cui præpoſitus is ſit, qui optimis & inſtitutis et præceptis eum erudire atq; imbuere, exemploq́; plurimum iuuare poſſit. Quod officiū cum tu facillime ac libentiſſime præſtiturus ſis, & eccleſiam tuam ſplendore nominis illuſtraturus, quid reliqui eſt, niſi vt omnes qui tibi ſubiecti ſunt, fideiq́; tuæ commendati, aſſiduis præcibus à Deo clementiſſimo cōtendant, vt te ipſis paſtorem optimum atq; vigilantiſſimum diutiſſime ſeruet, atq; cuſtodiat? Ego quidem pro eo quanti te facio, munus hoc obire non prætermittam quò monumenta ingenij tui, quam maxima expectantur cunctis, qui te nouerunt, deguſtare ac præclariſſimas actiones tuas imitari liceat. Tu quoq́; vt me in eorū numero reponere velis qui tui ſtudioſiſſimi ſunt, te magnopere rogo atq; obſecro. Magnum enim te mihi beneficium tribuiſſe putabo. Vale Antiſtes humaniſſime Ferrariæ Kal. Maij.

CIↃ IↃ LXXVIII.

ALDO MANVTIO
P. F. Venetias.

EGO Alde ſuauiſſime ſemper arbitratus ſumme abs te amari, nam ex meo in te animo de tuo in me con iecturam faciebam & ſicut vnice te diligo, tibiq́; multum tribuo, ita te mihi in amore reſpondere opinabar. Sed mea me profectò fefellit opinio. Poſtea enim quã optimum tibi Iuuenem propoſui, quem earum rerum, quæ tibi ſunt Carpis, procuratorem conſtitueres, illicò mei memoriam depoſuiſti, Et quem antea quotidie litteris eodẽ ferè, exemplo ſcriptis obtundebas, nunc illarum deſiderio teneri pateris, atq; earundem ante hac multitudinem diuturnitate compenſare tecũ cogitas. Hoc tu iuuenis florentiſſimi gratioſiſſimiq́; eſſe putas officium? An & oblitus es primum, quæ & quanta mihi cum Paullo patre tuo clariſſimo viro neceſſitudo interceſſerit, vt nihil mihi antiquius eſſet, quàm, quibuſcunque rebus poſſem, eius voluntati morẽ gerere, & quantus eius in me amor fuerit, vt ſuis etiam me ſcriptis celebrarit? Deinde antequam decederet, quòd te filij loco duxerim, omnemq́; in te amorem transfuderim, vt illius tamen vita functi in dies ſingulos memoriam in ſacris meis habeam? Tu vero cum parem mihi voluntatem non reddas, atque in amore te vinci nõ cures, quid ſuſpicari debeo, niſi vt de mea animi firmitate atque conſtantia periculum facere cupias? non enim opinor te à tuis maioribus degenerare velle, qui amicitias ſanctè ſemper atque officioſe coluerunt, nec, cum te omnes patri tuo omni virtutum genere reſponſurum eſſe cenſeant, nunc contra exiſtimationẽ tuã ita venire velle,

ut inconſtantiæ infamiam ſubeas. Quod quanquam de te ſentire non debeo, nec enim ſino quicquam à tua excellenti virtute alienum in mentem meã irrepere, meo tamen quodam iure his te litteris admonere volui, vt caueas, ne te fortè conſcientia ſtimulet, quòd cum ego te earum adeo habeam, vt nihil ad amorem erga te meum addi poſſe videatur, tu exiguam tuæ erga me beneuolentiæ ſignificationẽ des, cumq; honori tuo maxime faueam, optemq; te quam ampliſſimũ eſſe, tu de me vel parum, vel nihil omnino cogites. Verum, ſi bene te noui, hanc mihi dubitationẽ ſuauiſſima epiſtola tolles, quàm puto fore ita mihi gratam, vt mira illius ſuauitas omnem mihi moleſtiam deleat. Da igitur operã, vt minime mentitus eſſe videar, meq; tibi eſſe cordi perſpiciam: Nam ego quoq;, ſi qua in re aliquãdo tibi adiumento eſſe potero, vt ea aſſequare, quæ à iuuene ſummo ingenio, eximijs virtutibus, moribusq; ſuauiſſimis prædito expectari debent, nullum tibi à me humanitatis ac propenſæ in te voluntatis officiũ deerit, quin omnia quæ ad te pertinere cognoſcã, ſemper, quoad ſumma Dei immortalis benignitate mihi ſpiritum ducere licebit, mea ſponte & libenter curabo. Vale Alde ſuauiſſime. Ferrar. VI. Id. Maij. CIƆ IƆ LXXVIII.

IACOBO PHILIPPO
Tamonio Maſſam
Fiſcaleam.

CVM mihi venit in mentem illius diei, quo te in fidem atq; neceſſitudinem meam recepi Iacobe Philippe ſuauiſſime, quod quotidie mihi vſu venit, nõ queo ſummo gaudio non exultare, cum Deũ immortalem hanc

tibi mentem donaſſe animaduerto, vt vinculum ſummæ mecum coniunctionis optaueris, mihi autem tantã dediſſe felicitatem, vt in animũ tuum influxerim, quo effectum eſt, vt amor iam incredibilis inter nos & mutuus intercedat. Nam licet tibi ex ſententia nõ ſucceſſerit vt illos ex me capias fructus, quos te percepturum eſſe tibi perſuaſeras, ſicut ex congreſſu noſtro perſpexiſti poſtea acerrimo ingenio tuo:) conſtantiam tamen in me mirifice diligendo, atq; animi firmitatem ita retines, vt admirabilis omnibus in diſſimulando videatur prudentia tua. Præterea tot ac tantis me ſtudijs atque officijs oneras, vt ea ſi commemorare velim, ferè infinita, memoria complecti non poſſim. Quid dicam de tua in me obſeruando perſeuerantia, vt nullum diem prætermittas, quin me domum reducere velis. Itaq; dum eximias virtutes illas, quæ in te admodum elucent, cni tentq;, ſummam præſertim integritatem, humanitatem, egregiosq; mores tuos mecum recolo, eruditionem autem tuam & optimarum artium ſcientiam, cũ id ætatis iuuenis ſis, perpendo atq; examino, ſic mihi crede, tui ſtudio incendor Iacobe Philippe, vt te etiam abſentem, nedum cum præſens es, complectar & oſculer, meq; eo beatum eſſe iudicio, quod tanta ſuauitate tantoq; lepore, quo affluis, quotidie ita fruor, vt nihil mihi iucundius gratiusq; excogitare & optare valeã. Quo fit, vt cum memoria repeto caſum illum, de quo per litteras à te paucis ante diebus certior factus fui, qui mihi calamitoſus ac funeſtus fuiſſet, quando nauis illa, in qua domum vehebaris, nautæ imperiti culpa in molam irruit, impetumq; ita fecit, vt mergi inciperet,

& om-

& omnes de ſalute, quæ maximo verſaretur in diſcrimine, valde dubitarent, te à Præpotenti Deo pro eius ſumma benignitate ex eo periculo ereptũ eſſe credam, ne ij qui in tuam ſuauiſsimam conſuetudinem ſe dare cœperunt, tanto ac tam excellenti bono carerent, ne ve ego ſenex, quem ſi equens iucundiſsimusq; conſpectus tuus mirum in modum delectat, maxima dulcedine orbus dolorem hunc vel acerbiſsimum in vita haurirem, quòd tam præſtantis iuuenis, omniq; florentis genere virtutis iacturam tantam feciſſem, quantam haud ferre vnquam potuiſſem æquo animo. Cum igitur à clementiſsimo Deo tanto beneficio affectus fuerim Iacobe Philippe, vt is te protexerit, ac mihi ſeruauerit, qui magnum in tua excellenti virtute, ac ſumma in me beneuolentia præſidium ætati meæ valde ingraueſcenti conſtitutum eſſe arbitror, nullum vnquam tempus intermittam Deum precandi, vti te tueatur, ac diuino ſpiritu afflet, vt eam, quam nunc erga me voluntatem habes, non ſolum conſeruare, ſed etiam augere velis, atq; in colenda omnibus officijs amicitia & coniunctione noſtra pergere ſtatuas. Ego autem officium à me vllum hominis tui ſtudioſiſsimi amantiſsimiq; te deſiderare nunquam patiar quin omnia in te ſtudia conferre non deſinam, vt te à me in oculis ferri, atq; in ſinu & complexu meo eſſe exploratum habeas, cupio enim ijs vinculis amoris ac mutuæ beneuolentiæ arctiſsimis tecum coniungi aſtringiq;, à quibus nunquã laxari poſsimus. Quod reliquũ eſt, cum occupationes meæ, quibus, vt tute ſcis, aſsidue diſtineor, aliquid mihi otij ſuppeditabunt, ad Octauium Sanctæ crucium præclariſsimum

Ceruiæ Antiſtitē ſcr.bā, eiq́; quanta ego ex aſpectu ac præſentia tua voluptate perfundar, quæ mihi ante oculos quotidie obuerſatur, & quemadmodum vitæ ſimilitudo cōglutinari voluntates noſtras conſuetudine paſſa fuerit, quàm breuiſſime potero, exponā. Vale Iacobe Philippe dulciſſime. Ferrariæ. Idib. Quintilis. CIↃ IↃ LXXVIII.

AVGVSTINO VALERIO
Epiſcopo Veronæ.

CVM tu iſtic tanta me humanitate comitateq́; fueris complexus, totq́; ac tanta in me ſtudia contuleris integerrime humaniſſimeq́; Antiſtes, nemo vt fuerit, quin, poſtquam domum redij, ea me narrantē audiens valde obſtupuerit, libenter ego eorum commemoratione ſuperſe, dabam quòd ea mihi orationis copia non eſſet, quæ incredibili ac ſingulari tuæ erga me beneuolentiæ reſpondere, nedum eam æquare poſſet. Sed non potui venienti iſtuc Gandino meo ad te litteras nō dare: Veritus enim ſum, cum ego maxime confidam in ea eſſe me apud te exiſtimatione opinioneq́;, vt te mirum immodum ſuſpiciā atq; admirer, ſicuti excellens atq; admirabilis tua virtus poſtulat, meq́; ſummorum tuorum officiorum & in me meritorum abs te memorem haberi ac gratum, ne ea non ſatis magnifacere tibi viderer, ſi tacuiſſem, Ex his igitur facile perſpicies, quò magis mente animi tui magnitudinē contemplor, ac ſapientiā tuā morumq́; grauitatē intueor, quotidie quidem meā in te obſeruantiā nominisq́; tui venerationē augeri, dicendi vero facultatē minui, vel potius mihi eripi: Nā cū eximia bonitas integritas, atq; doctrina in

te valde eluceant, ac laus tua iam illuſtri atq; excelſo loco ſita ſit, non ne ab omnibus ineptus haberer, ſi cuius actiones & facta glorioſa omnium mortalium fama ſemper celebratura ſit, eum nunc laudando in cœlum extollere me poſſe mihi perſuaderem? Verum tantum obeſt, vt hoc mihi arrogem, vt nec cogitare in mentem mihi veniat: Itaq; mittam ea, quæ ingenium meũ longe ſuperant, & ad illa, quæ me attingunt, iam accedã. Ac primum te rogo & obſecro Antiſtes optime, vt quẽ tibi fouendum, omnibusq; ſtudijs & amoris notis ornandum ſuſcepiſti, eiuſdem commodis etiam conſulere velis, nec ei tempus conſtitutũ prorogari patiare. Ego enim pro virili conabor atq; enitar ita me gerere, talemq; præſtare, vt amorem erga me tuum prouocem, curaboq; vt cum me in clientelam tuam libenter receperis, te nõ caſu ac temere, ſed iudicio atq; cõſilio mihi fauiſſe fateare. Deinde tuum eſſe arbitreris perſeuerare hoc in me animo eſſe, vt tuã in me beneuolentiã atq; liberalitatẽ in dies magis experiar, tibiq; perſuadere te à me quoq; & incredibili obſeruantia & memoria ſempiterna cultum iri: In quo ne tua te de me opinio fallat, vitam mihi prius quàm voluntatem defuiſſe intelliges. Vale Antiſtet optime. Ferrariæ. VIII. Id. Nouembr. CIↃ IↃ LXXVIII.

GVLIELMO SIRLEto Cardinali.

ET ſi meum pridem officium erat clariſſime Sirlete, vt de illo ſingulari erga me ſtudio, quod tu mihi litteris tuis humaniſſimis mihiq; iucundiſſimis ſignificare voluiſti immortales tibi gratias agerẽ, præſertim cum id

*id mihi inſperatum fuiſſet, non quòd de tua in me bene
uolentia vnquam dubitauerim, ſed quòd opinionem
meam longe ſuperauerit animi tui altitudo, tamen ne
nimia lætitia, qua certè ex ſumma humanitate atque
bonitate tua affectus fui, deſipere tibi viderer, ſi tunc à
me reſponſum tuliſſes, ita enim (vt verũ fatear) exul-
taui gaudio, vt me ipſe penè oblitus eſſem, à ſcribendo
continere me conatus ſum, nedum lætior tibi apperuiſ-
ſem, quàm fortè mea fert ætas atq; patitur, me de tan
to amoris erga me tui iudicio nimis mihi blandiri puta
res. Nunc vero verens, ſi longiori ſilentio vterer, ne op-
timam ac præſtantiſſimam tuam mentem, & illuſtria
tua in me voluntatis ſigna à me non agnoſci, vt par eſt
nec tanta æſtimari arbitrarère, quanti iure facienda
ſunt, his tibi litteris ſcrupulum ex animo euellere ſta-
tui, ſi fortè aliquis reſideret, ex quibus cognoſces, niſi
Chriſtiana religio noſtra humilitatem illam, qua nihil
excelſius, quotidie ante oculos mihi propoſuiſſet, me fa
cile in ambitionem lapſurum fuiſſe. Quo enim pacto,
quaq; ratione cauere mihi poſſum, quin incredibili gau
dio efferar, et gloriam maxime ducar, cum mihi venit
in mentem me tibi ampliſſimo atq; integerrimo viro,
omniumq; virtutum genere & omni laude cumulato
admodum eſſe cordi, abs teq; illis litteris declarari, in
quarum extremo erat tua manu (cupio cùm merito
tuo, tùm pro eo amore, quem erga me habes, tibi grati
ficari) An tuam erga me beneuolentiam ac propenſam
voluntatem teſtificari magis potuiſti? Sed, mihi crede,
in obliuionem huius pulcherrimi facti tui nunquam ve-
niam: Quin gratiſſima memoria ſingularem virtutem*

tuam

tuam ſemper proſequar. Tu vero me ornare perge, ita enim apud me, quem iam tibi deditum, addictum, atq; obſtrictum habes operam tuam bene pones, vt nunquã tibi pœnitendum putem. Vale ampliſsime Patrone, quẽ præpotens Deus diu ſeruet ac ſemper fortunet. Ferrariæ Idib. Decemb. CIↃ IↃ LXXVIII.

F. HELISEO INQVIſitori Bononiam.

EGO *nuper Heliſeæ optime atq; doctiſsime Veronam acceſsi, Antiſtitem illum integerrimum atq; prudentiſsimum virum ſalutandi cauſſa. Qui certè, cum occaſio faciendi de te mentionem ſeſe mihi obtuliſſet, me de integritate tua, ingenio, doctrina multa prædicantem non ſolum libenter audiuit, ſed vultu etiam & verbis te ſibi & notiſsimum & clariſsimũ eſſe planè demonſtrauit: Quod his tibi litteris ſignificare volui, vt intelligas me vbicunq; ſum, tibi tantum tribuere, quãtum eximia tua virtus poſtulat, meq; ſuauem ſingularis tuæ humanitatis, comitatis, ac leporis recordationẽ habere. Tu autem quo animo ſis, quaq; erga me voluntate, ſi reſponſum à te tulero, ex litteris tuis cognoſcã. Ego quidem, ſi is es, quem à me haberi ſemper voluiſti, me abs te mirifice diligi, amicitiaq; noſtræ iam veteris eam à te, quam par eſt, rationẽ duci mihi perſuadebo. Tuum vero erit prouidere, ne mea de te opinio me fallat, neve de tua exiſtimatione apud me quicquam detrahatur. Ego ſucceſſorem tuum nondum vidi nec noui, quòd occaſio eum conueniendi atque adeundi mihi nulla adhuc fuerit. Sed ſi tibi ad eum ſcribere contigerit, litteras ad me ipſas mittere poteris, quas ad eum perſe-*

perferam, Hæc enim ratione amicitiam cum eo facile iungam, præſertim ſi eas aliquo mendaciunculo aſperſeris, quòd mihi faueas. Quàm gratum mihi futurũ ſit hoc officium tuum, tu, qui iam me ex crebris collocutionibus noſtris, ac familiaritate noſtra cognitum habes, facillime perſpicies. Vale Heliſee humaniſſime. Ferrariæ Kalend. Octob. CIϽ IϽ LXXVIII.

M. ANTONIO MVRETO. I. C. S. D.

ET *ſi vetus amicitia noſtra innumerabilibus vtrinque officijs iandiu culta minime poſtulat, vt diuturni ſilentij mei vlla excuſatione vtar, non ingnoras enim eos, qui maximam domeſticarum rerum curam ſuſtinent, quiq́; non modica commodis amicorum inſeruiendi cupiditate ardent, multis implicari negotijs, & occupationibus diſtineri. ſcito tamen eam vnam atq; præcipuã taciturnitatis meæ cauſſam extitiſſe, poſteaquã illas tuas litteras accepi, in quibus de Polonico negòtio, flumine illo èloquẽtiæ tuæ aureo ſigillatim agebas, quòd ex earum lectione tantus me ſtupor oppreſſit, vt ingenium meum poſthac tardum & hebes, minimeq́; ad reſpondendum tibi accommodatum fuerit. Nec te hoc latuit, quippe qui ex litteris meis vernacula lingua atque inſulſe ſcriptis me ab hoc officio deterritum eſſe ſenſiſti. Itaque cum certo ſcirem in mentem tuam irrepere non poſſe, vt tuæ ſingularis virtutis atque incredibilis, humanitatis, tuorumq́; in me meritorum memoriam vnquam deponam, (noſti enim ſenſus meos) cœpi in te ſalutando negligentia ita plecti, atq́; pigritia, vt ad hoc vſque tempus perductus fuerim. Nunc vero, ne*

tua

tuæ ſummæ in me benignitati ac beneuolentiæ nimis cõfidere, eaq́ abuti tibi viderer, differre amplius nolui, quin breues has ad te darem litteras: Nam veritus nõ ſum ne non legendis nugis meis à publico interpretandi munere parumper animum tuum auoces, quò non mediocre ſtudium erga me tuum ſignificare minime prætermittas. Ex quibus nullum vnquam me tempus ac diem intermiſiſſe cognoſces, quin Mureti mei ſummi viri, cuius imaginem quotidie video, ſemper meminerim, ac ſæpe conſentientibus vnà mente & voce communibus amicis noſtris, ac multis collegis meis te vnicũ ætatis noſtræ decus & ornamentum eſſe concluſerim. Tu quoque ſi mei memoriam conſeruas, & priſtinum me locum apud te tenere pateris, ſicuti ne dubitem, cõſtantia ac firmitas animi tui, dulciſsimaq́ natura tua mihi promittant ac ſpondent, qui me ſit felicior, nemini concedere me perſuadeas tibi velim. Vale Murete optime, Quem Clementiſſimus Deus diutiſſime ſeruet ac protegat Fer. VI. Id. Nou. CIↃ IↃ LXXVIII.

IACOBO SACRATO
Epiſcopo Carpentoracti Fratri ſuo. S. D.

CVM litteræ Ioannis Pauanati Antiſtes optime mihi gratæ ſemper fuerunt, quæ mihi ſignificabant, quamuis de communibus iſtius regionis calamitatibus valde ſollicitus eſſes, te tamen tuã iſtic vletudinẽ optime tueri: Tum eæ, quas proxime accepi, incredibili me gaudio affecerũt, ex quibus cognoui, cũ ſummus idẽq́ ſanctiſsimus Põtifex noſter Gregor. XIII. fortiſſimorũ militũ manũ iſtuc miſerit. qui nõ modicũ religionis

noſtræ

que noſtrum ſententia ſuccedet, vt quod diu opto te ſemel videam, ac in complexum tuum veniam, ſi eodem iuuante Deo ad id tempus ambo ſpiritum duxerimus tuus. Interea hac te ſpe ſuſtenta nos aliquando vnà fore: Et tibi perſuade te à me ámore vero fraterno mirũ in modum diligi, ac propter eximias virtutes tuas valde obſeruari: Me quoque à te amari ita mihi conſcius ſum, vt rogare pudeat. Hoc tantum abs te peto, vt valetudinem tuam diligenter curare ne negligas. Quod quàm gratum ijs, qui à te pendent, futurum ſit, certe non ignora. Vale Antiſtes humaniſſ. omnes collegæ mei, cæteriq; amici noſtri te amanter ſalutant, diuturnãq; à Deo clementiſſimo incolumitatem ac felicitatem tibi precantur. Tu Marcum Fortiam noſtrum virũ valde egregium meo nomine ſaluere iube. Ferrariæ VII. Kalend. Ianuarij. CIↃ IↃ LXXVIII.

CAESARI GLORIERIO

Romam.

E X *litteris Tiberij noſtri ad quem epiſtolas duas miſeram, alteram quidem, quæ clariſſimo Sirleto redderetur, alteram vero quæ ad Epiſcopum Carpentoracti fratrem meum tabellario committeretur perferenda, te illas legiſſe atque probaſſe cognoui, quod intelligere mihi iucundiſſimum fuit, at multo magis honorificum laudari me à viro omni laude cumulato. Sed vereor Cæſar, ne amori nimium tribueris, ac de iudicio tuo quod ſeuerum & acre admodum eſſe ſolet, non parum derogaueris, Tibiq; vſu venerit, quod pleriſque, vt tute ſcis, qui amicitia potius adducti iudicãt, quam veritate. De te aut ita ne ſentire debeo, qui grauiſſima*

R &

& publica negotia ſumma tua cum dignitate quotidie ita geris, vt amplum cuncti tibi dent ſummæ integritatis, conſtantiæ, prudentiæq; teſtimonium? Non opinor in te tantum virum huiuſmodi ſuſpitionem cadere poſſe, An tu ſingulari tua humanitate impulſus ad litteras meas lectionem adhibuiſti nullum interponens iudiciũ quo mihi admodum faueres, propenſumq; in me animũ tuum declarares? Nam cum tuam in me non mediocrem beneuolentiam aut ea ſæpe expertus fuerim, pro qua omnia tibi officia debere ſum profeſſus; nunc quoq; vt tuo mirifico me ſtudio ornares, à multis & optimis actionibus tuis tantiſper animum atque cogitationem auertere voluiſti, dum paululum otij in legendis meis nugis conſumeres. At quo ego te munere remunerarer cum mihi nihil ſuppetat præter voluntatem? equidem incredibili te obſeruantia perpetuo colam, tuaq; ſæpe in me merita prædicando curabo, vt me ab omnibus quàm gratiſſimum erga te cognoſci valde lætere. Vale Cæſar optime, quem Deus opt. max. ſeruet atq; fortunet. Ferrariæ. XVI. Kal. Febr. CIↃ IↃ LXXIX.

PAVLLO FORTIAE

Patauium.

NEMINEM *reperiri arbitror Paulle ſuauiſſime atq; humaniſſime, qui eloquentia adeo præſtet (vt de me dicere mittam, qui parum ingenio poſſum copiaq; dicendi) vt verbis explicare queat, & quanta ſit in te ſuauitas, humanitas, atq; liberalitas, et quantum induſtria, probitate, prudentiaq; excellas, præſertim id ætatis adoleſcens. Tanta enim morum elegantia tantoq; lepore hic affluens fuiſti, vt me atque eos omnes,*

quibus

quibus mecum vnà te intueri & contemplari, iucundiſsimaq́ue conſuetudine tua frui licuit, non ſolum ad amorem tui inflammaris atque incenderis, ſed in admiratiónem clariſsimarum tuarum virtutum etiam traduxeris. Singulari autem comitate affabilitateq́ue ſermonis ſic tibi animos noſtros conciliaſti, vt nos penitus etiam deuinxeris. Quò fit, vt acerbiſsimo certè dolore à te diuulſus fuerim. Nam vt aduentus tuus ſuauiſsimus optatiſsimusq́ue me mirum in modum recreauit, maximumq́ue mihi ſolatium attulit, quòd optimo ac ſplendiſsimo ingenio tuo, indoleq́ue egregia atque præclara delectarer, ita diſceſſus me valde afflixit, qui me priuauit aſpectu tuo, & incredibili ea voluptate, quam ex tuo congreſſu capiebam. Ac nimirum cum optimarũ actionum tuarum (quid enim non agebas cum dignitate ac ac venuſtate,) ſuauiſsimorumq́ue morum tuorum mihi venit in mentem, & quemadmodum in oculis tuis, in ore tuo, vultuq́ue modeſto & hilari acquieſcerem, ita mœrore conficior, vt niſi me conſolarer exiſtimans non longiquum inter nos digreſſum atque diſceſſum fore, ſi promiſſum, quo teneris, ſeruare tibi libuerit, vt videlicet ad nos cito reuertare, ipſi, mihi crede, non reſiſterem. Cui tu ſi aliquam dulciſsimis litteris tuis medicinam attuleris, quibus me hortere bono vt animo ſim, mihiq́ue ſignifices tuam erga me beneuolentiam in te meæ pariter reſpondere, & te mecum propediem fore, vt tu in dies magis ſingularem meum erga te amorem experiare, egoq́ue item mira humanitatis tuæ ſuauitate ſi uar, me abs te gratiã iniiſſe, ac in mentẽ tuã profectò irrepſiſſe cõfidam. Quæ ſpes ne me tibi toto animo dedi

tum fallat, te magnopere etiam atque etiam rogo. Facies enim quod eximiæ, ac præſtantis naturæ tuæ proprium eſt, ac generoſæ tuæ virtuti conſentaneum. Ego interea Paulle ornatiſsime nullum diem intermittam, quin pulcherrimi nominis tui mentionem vſurpē, teq́ animo & cogitatione aſsidue abſentem complectar, Quem vti filium & vnice ſemper diligam, & cuius admirabiles virtutes, quoad ducam ſpiritum, mirifice colam. Vale. Et ſocium tuum Caſtelli noui dominum, quē ego quoque filij loco duco, & ſumma beneuolentia proſequor, nec non M. Antonium Aquenſem, quē non vulgariter amo, meo nomine ſaluere iube. Carolum vero noſtrum, quem ob eximiam eius doctrinam quotidie pluris facio, multa ſalute imperti. Ferrariæ VI. Id. Martij. CIↃ IↃ LXIX.

M. ANTON. MVRETVS

Paullo Sacrato ſuo.

TANTI fuit torquere te aliquot dies litterarum mearum expectatione, vt tuas acciperem concitato ac prope irato animo ſcriptas. Vt enim dulcibus cibis admiſtum aliquid acre delectat, ita mihi, nunquam quicquam à te niſi melleum accepiſſem, iucundiſsimum fuit te ſubiratum intueri: præſertim cum in eo ipſo iræ calore, omnibus ex partibus ſe amor erga me tuus proderet? Sed ſcin' tu Sacrate mi optime, amiciſsime, & in ipſa etiam ira ſuauiſsime, quid te nunc facere cupiam? Confirma exemplo tuo vetus illud dictum: Amantium iræ amoris integratio eſt. Præſertim cum in ſummis occupationibus ad te ſcribā. Non puto pluribus mihi verbis opus eſſe ad te placandum ac leniendum. Hoc tantùm

tùm oro quæſoq́ʒ, vt quiduis potius exiſtimes, quàm quidquam ex mea in te voluntate tantum, ſed planè obſeruantia detrahi poſſe. Omni hoc tibi ſacramenti genere mi Sacrate confirmo. Quid tibi è ſtudijs meis munuſculi parem, ſciens cum primum ex litteris tuis omnem iram à te depoſitã eſſe cognouero. Vale. IIII. Kalend. Martij. CIↃ IↃ LXXIX. Romæ.

M. ANTON. MVRETO
I. C. Romam.

NVNQVAM inſitiabor, nec enim debeo, conſcientia me ſtimulante, qui ſubiratus fuerim, non tibi quidem Murete præſtantiſſime, qui enim poſſum ei ſuccenſere, qui à me mirum in modum colitur, & in ſinu mihi eſt, cuiuſqʒ nomẽ impreſſum atqʒ inſculptũ à me iãpridẽ habetur? Accedunt tãta eius in me officia ac merita, vt ei iandudũ addictus ſim, Sed tarditati tuæ atqʒ in ſcribendo negligẽtiæ. Nã cũ nõ ignores, quàm moleſta ſit diuturna expectatio ijs, qui negotia ſua omni feſtinatione expedire properant præte tuliſti in delitijs tibi eſſe me cruciare, nec ante litteras ad me miſiſti, quã ira me vidiſti exardeſcentẽ, quò me rideres, neqʒ tu id negas, ais enim tibi iucundiſſimũ fuiſſe ſubiratũ me intueri, meq́ʒ in ira ſuauiſſimum vocas, quas cum legerẽ, vix riſum tenere potui, ac dixi Muretũ meum, qui me iandiu in ſua poteſtate habet, mecum feſtiuè iocari, & aperte quidem, ſed ſuauiter mihi illudere. Ego autem vehementer lætatus ſum τῆ θύμοσιν ἐμὴν *tanti apud te fuiſſe, vt ea te ad ſcribendum litteras tam dulces tamque facetas impulerit, quæ omnem mihi moleſtiam abſtergerent, aliter enim eas forte expectarem. In qui-*

bus extremis, quòd mihi ex ſtudijs tuis munuſculum parare, inquis, tantæ mihi nuncius hic fuit iucunditati, vt ne veſtigium quidem iræ amplius in me reliquum ſit. Et quis tam ferreus aut durus eſt, quem tu ſingulari orationis tuæ ſuauitate non mollias? Quare, quòd non ſolum me recreaueris, & hac ægritudine leuaueris, ſed ſpem etiam mihi oſtenderis fore breui, vt promiſſum exoluas, per magnam nunc habeo tibi gratiã, & more meo propediem referam, Si autem fidem tuã liberaueris, quoniam hoc erit mihi grauiſſimum atque firmiſſimum amoris erga me tui argumentum, cumulatius quotannis meum quoq; munus augebo, vt intelligas, licet æqua conditione in remunerando te cum diſceptare non valeam, quòd me præ te pro nihilo ducam, magnitudine tamen animi, ac vi amoris me à te nunquam ſuperatum iri. Quin etiam meum ſtudium eximium ac ſingulare ſemper (quoad hac luce fruar) ita tibi nauabo, vt te à me in colenda officijs veteri amicitia noſtra victum fuiſſe tandem fateri cogare. Vale ætatis noſtræ decus. Ferrariæ XV. Kalend. April. CIↃ IC LXXIX.

FABIO MASETO

Romam.

DELECTAVERVNT *me mirum in modum litteræ tuæ Fabi dulciſſime, ex quibus intellexi tibi periucundum eſſe, cùm occaſio tibi offertur Muretũ illum virum adeundi, eumq; meo nomine peramanter ſalutandi, à quo me vehementer amari perſpicias? Ego vero tibi affirmo grata admodum mihi eſſe officia illa pleniſſima ſtudij, quæ mihi quotidie tribuis, ac illud præſer*

tim

tim quo in reddendis eidem Mureto litteris meis libenter fungeris. Pro quibus immortales tibi gratias agerem, ſi tua ſingularis humanitas hoc à me præſtari pateretur. Sed quæ te impulit vt ad me ſcribas te à me accipere beneficium, cum illud mihi das egregiamq; operam tuam nauas, eadem mihi animum addit, vt omnia mihi de te pollicear, quæ à iuuene omni virtutum genere excellenti expectari debent. Ac quidem magnopere lætor me tuum mihi animum conciliaſſe, atq; ad vſus meos coniunxiſſe, meq; in eo felicem reputo, qui te iſtic habeam etiam internuncium, cuius fidei ac probitati omnia mea committere tuto poſſim. Tu autem qua diligentia, & quo ſtudio mandata mea exequeris? In quo certè apparet animi tui magnitudo. Nam cum in ſuperioribus litteris tuis operam mihi tuam atq; induſtriã prompte detuleris, fidem profectò ita præſtas, vt nullo loco mihi deſis. At Fabi humaniſſime cum me ſenem à te florentiſſimo ac lectiſſimo adoleſcente officijs ſuperari turpe nõ ſit, præſertim quòd in ea es vrbe, in qua magnus tibi campus eſt, & ad benemerendum de ijs, qui tibi grati ſunt, magna facultas, nunquam tamen in amãdo tibi cedam, cum enim te loco filij duxerim ab eo tempore, quo tecum amicitiam iunxi, tibiq; propter eximium ingenium tuum, doctrinam, comitatem, ſuauitatem morum, incredibilem beneuolentiam ſemper oſtenderim, nonne indignum eſſet, (quod nec fert natura) à filio patrem in amore vinci? Quare exploratum habe me quidem tibi poſthac pro tot tuis & ſummis in me officijs maxime debiturum eſſe, te vero mihi in perpetuum adeo cordi fore, vt nulla tua neque

ſcribendi intermiſſione, nec negligentia, aut vlla mei etiam obliuione (quod de te exiſtimare fas nõ eſt) vnquam ex animo te meo effluere patiar, & crebram tui mentionẽ à me ita factam iri, vt in tuo dulciſſimo mihiq́; gratiſſimo nomine valde acquieſcam. Quod reliquum eſt, te rogo & obſecro, vt Iulium patruum tuũ clariſſimum atque humaniſſimum virum meis verbis ſalutes, eiusq́; erga me beneuolentiam tuearis, tu enim ſcis quantopere in gratia apud illum eſſe cupiã. At tot ac tanta tua in me ſtudia cumulus accedet. Vale. Fabi dulciſſime. Ferrar. XVI. kal. April. CIↃ IↃ LXXV.

CAROLO DE HANFſiengues Patauium.

NVNQVAM *tuis ſuauiſſimis litteris reſpondi Carole eruditiſſime multis occupationibus impeditus. Et quanquam hic tibi poſtea præſens dum eſſes, gratias egi, quòd me pulcherrimo munere decoraſti, nunc tamen prætermittere nolui, quin has ad te darem, cum præſertim ante oculos lucubrationem tuam aſſidue habeam, quæ me de officio admoneat. Scito igitur Carole te à me cum propter acerrimum ingenium tuum, tùm propter ſummam doctrinam plurimi fieri, tuamq́; mirificam conſuetudinem, qua ob dionyſia parum frui mihi licuit, à me valde deſiderari. Quid enim mihi euenire poſſet iucundius; quàm tecum de ſtudijs ſæpe & multũ communicare? Quem cum optimarum artium ſcientia excellere ijs paucis ante diebus, quibus vnà fuimus, ex collocutionibus noſtris facile perſpexerim, non vereor, ſi cum eo ſermonem denuo conferrem, ne nõ doctior euaderem. Atque hoc aſſequi poſſem, ſi tu Paullo noſtro cla-*

clariſ. ac florentiſſimo adoleſcenti perſuadere eloquentia tua conareris, vt huc vnà proficiſceremini. In quo vt elabores, abs te magnopere peto, ſi cupis vt credam me à te vehementer amari. Nam quam ſuauiter, & quàm hilariter tempus traduceremus, ſi vnà ſimul verſari nobis liceret, Ego certè beatum me cenſerem, ſi eos etiam nunc ſocios atq; conuiuas haberem, quorum nuper hilaritas & ſuauitas incredibilis me admodum delectauit. Non deſpero tamen quin Carolus meus omnia moliatur, vt & ſtudio & cupiditati meæ morē gerat, Quod ſi perfeceris, exploratum habe hoc ita mihi gratum fore, vt ego quoq; tua cauſſa, quæ à ſtudioſiſſimo tui expectare poſſis, omnia ſim facturus, nec te beneuolentiori, nec amiciori operam tuam nauare poſſe: Ego quoque non vulgarem amicitiam, quam inter nos ſtudiorum ſimilitudo coniunxit, nunquam officijs colere deſinam, nec quamquam longe diſiuncti erimus, tuæ tamen excellentis virtutis ac probitatis vnquam obliuiſcar. Quo erga me animo tu quoque ſi perpetuò fueris, nos inter nos amoris vinculo ita aſtrictos fore confido, vt nulla dies coniunctionem noſtram dirimere valeat. Vale atque cum Paullo Fortia noſtro lectiſſimo & ornatiſſimo fac vt ſim in gratia, quam me quotidie aucupari non te fugit. Ferrariæ. XIII. Kalend. Aprilis.

PAVLLO FORTIAE

Patauium.

NON miraberis Paulle dulciſſime me tardius litteris tuis reſpondiſſe, quàm expectabas, Ferraria enim aberam, cum illæ ad me perlatæ fuerunt: Sed in reditu meo domum magnam certè ex epiſtolæ tuæ lectione de

lectationem cepi, quæ adeo elegans mihi viſa eſt, vt non ab adoleſcente, ſed à viro, qui iandiu eloquentiæ ſtudio verſatus fuerit, ſcripta eſſe videatur, grauitate enim ſententiarum adeo referta eſt, & verborum copia ſelectorum, vt (ne mentiar) facundiam ac doctrinā tuā valde admirer, eximio vero & acri ingenio admodum faueam, teq; ſi in his ſtudijs perſeueraueris, à nemine ſuperatum iri pro certo habeam. Quòd autem mihi tantum tribuis, quantum non agnoſco Paulle ſuauiſſime, hoc eximiæ, ac præſtantis naturæ tuæ proprium eſt: Ita enim educatus es, ita inſtitutus, vt ſenes quoſcunq; obſeruare & colere aſſueueris: Nam quid in me potiſſimum eſt, quod te iuuenem florentiſſimum gratioſiſſimumq; allicere potuerit, vt tantopere laudes, ac tanto amore proſequare, vt te facere litteris tuis mihi demonſtras? Itaq; & eximia virtus tua, quæ plurimum elucet, & lepor venuſtusq;, quibus tu affluis, te verum dignoſcere non ſinunt, omnes autem tui ſimiles arbitraris, cum tibi tamen perpauci pares ſint, qui ea ſinceritate ingenuitate, morumq; ſuauitate atq; modeſtia qua tu magnopere excellis, præditi ſint. Verum negare nō audeo, quin mirū in modum gaudeam me à te nobiliſſimo adoleſcente mirifice diligi, maximeq; beatum ac felicem me putem, ſi hac in ſententia perpetuo fueris, vt me ætate grauem, ac ſenio iam confectum beneuolentia tua recreare velis. Quod vt mihi ex ſententia eueniat, quotidie Deum Clementiſſimum precabor, vt tuam optimam erga me voluntatem tueatur ac protegat, Deinde epiſtolam tuam ſeruabo, quam in lucem proferam cum mihi promiſſum tuum exoluere recuſaueris.

neris. Reliquum eſt, vt me de ſtatu tuo certiorem facias, ſicut te facturum polliceris, & an iſta ciuitas te delectet ijs que rebus abundet, quas te hic deſiderare præterferebas, facies enim mihi tam gratum, quàm quod gratiſsimum, mihiq́ auide hoc intelligere cupienti cumulate ſatisfacies. Vale Paulle optime ac mihi cariſsime. Fer. Kal. April. CIↃ IↃ LXXIX.

GVLIELMO SIRLETO
Cardinali.

ET ſi ſcio te de mea conſtantiſsima in te voluntate minime dubitare, ſicut me abs te diligi, ſumma benignitas ac bonitas tua mihi ſpondet, præclariſsima enim & tua in me beneuolentiæ, & meæ item incredibilis erga te obſeuuantiæ ſigna iandudum extant, renouare tamen in animo tuo Sirlete Ampliſsime memoriam Paulli Sacrati tui me mirum in modum delectat. Quid enim excogitare queo dulcius, quàm in eo ponere operam, vt non ſolum non elabatur, ſed ſummi etiam atque ſingularis ſtudij ergà te mei recordatio apud amplitudinem tuam recens vigeat. Nam cum ego toto animo de tua mira humanitate, & admirabili atque incredibili virtute quotidie cogitem, te intuear, eoq́ me beatum ducam, quòd in mente tanti viri me inſidere credo, hoc tibi ſæpe ſignificare, licet fortè neceſſe non ſit, mihi tamen magnopere iucundum eſt, ne te grauiſsimis atque perpetuis occupationibus diſtentum nonnulla interdum (quod de te viro prudentiſsimo & optimo ſuſpicari nefas eſt) caperet mei obliuio. At quod ego litteris abſens præſtare conor, id præſens iſtic Tiberius Pompeius meus re ipſa perficiet, téque more

iam

iam ferè antiquo à me ſalutabis, quem quoniam abs te pro eximia præſtantiq; natura tua hilare acceptum iri oculis cernere mihi videor, me quoq; tibi eſſe cordi mihi perſuadebo. Quod reliquum eſt, Illud à Deo clemẽtiſſimo precibus contendere nõ deſiſtam, licet indignus qui exorem & impetrem, vt te diutiſſime ſeruet, quò ego vnà cum ijs, qui abs te in clientelam recepti ſunt, hoc tanto bono gaudere poſſim. Vale. Ampliſſime Patrone. Ferrariæ Prid. Non. Maij. CIↃ IↃ LXXIX.

FRANCISCO ALCIATO
Cardinali.

COGITAVI *multum Ampliſſime Patrone, an tuis ſuauiſſimis litteris reſpondere deberẽ: Cùm enim verebar ne tibi vehementer occupato nugis meis obſtreperem, tùm ne tecum litteris contendere velle viderer, & ideo tibi in ſuſpitionem arrogantiæ venirem. Sed cũ Tiberius Pompeius fratris mei Epiſcopi procurator, qui non nihil iudicij tibi oſtendit propenſiſſimi noſtri in te animi, ad mé ſcripſerit te valde miratum eſſe, ac tu epiſtola tua affirmaueris planè ignorare, quid me ad ſignificandum tantum erga tuam amplitudinem ſtudium impulerit, meas partes eſſe duxi, vt te hac, quam pro tua modeſtia ſimulas, ignoratione liberarẽ, præſertim cum me abs te inuitari perſpiciam. Scito igitur me cõplures cauſſas & iuſtas habere te in eorum numero reponendi, quibus omnia officia debeã, & me penitus dedam, Primum enim cum magna ſit in hiſce locis nominis tui fama atque celebritas, & multa atque admirabilia de tua ſingulari doctrina, vita integritate, ac ſuauiſſimis moribus prædicentur, quibus congruentes ſunt*

con-

conſtantiſſimæ atque optimæ actiones tuæ an dubium tibi eſſe poteſt, quin ab ijs, qui quanquam nulla ipſi virtute præditi ſunt, eam tamen is admirantur, mirifice colaris & plurimi ſias? è quorum numero cum me primas ferre mihi perſuadeam, quæ ratio tibi ad ampliſſimam iſtam dignitatem aditum aperuit, eadem me potiſſimum adduxit, vt te ornatiſſimum ac præclariſſimũ virum ſuſpiciam & venerer. Atq; in mente cum hoc aſſidue mihi inſideat, tanto amplitudinis tuæ ſtudio incendor, vt niſi hæc tecum per litteras collocutio me refrigeraret recrearetq;, igniculum eius deſiderij quo ardeo te de facie noſcendi, vix ferre poſſem. Accedit deinde, quod cum Alciati illius veteris, quem ego, hic cum adeſſet ipſe, ſemper tanti feci, quanti alium neminem, cuiusq; auditor ſæpe fui, imaginem in te videam, & à te patrem meum amatum fuiſſe intelligam, iure in te amorem transfundere debeo, & curare, cum patris hæres ſim vt illius beneuolentiæ, qua tecũ is cõiunctus fuit hæreditas ad me perueniat. In quo negligentia certè non plectar, Nã eam ſic adire conabor, vt tibi ſuadeã, ne me in tuorum numerum aſcribere, & in clientelam tuam recipere aſperneris aut recuſes. Quod ego tamẽ liberalitate ac dulciſſima natura tua ſolum fretus, non mea vlla oratione me conſecuturũ eſſe non dubito. Denum in extremis litteris tuis, quòd ſcribis te meo rogatu maiori etiã ſtudio, quàm antea fratris mei cauſſam adiuturũ eſſe, ſingularis tua humanitas, ac benignitas extra cancellos profectò egreſſa eſt, magnamq; mihi admirationem mouit: Non enim hoc à te deſiderare vnquã auſus eſſem. Sed quid cogitari hoc tuo facto ad

con-

coniungendum me tecum poteſt admirabilius mihiq́ honorificentius? Equidem ex animo meo tam inſignem tuæ erga me voluntatis notam nulla vnquam delebit obliuio, nempe quæ in mentem meam ita irrepſit, vt nullo vnquam tempore effluat. Sed impreſſam memoriam perpetuo retinebo. Tantum perge, quæſo, ampliſſime Patrone in hac ſententia, & cogita te apud gratiſſimum & valde memorē hominem beneficium poſuiſſe. Ego autem enitar, vt pro Epiſcopo etiam ſpondeam, vt & tuas excellentes ac ſingulares virtutes quotidie commemorando, & diuinis illis laudibus, quæ tibi maxime debentur, amplitudinem tuam efferendo, ſi non tua erga nos merita aſſequamur, at certè iis nonnullo, licet pertenui, ſummæ noſtræ in te obſeruantiæ ac venerationis ſigno aliqua ex parte reſpondeamus, quòd quotannis omnino, quoad viuemus, tibi dabimus poſtquam noſtra tibi grata eſſe, ac patriam noſtram æque ac tuā tibi carā eſſe cognoui. Vale ampliſſime Patrone, quē Deus opt. max. diu ſeruare ac fortunare velit. Ferraria VIII. Id. Quintil. CIↃ IↃ LXXIX.

AVGVSTINO VALERIO
Epiſcopo Veronæ.

CVM primum Ferrariam venit Franciſcus Gandinus meus Antiſtes humaniſſime, me lætus conuenit atq; hilaris, mihiq; narrauit te longum de tua non mediocri in me beneuolentia animoq; propenſo ſermonē habuiſſe, in ſe vero tot ſtudia contuliſſe, vt præ pudore vix ipſe conſpectum tuum ferret. Addidit præterea, licet nihil amplius tua cauſſa facere ſtatuiſſet, procuratoribus tuis ſubiratus, qui contra voluntatem ac mandatum

tuum pacta promiſſaq; non ſeruarunt, à te tamen cùm verbis grauibus, ac valde ſuauibus, tùm factis egregijs in ſententiam ſe tuam ſic fuiſſe adductum, vt etiam in petitione tua ſe tibi obſecuturũ ipſe ſpoponderit: Quòd certè mihi mirum accidiſſet, niſi is mihi poſtea affirmaſſet te ſibi (vt tu quoq; ſcribis) optime cauiſſe: Nam ſi tu illum audiſſes de tuis familiaribus expoſtulantem, nunquam eius voluntatem immutatam iri in ſpem veniſſes. Ex quo patere poteſt, quanti ſit apud eum aucto ritas & perſona tua, quantiq; ab eo fiat admirabilis tua virtus. Ego quidem magnopere gaudeo non ſolum ex mea tuaq; ſententia rem ſucceſſiſſe, ſed maximam etiam tibi gratiam habeo, quod eodem tempore meis commodis atq; vtilitatibus adeo ſeruiſti, vt nihil oportunius mihi accidere viderim. Itaq; ſummæ tuæ humanitati, & in me liberalitati cum re ipſa ſatisfacere me vnquam poſſe deſperem, magna vero inopia orationis innumerabilia tua in me officia abunde prædicare non valeam, reliquum eſt, vt te valde admirer Antiſtes optime, ſicut præſtantiſſimæ tuæ virtutes poſtulant. Quod ſanè facere cæpi ab eo tempore, quod te de facie noſſe Dei benignitate mihi licuit? tunc enim amore tui captus ſui viri integerrimi ſpectatiſſimiq;, nec te ſuſpicere ac venerari vnquam deſinam, quoad ſuperſtes ero, cũ tu ſingulari me beneuolentia complecti, & omnia tua in me ſtudia conferre non ceſſes. Quòd ea, quam iuſſu Gregorij XIII. ſummi Pontificis cepiſti, prouinciã Dalmatiam, totamq; ferè Græciã & oras maritimas viſitandi, tãta integritate, prudentia, alacritateq; per functus es, vt cũctos illos homines ſtupidos reddideris,

ſicut

ſicut audio, & penitus tibi deuinxeris, gratulor tibi primum vereq́; gratulor, teq́; ſaluum et incolumen ad tuos rediiſſe ex animo lætor, Illud deinde te ſcire volo Illuſtria hæc ac glorioſa facta tua ſic in hiſce locis laudari commendariq́;, vt non me ſolum, ſed omnes, qui hæc audiunt, ſtupor opprimat: Pro quibus vt te ad altiorem dignitatis gradum aſcenſurũ eſſe augurer, da mihi, quæſo, hanc veniã, pollicetur enim mihi Gregorij ſapientia & bonitas, cum ego ad te propediem acceſſurus ſim (nunquã enim me conſpectu tuo dulciſſimo optatiſſimoq́; fruendi ſatietas tenuit) ornatu alio tuis præclaris in Chriſtianam Rempub. meritis magis conſentaneo te ornatum à me ſalutatum iri. Sed hæc coràm, vt ſpero. Interea me totum tuum, tibiq́; iampridem addictum fouere ac amare perge. Vale Antiſtes dulciſſime, quem æternus Deus perpetuò ſeruet atque fortunet. Ferrariæ IIII. Non. Octobr. CIↃ IↃ LXXIX.

OCTAVIO SANCTACRV-
cio Epiſcopo Cerniæ. Taurinum.

SAEPE ac multum cogitaui Antiſtes optime atq́; doctiſſime, qua ratione adductus Iacobus Philippus à te per litteras petierit, vt ſe mihi commendares, præſertim cum ipſi aditus ad me nunquam difficilis fuiſſet, interpretes ſuæ voluntatis defuiſſent. Sed cum ab euentu facile ſit iudicium, animaduerti eum à Deo optimo maxi. ad hoc munus obeundum afflatum fuiſſe mea potiſſimum cauſſa, vt conciliandæ mihi beneuolentiæ tuæ & iungendæ tecum amicitiæ ipſe auctor eſſet & internuncius. Qui cum tibi mirum in modum gratus ſit & ita iucundus, vt cum in his locis ades, cum à conſpectu

tuo longe abeſſe nunquam permittas (ſummam enim iuuenis probitatem, modeſtiam, ſuauitatemq́; iampridem guſtaſti) facile à te impetrauit, vt cum tu prior litteras ad me dederis, ad quas ego quoque reſponderim, neceßitudo inter nos conſtituta fuerit: Quam cum ego colere debuiſſem & te ſæpe ſalutando & certiorem te de ijs faciendo, quæ poſtea ſecuta ſunt, præſertim cum amplum ſcribendi argumentum mihi ſuppeteret, hactenus tamen meas partes implere prætermiſi, non mea quidem negligentia nec obliuione tui; ſed multis negotijs diſtentus, meq́; tuo amore iudicandi non dignum occaſionem tibi dedi. Nunc impulſus conſcientia officij mei, teq́; retinendi cupidus, ne in aliquam malam de me opinionem diſcedas, licet ſingularis tua virtus atque humanitas me hoc ſentire de te prohibeat, has ad te mittere perferendasq́; curare duxi, quæ tibi multa ſignificent, primum te propter eximias virtutes tuas à me mirificè amari atque coli: Deinde tui mentionem ſine iucunda conſtantiſsimarum atque optimarum actionum tuarum commemoratione ac laudum prædicatione nec à Iacobo Philippo nec à me intermitti: Demum ſummam à me tibi gratiam haberi, quòd iuuenem mihi talem propoſueris, qui ſenectutem meam admirabili lepore ſuo & moribus modeſtiſsimis valde reficiat & recreet; Cuius quidem eximias virtutes ſi narrare velim præſertim tibi, qui eius animum, omnesq́; ſenſus cognitos habes ſuperuacaneum ſit; eum vero laudare ſicut par eſſet, mihi prorſus verba deſint; illud ſilentio non præteribo, quamuis illius de me opinioni, quam certè nimis ma-

gnam mente comprehendit, non reſpondeam, tantam tamen in hoc ſuauiſsimo iuuene conſtantiam atque ſtabilem à me perſpici, vt eum admirer. Nam ille quotidie & me obſeruare, & mecum familiariſsime verſari non ceſſat. Itaque tantis me amoris iudicijs ita ad ſe allicit, vt omnia me ſtudia atque officia ipſi debere fatear. Ego quoque eum ſingulari humanitate ac beneuolentia complecti, mutuámque illi voluntatem tribuere non deſino, conorq́; omnibus viribus illi declarare, quòd in animum meum ita influxerit, vt ex eo effluere non queat. Qui aperte perſpicit, quotieſcunque ſe in conſpectu meum dat, incredibili me toties iucunditate affici. Atque cum hæc ita ſeſe habeant, quòd illius cauſſa rogatus feciſti, vt mihi perſuaſeris, in familiaritatem meam Iacobum Philippum vti reciperem, cum is tamen commendatione hac non egeret, id mea cauſſa exequi non recuſabis, (hoc enim officium mihi maxime neceſſarium eſt) vt eum horteris ac pro tuo iure illi præcipias, ne ab inſtituto deſiſtat, ne ve à ſententia decedat; magno enim dices ei fore decori, ſi vitium inconſtantiæ non fugeret, ac laborem ad me ſcribendi te inanem ſuſcepiſſe vellet. Quo me beneficio ſi affeceris, vt illum videlicet in officio valde confirmes, ne dulciſsima illius conſuetudine, dum viuo, ac ſuauiſsimo aſpectu caream, non modo hoc tuum egregium factum gratiſsima memoria proſequar, verum perpetuo etiam adeo tibi addictus ero, vt me prorſus in tua poteſtate ſis habiturus. Vale Antiſtes humaniſsime, cuius actiones omnes Deus præpotens & immortalis fortunet. Ferrariæ V. Non. Oct. ꝏ Ꝺ LXXIX.

M. AN-

M. ANTONIO MVRETO.
I. C. Romam.

Et ſi nullæ iandudum litteræ meæ ad te perfe-runtur Murete præclariſsime, & nihil habeam noui, de quo certiorem facere debeam, niſi vetus illud & viſitatum, me quotidie de te cogitare, te intueri, ſingulis horis te in ore habere, quòd celiberrimum Mureti nomen aureis litteris deſcriptum, in animo meo inſcul-ptum ſit, non tamen ſilentium hoc conſecutum fuiſſet, niſi poſtulaſſet temporum ratio, vt rei domeſticæ tra-ctandæ operam nauarem, cui hæc omnes curæ prouidendi attingit. Noli enim exiſtimare (niſi mente captus ero,) me tibi vnquam occaſionem oblaturum eſſe memoriam mei obliuione delendi. Qui ſi caſus incidere poſſet, (quod ne cogitare quidem, nedum eloqui debeo) vt mea cauſſa ex animo tuo effluerem, ipſum quod in vita manerem, mihi certè acerbiſsimum eſſet. Nunc re familiari conſtituta; ſtatim vt redij ad ſtudia mea differre amplius nolui, quin has ad te litteras darem. Sed quid ſcribam? quid? quod aueo de te aliquid audire, & intelligere quid agas. Nam cum more amantium tibi ſemper aliquid metuam, quid eſt quod pacatum animum meum atque tranquillum magis reddere queat, quàm cum te recte valere, ac feliciter læteq; viuere nuncius mihi affertur, & ad hoc accedit recens tua ſummæ meæ erga te obſeruantiæ recordatio? nihil, mihi crede; Cum igitur ex optimo ſtatu tuo mea pendeat vitæ tranquillitas atque iucunditas, æternum ac immortalem Deum aſsidue precabor, vt te ſaluum ac ſuperſtitem mihi diutiſsime relinquat, quo monumen-

ſcribendi intermiſsione, nec negligentia, aut vlla mei etiam obliuione (quod de te exiſtimare fas nõ eſt) vnquam ex animo te meo effluere patiar, & crebram tui mentionẽ à me ita factam iri, vt in tuo dulciſsimo mihiq́; gratiſsimo nomine valde acquieſcam. Quod reliquum eſt, te rogo & obſecro, vt Iulium patruum tuũ clariſsimum atque humaniſsimum virum meis verbis ſalutes, eiusq́; erga me beneuolentiam tuearis, tu enim ſcis quantopere in gratia apud illum eſſe cupiã. At tot ac tanta tua in me ſtudia cumulus accedet. Vale. Fabi dulciſsime. Ferrar. XVI. kal. April. CIↃ IↃ LXXV.

CAROLO DE HANF-
ſiengues Patauium.

NVNQVAM *tuis ſuauiſsimis litteris reſpondi Carole eruditiſsime multis occupationibus impeditus. Et quanquam hic tibi poſtea præſens dum eſſes, gratias egi, quòd me pulcherrimo munere decoraſti, nunc tamen prætermittere nolui, quin has ad te darem, cum præſertim ante oculos lucubrationem tuam aſsidue habeam, quæ me de officio admonea*[illegible]*cito igitur Carole te à me cum propter acerrimum ingenium tuum, tùm propter ſummam doctrinam plurimi fieri, tuamq́; mirificam conſuetudinem, qua ob dionyſia parumſiui mihi licuit, à me valde deſiderari. Quid enim mihi euenire poſſet iucundius, quàm tecum de ſtudijs ſæpe & multũ communicare? Quem cum optimarum artium ſcientia excellere ijs paucis ante diebus, quibus vnà fuimus, ex collocutionibus noſtris facile perſpexerim, non vereor, ſi cum eo ſermonem denuo conferrem, ne nõ doctior euaderem. Atque hoc aſſequi poſſem, ſi tu Paullo noſtro cla-*

clariſ. ac florentiſſimo adoleſcenti perſuadere eloquentia tua conareris, vt huc vnà proficiſceremini. In quo vt elabores, abs te magnopere peto, ſi cupis vt credam me à te vehementer amari. Nam quam ſuauiter, & quàm hilariter tempus traduceremus, ſi vnà ſimul verſari nobis liceret, Ego certè beatum me cenſerem, ſi eos etiam nunc ſocios atq; conuiuas haberem, quorum nuper hilaritas & ſuauitas incredibilis me admodum delectauit. Non deſpero tamen quin Carolus meus omnia moliatur, vt & ſtudio & cupiditati meæ morē gerat, Quod ſi perfeceris, exploratum habe hoc ita mihi gratum fore, vt ego quoq; tua cauſſa, quæ à ſtudioſiſſimo tui expectare poſſis, omnia ſim facturus, nec te beneuolentiori, nec amiciori operam tuam nauare poſſe: Ego quoque non vulgarem amicitiam, quam inter nos ſtudiorum ſimilitudo coniunxit, nunquam officijs colere deſinam, nec quamquam longe diſiuncti erimus, tuæ tamen excellentis virtutis ac probitatis vnquam obliuiſcar. Quo erga me animo tu quoque ſi perpetuò fueris, nos inter nos amoris vinculo ita aſtrictos fore confido, vt nulla dies coniunctionem noſtram dirimere valeat. Vale atque cum Paullo Fortia noſtro lectiſſimo & ornatiſſimo fac vt ſim in gratiā, quam me quotidie aucupari non te fugit. Ferrariæ. XIII. Kalend. Aprilis.

PAVLLO FORTIAE
Patauium.

NON miraberis Paulle dulciſſime me tardius litteris tuis reſpondiſſe, quàm expectabas, Ferraria enim aberam, cum illæ ad me perlatæ fuerunt: Sed in reditu meo domum magnam certè ex epiſtolæ tuæ lectione de

lectationem cepi, qua adeo elegans mihi viſa eſt, vt non ab adoleſcente, ſed à viro, qui iandiu eloquentia ſtudio verſatus fuerit, ſcripta eſſe videatur, grauitate enim ſententiarum adeo referta eſt, & verborum copia ſelectorum, vt (ne mentiar) facundiam ac doctrinã tuã valde admirer, eximio vero & acri ingenio admodum faueam, teq; ſi in his ſtudijs perſeueraueris, à nemine ſuperatum iri pro certo habeam. Quòd autem mihi tantum tribuis, quantum non agnoſco Paulle ſuauiſſime, hoc eximiæ, ac præſtantis naturæ tuæ proprium eſt: Ita enim educatus es, ita inſtitutus, vt ſenes quoſcunq; obſeruare & colere aſſueueris: Nam quid in me potiſſimum eſt, quod te iuuenem florentiſſimum gratioſiſſimumq; allicere potuerit, vt tantopere laudes, ac tanto amore proſequare, vt te facere litteris tuis mihi demonſtras? Itaq; & eximia virtus tua, quæ plurimum elucet, & lepor venuſtasq;, quibus tu affluis, te verum dignoſcere non ſinunt, omnes autem tui ſimiles arbitraris, cum tibi tamen perpauci pares ſint, qui ea ſinceritate ingenuitate, morumq; ſuauitate atq; modeſtia qua tu magnopere excellis, præditi ſint. Verum negare nõ audeo, quin mirũ in modum gaudeam me à te nobiliſſimo adoleſcente mirifice diligi, maximeq; beatum ac felicem me putem, ſi hac in ſententia perpetuo fueris, vt me ætate grauem, ac ſenio iam confectum beneuolentia tua recreare velis. Quod vt mihi ex ſententia eueniat, quotidie Deum Clementiſſimum precabor, vt tuam optimam erga me voluntatem tueatur ac protegat. Deinde epiſtolam tuam ſeruabo, quam in lucem proferam cum mihi promiſſum tuum exoluere recuſaueris.

ueris. Reliquum eſt, vt me de ſtatu tuo certiorem facias, ſicut te facturum polliceris, & an iſta ciuitas te delectet ijs quę rebus abundet, quas te hic deſiderare præterferebas, facies enim mihi tam gratum, quàm quod gratiſſimum, mihiq́; auide hoc intelligere cupienti cumulate ſatisfacies. Vale Paulle optime ac mihi cariſſime. Fer. Kal. April. CIↃ IↃ LXXIX.

GVLIELMO SIRLETO
Cardinali.

ET *ſi ſcio te de mea conſtantiſſima in te voluntate minime dubitare, ſicut me abs te diligi, ſumma benignitas ac bonitas tua mihi ſpondet, præclariſſima enim & tuæ in me beneuolentiæ, & meæ item incredibilis erga te obſeruantiæ ſigna iandudum extant, renouare tamen in animo tuo Sirlete Ampliſſime memoriam Paulli Sacrati tui me mirum in modum delectat. Quid enim excogitare queo dulcius, quàm in eo ponere operam, vt non ſolum non elabatur, ſed ſummi etiam atque ſingularis ſtudij ergà te mei recordatio apud amplitudinem tuam recens vigeat. Nam cum ego toto animo de tua mira humanitate, & admirabili atque incredibili virtute quotidie cogitem, te intuear, eoq́; me beatum ducam, quod in mente tanti viri me inſidere credo, hoc tibi ſæpe ſignificare, licet fortè neceſſe non ſit, mihi tamen magnopere iucundum eſt, ne te grauiſſimis atque perpetuis occupationibus diſtentum nonnulla interdum (quod de te viro prudentiſſimo & optimo ſuſpicari nefas eſt) caperet mei obliuio. At quod ego litteris abſens præſtare conor, id præſens iſtic Tiberius Pompeius meus re ipſa perficiet, téque more*

iam

iam ferè antiquo à me ſalutabis, quem quoniam abs te pro eximia præſtantiq; natura tua hilare acceptum iri oculis cernere mihi videor, me quoq; tibi eſſe cordi mihi perſuadebo. Quod reliquum eſt, Illud à Deo clemẽtiſſimo precibus contendere nõ deſiſtam, licet indignus qui exorem & impetrem, vt te diutiſſime ſeruet, quò ego vnà cum ijs, qui abs te in clientelam recepti ſunt, hoc tanto bono gaudere poſſim. Vale. Ampliſſime Patrone. Ferrariæ Prid. Non. Maij. CIↃ IↃ LXXIX.

FRANCISCO ALCIATO
Cardinali.

COGITAVI multum Ampliſſime Patrone, an tuis ſuauiſſimis litteris reſpondere deberẽ: Cùm enim verebar ne tibi vehementer occupato nugis meis obſtreperem, tùm ne tecum litteris contendere velle viderer, & ideo tibi in ſuſpitionem arrogantiæ venirem. Sed cũ Tiberius Pompeius fratris mei Epiſcopi procurator, qui non nihil iudicij tibi oſtendit propenſiſſimi noſtri in te animi, ad me ſcripſerit te valde miratum eſſe, ac tu epiſtola tua affirmaueris planè ignorare, quid me ad ſignificandum tantum erga tuam amplitudinem ſtudium impulerit, meas partes eſſe duxi, vt te hac, quam pro tua modeſtia ſimulas, ignoratione liberarẽ, præſertim cum me abs te inuitari perſpiciam. Scito igitur me cõplures cauſſas & iuſtas habere te in eorum numero reponendi, quibus omnia officia debeã, & me penitus dedam, Primum enim cum magna ſit in hiſce locis nominis tui fama atque celebritas, & multa atque admirabilia de tua ſingulari doctrina, vitæ integritate, ac ſuauiſſimis moribus prædicentur, quibus congruentes ſunt

con-

conſtantiſsimæ atque optimæ actiones tuæ an dubium tibi eſſe poteſt, quin ab ijs, qui quanquam nulla ipſi virtute præditi ſunt, eam tamen is admirantur, mirifice colaris & plurimi ſias? è quorum numero cum me primas ferre mihi perſuadeam, quæ ratio tibi ad ampliſsimam iſtam dignitatem aditum aperuit, eadem me potiſsimum adduxit, vt te ornatiſsimum ac præclariſsimũ virum ſuſpiciam & venerer. Atq; in mente cum hoc aſſidue mihi inſideat, tanto amplitudinis tuæ ſtudio incendor, vt niſi hæc tecum per litteras collocutio me refrigeraret recrearetq́;, igniculum eius deſiderij quo ar deo te de facie noſcendi, vix ferre poſſem. Accedit deinde, quod cum Alciati illius veteris, quem ego, hic cum adeſſet ipſe, ſemper tanti feci, quanti alium neminem, cuiusq́; auditor ſæpe fui, imaginem in te videam, & à te patrem meum amatum fuiſſe intelligam, iure in te amorem transfundere debeo, & curare, cum patris hæres ſim vt illius beneuolentiæ, qua tecũ is cõiunctus fuit hæreditas ad me perueniat. In quo negligentia certè non plectar, Nã eam ſic adire conabor, vt tibi ſuadeã, ne me in tuorum numerum aſcribere, & in clientelam tuam recipere aſperneris aut recuſes. Quod ego tamẽ liberalitate ac dulciſsima natura tua ſolum fretus, non mea vlla oratione me conſecuturũ eſſe non dubito. Denuum in extremis litteris tuis, quòd ſcribis te meo rogatu maiori etiã ſtudio, quàm antea fratris mei cauſſam adiuturũ eſſe, ſingularis tua humanitas, ac benignitas extra cancellos profectò egreſſa eſt, magnamq́; mihi admirationem mouit: Non enim hoc à te deſiderare vnquã auſus eſſem. Sed quid cogitari hoc tuo facto ad

con-

coniungendum me tecum poteſt admirabilius mihiq́ honorificentius? Equidem ex animo meo tam inſignem tuæ erga me voluntatis notam nulla vnquam delebit obliuio, nempe quæ in mentem meam ita irrepſit, vt nullo vnquam tempore effluat. Sed impreſſam memoriam perpetuo retinebo. Tantum perge, quæſo, ampliſſime Patrone in hac ſententia, & cogitate apud gratiſſimum & valde memorē hominem beneficium poſuiſſe. Ego autem enitar, vt pro Epiſcopo etiam ſpondeam, vt & tuas excellentes ac ſingulares virtutes quotidie commemorando, & diuinis illis laudibus, quæ tibi maxime debentur, amplitudinem tuam efferendo, ſi non tua erga nos merita aſſequamur, at certè ijs nonnullo, licet pertenui, ſummæ noſtræ in te obſeruantiæ ac venerationis ſigno aliqua ex parte reſpondeamus, quòd quotannis omnino, quoad viuemus, tibi dabimus poſtquam noſtra tibi grata eſſe, ac patriam noſtram æque ac tuā tibi carā eſſe cognoui. Vale ampliſſime Patrone, quē Deus opt. max. diu ſeruare ac fortunare velit. Ferrariæ VIII. Id. Quintil. CIↃ IↃ LXXIX.

AVGVSTINO VALERIO
Epiſcopo Veronæ.

CVM primum Ferrariam venit Franciſcus Gandinus meus Antiſtes humaniſſime, me lætus conuenit atq́ hilaris, mihiq́ narrauit te longum de tua non mediocri in me beneuolentia animoq́ propenſo ſermonē habuiſſe, in ſe vero tot ſtudia contuliſſe, vt præ pudore vix ipſe conſpectum tuum ferret. Addidit præterea, licet nihil amplius tua cauſſa facere ſtatuiſſet, procuratoribus tuis ſubiratus, qui contra voluntatem ac mandatum

tuum pacta promiſſaq; non ſeruarunt, à te tamen cùm verbis grauibus, ac valde ſuauibus, tùm factis egregijs in ſententiam ſe tuam ſic fuiſſe adductum, vt etiam in petitione tua ſe tibi obſecuturũ ipſe ſpoponderit: Quòd certè mihi mirum accidiſſet, niſi is mihi poſtea affirmaſſet te ſibi (vt tu quoq; ſcribis) optime cauiſſe: Nam ſi tu illum audiſſes de tuis familiaribus expoſtulantem, nunquam eius voluntatem immutatam iri in ſpem veniſſes. Ex quo patere poteſt, quanti ſit apud eum auctoritas & perſona tua, quantiq; ab eo fiat admirabilis tua virtus. Ego quidem magnopere gaudeo non ſolum ex mea tuaq; ſententia rem ſucceſſiſſe, ſed maximam etiam tibi gratiam habeo, quod eodem tempore meis commodis atq; vtilitatibus adeo ſeruiſti, vt nihil oportunius mihi accidere viderim. Itaq; ſumma tuæ humanitati, & in me liberalitati cum re ipſa ſatiſfacere me vnquam poſſe deſperem, magna vero inopia orationis innumerabilia tua in me officia abunde prædicare non valeam, reliquum eſt, vt te valde admirer Antiſtes optime, ſicut præſtantiſſimæ tuæ virtutes poſtulant. Quod ſanè facere cœpi ab eo tempore, quod te de facie noſſe Dei benignitate mihi licuit? tunc enim amore tui captus fui viri integerrimi ſpectatiſſimiq;, nec te ſuſpicere ac venerari vnquam deſinam, quoad ſuperſtes ero, cũ tu ſingulari me beneuolentia complecti, & omnia tua in me ſtudia conferre non ceſſes. Quòd ea, quam iuſſu Gregorij XIII. ſummi Pontificis cepiſti, prouinciæ Dalmatiam, totamq; ferè Græciã & oras maritimas viſitandi, tãta integritate, prudentia, alacritateq; per functus es, vt cũctos illos homines ſtupidos reddideris,

ſicut audio, & penitus tibi deuinxeris, gratulor tibi primum vereq́; gratulor, teq́; ſaluum et incolumen ad tuos rediiſſe ex animo lætor, Illud deinde te ſcire volo Illuſtria hæc ac glorioſa facta tua ſic in hiſce locis laudari commendariq́;, vt non me ſolum, ſed omnes, qui hæc audiunt, ſtupor opprimat: Pro quibus vt te ad altiorem dignitatis gradum aſcenſurũ eſſe augurer, da mihi, quæſo, hanc veniã, pollicetur enim mihi Gregorij ſapientia & bonitas, cum ego ad te propediem acceſſurus ſim (nunquã enim me conſpectu tuo dulciſſimo optatiſſimoq́; fruendi ſatietas tenuit) ornatu alio tuis præclaris in Christianam Rempub. meritis magis conſentaneo te ornatum à me ſalutatum iri. Sed hæc coràm, vt ſpero. Interea me totum tuum, tibiq́; iampridem addictum fouere ac amare perge. Vale Antiſtes dulciſſime, quem æternus Deus perpetuò ſeruet atque fortunet. Ferrariæ IIII. Non. Octobr. CIↃ IↃ LXXIX.

OCTAVIO SANCTACRV-
cio Epiſcopo Cerniæ. Taurinum.

SAEPE ac multum cogitaui Antiſtes optime atq; doctiſſime, qua ratione adductus Iacobus Philippus à te per litteras petierit, vt ſe mihi commendares, præſertim cum ipſi aditus ad me nunquam difficilis fuiſſet, interpretes ſuæ voluntatis defuiſſent. Sed cum ab euentu facile ſit iudicium, animaduerti eum à Deo optimo maxi. ad hoc munus obeundum afflatum fuiſſe mea potiſſimum cauſſa, vt conciliandæ mihi beneuolentiæ tuæ & iungendæ tecum amicitiæ ipſe auctor eſſet & internuncius. Qui cum tibi mirum in modum gratus ſit & ita iucundus, vt cum in his locis ades, cum à conſpectu

tuo

tuo longe abeſſe nunquam permittas (ſummam enim iuuenis probitatem, modeſtiam, ſuauitatemq́ iampridem guſtaſti) facile à te impetrauit, vt cum tu prior litteras ad me dederis, ad quas ego quoque reſponderim, neceſſitudo inter nos conſtituta fuerit: Quam cum ego colere debuiſſem & te ſæpe ſalutando, & certiorem te de ijs faciendo, quæ poſtea ſecuta ſunt, præſertim cum amplum ſcribendi argumentum mihi ſuppeteret; hactenus tamen meas partes implere prætermiſi, non mea quidem negligentia nec obliuione tui, ſed multis negotijs diſtentus, meq́ tuo amore iudicandi non dignum occaſionem tibi dedi. Nunc impulſus conſcientia officij mei, teq́ retinendi cupidus, ne in aliquam malam de me opinionem diſcedas, licet ſingularis tua virtus atque humanitas me hoc ſentire de te prohibeat, has ad te mittere perferendasq́ curare duxi, quæ tibi multa ſignificent, primum te propter eximias virtutes tuas à me mirifice amari atque coli: Deinde tui mentionem ſine iucunda conſtantiſſimarum atque optimarum actionum tuarum commemoratione ac laudum prædicatione nec à Iacobo Philippo nec à me intermitti: Demum ſummam à me tibi gratiam haberi, quòd iuuenem mihi talem propoſueris, qui ſenectutem meam admirabili lepore ſuo & moribus modeſtiſſimis valde reficiat & recreet; Cuius quidem eximias virtutes ſi narrare velim præſertim tibi, qui eius animum, omnesq́ ſenſus cognitos habes ſuperuacaneum ſit; eum vero laudare ſicut par eſſet, mihi prorſus verba deſint; illud ſilentio non præteribo, quamuis illius de me opinioni, quam certè nimis ma-

gnam mente comprehendit, non reſpondeam, tantam tamen in hoc ſuauiſſimo iuuene conſtantiam atque ſtabilem à me perſpici, vt eum admirer. Nam ille quotidie & me obſeruare, & mecum familiariſſime verſari non ceſſat. Itaque tantis me amoris iudicijs ita ad ſe allicit, vt omnia me ſtudia atque officia ipſi debere fatear. Ego quoque eum ſingulari humanitate ac beneuolentia complecti, mutuámque illi voluntatem tribuere non deſino, conorq́; omnibus viribus illi declarare, quòd in animum meum ita influxerit, vt ex eo effluere non queat. Qui aperte perſpicit, quotieſcunque ſe in conſpectu meum dat, incredibili me toties iucunditate affici. Atque cum hæc ita ſeſe habeant, quòd illius cauſſa rogatus feciſti, vt mihi perſuaſeris, in familiaritatem meam Iacobum Philippum vti reciperem, cum is tamen commendatione hac non egeret, id mea cauſſa exequi non recuſabis, (hoc enim officium mihi maxime neceſſarium eſt) vt eum horteris ac pro tuo iure illi præcipias, ne ab inſtituto deſiſtat, ne ve à ſententia decedat; magno enim dices ei fore decori, ſi vitium inconſtantiæ non fugeret, ac laborem ad me ſcribendi te inanem ſuſcepiſſe vellet. Quo me beneficio ſi affeceris, vt illum videlicet in officio valde confirmes, ne dulciſſima illius conſuetudine, dum viuo, ac ſuauiſſimo aſpectu caream, non modo hoc tuum egregium factum gratiſſima memoria proſequar, verum perpetuo etiam adeo tibi addictus ero, vt me prorſus in tua poteſtate ſis habiturus. Vale Antiſtes humaniſſime, cuius actiones omnes Deus præpotens & immortalis fortunet. Ferrariæ v. Non. Oct. cIↄ Iↄ LXXIX.

M. AN-

M. ANTONIO MVRETO.

I. C. Romam.

Et ſi nullæ iandudum litteræ meæ ad te perferuntur Murete præclariſsime, & nihil habeam noui, de quo certiorem facere debeam, niſi vetus illud & viſitatum, me quotidie de te cogitare, te intueri, ſingulis horis te in ore habere, quòd celiberrimum Mureti nomen aureis litteris deſcriptum, in animo meo inſcultum ſit, non tamen ſilentium hoc conſecutum fuiſſet, niſi poſtulaſſet temporum ratio, vt rei domeſticæ tractandæ operam nauarem, cui hæc omnes cura prouidendi attingit. Noli enim exiſtimare (niſi mente captus ero,) me tibi vnquam occaſionem oblaturum eſſe memoriam mei obliuione delendi. Qui ſi caſus incidere poſſet, (quod ne cogitare quidem, nedum eloqui debeo) vt mea cauſſa ex animo tuo effluerem, ipſum quod in vita manerem, mihi certè acerbiſsimum eſſet. Nunc re familiari conſtituta; ſtatim vt redij ad ſtudia mea differre amplius nolui, quin has ad te litteras darem. Sed quid ſcribam? quid? quod aueo de te aliquid audire, & intelligere quid agas. Nam cum more amantium tibi ſemper aliquid metuam, quid eſt quod pacatum animum meum atque tranquillum magis reddere queat, quàm cum te recte valere, ac feliciter lætéq; viuere nuncius mihi affertur, & ad hoc accedit recens tua ſummæ meæ erga te obſeruantiæ recordatio? nihil, mihi crede; Cum igitur ex optimo ſtatu tuo mea pendeat vitæ tranquillitas atque iucunditas, æternum ac immortalem Deum aſsidue precabor, vt te ſaluum ac ſuperſtitem mihi diutiſsime relinquat, quo monumen-

torum ſplendidiſsimi ac diuini ingenij tui non ſolum amicis tuis omnibus, ſed cunctis etiam nationibus copia largiſsime ſiat. Vale ætatis noſtræ decus. Ferrar. IIII. *Idib. Octob.* cIↄ Iↄ'LXXIX.

PAVLLI SACRATI
CANONICI FERRAR. EPISTOLARVM.
LIBER VI.

PAVLLVS SACRATVS F L. Antonio Gyraldo. S. P. D.

LITTERAE *tuæ Gyralde optime atque doctiſsime, ſuperioribus diebus tua manu mihi redditæ, ad quas ego Dionyſiis ferijs impeditus reſpondere non potui, dupliciter me delectarunt, mihiq́; gratæ fuerunt, & quod valde diſertæ, ac ſententiarum grauitate refertæ mihi viſæ ſunt, & quod amoris atque non mediocris erga me ſtudij pleniſsimæ: Nam cum ego antea te in pangendis verſibus admodum excellere non ignorarem, quòd multa carmina tua omnia ſuauitate atque verborum iucunditate condita legeram, te in oratione ſoluta haud multum poſſe putabam, in vtroque enim præſtare mihi prope diuinum videbatur. Sed certe mea me fefellit opinio, quod ex he-*

ex hebeti meo acre tuum metiebar ingenium, nec tanta te induſtria valere arbitrabar, quantam mihi demonſtrauit lucubratio tua. Itaque gratulor tibi mirum in modum, quòd in vtroque genere vim ac facultatem ſis aſſecutus, vt meam de te opinionem longe viceris, Et quibus legendæ diſertiſſimæ epiſtolæ tuæ poteſtatem dedi, admirationem moueris. Quod autem in ea tantopere ſcripta mea laudas, nemo eſt, mihi crede, Gyralde humaniſſime, qui te non iudicio, ſed humanitate atque abundantia quadam amoris adductum, qualia eſſe deberent, elegantiſſime ſcripſiſſe non ſentiat; non enim agnoſco talia eſſe, quæ vt omni laude efferres, tantum operæ ac ſtudij conſumere debueris, quòd ea mihi tribuas, quæ tuæ excellenti virtuti iure aſcribenda ſunt. Sed cum animum tuum prumptum atque alacrem perſpexerim ad me amandum, parem certè me tibi voluntatem redditurum exploratum habeas velim. Quod reliquum eſt, quando tempus illud in memoriam redigis, quo pueri vna Baptiſtæ Piſoni operam nauabimus, nihil potuit accidere mihi gratius atque iucundius; Nam memineram quidem fuiſſe nos ſimul, non potuiſſe tamen vna diutius verſari, quod, vt tute recte ſcribis, ad Auunculum meum Iacobum Sadoletum adoleſcens ego me contuliſſem, non omnino recordabar. Verum poſteaquam ſumma Dei optimi maximi benignitate ad hoc vſque tempus perducti ſumus, quod pueris nobis non licuit, id ſenes nos conſequi, vt veterem amicitiam noſtram nullis antea officijs cultam nunc diligentiſſime excolamus, conabimur ambo atque enitemur. In quo quidem mihi ipſi

non deero; at curabo, vt intelligas me vehementer optare, vt magno inter nos amoris vinculo aſtringamur. Te quoque in hac ſententia fore vt à me in officio ſuperari non patiare, integritas tua ac præſtans virtus mihi perſuadet. Vale. Ferrariæ. XII. Kalend. Martij. cIↃ IↃ LXXVII.

ALEXANDRO SARDO.
S. P. D.

QVANTVM antea te amauerim, quantiq́; fecerim quòd eruditiſſimum eſſe non ignorarem, & ex eo patre ortum, qui omni virtutis genere, ac potiſſimum conſcribendæ hiſtoriæ laudæ floreret, non te fugit Alexander optime atq; humaniſſime; Nam cum ego bis terue domi te conueniſſem, vt ea ex te cognoſcerem, quæ ad recuperanda amiſſa noſtra bona pertinebant, prumptum meum erga te animum tibi declaraui; Et ego quoque abs te non mediocria tui in me amoris ſigna dari ſenſi. Itaque amicitiam illam, quæ patri meo, (vt rectè ſcribis) cum tuo interceſſit, veterem renouauimus, & inter diuerſa plane negotia, atque cum alterum in alterius conſpectum ſe dare contigit mutuis ſalutationibus ſemper coluimus. Nunc vero cum ego epiſtolas meas ediderim, non immemor huius coniunctionis noſtræ, tuæq́; egregiæ virtutis, quòd mihi in medullis hæreres, ſtatim earum volumen vnum ad te miſi, quod quidem te maxima animi cum iucunditate accepiſſe ex tuis ſuauiſſimis ac grauiſſimis litteris cognoſcere longe mihi gratiſſimum fuit, ſed te iudicium non adhibuiſſe, cum librum legeres,

non obſcurum autem tuum in me ſtudium ſignificare mihi voluiſſe, ex eo facile perſpexi, quod ea mihi tribuis, quæ ſi agnoſcerem in me, arrogantiæ crimen non extimeſcerem. Itaque cum de hac lucubratione mea mihi gratularis, quæ familiæ noſtræ nobili (vt inquis) ornamentum maius allatura ſit, quis ambigit te mecum iocari Alexander optime? At ego tecum ſerio agam; nam pro nugis ſeria accepi, clariſſima videlicet monumenti ingenij tui, quæ & ſummam eruditionem tuam & rerum cognitionem redoleant, quæq; magno mihi vſui futura ſint. Ac primum tibi gratias ago maximas habeoq;, quod exile donum magno munere compenſaueris, nec æs, vt ais, ſed aurum ad me miſeris; Deinde magnopere lætor meam de tua virtute ac doctrina opinionem abs te mirum in modum ſuperatam fuiſſe; Nam hæc ſcripta tua à me antea nunquam viſa poſteaquam legere cœpi, tanta tua animi bona eſſe putaui, vt ſi par tuis laudibus mea fuiſſet oratio libenter te in aſtra ſuſtuliſſem: Denique te ſcire volo libros tuos an te oculos mihi verſatum iri, vt de tua ſingulari humanitate liberalitateq; me quotidie admoneant, & neceſſitudinem noſtram teſtificentur. Tu quoque ſi mea cauſſa grauiora ſtudia tua interdum intermittere non grauaberis, vt delecteris lectione litterarum mearũ, quas te probare pulchre aſſeueras, facies mihi tam gratum quàm quod gratiſſimum; Vale Alexander mi amiciſſime atque eruditiſſime, meq; amare perge. Ex Aedibus noſtris. VIII. Martij CIↃ IↃ LXXX.

HIERONIMO BE-
nintend. S. P D.

SCRIBIS *ad me Hieronyme doctiſsime atque humaniſsime librum epiſtolarum mearum tibi vehementer gratum extitiſſe, à teq; maxima animi cum voluptate legi, ac lectum iri, cum à grauioribus ſtudijs tuis otij aliquid tibi dabitur. Sed tu munus hoc ita grauiter, itaque deſerte obijſti, vt in vtro magis excellas, in philoſophia atque optimarum artium ſententia, an in eloquentia difficile admodum ſit iudicium. Te quidem publice philoſophiam profiteri, ac tanta omnium approbatione docere, vt pares tibi per paucos, ſuperiorem neminem hoc tempore reperiamus, omnibus notiſsimum eſt, præſtare aūt te tanta dicendi facultate, vt non ſolum me, ſed eos etiam quibus legendæ ſuauiſsimæ epiſtolæ tuæ copiam feci, in admirationem traduxeris, vix, vt ingenue fatear, vnquam putaſſem. Nam tam diuinum ingenium in te elucere, vt cum philoſopohia omnium artium matre eloquentiam vnam de ſummis virtutibus omniumq; difficillimam facile coniunxeris, cui cadere in cogitationem potuiſſet? Sed de tua præſtantiſsima virtute non aggrediar ad dicendum, quæ ne laude quidem idonea ſatis affici poteſt, clariſsimæ enim luci tenebras offunderē. Illud miror te ſummo iudicio præditum materiam humilem nactum eſſe, in qua perelegans tua oratio verſata fuerit, nam cum mihi gratularis, quòd ornate ita dicam, vt quiſque diſertus mihi inuidere queat, ac nugas meas laudas, te mihi aſſentari putarem Hieronyme, niſi te virum prudentem, et grauē noſſe mihi viderer.*

Verum

Veruntamen incredibilem humanitatem tuam atque eximium in me amorem agnoſco, qui te impulit, vt quod prorſus tuum eſt, mecum id communicare velis. Cui ego & magna erga te obſeruantia, & tuarum prædicatione virtutum reſpondere conabor, atque vt in eo etiam te vincam, operam dabo. Quod te cupere oſtendis, vt in eorum te numero reponam, quos mea beneuolentia dignos eſſe ſtatuam, vtinam ego tam facile in animum tuum influam, ſicut tu iam in mente mea inſides, felicem enim me ac beatum ducam, ſi abs te tanto viro omniq; laude cumulato gratiam iniero. Te tamen miro ſtudio ac deſiderio noſtræ inter nos coniunctionis teneri magnopere gaudeo; quo etiam cum vehementer ardeam, ſpero fore vt voluntates noſtræ ita copulentur, vt immutationi earum nunquam locus relinquatur. In qua ſententia me conſtantem fore tibi nunc ſpondeo, te quoque in eadem permanſurum eſſe eximia tua virtus ac morum ſuauitas large mihi pollicetur. Vale Hieronyme excellentiſſime. VII. *Kalend. Martij.* ꟾↄ ꟾↄ LXXX.

ANTONIO RICCOBONO
Patauium.

ACCEPI *epiſtolam tuam Riccobone doctiſſime longam illam quidem, ſed elegantiſſimam mihique longe gratiſſimam, in qua quod miris ſcripta mea laudibus ornas, quanquam eximium erga me ſtudium tuum in hoc vel maxime apparet, quòd ad tribuendum ea mihi te impulit, quæ nunquam in me agnoſcam, & ſemper ab humanitate tua incredibili ac be-*

neuolentia erga me profeſſa eſſe fatebor; tales tamen tibi acri prædito iudicio & grauiſſimis in ſtudijs occupato videri lucubrationes meas, quæ abs te legantur magnopere lætor. Quòd autem mecum expoſtulas, quaſi te contempſerim, cum antea laudauerim, iniuria certe facis, non enim mihi venit in mentem hoc de te vnquam cogitare. Nam quod multa affers, quæ tibi vera non ſolum veriſimilia eſſe videntur, ea contra à ſenſu meo abhorrere tibi nunc breuiter oſtendam. Ego Paullum Manutium ac Muretum mearum nugarum ſocios eſſe ſtatui, quòd verus & maxima mihi cum eis familiaritas interceſſerit tot ac tantis in me officijs ac beneficijs ab illis culta, vt magnopere optauerim apud omnes teſtatum relinquere, quam ipſis gratiſſimus eſſe velim, & me debere conſitear. Nam cum memoria repeto quam Paullus officij mea cauſſa nihil vnquam prætermiſerit dum viueret, vt ſuum in me amorem demonſtraret; Quid item Muretus anno ſacro cum Romæ fui, non commiſerit, non molitus fuerit vt ea impetrarem, quæ valde cupiebam, & etiamnunc non ceſſat, nunquam animo conquieſco, quòd tantum me officij onus ſuſtinere ſentiam quantum me perſoluere vnquam poſſe diffido. Hæ autem mihi tecum rationes, qui te adhuc de facie non noſſem, & cum alijs pluribus non fuerunt, quorum pulcherrimas epiſtolas domi ſeruo, quæ ferrent, vt munus hoc obire deberem, quod à me te deſideraſſe præte fers. Non enim meo, ſed illuſtrium virorum nomine librum inſcribi, nec meo, ſed illius qui lucrum quæreret ſumptu, typis deſcribi oportuiſſet. Quare mi

Ricco-

Riccobone hanc quæſo, cogitationem abijce, ne te à me non magni æſtimari putes, ſicut excellens tua virtus poſtulat, ac tibi perſuade me tuum conſilium approbaturum eſſe, ſi tuas ſine meis epiſtolas, vt ſcribis, typis mandaueris. Animaduertis enim Paullum Manutium laborum ſuorum ſocium atq; conſortē nullum ſibi adiunxiſſe. Hoc quidem abs te obtinere cupio, vt interdū ad me ſcribas ea lege, & conditione, cum tibi aliquid tua ſtudia otij ſuppeditabunt, ne tam diuturnum, vt antea, ſilentium à nobis fiat, ſemper enim à me reſponſum feres. Ac poſt hac amicitiam noſtram ita colamus, vt ſumma mihi tecum vtriuſque noſtrum officijs neceßitudo conſtituetur. Vale mi Riccobone, & Pacium ſcalam Iuriſconſultum optimum atque doctißimum, cum eum videre tibi contigerit, meo nomine ſaluere iube. v. Id. Martij. cIↃ IↃ LXXX.

SIMONI CASSOLAE

Parmam.

MAGNAM certè ex Nicolai Thalamij vtrique noſtrum amicißimi humanitate atque officio voluptatem cepi, qui volumen litterarum mearum tibi reddendum curarit, ſed maiori ex diſertiß. epiſtola tua, ac grauitatis prudentiaq; plena, ſum lætitia affectus, ex qua & meam in te propenſam voluntatem tibi gratam fuiſſe, & librum tibi meum valde iucundum cognoui. In ea vero quod te mirari quodammodo oſtendis, cùm poſt aliquot iampridem miſſas vltro citroq; litteras longum inter nos ſilentiū conſecutum fuerit, nunquā ex animo meo diſceßiſſe tui memoriam, cuius munus meū non mediocre tibi ſignū extiterit, atq; ijs laudi-

laudibus à me nunc publice celebratum fuiſſe, quas tibi priuatim tunc tribui. In quo magnitudo amoris erga te mei abs te perſpecta fuerit. An humaniſſime Simo aliter ſentire debebas, quàm vt in mente mea inſideret præſtantiſſima virtus tua? Nam quanquam inter nos colloqui litteris intermiſimus ea nimirum ratione, quòd tu valde occupatus eſſes, nec ego etiam abundarem otio, & quod caput eſt, nullum mihi intercederet tecum negotium, quòd hoc frequens ſcribendi officium deſideraret, haud tamen eximiæ doctrinæ tuæ humanitatis, ac morum ſuauitatis vnquam oblitus fui. Et cum tu omnibus ornamentis redundares, amicitiam quam tecum Rauennæ vnà cum fuimus, iunxeram, omnibus teſtatam eſſe volui, quòd ex coniunctione noſtra magnus ad me honos perueniret. Itaque cum tu iam quæ egregiæ virtuti tuæ debentur, iandiuq; propria ſunt, ea abs te reijcere atq; in me cōferre ſtudeas, nemini q; poſtponendum me cenſeas, qui dicendi copia præſtet; vide ne dum manſuetudinem, ſingularemq; modeſtiam tuam exercere vis, aſſentationis famam ſubeas; quam ſi pertimeſcere nolueris, te abundantia quadam amoris non merito meo vllo impulſum tot me laudibus ornaſſe fatebris, ſicut facturum te ſtimulante conſcientia ſumma tua integritas mihi ſpondet. Præterea cum mihi gratias agis in extremis litteris tuis, quod beneuolentiæ erga te meæ non obſcurum tibi indicium oſtenderim, ego contrà de tuo ſummo in me ſtudio maximam tibi gratiam habeo, ac pro eo me tibi debere profiteor, quod vt interdum inanes meas litteras commode legas, grauiſſima ſtudia

tua intermittere non graueris. Quod reliquum eſt, te rogo atque obſecro, vt te à me tanti fieri perſuadeas, quantum me à te amari cupio; atque vt ſaltem ab obliuione ac ſilentio veterem iam amicitiam noſtram vindicemus, mecum vna operam dare cogites. Erit enim hoc mihi quam gratiſſimum, ac tibi forte non ingratum. Vale doctiſſime Simo. Ferrariæ XV. *Kalend. Aprilis.*

HERCVLI CIOFANO
Romam.

EGO *Hercules optime ac doctiſſime anno ſacro Romam veni hoc tempore, vbi vſque ad Kalend. Maias commorari mihi licuit, et quotidiana ferè cum præſtantiſſimo Mureto conſuetudo mihi fuit, atque adeo ſuauis ac dulcis, vt cum domum redire vellem, ægre admodum ab eo diuulſus fuerim, non tamen contigit mihi, vt tunc te viderim, aut aliquid de te intellexerim. Nam aut in vrbe non eras, aut paulo poſt ad eam contuliſti; Sed cum annum abhinc ſextum te magnum inquis deſiderium tenuiſſe me de facie noſcendi, quod ab eximio Mureto noſtro multa de me prædicari audieris, quæ tuum erga me amorem prouocauerint; An tu eum cum in facultate atque copia dicendi facile principem eſſe recte ſentias, ego vero præterea omni virtutum genere ac morum ſuauitate, propenſaq́; quadam in eos animi voluntate, quos ſibi beneuolentia ſua fouendos ſuſceperit, omnibus antecellere iudicem, illi tam facile credere debuiſti, qui non eloquentiam ſolum, ſed incredibilem eſſe humanitatem*

tem atq; comitatem ſuam exercuerit, cum de me diceret? At poſtquam neuter noſtrum ſe in conſpectum dedit, aliter enim, opinor res cecidiſſet, æquo animo fero te oratione excellentis illius viri ſuauiſſima delinitum errare, ac putare me virum bonum eſſe, & maximam eidem habeo gratiam, qui teſtimonio ſuo amicitiam inter nos conglutinare voluerit. Quam cum tu prior colere cœperis miſſo ad me lectiſſimo munere, quod ais fore tuæ erga me beneuolentiæ argumentum, & ſcriptis ad me elegantiſſimis litteris, quæ non mediocrem tuam dicendi vim præ ſe ferunt, gaudeo quidem mirum in modum à te tali viro, qualem mihi tua ſcripta deſcribunt atque depingunt, me laceſſiri; Doleo vero mihi non ſuppetere facultatem ad te remunerandum quam ſimillimo munere. Nam quanquam volumen litterarum mearum nuper editum ad te miſſurus ſum, cum primum mihi commodum erit, nimia enim mercede tabellarijs illud committeretur. Tu tamen, mihi crede, permutatione diomedea æs pro auro accipies. Tua autem lucubratione quid eruditius, quid limatius excogitari poteſt, quæ me ita oblectauit, vt in deſiderio ſim aliorum ſcriptorum tuorum? Et profectò vt ad me Venetijs perferantur, breui curabo. Itaq; cum cæteris in rebus tibi cedam; te enim magna optimarum artium ſcientia præditum eſſe animaduertero, in amore non dubito quin tibi reſpondeam, vel etiam te vincam; quod vt ita fore credas, dies ipſa te admonebit. Vale Ciofane eruditiſſime, & in ſententia perge. Ferrariæ XIIII. *Kal. Aprilis.* CIↃ IↃ LXXX.

FRAN-

FRANCISC. ALCIATO
Cardinali.

Cvm diuturnum mihi ſilentium fuerit vt nihil ad te litterarum nouem abhinc menſes dederim ampliſsime Patrone, non arbitrere tamen amplitudinis tuæ mentionem à me interim intermiſſam fuiſſe, ac tuæ excellentiſſimæ virtutis apud me ſemper non viguiſſe memoriam. Nam cum Dei optimi & immortalis benignitate, atque Iacobi Sacrati Epiſcopi Carpentoracti fratris mei opera conſecutus ſim, vt tua me beneuolentia fueris complexus, non ne inertiæ atq; ignauiæ merito inſimularer, ſi cum me tecum diuina voluntas congregarit, ac ſors mea optima coniunxerit, me abs te negligentia mea diuelli atque ſegregari paterer? Sed mihi crede, minime otioſus fui toto hoc tempore, & occupationum mearum optimus tibi teſtis erit epiſtolarum mearum nuper in vulgus emiſſarum liber ille à me nunc ad te miſſus, quem ſi inter tuos pulcherrimos libros numerare non grauatus fueris, præſertim cum eum nominis tui ſplendore illuſtraueris, hoc in me præclarum ſtudium tuum adeo mihi gratum atque iucundum erit, vt re ipſa cognoſcas me tuæ incredibili humanitati perpetuò addictum fore; Nunc vero cum optimum illud inſtitutum quod cæpi, tenere debeam, vt noſtrarum rerum te faciam participem, munus hoc Epiſcopi fratris mei nomine meóque Tiberius Pompeius obibit, háſque tibi litteras reddet, quæ cum tibi futuræ ſint incredibilis meæ erga te obſeruantiæ argumento, tibique ſignificaturæ ſint nullo vnquam tempore, quoad viuam, tuarum præſtan-

præſtantiſsimarum virtutum memoriam ex menté mea elabi poſſe, ac venerationem nominis tui ſemper mihi ante oculos obſeruari, quanti à me ſias, quantiq́; apud me grauiſsima tua ſit auctoritas, certe perſpicies. Tu quoque ſi fratris mei dignitatem tibi tuendam ac defendendam ſuſceperis, ſicut hactenus pro tua benignitate feciſti, meq́; tuæ amplitudini tantopere deditum à te in numero tuorum intimorum haberi oſtenderis, vtrunque noſtrum tibi eſſe cordi non dubitabo. Vale ampliſsime Patrone. Quem Deus clemētiſsimus diu inſeruet incolumen, tuasq́; omnes actiones fortunet. Ferrariæ.

POMPEIO ROCCHIO I. C.

Carpentoractum.

CVM *tanti ſit virtus, vt ea qui præditi ſunt etiam abſentes nedum præſentes illos mirifice colamus, non miraberis Pompei doctiſsime te nunc à me peramanter ſalutari; Nam cum ex multis audiui de tuis eximijs virtutibus, quæ te celebrem atque illuſtrem faciunt, tum maxime eis Amiſtite iſtic Iacobo fratre meo: cuius iudicio tantum tribuo, vt quos ille diligit charosq́; habet, eos amare atque admirari debeam. Is autem cum de te mirabiliter ſentiat ac valde prædicet, tanta te videndi cupiditate ardere cæpi, vt niſi nunc id his tibi litteris ſignificaſſem, vix tui deſiderium me ferre poſſe putarem. Cum igitur maxima te non iuris ciuilis atque pontificij ſolum, ſed optimarum etiam artium ſcientia excellere intelligam, morum autē ſuauitate atq; humanitate præſtare, vt om-*

nium voluntates allicias; & apud cunctos nedum apud Dominicum Grimaldum præfectum iſtic prudentiſsimum, ac domi militiæq; longe ſtrenuum virum, quo cum de republica coniuncta eſt cura, valde gratioſus ſis, meũm quoque propenſum iam erga te animum, mihi crede, magnopere tibi conciliaſti; Cum vero accedat ſtudium illud tuum ſummum, quo me ornari abs te certior fio, vt grauiora ſtudia tua, in quibus aſsidue verſaris, totiusq; occupatus es, interdum intermittas, quò inanes litteras meas à me nuper editas legere poſsis, ſcito hanc tui in me amoris ſignificationem in mentem meam adeo irrepſiſſe, vt illius obliuio me nunquam captura ſit. Atque quod meæ partes ſunt Pompei optime, vt non modo mutuam tibi voluntatem tribuam, ſed te mirum etiam in modum obſeruem atque ſuſpiciam, te poſt hac hominis tibi deditiſsimi officium numine deſideraturum eſſe. Nam ſi mihi nec opinanti cauſam dedit Antiſtes iſtic frater meus amicitiam tecum iungendi, non ne omnibus ego eam officys excolere debebo, vt tuum erga me amorem augeam? Immo ipſi gratias immortales agam, qui mihi autor fuerit, vt excellenti bono tuo me delectari ſperem. Tu quoque ſi tibi gratum eſſe oſtenderis, quòd te ad coniungendam mecum neceſsitudinem inuitauerim, tanta lætitia afficiar, vt quod à te tali ac tanto viro gratiam inierim, felicem me ac beatum appellem, Vale Pompei dulciſsime, quem Deus opt. max. pro ſua benignitate perpetuo fortunet. Fer. Id. Aprilis: CIↃ IↃ LXXX.

GEORGIO CARRETTO
I. C. *Mantuam.*

CVM *ego nunc Georgi præſtantiſſime ex fratre meo Iacobo Sacrato Epiſcopo Carpentoracti, & antea ex multis qui te de facie norant Bononiæ, etiam cum adoleſcens ſtudijs operam nauares, de ſingulari tuo ingenio atque excellenti virtute cognouerim, poſtea vero, quam in amplo dignitatis gradu locatus es, vt Sereniſſ. iſtic Duci à conſilio ſis, fama præclarorum factorum tuorum ad nos peruenerit, & quotidie percrebreſcat, gauiſus ſum vehementer, magnam tecum ipſi fratri meo amicitiam intercedere, qui eius colendæ officijs atque augendæ me ſocium habere velit. Nam cum has ille quas nunc mitto, litteras, ad te dederit, mihi quoque mandauit, vt volumen vnum litterarum mearum, quas nuper diuulgaui, quo tibi redderetur, curarem diligenter, tibiq; me ſuo nomine munus hoc obire ſignificarem; Addidit præterea ſe à me expetere vt in tuenda atque conſeruanda coniunctione veſtra partes ſuas impleam, quod abs te propius abſim: cuius voluntati cum obſequi ſemper ſtudeam, ſtatim breui hac epiſtola librum proſequi volui, ex qua intelliges, cum tanto in te amore inflammari cœperim, vt te magnopere colam atque conſeruem, fratri me primum eſſe gratulaturum, quod ſumma ille cum egregio atque eximio viro neceſſitudine coniunctus ſit, deinde gratias acturum maximas, quod ad conciliandam mihi gratiam tuam aditum patefecerit; Deniq; cum tibi virtute longe inferior ſim, ſtudio certe atque voluntate parem fore, ac forte ſuperiorem. Nam cum in*

magno lucro ponam, ſi me in tuam familiaritatem inſinuare mihi licuerit, me quoque talem præſtare conabor, vt nullam te iacturam facturum eſſe putes, ſi me iam tibi magnopere deditum à fratre prouocatus valde dilexeris. Recipe igitur me libenter in fidem & clientelam tuam; efficiam enim profecto, vt tuæ erga me humanitatis nunquam te pœniteat. Vale Georgi eximie. Ferrariæ IIII. *Idus April.* CIↃ IↃ LXXX.

GVLIELMO SIRLETO
Cardinali.

NOLI *mirari ampliſsime Patrone, quod iandiu ſiluerim, non enim amplitudinis tuæ obliuione hoc accidit, cum imago tua quam quotidie intueor, iucundas clariſsimi Sirleti mei mihi ſemper excitet recordationes, nec vlla negligentia mea, cum laborem illum omnem, quo hactenus perfunctus ſum, vt tuam mihi gratiã aucuparer, inanem eſſe nolim; ſed nullum mihi argumentum ſuppeditabat ſcriptione dignum, quod iucunditate ſua ad legendum te inuitare poſſet: & meus mihi pudor ſuadebat, ne te grauiſsimas atq; altiſsimas res aßidue meditantem prorſus interpellarem. Quid ergo, inquies, te nunc ad ſcribendum impulit? Suſpicio primum nonnulla, ne ob hanc diuturnitatem meam ex animo mei memoriam deleas, quod me maxime angeret atque ſollicitum haberet: officium deinde, quod prætermittere non debeo, vt indicia & ſigna quæ tibi Tiberius Pompeius ſummæ meæ erga te obſeruantiæ ac venerationis dedit, comproben teſtimonio meo; Demum non mediocre deſiderium*

quo teneor, vt librum epiſtolarum, quem nuper edidi à me miſſum ad te, in numero ſe lectorum librorum tuorum reponas, cum eum tuo nomine celeberrimo atque illuſtriſſimo ob multas ad te ſcriptas litteras decoraueris; Quod à te non vulgare ſtudiũm impetrare cupio. ſi me tibi gratum atque acceptum eſſe perſuadere mihi volueris. His ego cauſis adductus breui hac epiſtola te ſalutaui, animumq; meum erga te propenſiſſimũ, quo ad eius fieri potuit, declaraui. Tu vero ſi Tiberio Põpeio mandaueris, vt tibi placitũ fuiſſe hoc ſalutationis genere tuum in me amorẽ à me prouocari, & meam lucubrationem tibi non ingratã extitiſſe me admoneat, Vigiliarum mearum me fructum vel maximum tuliſſe arbitrabor. Vale ampliſſime Patrone, quem Deus opt. max. perpetuo fortunet. Ferrariæ IX. *Kalend. Maij.* CIↃ IↃ LXXX.

CAROLO DE SANCTO SIXTO. *S. P. D. Bononiam.*

LITTERAE *tuæ* VIII. *Kalend. Martij datæ quas ego* XVI: *aprilis accepi, gratiſſimæ mihi fuerunt, tùm quod elegantiſſimæ ac ſuauiſſimæ erant, tum quod incredibilem erga me amorem præferebãt: In quibus cum tantopere laudas lucubrationem meam ac mihi vim, acumen, atque leporem in dicendp tribuis agnoui hæc omnia in Epiſtola tua Carole nobiliſſime atque doctiſſime. Quid enim ea elegantius, quid vberius legi poteſt; quæ me ita delectat, vt illam è manibus dimittere nequeam; Carminibus vero tuis quid*

dulcius

dulcius, quid venuſtius deſiderari? Itaque cum adhuc adoleſcens in hoc dulci ac ſoluto orationis genere valde præſtes, & poëtica etiam laude excellas, quis à diuino ingenio tuo maiora ſpectare non debeat, ac te merito admirari, cum ſummam nobilitatem tuam mirabiliter auges, & omni virtutum genere ornas? Equidem excellens tua virtus ad te diligendum ita me allicit, vt iam tui ſtudio ardeam. Quod ſcribis recordationem meorum in te ſtudiorum te ad ſcribendum impuliſſe, ac litteras quas ad Epiſcopum fratrem meum dediſti mendaciunculis aſpergis, cum ais te à me liberaliter ac honorifice tractatum fuiſſe, quando ego ne minima quidem in re mihi ſatiſfeci, nedum vt debita eximijs tuis virtutibus officia præſtiterim, falleris profecto Carole, ſed ſingularis tua humanitas, morum ſuauitas ac manſuetudo te adduxit, vt magni ea æſtimes, quæ pro nihilo ducere debebas. Quæ magna animi tui bona, & egregia ac præclara indoles tua cum per ſeſe ſplendeant, nec meas laudes deſiderent, me certe prouocant, vt gaudio exultem, quod amicitiam cum nobiliſſimo florentiſſimoq́ adoleſcente iunxerim, quæ ingraueſcenti ætati meæ maximo ſit futura ſolatio & ornamento; Et quanquam longo inter nos interuallo abfuturi ſumus, tamen cum, mihi præſto ſis futurus, vt polliceris, ac operam nauaturus, quotieſcunque occaſio ſe obtulerit, ego vt promiſſum cito abs te exigam, hoc nunc peto quod impetrare cupio, vt nomen meum in animum tuum irripere ſinas; Nam ſi poſtea ex eo effluxero, vt me omni honore, ac præſertim eo quod tecum ſim in gratia, indigniſſimum

iudices licet, cuius mei incredibilis deſiderij hoc tibi ſignum extabit, quod volumen litterarum mearum ad te miſi, quas ſi in manibus ſæpe habebis, vt inquis te facturum, quin me memoria teneas, non ambigam. Vale Carole optime. Ferrariæ. XII *Kalend. April.* cIↃ IↃ LXXX.

PETRO VIANO PRAECENtori Carpentoract. Bononiam.

ADVENTVS *Guillermi ad me magna mihi fuit voluptati, ex quo de optimo tuo & Caroli de ſancto Sixto Clariſſimi adoleſcentis ſtatu cognoui. Et quanquam ille veſtras mihi litteras non attulit; mirum hoc tamen mihi non fuit: improuiſo enim & præter opinionem huic iter cepiſſe dixit, litteræ poſtea tuæ ſuauiſſimæ, vna cum earum exemplo, quas ad fratrem meum Epiſcopum miſiſti, redditæ tandem mihi fuerunt, quæ tanta me lætitia affecerunt, vt eam oratione explicare non poſſim; non enim ſolum elegantes mihi viſæ ſunt, ſed ſumma etiam humanitate ac beneuolentia refertæ; Nam oſtendis incredibilis meæ erga te voluntatis ſignificationem valde tibi iucundam extitiſſe. In quo certe ſuauiſſimum ingenium tuum recognoui. At res duæ te fallunt Petre altera quidem, quòd quæ tuæ egregiæ virtuti debita ſolui, ea tu beneficia appellas, & de illis mihi gratias agis, cum ego partes meas non impleuerim; Nam meum erat, vt nobiliſſimos viros decebat, magnifice ſplendideq; conuiuium ornare; Et nihilominus veſtra incredibilis manſuetudo, comitas, lepor, affabilitasq; ſermonis me alli-*

ciebat

ciebat vt vobis eſſem familiaris, ac dignitatis veſtræ rationem aliquando non haberem; Altera vero, quod plurimis mendacijs fratrem meum oneraſti, cum ei narraſti, quomodo te Carolumq; hoſpitio acceperim; falſa multa veris aſſingẽs. Qui cum ex litteris meis te res ipſas auxiſſe & amplificaſſe perſpexerit, quid eum dicturum putas, niſi nimia amoris abundantia à te laudibus me ad cœlum elatum fuiſſe? Verum vt miſſa hæc faciam, ſi contigerit vnquam vt denuo vna ſimus, ſcito me daturum operam, quicquid ad fratrem ſcripſiſti, aliqua ex parte factis vt comprobem. Librum meum tibi gratum eſſe vehementer lætor, ſed quod eum tantopere laudas, tuæ erga me non mediocri beneuolentiæ quæ te verum dijudicare non ſinit, totum aſcribo. Vale Petre humaniſſime. Ferrar. XI. Kalend. Aprilis. CIↃ IↃ LXXX.

CLAVDIO CHANIELLO MEDICO *Carpentoracten.*

QVAM *grata mihi fuerint Claudi litteræ tuæ quæ curauit Ioan. Pauanatus Iuuenis probitate doctrina morumq; ſuauitate præditus, vt ad me perferrentur, referta illæ quidem ſumma eruditione ac mirabili copia dicendi, non vulgaris vero erga me beneuolentiæ tuæ, & amoris plenæ, verbis explicare non queo, mirum certe in modum me delectarunt. Nam cum inquis te viſendæ atque luſtrandæ Italiæ ſtudio incenſum eſſe, poſtquam litteras meas legere cæpiſti, quo mecum eſſe mecumque colloqui atque ad Heroas doctiſſimos adire me adiutore tibi liceret, Vtinam mihi contingeret vt te viderem; non enim dubito quin res*

aliter caderet. Nam epiſtola tua aperte mihi indicat maiorem me ex conſuetudine tua fructum eſſe capturum, quàm tu ex mea perciperes: Et ego animaduerto te non ſolum medicina præſtare, ſed in omni etiam bonarum artium genere verſatum eſſe, quippe qui græcas litteras & latinas perfecte calleas, & artes omnes optime noris, vt eæ laudes, quas mihi tribuis eloquentiæ, doctrinæ, leporis iuſtius tibi debeantur. Ac profecto ſi te laudare vellim, ſicut excellentes virtutes tuæ poſtulare mihi videntur, longius quidem mea proueheretur oratio; ſed cum iſtic admodùm eluceant, quòd illas magis obſcurarem dicendo quam illuſtrarem, ſuperuacaneum munus hoc eſſe putaui. De tua potius non mediocri in me fratremq́; meum iſtic Antiſtitem ſtudij ſignificatione dicam. Quod ſcribis te ſperare de me, vt ad illas dignitates vocer, quas Iacobus Sadoletus Cardinalis Auunculus meus, Et Paulus conſobrinus ſumma ſua virtute adepti ſunt, & prophetæ perſonam ſuſtinere cupis; non vides Claudi te nimio ſtudio adduci, vt ea mihi augureris, quæ in cogitationem vix cadere poſſunt, quæq́; ab ingenio meo valde aliena ſunt? Nam ſi quis me ab hoc ſtatu dimouere vellet, in quo ego annos natus ſexaginta ſex, ſine vllo onere quod animum meum ſollicitum habere poſſit, iandudum conquieſco, eum mihi profecto inuidere arbitrarer; cur enim ego qui honorifico in patria ſacerdotio præditus omni nunc moleſta cura vacuus ſum, felicem me eſſe non ducam? Quare cum opinaris me ampliſſimis honoribus actum iri, hoc tuo eximio in amori acceptum refero. Quod vero in curanda infirmitate

tate fratris mei te tam diligentem præſtitiſti, ac fidelem ei operam egregiamq; nauaſti, gratias tibi ago immortales, gratulórque vtríque veſtrum, quod iuuante potiſſimum benigniſſimo atque clementiſſimo Deo & frater meus ab ægritudine valde periculoſa liberatus fuerit, qua eum vehementer affligi audiueram, & quòd tu ex præclaro facto tuo laudem ſummæ induſtriæ ac doctrinæ conſecutus fueris, pro quo certè cum frater meus tibi tantum debeat, quantum res ipſa requirit; me quoque deuinctum eſſe tibi perſuadeas velim; atque, ſi vnquam in Italiam ad nos veneris, omnia à me prompta tibi fore quæ iucunda tibi eſſe putabo, nec mihi de futuram voluntatem tibi declarandi, quàm grata mihi fuerũt tua magna in fratrem officia, & quantum me abs te diligi cupiam. Interea Deum rogare non deſinam, vt his hoc ad nos iter tibi in animum immittat, quò meam iam incredibilem erga te beneuolentiam, ac ſummum de tua præſtanti virtute iudicium perſpicere poſſis. Vale Ferrariæ nonis Maij. CIↃ IↃ LXXX.

IOANNI GVLIELMO PRAEceptori Carpentoractum.

TARDIVS ad te ſcripſi Ioannes optime atque eruditiſſime, quòd à tot ac tantis mihi facta fuerit lucubrationis meæ gratulatio, vti partes meas eſſe iudicauerim, vt eis reſponderim, teq; ad extremum reſeruarem, probitate atque humanitate tua ſi etus. Nam ab omni me occupatione in ſalutationibus mihi gratis expedire volui, quo tandem tecum familiariter, atq; animo quieto colloqui poſſem. Sed quòd ais te de me

 à multis

nitatem deſideraui, cum enim volumen litterarum mearum, vt ei redderetur curaſſem, quòd celebre illius nomen ipſas illuſtraret, in publicandis nugis meis eum tam facilem eſſe non oportuit; ſed is vt eſt humaniſſimus meiq; amantiſſimus, ſe mihi gratificaturum exiſtimauit, ſi muneris illius exigui, quo ipſum affeceram, participes amicos ſuos faceret, nec meminit omnes natura rebus nouis ſtudere, quantam enim cupiditatem hominibus inyciat nouitas non te fugit, ac tu indicas, cum videndi illius libri, ſtatim à Simone mentio de ea facta eſt, miro te ſtudio incenſum eſſe ſcribis; ex quo ipſius facto vnum duntaxat fructum capio vel maximum, quòd coniungendæ mihi tecum amicitiæ, ac voluntatum noſtrarum conglutinandarum autor ſit. Quæ res quanquam mihi quoque præter expectationem euenit, vt eruditiſſimi viri beneuolentiam facile ac nullo negotio mihi conciliem, me tamen mirum in modum delectat, mihiq; valde iucunda eſt. Cæterum tuam te fefelliſſe opinionem in quam diſceſſeras, cum primum ad litteras meas lectionem adhibere cæpiſti, me diuinare credo, ſed ne ſummum te rei inanis deſiderium tenuiſſe appareat, ea laudas, quæ, ſi liberum tibi eſſet iudicium, forte non probares, & cum eis ſentires, qui ſi epiſtolas meas reprehendere audirent illos iudicij expertes forte inquis: In quo egregia tua virtus atque conſtantia vel maxime enitet, cum te non poſſe æquo animo ferre, vt eo litterarum volumine diutius careas, & donec illud hinc ad te perferatur, te non ſine animi moleſtia expectaturum eſſe ais: Ego vero qui, vt abs te gratiam ineam, tibi credere malo

quàm mihi librum ad te miſi, vt cupiditatem tuam explere ac ſatiare poßis, & mihi fauere pergas, quemadmodum te facturum eſſe demonſtras, quem perueniſſe ad manus tuas ex te cognoſcere auide expecto, & ſi coniectura mea de te bona non eſt, gratum tibi fore ſperare debeo. Quod mihi gratularis de ea ſi qua eſt gloria, quam ex diuulgata lucubratione mea me cõſecutum eſſe aſſeueras, humanitatem quidem tuam ac propenſam in me voluntatem agnoſco; ſed vere tibi affirmare poſſum Ercoliane optime me nihil aliud ſpectaſſe, cum eam emiſi, niſi vt monumentum hoc vitæ aliquando à me actæ quaſi hæreditatem quandam poſteris meis relinquerem. Quid vero in extremis litteris tuis te in hanc mentem expulerit, vt te tam humilem ac demiſſum præſtes, vt etiam excuſes audaciam, quòd latine neſciens ad me litteras dederis, hoc tamen munere abs te eloquentißime obito, niſi nimia modeſtia tua atque animi moderatio (nam vt hoc elegantiæ epiſtolarum mearum tribuas, ſicuti facis, putare ridiculum eſt) cogitatione aſſequi non queo; Verum quicquid in animo habueris, cum plane ignorem (diuinum enim hoc eſt) illud certè exploratum te habere volo propter probitatem atque integritatem tuam te à me vehementer amari, & propter eximiam doctrinã magnifieri, me quoque abs te diligi vehementer mihi eſſe gratum atq; optatum. Quod reliquum eſt, Simoni noſtro gratias meo nomine ages immortales qui nobis inſtituendæ inter nos amicitiæ ſuaſor fuerit, ſaluere igitur eum meis verbis iubebis. Vale Ercoliane humaniſsime. Ferrariæ Idibus Martij. CIↃ IↃ LXXX.

HER-

GEORGIO CARRETTO
I. C. Mantuam.

CVM ego nunc Georgi præſtantiſſime ex fratre meo Iacobo Sacrato Epiſcopo Carpentoracti, & antea ex multis qui te de facie norant Bononiæ, etiam cum adoleſcens ſtudijs operam nauares, de ſingulari tuo ingenio atque excellenti virtute cognouerim, poſtea vero, quam in amplo dignitatis gradu locatus es, vt Sereniſſ. iſtic Duci à conſilio ſis, fama præclarorum factorum tuorum ad nos peruenerit, & quotidie per crebreſcat, gauiſus ſum vehementer, magnam tecum ipſi fratri meo amicitiam intercedere, qui eius colendæ officijs atque augendæ me ſocium habere velit. Nam cum has ille quas nunc mitto, litteras, ad te dederit, mihi quoque mandauit, vt volumen vnum litterarum mearum, quas nuper diuulgaui, quo tibi redderetur, curarem diligenter, tibiq; me ſuo nomine munus hoc obire ſignificarem; Addidit præterea ſe à me expetere vt in tuenda atque conſeruanda coniunctione veſtra partes ſuas impleam, quod abs te propius abſim: cuius voluntati cum obſequi ſemper ſtudeam, ſtatim breui hac epiſtola librum proſequi volui, ex qua intelliges, cum tanto in te amore inflammari cœperim, vt te magnopere colam atque conſeruem, fratri me primum eſſe gratulaturum, quod ſumma ille cum egregio atque eximio viro neceſſitudine coniunctus ſit, deinde gratias acturum maximas, quod ad conciliandam mihi gratiam tuam aditum patefecerit; Deniq; cum tibi virtute longe inferior ſim, ſtudio certe atque voluntate parem fore, ac forte ſuperiorem. Nam cum in

magno

magno lucro ponam, ſi me in tuam familiaritatem inſinuare mihi licuerit, me quoque talem præſtare conabor, vt nullam te iacturam facturum eſſe putes, ſi me iam tibi magnopere deditum à fratre prouocatus valde dilexeris. Recipe igitur me libenter in fidem & clientelam tuam; efficiam enim profecto, vt tuæ erga me humanitatis nunquam te pœniteat. Vale Georgi eximie. Ferrariæ IIII.*Idus April.* ꟾↃ Ꟶ LXXX.

GVLIELMO SIRLETO
Cardinali.

NOLI *mirari ampliſſime Patrone, quod iandiu ſiluerim, non enim amplitudinis tuæ obliuione hoc accidit, cum imago tua quam quotidie intueor, iucundas clariſſimi Sirleti mei mihi ſemper excitet recordationes, nec vlla negligentia mea, cum laborem illum omnem, quo hactenus perfunctus ſum, vt tuam mihi gratiã aucuparer, inanem eſſe nolim; ſed nullum mihi argumentum ſuppeditabat ſcriptione dignum, quod iucunditate ſua ad legendum te inuitare poſſet: & meus mihi pudor ſuadebat, ne te grauiſſimas atq; altiſſimas res aſſidue meditantem prorſus interpellarem. Quid ergo, inquies, te nunc ad ſcribendum impulit? Suſpicio primum nonnulla, ne ob hanc diuturnitatem meam ex animo mei memoriam deleas, quod me maxime angeret atque ſollicitum haberet: officium deinde, quod prætermittere non debeo, vt indicia & ſigna quæ tibi Tiberius Pompeius ſummæ meæ erga te obſeruantiæ ac venerationis dedit, comproben teſtimonio meo; Demum non mediocre deſiderium*

quo teneor, vt librum epiſtolarum, quem nuper edidi à me miſſum ad te, in numero ſe lectorum librorum tuorum reponas, cum eum tuo nomine celeberrimo atque illuſtriſſimo ob multas ad te ſcriptas litteras decoraueris; Quod à te non vulgare ſtudiūm impetrare cupio. ſi me tibi gratum atque acceptum eſſe perſuadere mihi volueris. His ego cauſis adductus breui hac epiſtola te ſalutaui, animumq́ meum erga te propenſiſſimū, quo ad eius fieri potuit, declaraui. Tu vero ſi Tiberio Pōpeio mandaueris, vt tibi placitū fuiſſe hoc ſalutationis genere tuum in me amorē à me prouocari, & meam lucubrationem tibi non ingratā extitiſſe me admoneat, Vigiliarum mearum me fructum vel maximum tuliſſe arbitrabor. Vale ampliſſime Patrone, quem Deus opt. max. perpetuo fortunet. Ferrariæ IX. *Kalend. Maij.* CIↃ IↃ LXXX.

CAROLO DE SANCTO SIXTO.
S. P. D. Bononiam.

LITTERAE *tuæ* VIII. *Kalend. Martij datæ quas ego* XVI: *aprilis accepi, gratiſſimæ mihi fuerunt, tùm quod elegantiſſimæ ac ſuauiſſimæ erant, tum quod incredibilem erga me amorem præferebāt: In quibus cum tantopere laudas lucubrationem meam ac mihi vim, acumen, atque leporem in dicendp tribuis agnoui hæc omnia in Epiſtola tua Carole nobiliſſime atque doctiſſime. Quid enim ea elegantius, quid vberius legi poteſt; quæ me ita delectat, vt illam è manibus dimittere nequeam; Carminibus vero tuis quid*

dulcius

dulcius, quid venuſtius deſiderari? Itaque cum adhuc adoleſcens in hoc dulci ac ſoluto orationis genere valde praeſtes, & poëtica etiam laude excellas, quis à diuino ingenio tuo maiora ſpectare non debeat, ac te merito admirari, cum ſummam nobilitatem tuam mirabiliter auges, & omni virtutum genere ornas? Equidem excellens tua virtus ad te diligendum ita me allicit, vt iam tui ſtudio ardeam. Quod ſcribis recordationem meorum in te ſtudiorum te ad ſcribendum impuliſſe, ac litteras quas ad Epiſcopum fratrem meum dediſti mendaciunculis aſpergis, cum ais te à me liberaliter ac honorifice tractatum fuiſſe, quando ego ne minima quidem in re mihi ſatisfeci, nedum vt debita eximijs tuis virtutibus officia praeſtiterim, falleris profecto Carole, ſed ſingularis tua humanitas, morum ſuauitas ac manſuetudo te adduxit, vt magni ea aeſtimes, quae pro nihilo ducere debebas. Quae magna animi tui bona, & egregia ac praeclara indoles tua cum per ſeſe ſplendeant, nec meas laudes deſiderent, me certe prouocant, vt gaudio exultem, quod amicitiam cum nobiliſſimo florentiſſimoq; adoleſcente iunxerim, quae ingraueſcenti aetati meae maximo ſit futura ſolatio & ornamento; Et quanquam longo inter nos interuallo abfuturi ſumus, tamen cum, mihi praeſto ſis futurus, vt polliceris, ac operam nauaturus, quotieſcunque occaſio ſe obtulerit, ego vt promiſſum cito abs te exigam, hoc nunc peto quod impetrare cupio, vt nomen meum in animum tuum irripere ſinas; Nam ſi poſtea ex eo effluxero, vt me omni honore, ac praeſertim eo quod tecum ſim in gratia, indigniſſimum

 iudices

iudices licet, cuius mei incredibilis deſiderij hoc tibi ſignum extabit, quod volumen litterarum mearum ad te miſi, quas ſi in manibus ſæpe habebis, vt inquis te facturum, quin me memoria teneas, non ambigam. Vale Carole optime. Ferrariæ. XII *Kalend. April.* CIƆ IƆ LXXX.

PETRO VIANO PRAECENTORI *Carpentoract. Bononiam.*

ADVENTVS *Guillermi ad me magnæ mihi fuit voluptati, ex quo de optimo tuo & Caroli de ſancto Sixto Clariſſimi adoleſcentis ſtatu cognoui. Et quanquam ille veſtras mihi litteras non attulit; mirum hoc tamen mihi non fuit. improuiſo enim & præter opinionem huic iter cepiſſe dixit, litteræ poſtea tuæ ſuauiſſimæ, vna cum earum exemplo, quas ad fratrem meum Epiſcopum miſiſti, redditæ tandem mihi fuerunt, quæ tanta me lætitia affecerunt, vt eam oratione explicare non poſſim; non enim ſolum elegantes mihi viſæ ſunt, ſed ſumma etiam humanitate ac beneuolentia refertæ; Nam oſtendis incredibilis meæ erga te voluntatis ſignificationem valde tibi iucundam extitiſſe. In quo certe ſuauiſſimum ingenium tuum recognoui. At res duæ te fallunt Petre altera quidem, quòd quæ tuæ egregiæ virtuti debita ſolui, ea tu beneficia appellas, & de illis mihi gratias agis, cum ego partes meas non impleuerim; Nam meum erat, vt nobiliſſimos viros decebat, magnifice ſplendideq́ conuiuium ornare; Et nihilominus veſtra incredibilis manſuetudo, comitas, lepor, affabilitasq́ ſermonis me alliciebat*

ciebat vt vobis eſſem familiaris, ac dignitatis veſtræ rationem aliquando non haberem; Altera vero, quod plurimis mendacijs fratrem meum onerasti, cum ei narraſti, quomodo te Carolumq́; hoſpitio acceperim; falſa multa veris aſſingēs. Qui cum ex litteris meis te res ipſas auxiſſe & amplificaſſe perſpexerit, quid eum dicturum putas, niſi nimia amoris abundantia à te laudibus me ad cœlum elatum fuiſſe? Verum vt miſſa hæc faciam, ſi contigerit vnquam vt denuo vna ſimus, ſcito me daturum operam, quicquid ad fratrem ſcripſiſti, aliqua ex parte factis vt comprobem. Librum meum tibi gratum eſſe vehementer lætor, ſed quod eum tantopere laudas, tuæ erga me non mediocri beneuolentiæ quæ te verum dijudicare non ſinit, totum aſcribo. Vale Petre humaniſſime. Ferrar. XI. Kalend. Aprilis. CIↃ IↃ LXXX.

CLAVDIO CHANIELLO MEDICO Carpentoracten.

QVAM gratæ mihi fuerint Claudi litteræ tuæ quæ curauit Ioan. Pauanatus Iuuenis probitate doctrina morumq́; ſuauitate præditus, vt ad me perferrentur, refertæ illæ quidem ſumma eruditione ac mirabili copia dicendi, non vulgaris vero erga me beneuolentiæ tuæ, & amoris plenæ, verbis explicare non queo, mirum certe in modum me delectarunt. Nam cum inquis te viſendæ atque luſtrandæ Italiæ ſtudio incenſum eſſe, poſtquam litteras meas legere cæpiſti, quo mecum eſſe mecumque colloqui atque ad Heroas doctiſſimos adire me adiutore tibi liceret, Vtinam mihi contingeret vt te viderem; non enim dubito quin res

aliter caderet. Nam epiſtola tua aperte mihi indicat maiorem me ex conſuetudine tua fructum eſſe capturum, quàm tu ex mea perciperes: Et ego animaduerto te non ſolum medicina præſtare, ſed in omni etiam bonarum artium genere verſatum eſſe, quippe qui græcas litteras & latinas perfecte calleas, & artes omnes optime noris, vt eæ laudes, quas mihi tribuis eloquentiæ, doctrinæ, leporis iuſtius tibi debeantur. Ac profecto ſi te laudare vellim, ſicut excellentes virtutes tuæ poſtulare mihi videntur, longius quidem mea proueheretur oratio; ſed cum iſtic admodùm eluceant, quòd illas magis obſcurarem dicendo quam illuſtrarem, ſuperuacaneum munus hoc eſſe putaui. De tua potius non mediocri in me fratremq; meum iſtic Antiſtitem ſtudij ſignificatione dicam. Quod ſcribis te ſperare de me, vt ad illas dignitates vocer, quas Iacobus Sadoletus Cardinalis Auunculus meus, Et Paulus conſobrinus ſumma ſua virtute adepti ſunt, & prophetæ perſonam ſuſtinere cupis; non vides Claudi te nimio ſtudio adduci, vt ea mihi augureris, quæ in cogitationem vix cadere poſſunt, quæq; ab ingenio meo valde aliena ſunt? Nam ſi quis me ab hoc ſtatu dimouere vellet, in quo ego annos natus ſexaginta ſex, ſine vllo onere quod animum meum ſollicitum habere poſſit, iandudum conquieſco, eum mihi profecto inuidere arbitrarer; cur enim ego qui honorifico in patria ſacerdotio præditus omni nunc moleſta cura vacuus ſum, felicem me eſſe non ducam? Quare cum opinaris me ampliſſimus honoribus actum iri, hoc tuo eximio in amori acceptum refero. Quod vero in curanda infirmitate

tate fratris mei te tam diligentem præſtitiſti, ac fidelem ei operam egregiamq́ nauaſti, gratias tibi ago immortales, gratulórque vtrique veſtrum, quod iuuante potiſſimum benigniſſimo atque clementiſſimo Deo & frater meus ab ægritudine valde periculoſa liberatus fuerit, qua eum vehementer affligi audiueram, & quòd tu ex præclaro facto tuo laudem ſummæ induſtriæ ac doctrinæ conſecutus fueris, pro quo certè cum frater meus tibi tantum debeat, quantum res ipſa requirit; me quoque deuinctum eſſe tibi perſuadeas velim; atque, ſi vnquam in Italiam ad nos veneris, omnia à me prompta tibi fore quæ iucunda tibi eſſe putabo, nec mihi de futuram voluntatem tibi declarandi, quàm grata mihi fuerũt tua magna in fratrem officia, & quantum me abs te diligi cupiam. Interea Deum rogare non deſinam, vt his hoc ad nos iter tibi in animum immittat, quò meam iam incredibilem erga te beneuolentiam, ac ſummum de tua præſtanti virtute iudicium perſpicere poſſis. Vale Ferrariæ nonis Maij. cIↃ IↃ LXXX.

IOANNI GVLIELMO PRAEceptori Carpentoractum.

TARDIVS ad te ſcripſi Ioannes optime atque eruditiſſime, quòd à tot ac tantis mihi facta fuerit lucubrationis meæ gratulatio, vti partes meas eſſe iudicauerim, vt eis reſponderim, teq́ ad extremum reſeruarem, probitate atque humanitate tua ſi etus. Nam ab omni me occupatione in ſalutationibus mihi gratis expedire volui, quo tandem tecum familiariter, atq animo quieto colloqui poſſem. Sed quòd ais te de me

à multis præclariſſimis viris audiſſe illa quæ te ad me diligendum inuitabant, teq; optaſſe per litteras me de tuo propenſo in me animo certiorem facere, bellis vero & armorum ſtrepitu ab hac mente auocatum fuiſſe, vt officium hoc prætermiſeris, lætor te iſta erga me voluntate fuiſſe, doleo autem rumores illos mihi obſtitiſſe, ne tuas litteras maturius acceperim, quæ adeo elegantes atque diſertæ mihi viſæ ſunt, vt Antiſtiti meo gratulari debeam, qui virum hac liberali doctrina politiſſimum apud ſe habeat, & optimarum artium ſcientia præſtantem; Eæ enim ita me oblectarunt, vt nihil vnquam legerim libentius. Vnum hoc mihi moleſtum fuit, quòd laudes quibus me ornãdum ſuſcepiſti, nullis terminis circumſcribis, ſed de volumine illo litterarum à me edito tot ac tanta faris, vt ſi epiſtolam tuam legiſſet frater meus, non verear ne non te coarguiſſet, quam nimis aperte mihi illuderes? Nam quo maiori argumento mihi perſuaderi poteſt, vt in hanc de te opinionem veniam, quam cum te optare ac ſperare inquis, vt dimiſſo Cicerone litteræ meæ legantur? An non quiuis, ad cuius manus epiſtola hæc tua peruenerit, te mihi adulari cenſebit? verum hæc ego æqui boniq; conſulo, atque ab optimo animo profecta eſſe intelligo: cumq; iſtic Antiſtiti abhinc triennium, vt inquis familiaris factus ſis, te illius cauſſa ſuos obſeruare ac magni facere velle oſtendis. At ſi ad nos vnquam te contuleris, vt magno te de facie me noſcendi deſiderio ardere ſcribis, de hac te, opinor, ſententia dimouebo. Illud quidem ex tuo aduentu in hanc regionem noſtram ſolatium reportabis, quod propter

egregiam

egregiam doctrinam tuam te à me plurimi fieri, ac propter morum & ingenij tui ſuauitatem, vt ex lectione litterarum tuarum perſpexiſſe mihi videor, vehementer amari cognoſces, teque adeo gratum mihi fore, atque ijs omnibus quibus me autore notus eris, vt te itineris confecti, ac ſuſcepti laboris nunquam pæniteat. Vale, ac laborem illum magnum & vtilem, quem Ioan. Pauanatus Iuuenis ſuauiſſimus mea cauſſa ſuſtinet, pro quo ei multum debeo, etiam tu pro eo quanti me facis, leuare non deſine. Ferrariæ VII. *Id. Maij.* CIↃ IↃ LXXX.

ERCOLIANO MONITIO
Præpoſito, Parmam.

EGO *Ercoliane doctiſſime atque humaniſſime nunquam fore putaſſem, vt tu ex illius libri lectione, quem nuper edidi, tanta lætitia affectus fuiſſes, tantaq; voluptate, quantam verbis te haud exprimere poſſe fateris, præſertim cum ille tanti non ſit, vt maius ſtudium in me tuum nõ extiterit, quo me ornaſti dum eum legeres. Ac ſane qui epiſtolam hanc tuam diſertiſſimam grauiſſimisq; ſententijs refertam legunt (pleriſque autem illius legendæ poteſtatem feci) omnes mecum ſentiunt te natura tua adductum impulſúmque non iudicium ſed beneuolentiam adhibuiſſe. Nam cũ in hoc ſcriptorũ genere ita verſeris vt excellas, ſicut ex doctiſſimis litteris tuis acute cõijcere licet, ſi ſemota illa tua amoris erga me tui ſignificatione rẽ perpendere voluiſſes, nõ me tantis, opinor, laudibus extuliſſes. Itaq; in hoc Simonis Caſſolæ viri præſtantiſſimi, omniq; laude cumulati, ac mihi amiciſſimi taciturnitatem*

nitatem deſideraui, cum enim volumen litterarum mearum, vt ei redderetur curaſſem, quòd celebre illius nomen ipſas illuſtraret, in publicandis nugis meis eum tam facilem eſſe non oportuit; ſed is vt eſt humaniſſimus meiq; amantiſſimus, ſe mihi gratificaturum exiſtimauit, ſi muneris illius exigui, quo ipſum affeceram, participes amicos ſuos faceret, nec meminit omnes natura rebus nouis ſtudere, quantam enim cupiditatem hominibus inyciat nouitas non te fugit, ac tu indicas, cum videndi illius libri, ſtatim à Simone mentio de ea facta eſt, miro te ſtudio incenſum eſſe ſcribis; ex quo ipſius facto vnum duntaxat fructum capio vel maximum, quòd coniungendæ mihi tecum amicitiæ, ac voluntatum noſtrarum conglutinandarum autor ſit. Quæ res quanquam mihi quoque præter expectationem euenit, vt eruditiſſimi viri beneuolentiam facile ac nullo negotio mihi conciliem, me tamen mirum in modum delectat, mihiq; valde iucunda eſt. Cæterum tuam te fefelliſſe opinionem in quam diſceſſeras, cum primum ad litteras meas lectionem adhibere cæpiſti, me diuinare credo, ſed ne ſummum te rei inanis deſiderium tenuiſſe appareat, ea laudas, quæ, ſi liberum tibi eſſet iudicium, forte non probares, & cum eis ſentires, qui ſi epiſtolas meas reprehendere audirent illos iudicij expertes forte inquis: In quo egregia tua virtus atque conſtantia vel maxime enitet, cum te non poſſe æquo animo ferre, vt eo litterarum volumine diutius careas, & donec illud hinc ad te perferatur, te non ſine animi moleſtia expectaturum eſſe ais: Ego vero qui, vt abs te gratiam ineam, tibi credere malo

quàm

quàm mihi librum ad te miſi, vt cupiditatem tuam explere ac ſatiare poßis, & mihi fauere pergas, quemadmodum te facturum eſſe demonſtras, quem perueniſſe ad manus tuas ex te cognoſcere auide expecto, & ſi coniectura mea de te bona non eſt, gratum tibi fore ſperare debeo. Quod mihi gratularis de ea ſi qua eſt gloria, quam ex diuulgata lucubratione mea me cõſecutum eſſe aſſeueras, humanitatem quidem tuam ac propenſam in me voluntatem agnoſco; ſed vere tibi affirmare poſſum Ercoliane optime me nihil aliud ſpectaſſe, cum eam emiſi, niſi vt monumentum hoc vitæ aliquando à me actæ quaſi hæreditatem quandam poſteris meis relinquerem. Quid vero in extremis litteris tuis te in hanc mentem expulerit, vt te tam humilem ac demiſſum præſtes, vt etiam excuſes audaciam, quòd latine neſciens ad me litteras dederis, hoc tamen munere abs te eloquentiſsime obito, niſi nimia modeſtia tua atque animi moderatio (nam vt hoc elegantiæ epiſtolarum mearum tribuas, ſicuti facis, putare ridiculum eſt) cogitatione aſſequi non queo; Verum quicquid in animo habueris, cum plane ignorem (diuinum enim hoc eſt) illud certè exploratum te habere volo propter probitatem atque integritatem tuam te à me vehementer amari, & propter eximiam doctrinã magnifieri, me quoque abs te diligi vehementer mihi eſſe gratum atq; optatum. Quod reliquum eſt, Simoni noſtro gratias meo nomine ages immortales qui nobis inſtituendæ inter nos amicitiæ ſuaſor fuerit, ſaluere igitur eum meis verbis iubebis. Vale Ercoliane humaniſsime. Ferrariæ Idibus Martij. CIↃ IↃ LXXX.

HER-

HERCVLI CIOFANO
Romam.

IAM opinor omnibus conſtare, quantum præſtantiſſimo ac præclariſſimo Mureto debeam; Sed ad innumerabilia eius in me merita magna nunc acceſſio facta eſt, cum te Ciofane tam ſuauem atq; vrbanum ipſe mihi conciliauit amicum; Nam quanto lepore, quantáq; ſuauitate affluas, ex epiſtola tua perſpici poteſt, in qua inquis te ab vrbe anno ſacro abfuiſſe eo tempore quo iſtic fui, quod infirmiſſima valetudine fueris; nec tamen præcipuam hanc vnam extitiſſe cauſam, quod nihil tunc de te audierim, ſed ingenij tui tenuitatem. Quid ô Ciofane ſuauiſſime? tot huius tui ingenij tenuis vt appellas, monumenta quæ ad me miſiſti, an ne te inſignem atq; illuſtrem faciunt? an me tui deſiderio non incendunt? cur non credas potius excellentiſſimo Mureto in mentem tui non veniſſe, quod aduentus iſtuc meus multa attulerit, quæ & longum & crebrum inter nos ſermonē deſiderauerint? quæq; illius animum à te parumper auerterint? Nam etiā, vt tute ſcis, abſentia hoc ferre ſolet, vt ij quos mirifice diligimus, caroſq; habemus, niſi ante oculos nobis verſentur, e memoria quandoq; elabantur. Quare cum ſors tulerit, vt iſtic non affueris, non mediocre certe in eo accepi detrimentum, quòd tuo iucundiſſimo optatiſſimóque aſpectu carui. Verum vt hæc quæ moleſta ſunt miſſa faciam, illud non tacebo, ſi epiſtolam tuam cum Mureto communicaſſes, eum non toleraturum fuiſſe, vt tuas partes eſſe diceres, quod tu prior, vtpote inferior, ſuperiorem ſalutares, cum præſertim nulla

mecum

mecum ratione ſis conferendus; iniuriam enim vtriq; noſtrum facis: Nam cum ego alteris litteris me tibi cedere fuerim profeſſus, quòd te in omni artium genere nedum in iure ciuili verſatum excellere cognouerim, in amore vero à me ſuperatum iri, quid nunc tibi ſuadet, vt te tam demittas, nec comparare velis Ciofane? niſi forte abijcere te ipſe vis, vt alij te extollant. Sed ego longam nimis epiſtolam texerem, ſi te ijs afficerem laudibus, quæ tibi debentur, quæq; à te forſan non expectantur. Itaque ſi amicitiam inter nos veram atque conſtantem eſſe cupis, fac mecum vt vna vtriuſque ſit voluntas, & ſi me amas, ne aſſentationis ſuſpicionem cuiquam des caue. Ego cõiunctioni noſtræ quibuſcunque officijs potero, quod mihi quoque de te polliceor me ſatiſfacturum tibi ſpondeo. Librum à te ſumma cupiditate expectari gaudeo, quem in manibus te propediem habiturum eſſe ſpero. Vale, & ſummo illi Mureto, quo cum vt ſim in gratia, omnia molior, plurimam meo nomine ſalutem imp. Ferrar. XV. *Kalend. Iun.* CIↃ IↃ LXXX.

GEORGIO CARRETTO
I. C. *Mantuam.*

LITTERAE *tuæ Georgi vir clariſſime nuper mihi redditæ, mira me affecerunt lætitia, diſertiſſime enim atq; grauiſſime ſcriptæ ſunt; & præclariſſima ingenij tui monumenta quæ ad me miſiſti, cumulum mihi gaudij attulerunt. Nec eſt quod tarditatem tuã excuſes, quam muneris grauitate cõpenſaſti; Nam quotieſcunq; perpendo, quantũ ex dilatione tua lucri fecerim, diutius expectaſſe me nõ piget, neq̃ negligentia*

te ac-

te accuſem, quòd ſero tuas acceperim. Quòd autem ſcribis te tanta ex litteris fratris mei Epiſcopi ac meis, nec non ex libro quem ad te miſi, voluptate perfuſum eſſe, vt tui ipſius oblitus eſſes, quid nam mihi contigiſſe putas, cum tua mihi improuisò cum eximio ac pulcherrimo dono tuo allatæ fuerunt, præſertim cum nugas pro rebus, valde ſerijs tecum permutauerim? Equidem cum mihi nihil vnquam tam præter opinionem meam euenerit, quam intelligere in aſtrologia etiam & arte poëtica quàm excellas; non enim hoc vnquam de te præſtantiſſimo Iuriſconſulto ſenſiſſem, mirus, mihi crede, me ſtupor oppreſſit conſiderantem tanta te eſſe virtutis ornamenta, vt non opinionem ſolum de te meam longe ſuperaris, ſed incredibilem etiam meam erga te obſeruantiam mirabiliter prouocauerit. Itaq; gaudio ita exultaui, quod à te ſingulari virgo gratiam inierim, vt nihil ad ſummam felicitatem mihi deeſſe arbitrer: quam quidem ne effundam negligentia & ignauia mea, omnibus viribus enixeq; conabor. Nec vero committam ego Georgi humaniſſime, cum frater meus, qui tibi ad Auunculi mei Iacobi Sadoleti Cardinalis familiaritatem iam pridem aditum aperuerat, ac tu poſt illius obitum amicitiam inter vos longis temporis interuallis interruptam, officijs non colueritis, vtpote quos diuerſa omnino negotia ab hac cogitatione facile auocarunt, vt neceſſitudo illa quam ſpero fore mihi tecum coniunctiſſimam, diſſuatur, atque diuturnum ſilentium conſequatur, crebra enim mea per litteras tecum collocutio amicitiam noſtram profectò confirmabit, poſtquam frater ipſe nunc in

memoriam rediens quam iucundus ſibi tecum vſus fuerit atque ſuauiſſima conſuetudo, ad renouandam coniunctionem veſtram me ſibi ſocium aſcribit, teq́; ſtrenuum ac nauum iudicauit, vt etiam ſi à binis te oppugnari perſpexeris, ita forti atque conſtanti animo ſis, vt dimicationem tibi defugiendam non exiſtimes; cum quo certè libenter ſocietatem coiui, & quod talium virorum qualis es tu, ingenio, & induſtria mirifice delecter, & quod maximos ex Georgio illo excellentiſſimis virtutibus prædito me fructús capturum eſſe confido, quem & ſi de facie nunc non noſco, aliquando Deo propitio eum viſurus, admiror tamen atque ſuſpicio, eiuſq́; nomen iam in mente mea inſculptum habeo. Interea tibi perſuade ſcripta tua grauitatis ac prudentiæ plena quotidie in manib. meis verſatum iri, quæ ſi admonuerint, vt te ſæpe ſalutem, dubitandum tibi non erit, quin maximarum occupationum tuarum ac ſtudiorum grauiſſimorum rationem ducam. Tibi meas litteras gratas eſſe, quòd Sadoleti ſtylum redolere tibi videantur, lætor quidem, ſed id ſingulari tuæ humanitati acceptum à me referri debere nemo non cenſet. Vale. Ferrariæ. prid. Id. Iunij. CIƆ IƆ LXXX.

HERCVLI CIOFANO
Romam.

COGNOVI *ex litteris tuis librum ad manus tuas perueniſſe, ac lectum & perlectum fuiſſe à te Ciofane, quod valde mihi iucundum fuit, ſed gratius*

atque iucundius ſtudium erga me tuum extitit, cum tanti temporis iacturam facere, ac ſtudia tua intermittere voluiſti, vt mihi gratum faceres. De quo agere tibi gratias meæ partes eſſent, mihi tuæ non fuerunt, ſed iam amicitia noſtra hanc actionem gratiarum minime deſiderat, nec tantam tuæ erga me beneuolentiæ ſignificationem: me enim à te mirifice diligi iam ſentio, ſicut te à me vehementer amari & plurimi fieri perſpicere, opinor, potes. Vnum hoc à te obtinere cupio, cum ſummo illi Mureto noſtro familiaris ita ſis, vt priuatim etiam multis te præclaris rebus, ſicuti ſcribis, inſtituerit atque imbuerit, in quo me tibi Ciofane multum inuidere fateor, ne libenter ei te credulum præbeas, cum ille me viris qui nunc florent, doctiſſimis annumerat; Iudicium enim non facit, ſed magno erga me amore inflammatus ſuaues confert de me tecum ſermones, quos mendaciunculis aſpergit, vt me apud te in gratia ponat. Itaque in hac re vna ab eo diſſideas velim, ſi me audies, de cæteris cum illo mirifice congruas; Quanquam, vt libere dicam quod ſentio, cum verbum ex ore Mureti præſtantiſſimi viri nullum niſi elegantiſſimum atque præſtantiſſimum exire ſoleat, hoc nunc excidiſſe nunquam putabo, excogitaſſe vero te, quo propenſum magis animum erga me tuum declares. Sed hæc hactenus. Cum Sulmonem proficiſci tibi ſit in animo, & de reditu ad vrbem incertum ſit, cura iſtic vt ad te fideliter litteræ perferantur; Interdum enim quoad hoc moleſtiſſimo tempore, hiſq; maximis caloribus negotia ferent, te ſalutabo. Vale & Muretum noſtrum eximium, quem

ego

ego toto pectore colo atque obſeruo, quoties eum vides, toties à me ſaluta. Ferrariæ XVII. *Kal. Quintil.* CIↃ IↃ LXXX.

RENATO CATO
I. C. S. P. D.

Ego *antea primum Renate præſtantiſsime te magnopere diligebam, faciebamq́; plurimi, & quod eximio ingenio ac doctrina te præditum eſſe non neſciebam, & quod ex eo patre ortum, qui temporibus ſuis ob excellentiſsimas ipſius virtutes apud Principem auctoritate cum valeret, me quoque ſuis multis ac magnis in me officijs & ſtudijs ſibi deuinxit ad amorem deinde erga te meum & obſeruantiam quotidie accedebat, quòd cum ad Imperatorem Principesq́; germanos à Sereniſsimo Principe noſtro legatus ſæpe miſſus fueris, intelligebā te in obeunda legatione tua, ſummæ integritatis, induſtriæ, ac morū ſuauitatis tale ſpecimen dediſſe, vt ab imperatore gratiam inieris, & principum cæterorum beneuolentiam apprimè tibi conciliaueris: quamobrem Principi poſtea noſtro ita gratus fueris, vt te conſiliarum non ſine maxima tua laude ſibi legerit. Denique tui amore nuper captus fui atque incenſus Renate humaniſsime, cum ſemel ad te adij, vt tibi de non obſcuro erga me ſtudio tuo gratias agerem, quod in afferendo tecum in Germaniam libro illo quem edideram, mihi ſignificaris; Nam quæ amoris in me tui ſigna non dediſti, quæ tuæ ſummæ bonitatis ac benignitatis, indicia non oſtendiſti, vt operam etiā mihi tuam pollicerere ac deferres? Et iterum cum te conueni, vt de rebus noſtris, quæ in contro-*

controuerſiam vocantur, te admonerem quomodo ea ſeſe haberent, quàm mihi patientiſſimas atque æquiſſimas aures præbuiſti, quàm ſuaues me cum ſermones grauitate, ſale, atque vrbanitate conditos habuiſti, vt dum eorum ſuauitate alliciebar, modeſtiæ fines prope tranſierim, quod non poſſem abs te diuelli atque diſtrahi, & niſi alij multi qui ad te confluebant, me interpellaſſent, mei facile oblitus fuiſſem. Itaque lætor quidem mirum in modum me in tuam familiaritatem veniſſe, comitarem enim tuam, affabilitatemq́; ac leporem mirificum guſtare cœpi, doleo vero inertia atque ignauia mea accidiſſe, vt tanto bono tandiu caruerim, licet ſingularem tuam humanitatem fuerim expertus, cum obuiam interdum vt tibi prodirem, caſus tulit. Quod cum mihi diuinitus contigerit, vt in clientelam me tuam contulerim, ſi te ſæpius poſthac inuiſero, ſi temporis quo tua iucundiſſima conſuetudinē carui, vſuram ſarcire ſtatuero, his te litteris certiorem faciendum eſſe duxi, ne me impudentem cenſeas, ſed ſuauiſſimo tuo aſpectu fruendi cupidum. Præterea ſi te ita obtudero, vt grauiſſimarum occupationum tuarum rationem habere non videar, & manſuetudini ac facilitati tuæ totum aſcribas velim, quæ omnium in te amorem nedum meum prouocat, & virtuti, quam vtpotè admirabilem laudare mitto, cum mihi orationis facultas non ſit, & illa ita eluceat, vt laudatoribus non egeat. Hoc certe tibi affirmare volo, qui te magis colat obſeruetq́; quam ego, me concedere nemini, quod ſpero fore vt re ipſa perſpicias. Tu quoq; ſi me beneuolentia tua fouere, vt cœpiſti, in animum

induxe-

induxeris, quamuis à te viro excelſo atque magnifico quid non expectem? tanto me beneficio afficies, vt perpetuò tibi addictus futurus ſim. Vale Renate dulciſsime, quem præpotens Deus ſemper fortunet. Ex ædibus noſtris. x. Kal. Quintil. cIↃ IↃ LXXX.

M. ANTON. MVRETO I. C. *viro præſtantiſsimo.*

IANDIV *expecto litteras tuas Murete præclariſsime, nec accipio; Et cum ampliſsimi illi viri, quos domeſticarum rerum mearum feci participes, ad me ſuaues litteras dederint, mirum te ſolum ita tardum ac negligentem eſſe, vt cum ter quaterq́; ad te ſcripſerim, curauerimq́;, vt meæ tibi redderentur, ad eas reſpondere nolis; Nam te poſſe certo ſcio, quod non ignoras quam breuiſsimas litteras tuas etiam vernacula lingua exaratas, mihi iucundiſsimas fore; Nec diuinare queo, quid in hanc te mentem impulerit, vt ſilentio tam diuturno vti volueris. Quod ſi te valde occupatum excuſes, an otioſum eſſe me putas, qui quotidie moleſtijs atque angoribus conficior, à quibus me nihil iam abducere poteſt niſi mira duntaxat Mureti excellentiſsimi humanitas atque vrbanitas? Ciofanus quidem noſter mihi ſignificauit te de me recte ſentire, atque in tuorum me numero amiciſsimorum habere, quod certe mihi gratum magnopere fuit; ſed vellem epiſtolam licet puſillam manu tua ſcriptam ad me perferri, quam ſæpe oſculari poſſem, vt ſoleo, & ex cuius lectione aliquid ſolatij caperem, ſi mei memoriam ex animo tuo non diſceſsiſſe mihi perſuadere cuperes.*

Quod cum mihi deneges, vereor ne conſtantiam, atque in tuenda amicitia perſeuerantiam tuam non retineas: Quod ſi mihi conſcius eſſem aliquid à me commiſſum eſſe, quod voluntatem à me tuam ab alienare potuiſſet, quamlibet pœnam libenter ſuſtinerem atque ſubirem, vt tecum in gratiã redirem; Quò vero in hac cogitatione & cura magis verſor vt odorer & inueſtigem, in quo te offenderim, eò minus reperio, quod me torqueat. Hoc autem occurrit animo te nouis neceſſitudinibus munire te velle, & eorum qui tibi adſunt, atque ante oculos verſantur, in te beneuolentiam tueri; veteres autem amicitias paulatim tibi diſſuendas, & eorum qui ab oculis tuis abſunt, memoriam voluntaria obliuione delendam arbitrari eorum præſertim qui luce hac diutius frui, ſpiritumq; ducere non queunt. Quam enim ſuſpitionem aliam afferre poteſt taciturnitas tua, quam vt amorem illum erga me tuum penitus, vt opinabar, inſitum ex mente tua eycere tibi ſit propoſitum? Niſi forte differre & procraſtinare vis, vt volumen conficias atque perficias, quod ad me nec opinantem perferatur, in quo te mihi purges; hoc enim vnum reſtat quod in cogitationem cadere poſſit. Nam te infirma eſſe valetudine (quod clementiſſimus Deus incredibili benignitate ſua omninò auertat) ſuſpicari mihi non libet; à Ciofano enim & cæteris amicis noſtris de hoc certior factus fuiſſem. Verum eſto, vt imparatum me aggredi moliare, te tamen interea hac me leuare moleſtia quamuis paruo chirographo tuo, & mihi timorẽ hunc ad dolorem eripere decet, ſi eam euelli ex animis multorũ opinionem

vi

vis quæ de tua mei obliuione ſuſcepta eſt; Fac igitur vt tuas litteras amplius non deſiderem; nulla enim maior abs te conſolatio mihi adhibere poteſt. Vale Murete humaniſsime ætatis noſtræ decus. Ciofanoq́ noſtro eruditiſsimo multam ſalutem dic Ferrariæ. III. *Kal. Quintil.* CIƆ IƆLXXX.

M. *ANTON.* *MVRETVS* I. C. S. D.
Paullo Sacrato ſuo.

AT *ita tu me, dum viuam, merito ames, Sacrate optime, vt ego ſtatim accepto annuo illo munuſculo tuo litteras ad te ſcripſi, quibus ſignificarem, quam mihi vt tua omnia, gratum atque acceptum fuiſſet. Neque tamen recordari nunc queo cui litteras dederim, niſi id quidem liquet mihi deierare, à me ſcriptas fuiſſe. Ex illo tot me occupationes impeditum deuinctumq́ tenuere, etiamq́ nunc tenent, vt interdum vitæ me ipſius tedium capiat; eò magis quod amicis multa poſtulantibus, ne ſi derumpar quidem, ſatisfacere omnibus poſſum; Et vt cuiusq́ petitioni deſum, is ſe à me negligi putat, mecumq́ expoſtulat, quod parum ſibi in amore reſpondeam. Ego vero interdum ita obruor multitudine eorum quæ à me poſtulantur, vt quo potiſsimum vertere me debeam, ſatis conſtituere non poſsim. Quare, ſi me amas; vt certe amas, neque enim exemplum tuum ſequi volo, vt de tua erga me voluntate dubitare fas putem. Sed ſi me amas, aut potius quia me amas, ignoſce interdum occupationibus meis, & quando bonum nomen eſſe me ſcis,* ὑστερήμενον *interdum eſſe me patere. Mittam breui quæ pollicitus*

ſum in iure ciuili, iam enim deſcripta ſunt, neque quicquam aliud ſupereſt, quam vt à me demum percurrantur, ſi quid forte peccatum eſt ab eo qui illa deſcripſit. Habebis & librum epiſtolarum mearum, & alia quædam, quando quidem libet tibi in nugis meis bonas horas conſumere. Val. VII. *Id. Iul.* CIↃ IↃ LXXX. Rō.

AVGVSTINO MARANIO ſuo. Ferrariam.

CVM *eſſem in ſuburbano meo, quo venire tibi non libuit Auguſtine cariſſime, ac deambulatum irem, ecce ab Antonio Burſeto ſodali tuo, quem ego iuuenem propter ſummam eius probitatem ac ſuauitatem vnice diligo, redditæ mihi fuerunt litteræ tuæ alia manu inſcriptæ, vt eas non noſcerem; Ex quibus egregiam in te ac præclaram indolem eſſe cognoui; at te adhuc adoleſcentem animaduerti magnam mihi afferre ſpem eloquentiæ, quod non mediocrem mihi delectationem lætitiamq́; attulit. Itaq; cum tibi ita conſtet, ac perſpicuum ſit vt admonitione mea non egeas, eam te orationis facultatem conſequi ſine vſu & exercitatione non poſſe, altera enim & altera epiſtola non te diſertum reddet; hortari tamen nunc te volui, vt in hanc cogitationem quotidie incumbas, atque à Cicerone ſtylum dicendi effectorem & magiſtrum appellari recorderis: Ergo aſſidue ſcribas oportet, & ingenium tuum iam ad dicendum ſatis acutum ſtudio et arte adiuues, præſertim cum domeſticum etiā habeas exemplum ad imitandum. Quod ſi hoc tibi faciendum in animum induxeris, quin breui eloquentia valeas, dubitan-*

dubitandum tibi non erit. At hæc coram, & alia multa. Venio ad epiſtolam tuam, in qua cum gratularis mihi multorum exemplo adductus, quod res ex ſentẽtia mihi ſucceſſerit, & hoc præter opinionem tuam non eueniſſe ais, vt lucubratio mea omnibus ferè grata ſit; te quidem non falſum de re ipſa iudicium feciſſe & quaſi diuinaſſe perſpicere mihi videor. Totũ vero Deo opt. max. acceptum refero, qui hanc mihi mentem dederit, vt librum meum ex improuiſo ederim; Nam opinionem hanc me non habuiſſe antea illum diuulgandi non ignoris. Celebrari autem me à te non oportuit, nec laudibus ornari: cum enim tu ſis in meis intimis ac familiaribus, atq; loco filij per ætatem eſſe poſſis, vix aſſentandi ſuſpitionem fugere potes. Te tamen erga me optime affectum eſſe, meiq; obſeruantiſſimum valde mihi gratum eſt. Quod ſi hac quoque voluntate deinceps fueris, quemadmodum par eſt, vt me ſeneſcentem, & iam affecta ætate nullo vnquam tempore deſeras, quoad ſumma Dei benignitate hac frui luce mihi licuerit, quanquam te ingrati animi crimen horrere ſcio, pro certo habere debes, me nec conſilio nec opera nec ope tibi vnquam defuturũ, vt omnibus virtutibus, quo ad eius fieri poterit, ornatus euadas, atq; aliquem ſaltem dignitatis gradum adipiſcare; Tu modo litterarum ſtudia exercere non deſine, non enim ætatis magis idoneum tempus reperire potes, quod ſi amiſeris, recuperare tibi non erit integrum. Quod reliquum eſt. Iacobum Philippum Tamonium noſtrum iuuenem florentiſſimum atque integritate, eruditioné, modeſtiſſimiſq; moribus præditum, quem ego amo

plurimum atque magnifacio meo nomine conuenies, & huc inuitabis, qui ſi annuerit, & ego ero admonitus, vt is in Cyſio ad me vehatur, diligenter curabo. Interim eum ſaluere iube. Vale Auguſtine dulciſsime. Et Hieronymum Bouium optimum atq; doctiſsimum virum, mihiq; amiciſsimum meis verbis ſaluta. Ex ſuburbano meo. Calend. Quintil. CIↃ IↃ LXXX.

AVGVSTINO VALERIO
Epiſcopo Veronæ.

SERO *tibi gratulor Antiſtes optime atque humaniſsime, de tuo ex Dalmatia reditu Veronam, quòd te iſtic veniſſe tarde audiui, nec mihi ante venit in mentem, ex Franciſco Gandino meo quærere, an quid de te noui haberet, quod ego tantis curis atque negotijs impeditus ſum, atque diſtentus, vt animum illa meum ab hac cogitatione auerterint, quibus nulla ſpes eſt me cito vacuum fore. Quò fit vt non dubitem, quin in functione muneris meis negligentior tibi viſus fuerim, quam meus ſummus erga te amor atque obſeruantia incredibili poſtulabat. Sed tamen hoc me primum conſolatur, quod tibi non ignotus ſum, nec in ſuſpitionem tibi obliuionis innumerabilium tuorum in me ſtudiorum venire debeo; Deinde quod memoria teneo ante tuum iſtinc diſceſſum me tibi fuiſſe pollicitum nulla in re moleſtiã à me tibi exhibitam iri, quoad domum te reuertiſſe cognouiſſem? nihil enim antiquius & carius accidere mihi poterat, quam illuſtri eſſet, aperte perſpiceres. Nunc vehementer gaudeo te iſtic*

ſaluum

ſaluum eſſe, cupioq́, ex te intelligere, qua ſis erga me voluntate & me tibi promiſſa ſeruaſſe, quam gratum tibi fuerit. Illud quidem exploratum habere debes, vt fidem tibi præſtarem, multis me incommodis atque difficultatibus affectum fuiſſe, nec me pœnitere, dum apud te ſim in gratia, quam vt colligerē; & collectam conſeruarem, nihil prætermiſi; Tu verò ſi mei commodi rationem duxeris, tempus enim maturum eſſe videtur, ac mihi conſulueris, vt negotia mea explicare & expedire valeam, quod ſine tua ope effici non poteſt, non magna ſolum me moleſtia liberabis, ſed ſummum etiam mihi beneficium tribues. De volumine illo litterarum, quod, dum tu iſtic abeſſes, attulit iſtuc Gandinus meus, aueo ſcire quid actum ſit, an tu illud in manibus habueris; librum quidem tibi iucundum fore ſperare debeo, quem tui nominis ſplendore valde illuſtrum reddidiſti. Sed ſi de eo quale tuum ſit Iudicium mihi ſignificaueris, eximium ac ſingulare tuum erga me ſtudium profectò extabit. Vale Antiſtes optime. Ferra. III. non. Quintil. CIↃ IↃ LXXX.

CAROLO SIGONIO DOCTISſimo viro Bononiam.

IANDIV *ſum Carole doctiſſime magno in deſiderio neceſſitudinis tecum conſtituendæ, præclara enim fama ingenij tui me inuitat, & ſcripta tua, quæ legi fere omnia, atque ex interuallo reguſtare non deſino, me tui ſtudio incendunt; ſed ſæpe cogitaui quæ ratio mihi ineunda eſſet, vt de hac mea propenſa in te volun-*

voluntate certior à me fieres, nec reperire viam, qua mihi ad amicitiam tuam aditum patefaceret, vnquam potui; de me enim penitus ignorabas, nec quicquam audiebas, quod ſuadere tibi poſſet, vt tu me in eorum, qui tuæ excellentiſsimæ virtuti valde dediti ſunt, numerum aſcriberes: Ego autem in dies magis ſummam doctrinam tuam ac liberalium artium ſcientiam admirabar, et ex lectione librorum tuorum in ijs ſtudijs, in quibus maxima cum laude & apud omnes exiſtimatione verſaris; intelligebam meo quidem iudicio comparandum eſſe tecum neminẽ. Quare accedebat, vt ego maiore tui videndi cupiditate afficerer, ac me in familiaritatem tuam inſinuandi. Quod ſpero iam Carole me conſecuturum cum oblatam mihi à Ioanne Baptiſta Ponzino viro optimo ac noſtri amantiſsimo occaſionem eſſe animaduertam, qui me admonuit ſe mearum epiſtolarum nuper editarum volumen curaſſe ad te perferendum, abs teq; reſponſum tuliſſe illas tibi non diſplicuiſſe, caraſq; fuiſſe. Quo nuncio quid ſuauius, quid dulcius, quid denique mihi honorificentius eſſe potuit, quàm Sigonio viro doctiſsimo nugas meas probari? Equidem cum tantum in me ſtudium contuleris, vt lectionem frigidarum litterarum ſuauiſsimis ſtudijs tuis aliquantum prapoſueris, quod ego optare vix auſus fuiſſem, dubitare ne mihi licet, quin ego etiam poſt hac totus tuus futurus ſim, ac eſſe debeam? In quo certe Ponzino ipſi me multum dedere agnoſco qui tibi autor fuerit, vt tantopere mihi faueres: ad me autem pertinere perſpicio tuum hoc factum ita memoriæ mandari, vt illud nulla vnquam poßit

obſcurare obliuio. Quod, mihi crede, officium eximijs tuis virtutibus debitum à me nunquam deſiderabis: Quin immortalis à me pro hac tuæ huius in me beneuolentiæ ſignificatione gratia tibi ſemper habebitur. Itaq; cum hoc animo ſim in te egregio eum tibi his ad te litteris notum eſſe volui, quæ ſi tibi gratæ fuerint; quanquam aliter de ſentire queo, qui te ſummam rerum cognitionem ac doctrinam cum ſingulari humanitate ac morum ſuauitate coniunxiſſe audio, non vereor ne non gratiam abs te ineam, tuumq; erga me amorem conſiliem, præſertim cum eandem patriam ex parte tecum ſortitus fuerim, ſororis enim Iacobi olim Cardinalis Sadoleti filius fui: Sed tuæ bonitatis erit Carole, confirmare litteris tuam erga me voluntatem: Nam meæ cupiditati ſi morem geſſeris, non ſolum meam me de te opinionem non feſelliſſe gaudebo, ſed expectationem etiam te meam viciſſe prædicabo. Vale Carole præſtantiſſime. Ferrar. prid. non. Quint. CIↄ Iↄ LXXX.

CAROLVS SIGONIVS

Paullo Sacrato. S P. D.

Ferrariam.

SI *nullos alios fructus ex diuturnis laboribus meis, quos in tractandis optimarum artium ſtudijs poſui, percepiſſem, hunc certe vel vberrimum ac liberaliſſimum iudicarem, quod ij nomen meum ad multorum notitiam pertulerunt, atque complurium mihi gratiam amoremq; conciliarunt, quos paribus deuinctos litteris eadem prope virtutis ardere cupiditate co-*

gnoui.

gnoui. Inter quos ſi ego te Paulle principem referam, haud equidem ſanè mentiar: tu enim litteris ad me humaniſſime atq; elegantiſſime ſcriptis, quid de meis lucubrationibus, id eſt, quid de tota ingenij atque induſtriæ meæ ratione iudicares, aperuiſti, ac ſimul etiam ex earum lectione miro te iungendæ mecum amicitiæ ſtudio teneri ſignificaſti, quorum vtrum magis æſtimem, haud facile dixerim: Probari enim ſcripta mea viro inſigni eruditione ornato illud adeo magnū duco, vt me putem omnia conſecutum, cum eiuſmodi iudicia ſum adeptus: amicitiam vero meam ab homine nobiliſſimo atque humaniſſimo eo nomine appeti, hoc vero tanti facio, vt etiam ad felicitatem meam aliquam referendum exiſtiment. Quamobrem quod beneuolentiam tuam mihi vltro impertis, id ita libens accipio, vt parem atque adeo etiam propenſiorem tibi reddam voluntatem, pro ſummo beneficio accepturus, ſi me in numerum intimorum familiarium tuorum aſcripſeris, ac poſt hac opera mea ita vteris, vt veteris amici, ac multis magniſq; in rebus iam pridem ac ſæpe probati: non fallam opinionem tuam. Nam quod vereri videris, ne tu mihi ſatis notus ſis, libero te iſta cura. Cognoui enim te iam inde à pueritia mea, cum domus Sadoletorum apud nos præcipue dignitate gloriaq; floreret, quod Iacobus Sadoletus Auunculus tuus vir immortalitate digniſſimus viueret, qui non ſolum familiam, ſed etiam patriam ſuam, ac totam Italiam ſingulari doctrinæ eloquentiæ, ac virtutis ſuæ ſplendore cum pauciſſimis illuſtraret. Quin etiam vt huius tu viri domeſticam æmulatus induſtriam elegantiſſime

tiſſime in ijs quas proxime edidiſti, epiſtolis ingenium expreſſiſti, neque enim ijs quicquam fingi poteſt ad omnem eloquentiæ laudem præſtantius: ſic ego quoque eiuſdem exemplum iam tum cum ætate florerem, longè inferiore ratione ſecutus, ad hæc potiſſimum ſtudia complectenda me contuli, neque poſt vnquam iucundam illius memoriam animo menteq́ mea depoſui. Habeo enim ornatiſſima ſcripta eius, quibus aſſidue relegendis præclarum illam animi, atque ingenij indolem recognoſco. Habeo pictam eius imaginem, quam miram oris illius grauitatem dignitatemq́ egregie referentem quotidie cubiculum meum ingrediens non ſine præcipua virtutis ipſius veneratione ſaluto. Quamobrem vt ad prima redeam, gratum mihi feciſti, quod me litteris tuis ad amicitiam tuam, quæ mihi expetenda inprimis erat, tam humaniter inuitaſti, ſed multo gratius feceris, ſi me meaq́ omnia tibi commodisq́ tuis patere ac prompta imprimis eſſe perſuadebis. Vale. Bononiæ. XV. Kalend. Auguſti. CIↃ IↃ LXXX.

ANTONIO MONTECATINO
Doctori eximio.

SAEPE in animum induxi litteris tibi declarare quanti te faciam, & iandudum fecerim, tum propter ſummum ingenium tuum eximiamq́ doctrinã, tum propter humanitatẽ illam ſingularem, quam in edendo meo litterarum libro mihi tribuiſti; Excellens enim virtus tua hanc mihi mentẽ crebro iniecit; Sed multa retardarunt Montecatine præſtantiſſime,

primum

primum quòd non ea mihi tecum intercedebat amicitia, nec is vſus, qui mihi ſpem non dubiam afferret officium hoc tibi gratū fore, licet me à te amari mihi perſuaderem; quoties enim cumque te domi cōueni, quòd quidē propter frequentem abſentiam tuam rarum maxime fuit, me toties comiter ac benigne complexus es; deinde per acre iudicium tuum ita extimeſcebam, vt à ſcribendo refugerem, quòd à me vix quicquam dici poſſet, quod eruditiſſimis auribus tuis dignum eſſe videretur; Demum verebar ne te intempeſtiue obtunderem; Nam cum ſereniſſimo Principi noſtro operam egregiam aſſiduamq́ des, & ea ratione negotijs multis implicere, tibi nugas legendi otium fore non ſum arbitratus; Quare cogitationem hanc teq́ ſalutandi voluntatem abijcere malui (vt ingenue fatear) quam te impeditum impedire: hoc enim equitas & modeſtia à me poſtulare videbatur, præſertim cum me non lateat, quòd à Principe temporis tibi datur, in ſuauiſſimis ſtudijs tuis te conquieſcere. Nunc inquies, quæ te cauſſa potiſſimum mouit, vt has ad me litteras dares? magna mea, mihi crede, de tua ſumma integritate, prudentia, atque omnium artium ſcientia cognitioneq́ opinio; nec non ſtudium & ardor quidam amoris erga te mei, quem ferre non queo; Nam cum mihi natura dederit, vt viros doctos & imprimis eruditos ſemper coluerim; ego qui eum te ex illis eſſe iudicaui, qui principem locum teneant; quod meum de te iudicium ſereniſſimus poſtea noſter Dux comprobauit, cum te ſibi eligit, qui ad intima ſua conſilia peruenias, non iniuria te magnopere obſeruaui, atque in

fami-

familiaritatem me tuam dare concupiui, De quo meo in te animo hac te epiſtola admonẽdum cenſui, ex qua intelliges me quoq; cupere vt voluntates noſtras conglutinemus, & licet negotia tua tot ac tanta me dulciſſima collocutione noſtra & conſpectu tuo ſæpe priuabunt, tamen cum otioſo tibi eſſe licuerit, amiſſum tempus recuperare conabor. Tu quoq; ſi in hac fueris ſententia, vt me in tuorum domeſticorum numero reponas, atque oblitus interim auctoritatis ac dignitatis tuæ optatiſſimam mihi conſuetudinem tuam non clauſeris, me non ſolum tibi gratum eſſe credam, ſed congreſſus etiam ac ſermones noſtros tibi non iniucundos fore putabo. Vale Montecatine egregie. Ex ædibus noſtris. Non. Quintil. CIↃ IↃ LXXX.

PAVLLO LEONIO EPIScopo Ferrariæ Patauium.

CVM te in villam contuliſſes, vt à Principe veniam peteres Patauium proficiſcendi, vbi ampliſſimum Cardinalem Ateſtinum ſalutares ac conuenires, teq; iam reuertiſſe nunciatum mihi fuiſſet, bis terq; ad te adij, vt colloquerer tecum, & aliqua explicarem tibi, quæ te ſcire vellem, ſed ita ſors tulit, vt cum te nunquã domi oſtendiſſem, mihi non contigerit te ante ſalutare, quàm hinc diſceſſeris, quod non mediocrem mihi moleſtiam attulit Antiſtes humaniſſime. Nam ſuſpicari potuiſti eam à me non adhibitam tui videndi diligentiã, quam officium meum, ac ſumma mea in te obſeruantia poſtulabat, ſed certè in animo habebam eum me præſtare erga te, quem tui ſtudioſiſſimum perſpiceres, optabam enim te abeuntẽ parumper proſequi, ac profectio-

nem, tibi reditumq́ augurari felicem, non enim dubitabam, quin dies multos dulciſſimo aſpectu tuo cariturus eſſem. Quæ me ſpes cum fruſtrata ſit, dupliciter angor animo, & quòd partes meas deſeruiſſe videor, & quòd metuo ne aliqua in mente tua inſideat opinio te à me non plurimi fieri. Quare cùm tui præſentis poteſtas mihi non fuerit, nunc abſens litteris te rogo, vt nihil de me ſentire velis, quod ab integritate prudentia, et eximia humanitate tua alienum ſit: Nam oſtendes aut me tibi adhuc cognitum non eſſe, aut meam tibi excuſationem iuſtam non videri. Quod ſi cui tuorũ mandaueris, vt ad me perſcribat te nunquam in ſuſpitionẽ veniſſe mei ſummi erga te amoris, & ſi quam habueris, lecta puſilla hac epiſtola eã te depoſuiſſe, non ſolum nuncio hoc omnem mihi metum obſtergebis, quando meas tibi gratas fuiſſe ſignificabis, & fortè gratiores, quam ſi coram tecum mihi fuiſſet ſermo, ſed etiam me ad laudandam vehementer facilitatem atq; manſuetudinem tuam reddes alacriorem. Quod reſtat, omnes nos tuæ poteſtati ſubiecti ſumus, quos vt filios fouere & complecti non ceſſas, tibi ſubijcimus atque ſuggerimus, vt de tuo maturo ad nos reditu cogites, ne te capiat dulcis amor patriæ, nam tui deſideriũ nos iam tenere tibi prædicimus. Vale Antiſtes optime, cui Deus opti. maxi. reuerſionem fortunet. Pacium Scalam I. C. ſi te is ſalutandi gratia conueniet, multa meo nomine ſalute impertire non grauaberis. Ferrariæ. XV. Kal. Sextil. CIↃ IↃ LXXX.

POM-

POMPEIO ROCCHIO I. C. Romam.

CVM ego lego litteras tuas quas nuper accepi, lego autem fere quotidie, illis enim neſcio an quicquam vnquam legerim elegantius, atq; ornatius, non poſſum te ſatis admirari Pompei doctiſſime atq; humaniſſime cum animaduerto eloquentiā te adeo mirabiliter coniunxiſſe cum iure cæſareo Pontificioq; vt in vtroq; mirum in modum excellas. Ac te dudum audiui ex Antiſtite fratre meo, qui de te ſuauiſſime prædicat, tantiq; facit, quanti alium neminem, iuriſconſultum eſſe præſtantiſſimum, illicq; Præfecti legatum, Ex epiſtola vero tua, quæ ſententiarum grauitate & electiſſimorum propriumq; verborum copia adeo referta eſt, vt nihil in ea deſiderari queat, te eloquentiſſimum eſſe perſpicio. Nam cum horribilem & repentinum caſum illum deſcribis, ac multis miſerabilem, adeo acutis & crebris ſententijs illud præſtas, & oratione ita vehementi ac graui, vt multi in lectione litterarū tuarū miſericordia cōmoti fuerint, & ego lacrimas profuderim, Quis enim non contremiſcat, cum multos repente occiſos, ac præcipue fratrem Domini Grimaldi præfecti virum fortem atque imprimis belli & rei militaris peritum, tot vulneribus acceptis extinctum fuiſſe legit? Quis vero conſolatione non afficiatur, cum Dominicum ipſum egregium animo forti & inuicto ſtrenue pugnantem audit ferro viam ſibi patefeciſſe ad ſalutem? Pompeium etiam integrum ac doctum virum, & artium omnium cognitione præditum, equo priuatum ſummo Dei Optimo Maximo beneficio è tanta cæde

atq; ſtrage ereptum fuiſſe? Quòd autem Antiſtes fratér ante in ciuitatem redierit quàm caſus inciderit diuino afflatus numine, vt dubitare nemini licet, quis donum hoc eximium atq; pulcherrimũ benigniſsimo Deo acceptũ non referat? Itaq; mihi crede, huius facti narratione varie ſum affectus, ſed magno poſtea id me gaudio affecit, cum diſerte copioſeq; ſcribis meas litteras non modicam in hoc mœrore tuo attuliſſe tibi conſolationem, atq; iucundiſsimas extitiſſe, quòd non mediocris meæ erga te obſeruantiæ indices eſſent, maiori vero lætitia ex eo profuſus ſum, quòd, quæ tua eſt humanitas, te huius meæ in te beneuolentiæ, quæ me ad ſalutandum te peramanter adduxit. In quo primas iure Antiſtiti fratri ſuaſori deferre licet, memorẽ fore, atq; in colenda amicitia noſtra parem mihi voluntatẽ redditurum polliceris: laudes verò quas mihi tribuis, prorſus mitto, quod amore magis quàm veritate iudices, eas autẽ ad te transfundere par eſſet, tibi enim illæ magis debentur, at cum mihi difficile ſit, quanta ſuauitate, vrbanitate, ac lepore affluas, explicare, hac tuarum virtutum commemoratione libenter ſuperſedeo, faxit tantum Deus clementiſsimus, vt in hac animorum coniunctione perſeuerare, & quæ ſummi amoris vterque fundamenta iecimus, ea & conſeruare et augere poſsimus, ſic .n. tibi perſuadeas velim, qui propter egregia animi tui bona mihi ſint pares, in te amando, fore paucos, Et ſanè quid mihi poterit vnquam ab ipſo Deo gratius contingere, quàm vt aliquando meum erga te ſtudium aliqua in re optime & ego tibi declarẽ, & tu præclare cognoſcas? Quæ mihi occaſio ſi offeretur, de hac

tecum à me conſtituta neceßitudine, quin more ſenum valde glorier, me continere non potero. Vale Pompei humaniſſime atq; eruditißime. Ferrar. XIII. Kalend. Sextil. CIↃ IↃ LXXX.

BENEDICTO MANSOLIO
Epiſcopo Regij.

MAGNAM nuper hinc cum eſſes Regium diſceſſurus, immo incredibilem ex collocutione noſtra Antiſtes optime atque humaniſsime voluptatem cepi, tanta enim fuit humanitas tua, tanta comitas affabilitasq; ſermonis non mediocri grauitate venuſtateq; condita, vt ea mihi penitus tibi deuinxerint, Sed ad ſummam lætitiam meã acceßit, quod de te me recte ſentire perſpexi. In quo et ſi amor erga me tuus ex omnibus partibus ſeſe ita oſtendit, vt iudicio locũ nõ reliquerit, me tamẽ aliquo eſſe numero talis ac tãti viri teſtimonio tacitus mihi gauiſus ſum, itaq; mihi venit in mentem cogitare de captanda aliquàdo iſtuc veniendi occaſione, vt diutius tuo iucundißimo conſpectu atq; congreſſu fruerer. Ac cũ examinare ac perpendere me quadam quaſi trutina cæpi audatiã meam ſ:egit ſuſpitio ac timor ille, ne cum tu me ingenio tuo ſingulari, ac ſumma prudentia iſtic præſentem intuitus eſſe atq; animo contemplatus, ſententiã mutares, quòd tuæ opinioni minus reſponderem, quàm fortè ſperaſſes, Ego vero imprudens iudicarer atq; arrogans, qui admirabile iudicium tuum non pertimuiſſem. Reſtat igitur, vt abſens te interdum ſalutem, tibiq; ſignificem quãti te faciam, & te virũ integerrimũ atq; doctißimum quantũ ſuſpiciam atq; admirer, quod officium tibi, quoad viuam, debiturus ſum.

Sed quid ego laudes tuas præclariſſimaq́; facta tua attingere velim, cum meam pertenuem dicendi facultatem longe ſuperet excelſa tua virtus & animi magnitudo? Quare cætera mittam, hoc te rogabo, vt me iam tibi deditiſſimum in gratia tecum eſſe patiare, atq; in tua memoria aſſidue hærere, ſicut mihi benignitas tua ac liberalitas pollicetur, me enim nominis tui cultorem egregium, tuarumq́; præſtantiſſimarum virtutum prædicatorẽ, dum ſpiritũ ducã, perpetuò habebis. Vale dulciſſime Antiſtes, ac Deus opt. max. diu te ſeruet atque fortunet. Fer. XIII. Kal. Sextil. CIↃ IↃ LXXX.

IO. MARIO CRISPO.

I. C. S. P. D.

EGO ne Criſpe eximie, te tam humanum, ſuauẽ, affabilemq́; eſſe arbitratus fuiſſem? minime quidem. Nam memini me interdum alicuius negotij mei expediendi cauſſa te domi conueniſſe, & vix tamen rem tibi geſtam exponere potui, ſiue quòd multis occupationibus ita diſtineris, vt fari tibi nõ liceret, ſiue quòd me adhuc optime non noſſes, quo cum libere, quæ ſentires, eloqui non auderes: Itaq; nudius tertius opinionẽ meã certe feſelliſti. Quid enim fuit te dulcius, quid vrbanius? Nam oratio tua quæ non ſolum grauis & docta erat, ſed lepore etiam ac ſale condita, ita me cepit atq; incendit, vt me nunc in eo peccaſſe putem, quod te ſero guſtauerim, & tardius amare cœperim. Sed lætor oblatam mihi te ſæpe adeundi eſſe occaſionem, eam enim libenter arripiam, quo tecum familiares ſermones cõferre poſſim: Nec verebor ne tibi ſim moleſtus, in tuam enim mirã ſuauitatẽ, ſi hoc acciderit, culpã transferre

re debebis, qua ego inuitatus atq; impulſus in tuã conſuetudinem me inſinuare volui. Quem meũ erga te animum perbreuibus his tibi litteris declarare mihi libuit, vt perſpicias me tuæ excellenti virtuti poſt hac deditiſſimum fore. Quod ſi tu quoq; mente hac erga me fueris, vt eximia tua humanitate ac beneuolentia me complecti ſtatuas, officijs ita te colam profectò, vt mutuam te mihi voluntatẽ tribuiſſe nunquam pœniteat. Vale Criſpe ſuauiſſime. Ex Aedib. noſtris. X. Kal. Sext.

HIERONIMO BOVIO. S. D.

NVNQVAM certè de tua erga me beneuolentia dubitaui Hieronime optime atq; doctiſſime, nec opinor te de mea vllo nunquam tempore hæſitaſſe, Nam huius mutui amoris non obſcura alter alteri ſigna dedit. Sepe enim multa in te nos communicamus, tu quidem lucubrationes tuas mihi impertiuiſti, quæ redolebant eximiam doctrinam tuã, & candore fulgebant: Ego vero nugarum mearum interdum te feci participem: Quo factum eſt, vt ea inter nos conſtituta amicitia fuerit atque coniunctio, quam nulla dies, nullumq; tẽpus dirimere queat, nec obſcurare poßit obliuio. Sed nunc, mihi crede, ſuperaſti opinionem meã nam graui plenoq; carmine tuo & mira ſermonis elegantia condito amorẽ erga me tuũ decoraſti, vt aſſentandi ſuſpitione nõ careas, qd nimiũ me laudibus affeciſti, & quæ potius integritati tuæ ſpectatæ multis ac magnis in rebus, & prælaræ eruditioni tuæ iure tribuẽdæ ſunt. Verũ cum tu omnium ſermone celebreris, inter quos primas facile teneo, ne mea in tã immenſo cãpo vagetur, oratio, illa de te dicere mitto, quæ, ſi te velim remunerari,

ctrina atq; interpretãdis legibus ſcientia, quo in officio iſtic tu primarium locum merito obtines, verumetiam de admirabili eloquentia, qua ius ipſum cæſareum ita tradis atque explicas, vt magna apud auditores tui ſit admiratio, Et ego qui natura ſemper ad colẽdos viros doctiſſimos diſſertiſſimoſq; valde proẽpſus fui, fama & exiſtimatione cõmotus te plurimũ amabam, magniq; æſtimabam, quotidieq; occaſionem mihi dari expectabam, qua nomen meum nouum tibi forſan atque inauditum auribus acciperes. Sed Fl. Antonius Gyrardus vir optimus, atq; in oratoria poeticaq; facultate valde excellens, vtriq; autem noſtrum amiciſſimus in hac me expectatione diutius eſſe non ſiuit, Tot enim ac tanta de tua ſumma humanitate, moribus ſuauiſſimis virtutis deniq; & ingenij præſtantia narrauit ac prædicauit, vt me maximo tui amore incenderit & inflammarit, ad ſcribendumq; impulerit, cui cum reſpõderẽ me vereri, ne frigidæ meæ litteræ tibi moleſte acciderent, & earũ lectio ſtudia tua ſuauiſſima interpellaret, impediretq;. In me culpam omnẽ transferas licet, inquit ille, ſi minus ei gratas fuiſſe ſenſeris, quàm ego futuras eſſe polliceor. Itaq; parui egregie Papi, autoritate enim eruditiſſimi viri noſtriq; amantiſſimi cur non adducerer, vt hoc officio fungerer mihi valde iucundo? Teq; certiorẽ facere volui magna me quidem exultare lætitia, quod ſpero veniſſe tempus illud exoptatum, quo ego tecũ amicitiã coniungã, te vero à me ita coli atque obſeruari, vt in mente mea infixũ iam ſit elogiũ illud ab omnibus fere recitatum, te eſſe Qu. Scæuolam alterum iuriſperitorum eloquentiſſimum, eloquentiũ

iuris peritiſſimum: tuam enim ſingularem dicendi copiam elegantiamq́; orationis, atq; iuris ciuilis prudentiam cuncti admirantur Tu quoque ſi in amore mutuo mihi reſpondere ſtatueris, quid gratius iucundiuſq́; mihi vſu venire vnquam poterit? Sin: Gyrardum ſponſorem appellabo. At quin poſt hac tibi carus ſim & abs te habear in numero tuorum, illius oratio omnẽ mihi dubitationem ſuſtulit. Ego etiam nullum, mihi crede, officium prætermittam, vt tuum mihi amorem & gratiã conciliem, ac breui mittã ad te volumen vnum epiſtolarum à me editarũ, quod quotieſcunque in manus ſumes, noſtri memoriam renouabit, & ego ſuſpicari non potero, vt te Paulli Sacrati capiat obliuio. Vale Papi eloquentiſſime ac doctiſſime. Fer. VII. Id. Septemb. CIↃ IↃ LXXX.

PACIO SCALAE I. C.

S. P. D. Patauium.

CVM *caſum illum & euentũ conſidero atque perpẽdo, quẽ paucis ante diebus mihi narraſti Paci doctiſſime, dum mecũ hic hilariter iucundeq́; fuiſti. Intueor oculis ac perſpicue cerno eos omnes qui bonitate, integritate, innocentiaq́; præcipue muniti ac fulti ſunt, quiq́; ſpem in clementiſſimo Deo omnem collocant, ab eo nõ ſolum adiuuari, atque ex omnibus miſeriis eripi, ſed aſſidue etiam protegi atque cuſtodiri. Qua in cogitatione quotidie verſanti, mihi nunc venit in mentem, primum tibi mirũ in modum gratulari, quòd cariſſimo tibi capite cum orbatus ſis matre tua lectiſſima fœmina ætate iã confecta, in cuius bonitate prudentiaq́; conquieſcebas, & in cuius ſinu omnes curas deponebas, vt*

libere

libere ſtudijs tuis, ac ſubleuandis patrocinio tuo amicis illis omnibus operã dares, quos in clientelam recepiſſes. Tibi tamen Deus mentem dederit, vt Simonem Scalam nepotem tuum, qui Salaminæ, vulgo Famaguſta natus capta à Turcis Cypro in eorũ poteſtatẽ venerat, magno pratio abs te redemptum in matris quodammodo locum ſuſtitueris. Gaudere deinde, quod ille optimæ indolis ac magnæ ſpei adoleſcens euadat, qui magno tibi ſolatio futurus ſit, atq; ad abſtergendas omnes moleſtias & obliuione delendas non mediocri adiumẽto. Quo officio quàm libenter functus fuerim, non eſt quod tibi perſuadere coner, te enim apprime diligi à me, ac plurimi fieri non ignoras. Taceam ne vero egregium tuum factum, et opus optimum, quòd tu nutu certè diuino admonitus, illum adoleſcentem induſtria tua, diligentia & amicorum ope atq; auxilio ex hoſtiũ manibus & ex vinculis tandem exemeris? Equidem (vt cætera mittã, nõ enim de excellentibus tuis virtutibus dicere nunc eſt mihi propoſitum) hoc vnum attingam duntaxat, quòd cum te ſancte ſemper ac ſincere, nec non iuxta legem diuinam, quoad eius fieri potuit, ſemper vixiſſe mihi conſtet (te cum enim iſtic me diu eſſe contigit) ac ſæpe aliquid ex ſacra ſcriptura delibaſſe, licet aduocati Iuriſconſultiq; munus obire non eſſes, te non latere certo ſcio ab immortali Deo neminẽ deſeri eorũ, quos ipſe fore ſuos, ac ſuæ voluntati dicto audientes nouerit, de quo multa exẽpla ex eadẽ ſcriptura depromere poſſem, niſi tibi notiſſima eſſent, teq; hac conſtanti ſententia adductum in ſpem veniſſe fore, vt propitio Deo optimo maximo, ſi ad efficiendum opus

iſtud

iſtud aggreſſus eſſes, nepoti tuo adoleſcenti ſalutem im petrares. Quod cũ tibi proſpere atq; ex ſententia ſucceſſerit, & hoc eximium ac pulcherrimũ à Deo benigniſſimo donum agnoſcas, non eſt cur dubitem, quin maximas & perpetuas eidem gratias acturus & habiturus ſis, nec te horter, vt Simonem erudias ad id munus pro tanto beneficio fungendum, ac diuinis præceptis inſtituas & imbuas, cum hæc tu melius quàm ego, acerrimo ingenio tuo, perſpicias. Tantum exploratũ habeas velim me non minorem ex iſto facto lætitiam voluptatemq; cepiſſe, quã tu perceperis, quod vetus noſtra neceſſitudo, & incredibilis inter nos amor poſtulat, meq; æternum Deum rogare, vt fauſtum hoc tibi ſemper felixq; ſit, nunquam intermiſſurum. Vale Paci humaniſſime. Thomas ſacratus frater te peramanter ſalutat. Ferrariæ. VI. Id. Septembr. CIↃ IↃ LXXX.

IACOBO SACRATO EPISCOPO *Carpentoracti fratri ſuo.*

COGNOVERAM ex alteris litteris Io. Pauanati noſtri Antiſtes optime te denuo Capẽtoracti præfectum maxima Illuſtriſſimorum virorũ cum gratulatione fuiſſe renuntiatũ, in eoq; mirificum ſummi Pontificis erga te ſtudiũ extitiſſe. Qui nuncius magno me quidem gaudio affecerat. Sanctiſſimo enim illi viro te cordi eſſe perſpicuum erat, ſuſceptæ vero gubernationis maximo te premi onere non admodum lætabar. Nam hoc turbulentiſſimo tempore vix putabã ex prouincia iſta te laudem conſequi poſſe, Immo vt in non nullorũ odium incurreres, & obtrectatorum ſermonibus locũ relinqueres, facile euenturũ eſſe credebam. Nunc ex

alteris

alteris perſpexi te ab eodem Pontifice maximo iſta cura & ſollicitudine liberatum fuiſſe, ac rurſus Grimaldo viro ſtrenuo atq; eximio delatā fuiſſe regionis iſtius præfecturā, quod certè & tua & mea cauſa longe mihi gratiſsimum fuit, Plebi enim tibi commiſſæ atq; creditæ integra mente & opera quotidiana poſt hac inſeruire poteris, quam interdum deſerere te oportuiſſet, ſi quæ præfectura requirit, ea perficere voluiſſes, Nam cū maxime deceat Epiſcopum & acri ſtudio & perpetua vitæ continentia tanquam armis munitum, quoquo tēpore circunſpicere, ne quid indignū committatur, nec facinora capitalia fiant, præſertim quòd ipſi delictorū nō modo ſuorum, ſed eorum etiam qaæ curæ ipſius concrediti tā viri quàm mulieres perpetrarint, ratio reddenda ſit, cum ego animaduertā nihil in vita illius officio laborioſius eſſe, licet apud Deum nihil beatius ſit ſi ſic militet ac ſe gerat, quemadmodum iubet Deus, quo pacto vtranque perſonā rectè ſuſtinere potuiſſes, ſi munus hoc vnum à quoquam vix digne exerceri queat, et à Præceptoro noſtro Ieſu Chriſto affirmetur neminem duobus Dominis ſeruire poſſe, qui mentiri non poteſt? Nec ego hæc eò ad te ſcribo, quò te admonere velim de ijs quæ tibi notiſsima ſunt, ſus enim mineruā, Sed quòd cum Deus Clementiſsimus tibi propitius ſit, teq; protegat, ſicut nuper. Signa benignitatis erga te ſuæ non obſcura dedit, quando lumen menti tuæ prætulit, vt ante triſtem caſum illum domum redires, pro certo habere debes ab eo ſummum quoque Pontificem diuino ſpiritu afflatum ſententiam mutaſſe, vt te non impediret, cum ſalutis animarum eorū qui tuæ fidei commendati ſunt,

aſsidue curam gerere tibi neceſſe ſit. Eſt igitur quòd immutata illius ſanctiſſimi ac prudentiſſimi viri voluntate gaudeas & gratiam Deo immortali habeas. Nā deinceps tranquilliori eris animo, & quietum ac pacatum ſtatum tenebis, de quo te dimoueri, ſi me audies, nunquam patiere, & ſi forte tempus hoc accideret, pro viribus repugnabis atq; reſiſtes. Ego vero te ad expediendum negotium illud quod mihi tecum commune eſt, promptiorem atq; alacriorem fore lætor. Quod reliquum eſt Deum optimum maximum, quem ſincere, deuote, & humiliter colis ac veneraris, vt me non fugit, rogare atq; obſecrare ego quoq; in facienda re diuina nō deſinam, quoad ſpiritum ducere ipſius Dei benignitate mihi licebit, vt te cuſtodiat, ſaluumq; atque incolumem diutiſſime ſeruet, quò vnà per litteras ſuauiſſime colloqui valeamus abſentes, poſtquam huiuſmodi tempora conſecuta ſunt, vt præſentes ſimul eſſe, nóſque inter nos complecti non poſſimus. Vale Antiſtes frater optime atq; humaniſſime, Ac Grimaldum præſtantiſſimum virum, eiusq; legatum Pompeium Rocchium, quos libenter de facie noſſem, meis verbis plurimum ſaluere iube. Fer. Idib. Sept. CIƆ IƆ LXXX.

LAVS DEO.

IN ADVENTV HENRICI REGIS Galliæ & Poloniæ.

Ad Eccleſiam Cathedralem.

SALVE *Inuictiſſime et clementiſſime Rex Henrice. Quis ob iucundiſſimum tuũ aduentum non ſumma lætitia efferatur ac gaudio exiliat? Vtinã Deus Opt. Maxi. eam nunc nobis orationis facultatem ac dicendi copiam largiretur, vt exprimere tibi poſſemus quàm tota hac ciuitas exultet ob tam mirificum in eam ſtudium tuum, certè intelligeres, cũ abs te tali ac tanto honore affecta fuerit, deuinctam illam maieſtati tuæ pro hac ſingulari humanitate, perpetuóq; addictã fore. In quo quidem immortales gratias agit optimo Duci ſuo* ALPHONSO, *qui tibi auctor fuerit eam diuino tuo conſpectu decorandi. Sed quamuis eloquentia non valeamus, vultu tamen ac geſtu & plauſu maximo & penè incredibili, nec non omnium gentium ac nationum ad hanc ciuitatem concurſu ſignificare tibi conamur, quã libenter te contemplemur. Nõ enim intuemur Regem ſolo nomine Chriſtianum, ſed reipſa & factis vere religioſum. Itaque ita elucet pietas ac ſanctitas tua, vt meritò te omnes eximia ac ſingulari quodam honoris genere afficiendum putent. An putas tot Duces ac Principes, quot hîc adeſſe videmus ea ratione te proſequi proficiſcentẽ, quod regalem habeas poteſtatem? Non profectò, ſed quòd*

ad

ad hoc regale nomen, quo dignus exiſtimatus es, integritas, iuſtitia, clementia, animiq́; fortitudo ac reliqua virtutes omnes accedant, quæ in te præſtantiſſima ſunt, vereq́; Regem efficiunt. Quò fit, vt nemo non te admiretur magnopere, neque eadem qua cæteri mortales ſorte ac conditione natum, ſed è cœlo demiſſum eſſe arbitretur. Quæ cum D E I optimi & clementiſſimi dona ſint, In hoc vel maxime Rex Henrice tua ſumma virtus apparet, quòd à diuina bonitate, benignitateq́; ea in te profecta eſſe agnoſcis, ac mente integerrima, præclariſſimisq́; operibus comprobas. Quare non eſt deinceps quòd vereare, ne non eodem & adiutore Deo atque propitio de hoſtibus tuis triumphaturus ſis, & eos præcipue, qui Chriſtum ac Sanctiſſimam Eccleſiam eius ſponſam valde oppugnant, ad nihilum redacturus. Quod vt proſpere tibi feliciterq́; atque ex ſententia ſuccedat, pro certo habere debes, cùm omnes qui Chriſtianam religionem ſincere profitentur, tùm nos omnes hìc nunquàm orandi finem facturos, quo æternus ac præpotens Deus cogitationes tuas grauiſſimas, actionesq́; ita fortunet, vt optatiſſimum omnibus & optimum exitum habeant, ſicut nũc vnà cum Antiſtite noſtro Deum præcamur, vt te potentiſſimum ac maximum Regem ſaluum atq; incolumen ſeruet. IIII. Kalendas Sextil. CIↃ IↃ LXXIIII. Hora XXII. Ferrariæ.

CRE-

GREGORIO XIII.
PONTIFICI SVMMO, gratiarum actio.

BEATISSIME Pater Quantum Iacobus Sacratus Epiſcopus Carpentoracti frater meus & ego Sanctitati Tuæ debeamus, totaq; familia noſtra addicta tibi ſit ob ſummum tuum in fratrem beneficium, neminem arbitror eloquentia ita præſtare, ne dum me qui parum ingenio poſſum, vt hoc explicare queat: Tanta enim extitit beneficentia tua, & in eum liberalitas, vt nulla par ei reperiri poſſit oratio quæ eò maior etiam tunc omnibus apparuit, quòd nec opinantē maxima dignitate affeciſti: Itaq; egregium hoc tuum factum deinceps me cum tacitus conſiderans Pater Sancte immenſam Sanctitati Tuæ gratiam ſemper habui, atq; à Deo Opt. Max. & priuatim & publice quoq; ſacrū frequenter celebrando, aſſiduè precatus ſum, vt te quidem, qui omnibus ſuffragijs ſine mora & ſtatim Vicarius Chriſti, & ſummus ſanctæ Sedis præſes renuntiatus fuiſſes, (quod maximum excellentiſſime tuæ virtutis indicium fuit) cunctis Cardinalibus ad ſummam conſenſionem in te eligendo diuino ſpiritu adductis, ſaluum diu atque incolumen ſeruaret Eccleſiæ ſuæ ſanctæ: mihi vero pro infinita bonitate ſua benignitateq; concederet, vt, ad hoc vſque tempus peruenirem, quo limina Apoſtolorum viſere, ac eius qui non nomine ſolum, ſed re ipſa & factis verè Sanctus eſſet, ac talis vno omniū ore celebraretur, di-

uinum conſpectum intueri atque contemplari mihi liceret. Cum igitur diuiniſsima hæc dona eiuſdem Dei incredibili beneficio tandem conſecutus ſim, nihil mihi antiquius fuit, quàm huc acccurrere, vbi primum beatos Sanctitatis Tuæ pedes oſcularer, venerarerq́ue. Deinde immortales tibi gratias agerem, (quo ego munere, vt debeo, animo libenti & humili fungor) quòd fratrem noſq́ue omnes illius conſanguineos, qui nunc ab eo pendemus, magno honore decoraſti: Deniq́ue benigniſſimo aſpectu præſentiaq́ue tua aliquandiu frueter, quod magis optandum, quàm ſperandũ arbitrabar. Quæ omnia cũ mihi ex ſententia ſucceſſerint diuina aſpirante gratia, hoc exiguũ reliquæ vitæ tempus ſpero fore ipſomet Deo adiutore, vt à me feliciter traducatur, & ad cõmemorandam quotidie ſingularẽ Sanctitatis tuæ in me libẽter audiendo humanitatẽ relictũ mihi putetur. Quod reliquũ eſt, Sanctitatẽ Tuã ſupplex oro atq́ue obſecro, vt fratrẽ meũ ſicuti Antiſtitẽ Carpentoracti ſpõte creaſti nõ merito ſuo, ita ſi eum magnopere in curã gregis ſui incumbere, neq́ue illius integritatẽ, operã, diligentiamq́ue, in adminiſtrandis ijs, quæ ad Eccleſiã ſuã, ac præſidis officiũ pertinent, à quoquã deſiderari intellexeris, ob hæc ſua merita fouere tua beneuolentia, tuerīq́ue nõ graueris: Mihi autẽ large benedicere velis, & innumerum ſeruorũ tuorũ vere humiliũ me aſcribere: Conabor.n. ſic tibi eſſe quàm gratiſsimus, vt nunquam Clementiſsimũ Deũ precari intermittã, Sanctitatẽ Tuam vti ſoſpitẽ perpetuo cuſtodiat & protegat, ac tua conſilia omnia tuasq́ue actiones omnes fortunet, feliceſq́ue tibi reddat. Prid. id. April. CIↃ IↃ LXX.

AD

AD LECTOREM.

CVM in more poſitum ſit lector optime, vt decreta, quæ vulgo appellantur conſtitutiones, latinè ſcribantur, vt à cæteris nationibus ſi fortè ad illas ea peruenerint, legi atque intelligi poßint, Hercules tamen Sacratus Comacli Epiſcopus vir optimus ac prudentiſsimus, qui magis præſentium temporum, quàm præteritorum rationem habet, quiq́; animaduertit per paucos reperiri, qui latinæ linguæ periti ſint, præclare autem cum plurimis agi, ſi eã tantum calleant, quantum ad munera illa ſatis ſit, quæ quiſque obeunda ſuſceperit, priſtinum in hoc morẽ ac maiorum inſtituta imitari noluit. Nam is à Deo opti. max. populum ſibi creditum atque commiſſum fuiſſe perſpiciens, qui piſcandi artem profiteatur in eaq́; ſe ſemper exerceat, nec non ex piſcatu victum ſibi atque veſtitum quærat: Sacerdotes vero ſuos in diſcendis litteris non multam operam ponere, quo fit vt eorum plerique latine neſciant. Ac præuidens huic malo vllam medicinam adhiberi non facile poſſe, & quòd loci natura, atque illorum hominũ ſtatus condicioq́; non ferat, & quòd nihil contra naturam contendendum ſit. Idcirco ſtatuit ſuis tantum ſacerdotibus decreta ſua lingua vernacula edere atque publicare, nec in manus hominum externorum ea deuenire concupiuit. In quibus ita diſtincte, ita clare, atque dilucide præcepta ab eis diligenter ſeruanda tradidit, & vitæ modum illis conſtituit, vt ignorationi locũ penitus non reliquerit, nec

excuſationi quoque vt impunitatem ſe aſſequi ſperent, ſi, cum ſacerdotes ſuos in curatione animarum, atque ſacrarum rerum adminiſtratione aſſidue verſari oporteat, aliquo eos errore duci contigat. Nam Antiſtes ille humaniſſimus quos labores non ſuſtinuit, vt eos optime erudiret, & ad implendas partes ſuas aptos idoneosq́ redderet? Nempe docuit, quomodo ipſi mores ſuos conformare, & honeſtam ac beatam vitam agere quo plebibus quarum rectores ſunt, optimo ſint exemplo, & à quibus cauere debeant, vt neceſſario ſi quis erret, decreta ipſa non legiſſe conuincatur, ac propterea, quæ illis ipſis decretis pena ſancitæ ſunt, eas dare debeat. Quòd ſi Dei voluntas tuliſſet, vt populum Antiſtes hic integerrimus magis docilem haberet, omnes certè neruos ingenij atque induſtriæ ſuæ intendiſſet, quò illum bonis moribus ac religione imbueret, & caſus quoque humanos, naturæq́ fragilitatem non extimeſcere, atque ad beatitudinem, quoad eius fieri poteſt, aſpirare doceret. Quod quamuis ſibi à Deo conceſſum non fuerit, nunquam tamen ipſe officio ſuo deerit, quin magnam curam ſuſcipiat, ac de grege ſibi commodato ita ſollicitus ſit, vt debet: Sed in eam cogitationē ſemper incumbet, vt poſt obitum ſibi de adminiſtratione ſua reddenda ſit ratio. Quæ cum ita ſint, quis optimum Pontificem iure reprehendere poterit, quòd ſe ad ſacerdotum ſuorum capacitatem atque ingeniū accommodarit, nec eis plus oneris imponendum putarit, quàm ipſi ferre queant? Nemo, non, opinor, eū ſummis laudibus dignum eſſe, atque iudicio multum præſtare cenſebit, quòd ſuorum hominum vitam, naturam,

ram, moreſq́ꝫ optime nouerit. Quare noli tu quoqꝫ mirari, quòd inſtituta veterum in hac re ſequi minime voluerit, cum in cæteris ea tenere omnibus viribus conetur. Sed cogita, vt res eſt, ſalutem animarum ante oculos ei obuerſatum fuiſſe, nihil præterea, vt ipſe in altero ſeculo non ſolum prudentiæ atque ſolertiæ ſuæ, ſed laborum etiam ac vigiliarum multarum præmium à Deo ſempiterno ſupremoqꝫ ſibi perſolitum iri, ſperare debeat Vale.

FINIS.

Aeterno, atq; Immortali Deo laus, honor, & gloria.

INDEX EORVM AD QVOS MISSAE ſunt Epiſtolæ.

ALexandro Canalio. 67.68.
Alexandro Sardo 278.
Alexandro Sacrato equiti Hyeroſolymitano 290.
Aldo Manutio. 37.246.
Antonio Montecatino. 319.
Antonio Manfredo. 226.
Antonio Riccobono. 106.107.117.118.121.139.157. 171.281.
Auguſtino Valerio Epiſcopo Veronæ. 64.65.99.101. 127.129.146.174.192.250.270.314.

F.Auguſtino Foroliuienſi. 158.172.
Auguſtino Maranio. 312.

B

Bartholomeo. 108.
Benedicto Manzolio Epiſcopo Regij. 244.325.

C

Carolo Sigonio. 315.
Carolus Sigonius Paullo Sacrato. 317.
Cæſari Glorierio. 187.217.257.
Chanijello Medico. 297.
Carolo Hanffrengues. 264.
Carolo de Sancto Sixto. 292.

E

Egidio Epiſcopo Mutinæ. 21.
Ercoliano Monitio præpoſito. 299.

F

Fl.Antonio Gyraldo. 276.
Fabio Maſeto. 195.212.213.229.262.
Franciſco Alciato Cardinali. 268.287.
Franciſco Martellio I.C. 40.175.
Franciſco Morando. 76.91.92.114.
Franciſco Paludino. 110.164.

G

Georgio Carretto. 290.303.
Gulielmo Sirleto Cardinali. 180.208.218.237.241.
251.267.

H

Hadriano Epiſcopo Iuſtinopolitano. 17.
Herculi Sacrato Epiſcopo Comacli. 227.
Herculi Ciofano. 285.302.305.
F.Heliſeo inquiſitori. 231.253.

Hieronimo Benitend. 280.
Hieronimo Bouio. 327.
Horatio Morono. 144.

I

Iacobo Sadoleto Cardinali. 12.
Iacobo Sacrato Epiſcopo Carpentoracti. 255.332.
Iacobo Philippo Tamonio. 242.247.
Ioanni Baptiſtæ Sacrato. 11.
Ioanni Baptiſtæ Saracio. 18.
Ioanni Baptiſtæ Foſchino. 20.
Ioanni Baptiſtæ Pignæ. 203.
Io.Baptiſtæ Spinellio 95. Ioanni Gulielmo 297
Io.Antonio Angiario 233. Io.Angelo Papio 328.
Ioanni Franciſco Comendono 189.
Ioanni Mario Criſpo 326.
Ioanni Morono Cardinali 61.142.152.221.
Ioſepho Faſinardo 53.54.
Iulio Canano Epiſcopo Adriæ 85.87.89.90.102.103.
105.116.129.131.152.156.194.199.
Iulio Maſeto 183.198.201.210.

L

Lælio Arloto 224.230.235.
Ludouico Bacatellio Archiepiſcopo Raguſino 24.

M

M.Antonio Mureto 41.43.44.51.66.70.72.78.80.81.
84.111.123.126.134.136.138.147.148.150.160.
161.164.185.196.216.214.260.261.275.309.
M.Antonius Muretus Paullo Sacrato 16.31.45.49.
52.71.74.78.82.112.125.134.151.159.162.186.
206.311.

M.An-

M. Antonio Martellio 58.
Marco Fortia 165.167.205

N

Nauagerio Cardinali 59.
Nicolao Thalamio 177.223.

O

Octauio Pontagatho 38.
Octauio Sancta crucio 272.

P

Pacio Scalæ. I.C. 93.169.330.
Paullo Fortia 258.265.
Paullo Leonio Epiſcopo Ferrariæ. 239.321.
Paullo Manutio 27.36.31.32.34.
Paullus Manutius Paullo Sacrato 28.36.
Petro Viano 294
Petro Lippomano Epiſcopo Veronæ 14.
Philippo Mocenico Archiepiſcopo Cypri. 191
Pompeio Rochio I.C. 288.323.
Ptolomeo Gallo Cardinali Comenſi 154.

R

Renato cato I.C. 307

S

Simoni Caſſolæ 96.98.133.283.

V

Vido Pancirollo I.C. 57
Vincentio Fantino 55.178.

FINIS.